

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

HİZBULLAH'TA YENİDEN YAPILANMA SÜRECİ: 2000 SONRASI DÖNEM

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet AKÇAKOYUN

İstanbul, 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

HİZBULLAH'TA YENİDEN YAPILANMA SÜRECİ: 2000 SONRASI DÖNEM

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet AKÇAKOYUN

Danışman: Doç. Dr. Halil AYDINALP

İstanbul, 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ Anabilim Dalı DİN SOSYOLOJİSİ Bilim Dalı TEZLİ
YÜKSEK LİSANS öğrencisi AHMET AKÇAKOYUN'un HİZBULLAH'TA YENİDEN
YAPILANMA SÜRECİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: 2000 SONRASI DÖNEM adlı tez
çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 30.09.2013 tarih ve 2013/37-15 sayılı kararıyla
oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 10/10/2013

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1. Tez Danışmanı	Doç. Dr. HALİL AYDINALP
2. Jüri Üyesi	Prof. Dr. ZEKİ ARSLANTÜRK
3. Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. MUSTAFA MACİT KARAGÖZOĞLU

[Handwritten signatures of the three members]

ÖZET

Bu çalışmada; ülkemizde faaliyette bulunan Hizbullah örgütünün sivilleşmesini ve partileşme sürecini ele aldık. Çalışmanın birinci bölümünde *Dini Hareketler Sosyolojisi* başlığı altında sosyal hareketleri incelemede kullanılan; *Sekülerleşme, Beyin Yıkama, Kaynak Seferberliği, Rasyonel Seçim, Göreli Yoksunluk* ve *Organizasyonel Adanma* teorilerine değindik. İkinci bölümde; örgütün kuruluş aşamasından, 2000 öncesi ideolojik tutumundan, örgütsel yapısından, şiddet içerikli eylemlerinden, PKK ve bölgede faaliyeti olan diğer İslami gruplarla olan mücadelesinden ve son olarak da örgütün kurucusu olan Hüseyin Velioğlu'nun Beykoz'da yapılan bir operasyonla öldürülmesinden bahsettik. Üçüncü bölümde ise; bu çalışmanın asıl konusunu oluşturan örgütün 2000 sonrası ideolojik ve örgütsel yapısından, sivilleşme ve partileşme süreçlerinden, Avrupa'daki yapılanma ve faaliyetlerinden, kaynak ve eleman temin etme yöntemlerinden, sosyal ve bireysel fonksiyonlarından ve son olarak da liderlik sorunundan mütevellit açıklamalara yer verdik.

Anahtar Kelimeler: Hizbullah, Sivilleşme, Partileşme, Örgüt, Dini Hareketler.

SUMMARY

In this work, we have discussed the process of civilization and party formation of Hezbollah organization which operating in our country. In the first part of work, we have touch of in the context of sociology of religious movements: secularization, indoctrination, resource mobilization, rational choice, The theory of relative deprivation and organizational dedication. In the second part, we talked about the; the formative phase of the organization, its ideological attitudes before 2000, its the organizational structure, its violent acts, its struggle with PKK and the other islamic groups which having an activity in area. And finally we talked about the murder of Hüseyin Velioğlu who the founder of the organization in the operation carried Beykoz. In the third part of work, we talked about the; organizational structure and ideological after 2000 of Organization, the process of civilization and party founder of organization, its restructuring activities in Europe, its methods to provide resources and personnel, its social and individual functions and finally we talked about its leadership challenge.

Key Words: Hezbollah, Civilization, Party Founder, Organization, Religious Movements

KISALTMALAR

ABD.	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	Adı Geçen Eser
AİHM.	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AKP.	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP.	Anavatan Partisi
bkz.	Bakınız
BDP.	Barış ve Demokrasi Partisi
CIA.	Merkezi İstihbarat Teşkilatı(Amerika)
CMK.	Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	Çeviren
DBF.	Database File
Der.	Dernek
DGM.	Devlet Güvenlik Mahkemesi
DHKP/C	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi
DTP.	Demokratik Toplum Partisi
FM	Radyo
JİTEM.	Jandarma İstihbarat Eğitim Merkezi
HSBC.	Hong Kong ve Şanghay Bankacılık Kuruluşu
Huda Par	Hür Dava Partisi
KSÜ	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
MİT.	Milli İstihbarat Teşkilatı
MHP.	Milliyetçi Hareket Partisi
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OHAL.	Olağanüstü Hal
Pasdar.	Devrim Muhafızları
PKK .	Kürdistan Komünist Partisi
Prof. Dr.	Profesör Doktor
RTÜK	Radyo Televizyon Üst Kurulu
s.	Sayfa
Sav.	Sallallahü Aleyhi Vesselam
STK.	Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM.	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC.	Türkiye Cumhuriyeti
TV.	Televizyon
vb.	Ve Benzeri
vd.	Ve Diğerleri
vs.	Vesaire

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
GİRİŞ	4
1. Araştırmanın Konusu.....	4
2. Araştırmanın Amacı	5
2. Araştırmanın Varsayımları	5
4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırları	6
5. Araştırmanın Yöntemi	7
BİRİNCİ BÖLÜM.....	8
1. DİNİ HAREKETLER SOSYOLOJİSİ	8
1.1.İlgili Teorilere Bakış.....	11
1.1.1. Sekülerleşme	12
1.1.2. Rasyonel Seçim Kuramı	14
1.1.3. Beyin Yıkama Teorileri	16
1.1.4. Görelî Yoksunluk Kuramı.....	19
1.1.5. Kaynak Seferberliği Kuramı	20
1.1.6. Organizasyonel Adanma Kuramı.....	21
İKİNCİ BÖLÜM	23
2. 2000 ÖNCESİ KLASİK DÖNEM	23
2.1. Türkiye’de Hizbullah’ın Kuruluşu.....	23
2.2. İdeoloji	31
2.3. Örgütsel Yapı	33
2.4. Örgütün Stratejisi	39
2.5. Milîtan Temini	41
2.6. Arşiv.....	42
2.7. Sorgu Kasetleri.....	43
2.8. Gizlilik	44
2.9. Ajanlar.....	46
2.10. Aile.....	48
2.11. Şiddete Yönelim.....	49
2.12. Eylemler.....	51
2.13. İlim-Menzil Çatışması	56

2.14. İlim Grubu-PKK Çatışması.....	59
2.15. Beykoz Operasyonu	60
2.16. Gaffar Okkan Suikastı.....	62
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	67
3. 2000 SONRASI DÖNEM-SİVİLLEŞME.....	67
3.1. 2000 Sonrası Yeniden Yapılanma	67
3.2. Tahliyeler	69
3.3. Manifesto	71
3.4. Hizbullah Cemaatinin Kimliği	75
3.5. Cemaatin Temel Organları.....	77
3.6. Üyelik.....	77
3.7. Sivilleşme.....	78
3.8. Örgütlenme	86
3.9. Dernekler.....	88
3.10. Peygamber Sevdalıları Platformu	92
3.11. Siyasetle İlişkiler.....	94
3.11.1. Diğer Örgüt ve Gruplara Bakış	95
3.11.2. Kürt Sorunu	98
3.11.3. PKK ve BDP	102
3.11.4. Kadın	109
3.11.5. El-kaide	111
3.11.6. Demokrasi	113
3.11.7. İran	115
3.11.8. Derin Devlet	119
3.12. Partileşme Süreci	126
3.13. Basın Yayın Faaliyetleri	131
3.13.1. Gazete.....	132
3.13.2. Kitaplar.....	133
3.13.3. Dergi.....	134
3.13.4. Televizyon	137
3.13.5. Radyo	138
3.13.6. Web Sayfaları	139
3.13.7. Ajanslar	141
3.13.8. Yayınevi	141

3.14. Eğitim Faaliyetleri	141
3.15. Destek	142
3.15.1. İç Destek.....	143
3.15.2. Dış Destek	145
3.16. Liderlik Sorunu	146
3.17. Avrupa’da Hizbullah.....	149
3.18. Sosyal ve Bireysel Fonksiyon	151
3.19. Operasyonlar	152
SONUÇ	154
KAYNAKLAR.....	158
Kitaplar:	158
Makaleler	159
Tezler	159
Gazeteler	159
Dergiler	159
Ayetler	159
İnternet.....	160

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu

Bu çalışmada, Türkiye’deki radikal örgütler arasında yer alan Hizbullah terör örgütünün 2000 sonrası yapılanma ve sivilleşme süreci ele alınacaktır. Araştırmayı, 2000 sonrası yeniden yapılanma şeklinde sınırlandırmamızın sebebi, örgütün söylemlerinde ve uygulamalarında bu tarihten sonra görülen belirgin tutum değişikliğidir. Bu tarihten itibaren örgütün şiddet içeren araçlar yerine daha sivil bir çizgi takip ettiği görülmektedir.

Türkiye, 30 yıllık geçmişi olan Hizbullah gerçeğiyle 2000 yılı başlarından yeniden yüzleşmiştir. 17 Ocak 2000 Beykoz operasyonu ile birlikte ülkenin dört bir yanında yapılan kazılarda, örgüt tarafından kaçırılıp sorgulandıktan sonra öldürülen kişilerin cesetleri çıkartıldı. Beykoz’da emniyet güçleri tarafından düzenlenen geniş çaplı operasyonda örgüt lideri Hüseyin Velioğlu ölü olarak ele geçirilmiş; sağ kalan diğer örgüt elamanları ise tutuklanmıştır. Ayrıca, bu operasyonda, gizliliğe çok büyük önem veren örgütün çok sayıda dokümanlarına da ulaşılmıştır. Bütün bu gelişmeler, örgütü dağılma sürecine sokmuş; bununla birlikte, hareket mensuplarından bir kısmı, durum değerlendirmesi yaparak yeni politikalar geliştirme yolunda ilerlemiştir. Bu politika değişikliği “sivilleşmeye özen gösterme” ve “şiddete başvurma-ma” üzerinde somutlaşmıştır. Böyle bir yöntem değişikliğinin sebepleri neler olabilir? Geçmiş tecrübeler şiddetin amaca ulaşmada etkili bir yol olmadığını göstermiş olabilir. Değişen dünya ve Türkiye şartları sivilleşmeyi zorunlu hale getirmiş olabilir. Meşru ve muteber olduklarını göstermeleri için, bir anlamda, geçmişlerinden sıyrılmak ya da kamuoyundaki negatif görüntülerini temizlemek istiyor olabilirler. Ya da devlet ve ilgili organlar bu grupları öylesine köşeye sıkıştırmıştır ki başka çıkış yol bulamamış olabilirler. Belki de belli bir güce ve donanımına sahip olduktan sonra tekrar şiddete başvurabilirler. Bu olasılıkların her birinin haklılık payı olabilir; vakıa Hizbullah şu anda sivilleşme yolunda çeşitli atraksiyonlar içindedir; bu sürecin ne kadar sivilleşme yönünde ilerleyeceği ise gerçekte zamanla ortaya çıkacaktır. Tam da bu noktada tezimiz Hizbullah’taki bu sivilleşme eğilimlerini sosyal statik olarak tespit ve tasvir etmek; buradan hareketle de, eldeki verilerin imkânı ölçüsünde Hizbullah’ın geleceğine dair bazı tahliller yapmak üzerine kurulmuştur.

Bu bağlam içinde, birinci bölümde ilk dönem Hizbullah’ın kuruluş aşamalarından, devlet ve derin devletle olan ilişkilerinden, fikri temellerini oluşturan kaynaklardan ve yayınlardan, örgütün kendi içindeki kollarından ve bunların birbirleri ile ilişkilerinden,

örgütün stratejisinden, gaye ve hedeflerinden, yapmış olduğu eylem ve işkence türlerinden kısaca bahsetmeye çalışılacaktır.

İkinci bölümde ise örgütün günümüzde, Türkiye’de ve Avrupa’da yapılanmasından, faaliyetlerinden ve etki alanlarından, varsa İran’la olan bağlantılarından, ekonomik durumundan, maddi kaynak elde etme yöntemlerinden, sivilleşmenin emaresi olan dernekleşme ve basın yayın faaliyetlerinden, sosyal organizasyonlar düzenlemesinden, PKK ve Kürt sorununa yaklaşım tarzından söz edilecektir.

2. Araştırmanın Amacı

Dini radikalizm, farklı yönleri olan karmaşık bir sosyal olaydır. Bu araştırmada, dini köktencilik, geçmişte şiddet içeren araçlar da kullanan Hizbullah üzerinden anlaşılmaya çalışılacaktır. Araştırmada temel amacımız, Hizbullah’ın geçmişten günümüze nasıl bir evrim geçirdiği ve bu değişim sürecinin temel unsurlarının neler olduğunu tespit ve tasvir etmektir. Tasvir edebildiğimiz oranda da çağdaş Hizbullah olgusunu açıklamaya çalışmaktır. Bu anlamda, Hizbullah’ın klasik dönemi ideoloji, örgüt, strateji ve eylemler açısından ele alınacak; bu teorik çerçeve üzerine Hizbullah’ın 2000 sonrası sivilleşme kapasitesi ve bu süreçte belirlediği sivilleşme unsurları ele alınacaktır. Özellikle 2000 sonrası tahliyeler, manifestolar, yeni cemaat organları, dernekleşme, siyasetle ilişkiler ve politik söylemler, basın yayın faaliyetleri, eğitim faaliyetleri ve partileşme süreci tasvir edilmeye çalışılacaktır. Böylece Hizbullah’ın geçmişten günümüze değişim stratejileri ve bunun olası anlamları çeşitli teorik yaklaşımların ışığı altında tahlil edilecektir. Bütün bu süreç tamamlandığında ise hem ilgili literatüre, hem de Türkiye’deki din sosyolojisi araştırmalarına katkı sağlamak bir diğer amacımızdır.

3. Araştırmanın Varsayımları

1. Hizbullah 2000 sonrası dönemde sivilleşme sürecine girmiştir.
2. Bu sivilleşme sürecinde, bir yandan 2000 sonrası dönemde yapılan operasyonlarla örgütün ana yapısının dağıtılması; diğer yandan da Türkiye’deki genel siyasi havanın etkisi olmuştur.
3. Sivilleşmenin temel somut boyutları dernekleşme, basın yayın faaliyetleri ve partileşme sürecidir.
4. Sivilleşmenin bir birini destekler iki süreç olarak hem konjonktürel hem de ideolojik yumuşamadan kaynaklandığı görülmektedir.
5. Sivilleşme sürecinde, Hizbullah’ın bölgesel bir kuvvet haline gelmesi başta BDP ve PKK olmak üzere diğer bölgesel gruplarla mücadelede üreteceği söylem ve

stratejilere; etnik sınırların ötesinde İslamcı ulusal bir güç haline gelebilmesi ise şiddet içeren geçmişi, kamuoyu ve devlet nezdindeki bozuk vizyonunu düzeltmek için atacağı adımlara bağlıdır.

4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırları

Araştırma, dini görünümlü radikal bir hareket özelliği taşıyan Türkiye'deki Hizbullah terör örgütünün sivilleşme yolunda atmış olduğu adımlardan yola çıkarak sosyal bir hareket olarak incelenmesinden müteşekkildir. Elde edilecek bulgular ve bunlara dayalı yorumlar araştırmada tayin edilen konu ile sınırlıdır. Ayrıca araştırma yapılmış olduğu zaman için geçerlidir. Yine araştırmada kullanılan bilgilerin ve belgelerin doğru olduğu varsayılmıştır.

Hizbullah terör örgütüne ilişkin bilgilere, yakalanan militanların ifadelerinden çok, ele geçirilen belge ve dokümanlardan yola çıkılarak ulaşılmaktadır. Çünkü yakalanan örgüt mensuplarını ifade ve sorguda konuşturmanın zorluğu açıktır. Bir de yakalanıp poliste sorgusu yapılmak istenen örgüt mensuplarının ideolojik ve siyasi nedenlerle yalan söylemeyi kural haline getirdikleri, sık sık ifade değiştirerek soruşturmanın seyrini değiştirmek için zaman kazanma taktiğine başvurdukları görülmüştür. Örgüt militanlarının bu konuda özel eğitim aldıkları tahmin edilmektedir. Örnek olarak örgüt evinde yakalanan bir militan hırsızlık için bulunduğunu rahatlıkla ve ısrarla söyleyebilmektedir. Bu yalan söyleme durumunu da karşı oldukları sisteme karşı başvurulması gereken bir savaş hilesi ve taktik olarak meşrulaştırmaktadırlar.

Terör süreci diğer sosyal süreçlerle karşılaştırdığımızda kapalılıkları, gizlilikleri ve sırları olan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Gizler ve sırlar terörün analizi önündeki en büyük engellerden birisidir. Zaten Hizbullah'ı tanıyan Eski İstihbarat Müdürü Bülent Orakoğlu'nun da belirttiği gibi örgütün icraatlarında gizliliğe önem veren bir yapıya sahip olduğu, yine Ruşen Çakır'ın *Derin Hizbullah* isimli eserinde belirttiği gibi "Hizbullah hiçbir şekilde görüşlerini yayın yoluyla dile getirmiyor, dolayısıyla örgüt hakkında bilgi devletin tekelinde bulunuyor. Bu nedenle örgütten çıkan az sayıda itirafçının önemi daha da artıyor." Ancak son yıllarda sivilleşmeyle örgütün bu tutumunda gevşemeler olduğu görülmektedir. Örgüt, amaç ve hedeflerini ya da siyasi gelişmelerle ilgili konuları kendisine ait basın yayın yoluyla ifade etmektedir. Dolayısıyla araştırmamız, örgütün görünen ve tasvir edilebilen tezahürleri ile sınırlıdır.

5. Araştırmanın Yöntemi

Diğer bilimler gibi sosyal bilimler de fiziki dünyada cereyan eden reel hadiselerden hareket etmekte, sosyal olay ve olguları gözlem altına alarak anlamakta, tasvir etmekte ve açıklamaktadır. Bu çalışmada gözlem metotlarından doğrudan gözlem yerine dolaylı gözlem metodu kullanılacaktır. Nilüfer Göle'nin aktif katılımlı gözlem olarak da bahsettiği doğrudan gözlem metodu çalışmamız açısından çeşitli nedenlerden dolayı uygun değildir. Çünkü sosyal bir hareket olarak ele aldığımız örgüt gizliliğe büyük önem vermektedir. Anlaşılması için aktif katılımlı gözlem gerekir; fakat hem güvenlik açısından, hem de mesleğim gereği böyle bir metodu uygulamak sıkıntı yaratacağı için bunun yerine dokümantasyon metodu tercih edilmiştir.¹

Araştırma konumuzla ilgili yazılmış kitaplar, makaleler, örgüt hakkında tutulmuş raporlar, emniyet birimlerinin örgüt hakkında istihbarı yolla edinmiş oldukları bilgiler, operasyon sonucu elde ettikleri belgeler, savcıların hapisyanede örgüt mensupları ile yapmış olduğu görüşme ve mülakatlar, örgütün kendisine ait internet siteleri, kitaplar, dergiler ve örgüte mensup kişilerin itiraf veya açıklamaları bizim çalışmamızda kaynak olarak kullanılmıştır. Elde ettiğimiz bulgulardan başka Hizbullah'la ilgili bilgilerin olabileceği ihtimalini de daima göz önünde bulundurmaktayız. Araştırma ile ilgili kaynaklarımız ve bulgularımız sınırlı olduğu için, vurgu ve açıklamalarımız tek doğru şekilde algılanmamalı; belki doğrulardan bir doğru, pek çok algı çeşidi içinde kendine özgü bir algı olarak görülmelidir.

---

¹ Belgesel tarama yöntemi için bkz: Zeki Arslantürk, **Uygulamalı Sosyal Araştırma**, İstanbul: Çamlıca yayınları, 2010, s. 76.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİNİ HAREKETLER SOSYOLOJİSİ

Dini gruplar veya dini hareketler, din sosyolojisi alanında üzerinde en çok durulan ve çalışılan konulardan biri olarak kabul edilmektedir. Tüm dünya, 1950’den sonra bilhassa sanayileşmiş Batı toplumlarında çok sayıda dini hareketin ortaya çıktığına şahit olmuştur. Yeni dini hareketlerin, seküler bir anlayışa sahip olan modern dünyanın insanlarda yaratmış olduğu hayal kırıklığını telafi etmek için ortaya çıktığı üzerine iddialar mevcuttur. Yaşanan gelişmelerden sonra meydana gelen bu oluşumlara din sosyolojisi literatüründe *Yeni Dini Hareketler* adı verilmiştir. Modern dünyada “dinin konumu” bağlamında bu hareketleri anlamak ve açıklamak için birçok araştırmacı tarafından akademik çalışmalar yapılmış ve bu çerçevede çok sayıda kuram ve modeller geliştirilmiştir. Böylelikle *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi* sosyoloji disiplini içerisinde yeni bir alt disiplin olarak yerini almıştır.²

Yeni dini hareketlerin ortaya çıkmasında modernleşme, toplumsal değişme, farklılaşma, rasyonelleşme, sekülerleşme, bireyselleşme, özelleşme, küreselleşme, çoğulculuk, görecelik ve benzeri süreçlerin etkisine rastlanmaktadır. Bu nedenle yeni dini hareketlerin ortaya çıkışını bilimsel bir düzeyde anlamak ve açıklamak için üzerine çok sayıda akademik çalışmalar yapılan bu kavramların çok iyi okunması gerekmektedir. Biz çalışmamızda bu süreçlerin sadece isimlerini belirterek geçtik. Çünkü bu kavramlar, her birisi üzerine ciltler dolusu kitaplar yazılan sosyal olguların karşılığıdır. Her bir kavrama çalışmamızda değinmenin konu bütünlüğünü dağıtacağından bu kavramların başka kaynaklardan detaylı bir şekilde araştırılmasını ilgili okuyucularımıza bırakma yolunu seçtik.³

Modern dönemde kitap, gazete, dergi, radyo, kasetçalar ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının dünya genelinde etkinlik ve yaygınlık kazanması, yerel kalmış çeşitli dini fikirler, inançlar ve öğretilerin de dünya toplumlarına ulaşmasına imkân vermiştir. (Örneğin klasik taoist kitabı *Tao Te Ching*, günümüzde yüzü aşkın dile çevrilerek birçok ülkede okunur olmuş, yine Hristiyanların İncil’inin 2000’i aşkın dilde tercümesi yapılmış, bazı ulemanın itirazı olsa da Kuran-ı Kerim’in de birçok dilde tercümesi mevcut, hadisler günümüzde daha çok tercümelerden okunmaktadır.) Yaşanan tüm bu gelişmeler toplumlarda var olan dini anlayış ve yaşayışı derinden etkilemektedir. Bu nedenle toplumların dünyanın neresinde olurlarla olsunlar, modern döneme uyum sağlama adı altında, kendilerini yeniden algılamaya, yorumlamaya, düşünmeye ve örgütlenmeye başladıkları görülmektedir. Böylelikle geleneksel bir yapıya sahip olan dinler bu yeni döneme uyum sağlama adına yeniden yorumlandılar. İşte

² Mehmet Ali Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, Ankara: Birleşik Yayınları, 2010, s. 2-4.

³ A.g.e. s. 20.

bu yeniden yapılanmayla birlikte 20. Yüzyılın ikinci yarısında Japonya, Hindistan, Güney Kore, ABD gibi ülkelerde yeni dini akımlar zuhur etmeye ve dünyada yaygınlık kazanmaya başlar.⁴

Tarih boyunca yeni din ve dini akımların genellikle hızlı bir sosyal değişim ve dönüşüm geçiren toplumlarda karizmatik bir dini liderin etrafında örgütlenerek ortaya çıktıkları anlaşılmaktadır. Dinin modern dönemde kaybolmak yerine bu yeni döneme uyum sağlayabileceğini gösteren karizmatik liderlerin, dini hassasiyeti olan insanları etraflarında toplamayı başardıkları yapılan araştırmalarda görülmektedir.⁵ Bu bağlamda insanlar tarafından yaşanan toplumsal bir olgu olan dinlerin dünyada zaman ve mekâna bağlı olarak değişen toplumsal ve kültürel şartlarda hayatıyet bulduğu görülmektedir. Ancak bir şekilde varlığını koruyan dinin insanlar tarafından yaşanmasında birtakım farklılıklara rastlanılmaktadır. Mesela efendimiz döneminde Medine’de yaşanan Müslümanlık ile Abbasîler döneminde Bağdat’ta yahut Osmanlı döneminde İstanbul’da ya da cumhuriyet döneminde Ankara’da yaşanan Müslümanlık veya bu gün Arapların, İranlıların, Zencilerin, Hintlilerin, Malezyalıların ve Türklerin İslam’ı yaşayış şekilleri çok farklıdır. Hatta bu değişiklik kişiden kişiye değişmekte veya kişinin hayatının çeşitli dönemlerinde dinini inancını farklı şekillerde yaşama biçiminde tezahür etmektedir. İşte tüm bu farklılıklar dinin yeniden, farklı kişiler ve farklı şekillerde yorumlanmasıyla yeni dini akımların oluştuğu anlaşılmaktadır.⁶

Yeni dini hareketler incelendiğinde; inanç esasları, amaçları, ritüel uygulamaları ve yaşam biçimleri arasında farklılıklar ve çeşitlenmeler olduğuna rastlanılmaktadır. Bu nedenle yeni dini hareketleri, çeşitli gruplar ve tipler halinde tasnif ve analiz etmek mümkündür. Bu bakımdan onları, yekpare bir şekilde aynı gruba koyarak değerlendirmeye kalkışmak çok da yerinde bir tutum olmayacaktır. Sosyolojik tipolojiler, umumiyetle yeni dini grupların geniş toplumla olan çatışmalı ilişkilerini dikkate almaktadır. Bu çerçevede Roy Wallis yeni dini grupları; 1- *Dünyayı reddedenler*, 2- *Dünyayı kabul edenler*, 3- *Dünya ile uzlaşmaya girenler* tarzında bir tasnif yapmıştır. Ancak olguya farklı perspektiften bakan bazı düşünürlerin daha değişik tasnifler yaptığı yapılan okumalardan anlaşılmaktadır. Detaylı bilgi için Ünver Günay’ın *Din Sosyolojisi* kitabının 495-497. sayfalarına bakılabilir.

Yeni dini hareketler incelenirken üzerinde durulması gereken konulardan biri de onların toplumun manevi ihtiyaçlarını karşılamadaki fonksiyonudur. Yeni dini hareketlere bu misyonu da geleneksel din ve inanç sistemlerinin belli toplum kesimlerinin manevi

⁴ Ünver Günay, **Din Sosyolojisi**, 7. Basım, İstanbul: İnsan Yayınları, 2006, s. 490.

⁵ A.g.e. s. 492.

⁶ A.g.e. s. 494.

ihtiyaçlarını karşılayamaması durumu yüklemektedir. Bu bağlamda yeni dini hareketler de bazı özellikler belirginleşmektedir. Bunlar; kendini ötekilerden ayırma ve sadece kendilerinin doğru olduğu tekelci anlayış, dünyevi bir teşkilatlanma, dini referanslı iş bölümünü reddetme, gönüllü katılım, istenilen kurallara uymayanların ihracı, mutlak bir sadakat anlayışı, geleneksel inanç sistemlerini protesto etme şeklinde belirtilmiştir. Tüm bu gelişmeler hareket mensuplarına yeni bir inanç sistemi ve dünya görüşü sağlamakta, dini grubun sunmuş olduğu öğretilerin mensupların tavır ve davranışlarına yansıdığı görülmektedir. Biz de yeni dini hareketleri incelediğimiz de bazılarının mensuplarında çoğulcu bir anlayışa sahip olduklarını görürken bazılarının mensuplarında ise şiddetin benimsendiğine rastlamaktayız. Buradan hareketle bahse konu hareketlere rağbet gösteren kişilerin kişilik yapıları ve ruhsal durumları incelendiğinde bu hareketlerin kişiye ve toplumsal değerlere bakışı anlaşılabilmektedir.⁷

Yeni dini hareketler çalışılırken üzerinde durulması gereken diğer bir husus da bu tür hareketlere kimlerin rağbet ettiği. Bu tür hareketlere insanlar kendi istekleri ile mi katılmaktadır? Toplumsal bir baskı mı yoksa taklit mi söz konusu? Kişilik yapısı zayıf sorunlarını kendi başına halledemeyen kişiler mi bu tür oluşumları tercih etmektedir? Psikolojik ve sosyo-psikolojik araştırmalar bu sorulara farklı cevaplar vermektedir. Ancak genel olarak araştırmalara göre yeni dini hareketlere katılan şahısların; çeşitli ihtiyaçlarını karşılama arayışı içerisinde oldukları görülmektedir. Böyle bir gruba dâhil olmanın mensuplara hem manevi hem de maddi bir destek sağladığı, aynı zamanda onlara güven, huzur verdiği anlaşılmaktadır. Fakat bu oluşumlara katılımı eksik kişilik olarak indirgemeci bir yaklaşımla yorumlamak bilimsellikten uzak olacaktır. Çünkü bu tür organizasyonlara dini, felsefi ya da farklı arayışlar için de intisap edenlerin olduğu yapılan araştırmalar neticesinde anlaşılmaktadır.⁸

Sosyal hareketler, toplumdaki sosyal değişmelerin bir yansıması olarak kabul edilmektedir. Bu hareketler, toplumda yeni bir hayat tarzını, yeni bir dünyevi bakış açısını, yeni bir sosyal, siyasi, ekonomik ve dini yapıyı inşa etmek için kolektif hareketler olarak da yorumlanabilirler. Aslında sosyal hareketler kendi inançlarına göre toplumda var olan birtakım problemlerin giderilmesi için gayret gösteren bir örgütlü yapıdır.⁹

Biz de sosyal bir hareket olarak ülkemizde faaliyet gösteren Hizbullah'ı bu çalışmamızda incelemeye çalışacağız. Çünkü bu örgüt, ülkemizde hatta dünya toplumlarında var olan dini, sosyal, siyasi ve ekonomik problemlerin giderilmesi için kendi bakış açılarına göre örgütlenerek çözüm kodları sunmaktadır. Aslında Hizbullah örgütü sosyal bir hareketten

---

⁷ A.g.e. s. 497-498.

⁸ A.g.e. s. 498.

⁹ A.g.e. s. 31.

ziyade dini bir hareket olarak da görülebilir. Çünkü fikri yapılarını daha çok Kuran, Hz. Peygamberin sünneti şekillendirmektedir. Daha doğrusu dini metinlerin kendilerine göre literal bir algısı radikal kimliğin en temel bileşenlerindendir. Köktencilik konusunda Aydınalp dört yaklaşımdan birisi olan dini yaklaşımı şu şekilde ifade etmektedir: Buna göre Aydınalp köktenciligi dini yaklaşım içinde *“İlmî ve felsefî açıklamaları kabul etmeksizin kutsal kitapların yalnızca literal/lafız anlamını göz önüne alan ve hayatın bütün alanlarının kutsal metinlerin seçilmiş yorumlarına göre düzenlendiği bir sistem kurma arzusunda olan düşünce ve/veya hareket”* olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım çok büyük oranda Hizbullah ideolojisi için de geçerlidir. Bu bağlamda Hizbullah sırf dini bir grup olarak kabul edilebilir. Buradan hareketle dini hareketler de dini kaynaklı toplumsal değişimin önemli bir tezahürü olarak görülebilir.

1.1. İlgili Teorilere Bakış

Teori, “gözlem” (observation) anlamında, latince “theoria”, grekçede “theôria” kökünden gelen bir kavramdır. Teori kavramı için araştırmacıların farklı tanımlamaları olmuştur. Bunlar; “araştırma alanının bazı yönlerini uzun gözlemlere ve mümkünse deneylere dayalı detaylı bir tasvirini ifade eder.”, “gözlemlenebilen bir alanın belirli görünümelerini sistematik bir yolla ve kavramsal olarak biçimlendirmeye yarayan birbiriyle ilişkili ilkeler ve tanımlar setidir.”, “sosyoloji teorisi, temelde gerçek olarak kabul ettiği bir takım felsefi ve metodolojik sayıtlılara (assumption) dayanan, toplumsal etkileşim alanının doğası, kalıpları ve dinamikleri üzerine sistematik açıklamalar ve öngörüler sağlamayı amaç edinen teoridir.”¹⁰ Kısacası teoriler; sosyal olay ve olguları sistematik ve bilimsel bir şekilde incelememizi sağlayan araçlardır.

Sosyolojik teoriler; toplumun ya da bazı sosyal olguların bilimsel bir metotla incelenmesiyle varılan sonuçların genellemesidir. Sosyolojik çalışmalarda, konuya uygun teoriler seçilerek onların ışığında çalışmalar yapılmaktadır. Bu bağlamda sosyologlar, sosyoloji biliminin doğuşundan günümüze kadar olan süreçte, toplumu ve toplumsal ilişkileri bilimsel düzeyde inceleyebilmek için teoriler geliştirmişlerdir. Ancak bu teorilerden bazılarının dünyada ve toplumda meydana gelen değişimlerle geçerliliğini yitirdiği bilinmektedir. Bu nedenle teoriler arasında kronolojik bir yaklaşımla *klasik* ve *günümüz* teorileri tasnifi yapılmıştır. İlk dönem sosyologları klasik teorilerden yola çıkarak varmış oldukları sonuçlara kanun demişler. Bilindiği üzere kanunlarda değişme söz konusu değildir. Günümüz sosyologları ise yapmış oldukları araştırmalar neticesinde ulaşılmış oldukları

---

¹⁰ Zeki Arslantürk ve M. Tayfun Amman, **Sosyoloji**, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 1999, s. 381.

genellemelere teori adını vermişlerdir. Burada klasik teoriler önemsiz görülmemelidir. Çünkü günümüz teorilerinin klasik teorilerin açtığı perspektifle geliştirildiği unutulmamalıdır. Son olarak günümüz sosyolojisi geçerli sosyoloji teorilerinin toplamından ibaret bir bilimdir.¹¹ Teorilerle ilgili genel bilgilerden sonra, araştırma problemimizin anlaşılmasına yardımcı olacak bazı kuramsal bakış açılarına geçebiliriz.

1.1.1. Sekülerleşme

Latince kökenli *seaculum* sözcüğünden türeyen ve dilimize İngilizce kanalıyla geçen Sekülerleşme kavramının, sosyal bilimler, felsefe, ilahiyat ve hukuk gibi çeşitli alanlarda farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Ancak biz burada sosyoloji literatürüne göre açıklamalarda bulunmaya çalışacağız. Bu bağlamda; seküler kavramı, dünyada meydana gelen modern hadiseleri, sekülerleşme ise bir süreci ifade etmektedir. Bu sürecin ideoloji haline getirilmesi de sekülerizm olarak tanımlanmaktadır. Sekülerleşme ile ilgili *dünyanın büyüünden arınması, kurumsal farklılaşma ve ayrımlaşma, özerkleşme, rasyonelleşme, bireyselleşme, özelleşme, göreceleşme, bu dünyaya ait olma, inanmama, kilise dindarlığının çöküşü, kilisesizleşme, brikoloj, aydınlanma miti* gibi kavramsal tanımlamalar yapıldığı bilinmektedir. Seküler kavramının Türkçe karşılığı tam olmasa da *dünyevileşme* olarak kabul edilebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus bu kavramın laiklikle karıştırılmamasıdır. Çünkü laiklik, daha çok sekülerliğin siyasi boyutunu oluşturmaktadır.¹² Yani laiklik kısmen sekülerizmi benimseyen güç odaklarının siyasi uygulamaları olarak görülebilir.

Sekülerleşme kavramı toplumsal açıdan ele alındığında; her geçen gün dinin günlük hayatta etkisinin giderek azalması ve toplumda bilimin ve aklın egemen olması durumunu ifade ettiği anlaşılmaktadır. Teknik olarak ileri ve modern toplumların ortaya çıkmasıyla yani 1850'lerden itibaren bu kavramın ve sürecin başladığını bu alanda yapılmış çalışmalara bakarak söyleyebiliriz. Ancak son yıllarda yaşanan gelişmeler araştırmacıları bu tezi sorgulamaya hatta yeni paradigmlar üretmeye itmiştir. Çünkü her ne kadar kilise ve camilere giden insanların sayısındaki azalmalar bize sekülerleşme eğilimini gösterse diğer yandan insanların dini yaşantılarını modern yaşama uyarladıklarına şahit olmaktayız. Buradan hareketle toplumsal dindarlığın yerini bireysel dindarlıkların aldığını ifade edebiliriz.¹³

Peter L. Berger sekülerleşmeyi; modernleşmeyle birlikte dinin hem toplumsal hem de bireysel bilinç düzeyinde gerilemesi olarak yorumlamıştır. Ancak Berger'in daha sonraki

¹¹ Arslantürk ve Amman, **Sosyoloji**, s. 382-383.

¹² Mehmet Ali Kirman, **Din ve Sekülerleşme**, 1.Baskı, Adana: Karahan Kitabevi, 2005, s. 53-54.

¹³ Mehmet Ali Kirman, **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004, s. 196.

dönemlerde, modernleşmeyle dinin toplumsal hayattan gerilemediğine dair açıklamaları da olmuştur. Yani sekülerleşme teorisinin çok da geçerli olmadığına dair bulgular ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle modernleşme birtakım yönleriyle bazı coğrafyalarda daha fazla hissedilirken, aynı zamanda sekülerleşme karşısı birçok etkin hareketin ortaya çıkışına da zemin hazırladığı görülmektedir.¹⁴ Buradan hareketle modernleşmeyle birlikte dini referanslı değerlerin tamamen ortadan kalktığı veya dini değerlerin canlandığı şeklinde bir açıklamada bulunmak çok da doğru olamayacaktır. Çünkü modernleşme sürecinde sosyal hayatta her iki olguya da rastlanılmaktadır. Modern dönemde her ne kadar *sekülerleşme* dense de bir de *de-sekülerizasyon* süreci mevcuttur.¹⁵

Bazı araştırmacılar Yeni dini hareketlerin ortaya çıkışını sekülerleşme sürecine karşı bir protesto olarak yorumlamışlardır. Konuyla ilgili çalışmaları olan din sosyoloğu Dawson da yeni dini hareketlerin varlığını modern dünyada dinin öneminin devam ettiğine bağlamıştır.¹⁶ Bu bağlamda modern dünyada rasyonelleşme yapılan araştırmalardan anlaşıldığı gibi bir realitedir. Yaşanan bu akılcı süreç beraberinde kısmen de olsa bir seküler anlayış ve tutumu içermektedir. Ancak kutsala olan ilgiyi yok edememiştir. Modern dünyada insanların dine ve kutsala olan ihtiyaçları azalmadığı gibi aksine artarak devam etmektedir. Nitekim dini görünümlü ortaya çıkan bu sosyal hareketler de bu durumun somut bir göstergesidir.¹⁷

Günümüzde insanların dini mesajlar vererek örgütlenmesi modern dünyada dinin insanlar üzerindeki yaptırım gücünün var olduğunun bir göstergesi olarak yorumlayabiliriz. Çünkü günümüz toplumlarını ve onların içinden zuhur eden dini hareketleri incelediğimizde bu durumu rahat bir şekilde gözlemleyebilmekteyiz. Modern dönemde rasyonelleşmeyle birlikte dini değerlerin aşıldığı bir süreç söz konusudur. Bu durumun farkında olan bu olguya karşı duyarlılığı fazla olan ve aynı zamanda yeterli dini birikime sahip olan insanlar diğer insanları bu konuda uyarmakta ve onların hayatında küllenmiş olan dini tekrar üflemek suretiyle alevlendirmektedirler. Yeni dini hareketleri ve onların çalışmalarını incelediğimizde bu durum görülmektedir. Tabi ki yeni dini hareketleri sadece dini boyutuyla ele almak doğru değildir. Çünkü dini bir çağrı ile örgütlenen bu insanlar modern dünyanın birtakım sıkıntılarını da bu yolla aşmaktadırlar. Yani bu dini motivli örgütlü yapılarda rasyonel bir tutumda söz konusudur. Bu gruplar mensuplarına dünyevi konularda da büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Günümüz dünyasında birçok insanın, ihtiyaçlarını yetkili mercilere duyurması

---

¹⁴ Kirman, **Din ve Sekülerleşme**, s. 17-18.

¹⁵ Sürecin daha ayrıntılı boyutları için bkz: Mehmet Ali Kirman, **Din ve Sekülerleşme**, 1.Baskı, Adana: Karahan Kitabevi, 2005, s. 53-54.

¹⁶ Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 118.

¹⁷ A.g.e. s. 122.

ya da kendi kendine gidermesi zordur. İşte bu aşamada dini hareketler, insanlara bir ses ve soluk olma görevini icra etmektedirler. Bu hareketler aynı zamanda modern dünyaya katkı sağlamaktadırlar.¹⁸ Donanımlı eğitim kurumları, hastaneler, dernekler, yapmaktadırlar. Kırsal kesimin ve imkânı olmayan ailelerin çocuklarını yetiştirip hem topluma hem de insanlığa faydalı birer fert haline getirmektedirler. Bu durum ülkenin ve dünya insanlığının eğitim seviyesini yükseltmektedir. Yine mevcut kurumların ulaşamadığı ihtiyaç sahibi insanlara bu grupların kurmuş olduğu dernekler vasıtasıyla ulaşılmaktadır.

Modern dünyanın etkin araçlarından biri olan iletişim araçlarını, yeni dini hareketler çok iyi kullanmakta ve insanları bu kanallar vasıtasıyla aydınlatmaktadırlar. Örnek olarak dini, siyasi ve sosyal içerikli yayın ve yayımlar yapan TV kanalları, radyolar, kitaplar, dergiler, internet siteleri gazeteler vb. iletişim araçları gösterilebilir. Sonuç olarak yeni dini hareketlerin hem dini hem de rasyonel anlamda insanlara hizmet ettiği görülmektedir. Ancak bazı radikal anlayış ve tutuma sahip olan dini hareketlerin olduğu da unutulmamalıdır. Onlar farklı kategoride ve farklı bir çalışmada ele alınabilir. Biz burada şiddete ve sapkınlığa başvurmeyen hareketleri incelemeye çalışmaktayız.

Tüm bu bilgilerden sonra ülkemizde faaliyetlerini yürütmekte olan Hizbullah örgütünün çalışmalarını incelediğimizde, gücü nispetinde insanlara ve dine hizmet etmeye çalıştığı görülmektedir. Yukarıda bahsettiğimiz alanların birçoğunda örgüt faaliyetlerini sürdürmektedir.

1.1.2. Rasyonel Seçim Kuramı

1950 yılı dünyada büyük değişim ve dönüşümlerin yaşandığı yıl olarak bilinmektedir. Sanayileşme ve şehirleşme olgusuna bu sürecin sonunda rastlanılmaktadır. Yaşanan bu süreçte dini alanda da dikkate değer gelişmeler olmuştur. 1950’li yıllardan itibaren ortaya çıkan yeni dini hareketler, dini alandaki bu hareketliliğe örnek olarak gösterilebilir. Tüm bu gelişmeler dünyada dini alanda yeniden bir canlanışın işareti olarak yorumlanmıştır. Böylelikle dini canlanışın yaşandığı bir toplumsal ortamda klasikleşen sekülerleşme tezi de alana ilgi duyan araştırmacılar tarafından sorgulanmaya başlamıştır. Dinler ve dini gruplar arası etkileşimin yaşandığı aynı zamanda karmaşık ilişkilerin bulunduğu bu hareketleri daha bilimsel bir tutumla izah edebilmek için yeni kavram geliştirme çalışmaları yapılmıştır.¹⁹

Son zamanlarda bazı araştırmacılar tarafından insanların din değiştirmeleri ve yeni bir dine katılmaları hususunu beyin yıkama teorisiyle izah etmenin doğru olmadığına dair

¹⁸ <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/ilicak/2011/04/08/cemaat-ve-sekulerlesme>(28.07.2013).

¹⁹ Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 148-149.

yorumlar yapılmıştır. Onlar, insanların kandırılarak diğer bir tabirle beyinlerinin yıkanarak dini hareketlere katılmadıklarını aksine uzun bir araştırmadan sonra kâr-zarar analizi yaptıktan sonra bilinçli ve rasyonel bir tercihte bulunarak yeni dini hareketlere katıldıklarını iddia etmektedirler. Yapılan araştırmalar, yeni dini hareketlere katılan kişilerin genelde toplumsal bir tabirle akli başında kişiler olduğu bulgusunu vermiştir. Yani araştırmalara göre, yeni dini hareketlere sorunlu ve zekâ düzeyi düşük kişilerin kandırılarak katılmadığı gerçekliğine ulaşmaktayız. Bu bağlamda yeni dini hareketler, insanlara bir şeyler sunmakta ve insanlar da bu oluşumlarda bir şeyler bulmaktadırlar. Kısacası bahse konu gruplarla insanlar arasında arz-talep ilişkisi söz konusudur. Sonuç olarak bu sosyolojik vakıya böyle bir noktadan bakan düşünürler, 1980lerden itibaren dine ve dini olgulara karşı ekonomik bir bakış açısı geliştirmeye başlamışlardır.²⁰

Büyük değişimlerin yaşandığı günümüz modern dünyasında, üzerinde durulan konulardan biri de ekonomidir. Yapılan araştırmalarda ekonomik kavramlar kullanılmakta ve izahlar bu ekonomik modellere göre yapılmaktadır. İşte yaşanan bu gelişmelerin dini alana da yansıdığı görülmektedir. Aslında geçmiş dönemlere bakıldığında insanları meşgul eden konuların başında din ve ekonominin geldiği görülmektedir. Tüm bu gelişmelerin akabinde dünya üzerinde bir din pazarından söz edilmektedir. Dini grupların bu pazar ortamında yoğun bir çaba sarf edip örgütlenerek *müşteri* ve *kaynak* temini için rekabet ettikleri görülmektedir. Nitekim ekonominin dili ve mantığı dini alanı da etkilemiştir. Bu süreçte dini hareketlerin, eğitim, sağlık, medya, gibi modern yaşamın alanlarına yöneldiği görülmekte ve bu alanlarda ekonomik faaliyetlerde bulunarak varlıklarına sürdürmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Yani ekonomik bir mantıkla insanların ihtiyaçlarına göre bir şeyler üretip onlara pazarlamaktadırlar. Artık dini gruplarla üyeleri arasında arz-talep ilişkisinin varlığından bahsedilmektedir. Din sosyologları da dini gruplardaki ekonomik tutumu izah etmek için yeni teoriler ve yaklaşımlar üzerinde düşünmeye başlamışlardır. Bu yaklaşımlardan biri *Dine Ekonomik Yaklaşım* diğeri ise *Rasyonel Seçim Kuramı* olarak bilinmektedir.²¹

Rasyonel tercih kuramının savunucuları sosyal hayatı sosyolojik olarak izah etmeye çalışırken insanların rasyonel seçimlerini dikkate almaktadırlar. Rasyonel seçim teorisinin özünü, ‘insanlar bir tercih yapmak zorunda kaldıklarında genellikle en iyi davranış tarzı ve en karlı olan seçeneği tercih ederler’ tanımlaması oluşturmaktadır.

Toplumsal değişme bir realitedir. Günlük hayatta birçok kurum ve değer zamanla değişmekte ve dönüşmektedir. İşte bu bağlamda toplumsal olgular üzerine oluşturulmuş

---

²⁰ A.g.e. s. 149-150.

²¹ A.g.e. s. 146-148.

kuramlar ya da teoriler de zamanla değişmekte ve geçerliliğini yitirmektedirler. Böyle bir değişimin yaşandığı dünyada da bu kuramın son otuz yılda üzerinde daha fazla düşünülüp konuşulan bir tez halini aldığı bilinmektedir.²² Tabi ki bu teoriler sosyal hayatı birebir izah ediyor demek yerinde bir tutum olmayacaktır. Mutlaka bu kuramın da sosyal hareketlerde açıklık getiremediği yönlerinin olma ihtimali göz ardı edilmemelidir. Zaten kuramı eleştiren düşünürler de olmuştur.

1.1.3. Beyin Yıkama Teorileri

Yeni dini hareketlerin toplumlarda yaygınlık kazanmaları toplum bilimcileri bu olgular üzerinde araştırma yapmaya yöneltmiştir. Araştırmamızın bu başlığı altında biz de, dini hareketlere olan katılımın nasıl gerçekleştiği, özellikle gençlerin bu hareketlere nasıl ve niçin girdikleri, harekete dâhil olan bazı üyelerin neden ayrıldıkları, dini hareketlere dâhil olanların gerçekten din mi değiştirdikleri ya da beyinlerinin mi yıkandığı hususları üzerinde durmaya çalışacağız. Tüm bu soruların cevabına yönelik yapılan çalışmalar neticesinde, din sosyolojisinde bu alanla ilgili bir literatür ortaya çıkmış ve akabinde bu alana yönelik teoriler geliştirilmiştir. İşte bu teorilerden biri de; yeni dini hareketlerin hangi yollardan üye temin ettikleri, üyelerinde güçlü bir bağlılık duygusunu nasıl temin ettikleri soruları üzerinde duran *Beyin Yıkama* teorisidir.²³

Beyin yıkama: İnsanı, kendine özgü düşünce ve dünya görüşüne yabancılaştırmak, başka yönde düşünür ve davranır duruma getirmek amacıyla çeşitli yollarla etkilme yöntemi olarak bilinmektedir.²⁴ Bir nevi zorla ikna olarak görülen bu teoride gizemli bir teknik kullanılarak aklın sistematik olarak saptırıldığı ve tahrip edildiği yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. Bu bağlamda yeni dini hareketlere katılan bireylerin birtakım farklı fiziki tecrübeler yaşadıkları, değişik bilinç haline girdikleri bilinmektedir. Bireylerin yaşadığı bu tecrübeler arasında; yanma, uyuşukluk, soğuk bir esinti, sebepsiz baş ağrısı veya bazen de var olan bazı rahatsızlıkların kendiliğinden geçmesi, iyileşmesi gibi vb. durumlar örnek olarak gösterilebilir.²⁵

Beyin yıkama teorilerinin tarihi gelişimi ve arka planı hakkında farklı açıklamalar mevcuttur. Bu teorilerin genelde 1950 Kore savaşında esir alınan Amerikan askerleri üzerinde kullanıldığı söylenmektedir. Ancak beyin yıkama tekniklerinin ilk önce 1930'lu yıllarda Rusya'da, 1949'da da Çin'de uygulandığı bilinmektedir. Aslında bu konunun ayrıntılarına

²² Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri*, s. 186-187.

²³ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, s. 169.

²⁴ <http://www.nedirnedemek.com/beyin-y%C4%B1kamak-nedir-beyin-y%C4%B1kamak-nedir>(31.08.2013).

²⁵ Kirman, *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, s. 171-174.

inildiğinde 19. Yüzyıl Avrupa'sına kadar da götürülebileceğini söyleyen düşünürler de mevcuttur. Nitekim konumuza bakan yönüyle genel kanı beyin yıkama teorilerinin yeni dini hareketlerin yaygınlaşmasıyla ortaya çıktığı şeklindedir. Bu teorilerin ilk olarak 1970'li yılların sonunda ABD'de kurgulanıp kullanıldığı, daha sonra Batı Avrupa ülkelerinde yaygınlaştığı bilgisi paylaşılmaktadır.²⁶

Beyin yıkama teorilerini alana ilgi duyan araştırmacıların çeşitli başlıklar altında tasnif ettikleri görülmektedir. Bunlardan ilki klasik ikincisi modern beyin yıkama teorileri şeklindedir. Klasik beyin yıkama teorisinde; daha çok kaba kuvvet ve zor kullanmak suretiyle muhatabı ikna etme söz konusudur. Bu teoriye göre süreç şu şekilde işlemektedir: İkna edilmek üzere hedef seçilen birey, şehir dışında bir toplama merkezinde, uzun süre tek başına hücrede, çevreyle tüm irtibatı kesilerek denetim altında tutulur, daha sonra bu kişinin dayanma kapasitesini test etme adına kişiye ara ara ani şoklar ve uyarılar verilir, kişiye sözlü ve fiili saldırılar ve tacizler uygulanır, uyku ve yemek düzeni bilinçli olarak bozulur, tuvalete çıkmasına izin verilmez, uzun süre kendi pisliğiyle baş başa bırakılır, psikolojik yöntemlerle duyguları manipüle edilir böylelikle şuuraltı seslere açık hale getirilir, sık sık yüksek dozda uyuşturucu verilerek madde bağımlısı haline getirilir, iletişimi sınırlanır, intihar ve cinayete yöneltmek amacıyla taciz ve tahriklerde bulunulur, telkin edilen inanç ve düşüncenin reddedilmesini engellemek için korkutulur, tehdit edilir, maddi yönden destek vaadinde bulunulur, tüm bu uygulamaların akabinde kurbanda her yönden bir güçsüzlük ve zayıflık hissi uyandırılır, daha sonra ara ara dışarı çıkarılarak özenle hazırlanmış bazı sloganlar adaya dinletilip tekrarlatılır, hatta ezberletilir, çeşitli grup tartışmaları içerisinde yönlendirilerek bu sloganların doğruluğuna inandırılır.²⁷ Bu teoriyi savunan düşünürlere göre insanlar yeni dini hareketlere gönüllü olarak katılmamakta; aksine güçlü psikolojik yöntem ve tekniklerle duyguları manipüle edilmekte ve böylelikle bahse konu gruplara üye yapılmaktadırlar.²⁸

Modern beyin yıkama teorisine gelince klasik beyin yıkama teorisinin olguları açıklamada yetersizliğini dayanarak ilgili araştırmacılar tarafından bu teorik modelin gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu teorik modelde fiziki ihtiyaçların istismarından ziyade psiko-sosyal ihtiyaçların istismarı söz konusudur. Yani düşünceleri kontrol altına alınmak istenen bireye fiziki güç yerine propaganda teknikleri uygulanmaktadır. Kısacası burada fiziki iknadan ziyade psikolojik ikna yöntemi vardır. Modern beyin yıkama kuramında; özellikle gençlerin duygu ve düşüncelerini yanıltarak sevgi, ilgi ve iltifat bombardımanı veya korku, suçluluk ve günahkârlık duygularına atıflar yapma gibi taktikler kullanıldığı ileri

---

²⁶ A.g.e. s. 174-175.

²⁷ A.g.e. s. 191-192.

²⁸ A.g.e. s. 192.

sürülmektedir. Bu taktiklere ilaveten ders verme, sohbetler yapma, grubun ideolojisine uygun kitapların okunmasına izin verme, ilahi ve marşlar okutma, duygusal filmler ve tiyatro oyunları izlettirme gibi yoğun sosyalizasyon süreçlerinin uygulandığı anlaşılmaktadır. Buradan hareketle gençleri ikna etmede fiziki iknadan ziyade psikolojik iknanın daha kolay ve etkili olduğu yorumları yapılmaktadır. Yine hareket mensuplarının muhataba değer vermek, ona ılımlı davranmak suretiyle de ikna etme taktiğini uyguladığı söylenmektedir. Örneğin mürit avcılarının gençlerle olan iletişimde sürekli tebessüm halinde oldukları, onlara karşı son derece dikkatli ve nazik davrandıkları, onların giyim kuşamına iltifat ettikleri söylenmektedir. İletişim halinde olduğu gence sürekli zeki olduğunu söylediği, başkaları tarafından kandırılamayacak kadar uyanık olduğunun söyledikten sonra yapılacak olan bir toplantıya bu gün mü yarın mı katılmak istediğinin sorulduğu ve böylelikle kendisine değer verildiği hissinin uyandırılmaya çalışıldığı ardından bireyin bu diyaloglardan sonra bahse konu gruplara çekildiği modern beyin yıkama taktiklerinden sayılabilir. Diğer bir aşama ise; hedef kitleyi herhangi bir yerde kampa almak suretiyle onları yoğun bir ideolojik eğitime tabi tutmak, onlara grubun fikri yapısını benimsetmek ve onların diğer üyelerle kaynaşmaları sağlamaktır. Ayrıca burada doğru olanı kendilerinin yaptığı diğer yapılan uygulamaların yanlış olduğu şeklindeki bir anlayış da verilerek bireyler arasında grup içi kimliğin oluşmasına ve onlar arasındaki dayanışmanın güçlenmesinin sağlandığı görülmektedir. Kaynak olarak belirlenen eserlerin dışında başka bir yapının okunmasına izin verilmemektedir. Grubun ideolojisini yansıtan tüm dokümanlar sistematik olarak sürekli okutulmaktadır. Okunan kitaplar üzerinde müzakereler yapıldığı görülmektedir.²⁹ Böylece grubun ideolojisini benimser hale gelen kişilere grup içerisinde farklı pozisyonda sorumluluklar verilmekte ve onları istenilen şey yaptırılmaktadır. Bazı üyelerin kapasitesine ve gruba bağlılığına göre üst mevkilerde görev aldıkları görülürken bazılarının da örgüt adına çiçek, kitap, kaset, gazete ve dergi satışı yaptıkları görülmektedir.

Tüm bu anlatılanlardan hareketle yeni dini hareketlerin bireyleri beyin yıkama teknikleriyle hareketlerine motive ettikleri anlaşılmaktadır. Ancak her ne kadar böyle bir durum bahse konu yapılanmalar için uygulanan teknikler arasında olsa da bu hareketlere olan ilgiyi sadece beyin yıkama kuramıyla açıklamak bilimsel bir izahtan uzak olacaktır. Çünkü bu hareketlere bireylerin kendi istekleriyle de dâhil oldukları ve yine çeşitli nedenlerden dolayı mezkûr gruplardan ayrıldıkları görülmektedir. Aynı şekilde bu grupların başarısını sadece beyin yıkama teorisine göre yorumlarsak her hareketin bir şekilde başarıya ulaşması ve varlığını uzun süre devam ettirmesi ayrıca gruplarından ayrılmaların olmaması gerekecekti.

---

²⁹ A.g.e. s. 195-201.

Ancak genel manzaraya baktığımız zaman yeni dini hareketlerin varlığını ve yaygınlığını uzun süre devam ettiremediklerine şahit olmaktayız. Yine harekete katılan bireylerden bazılarının kendi araştırmaları neticesinde hareketlere katıldıkları görülmektedir. Hatta hareketten ayrılmalari da kendi özgür iradeleriyle gerçekleştiği yönünde bilgilere ulaşılmaktadır. Kısacası beyin yıkama kuramının karşılığı sosyal hareketlerde mevcuttur. Ancak anlatıldığı kadar ya da hareketlerin tüm mensuplarını bu şekilde kazandıklarını söylemek çok da doğru olmayacaktır. Bu konuda alana ilgi duyan araştırmacılar için Kirman'nın *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi* kitabını kaynak olarak önerebiliriz.

1.1.4. Göreli Yoksunluk Kuramı

Görelî yoksunluk kuramı, yeni dini hareketlere katılımı ve bireylerin bu yönelişlerini anlamak ve açıklamak için geliştirilmiş psikolojik tekniklerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu teorinin yaygın tanımı; insanların kendilerini yakın çevreleriyle karşılaştırmaları neticesinde oluşan mahrumiyet duygusunu ifade eden psikolojik süreç olarak tanımlanmaktadır. Ancak buradaki mahrumiyet duygusu sadece temel asgari ihtiyaçlar bağlamında ele alınmamalı aksine bireyin kendisini mukayese ettiği kişinin konforundan yoksun görmesi hali olarak ele alınmalıdır.³⁰ Örneğin ülkemizde Hakkâri'de yaşayan bir kişinin yoksunluk algısı ile İstanbul Bağdat caddesinde yaşayan birinin yoksunluk algısındaki farklılık gibi. Çünkü her iki bölgede yaşam standartları çok farklıdır. Burada bireyin elinde olandan daha fazlasına sahip olma düşüncesi hâkimdir.

Daha önceki başlıklarda yeni dini hareketlerin makro düzeyde toplumsal değişim ve dönüşümün yaşandığı toplumlarda ortaya çıktığını söylemiştik. Ancak bazı sosyologlar yeni dini hareketlerin ortaya çıkışında yukarıda bahsetmiş olduğumuz yoksunluk duygusunun rolüne dikkatleri çekmişlerdir. Yani yeni dini hareketlerin ortaya çıkmasında sadece hızlı toplumsal değişimlerin değil göreli yoksunluk duygusunun da etkisinin var olduğunu ileri sürmektedirler. Rodney Stark ve William S. Bainbridge gibi sosyologlar da bu durumu destekler mahiyette açıklamalar yapmışlardır. Onlara göre yoksunluk duygusuyla marjinalleşen bireyler yeni dini oluşumlara yönelmektedirler. İşte burada yeni dini hareketlerin bahse konu bireylerin psikolojik sıkıntılarına deva olduğu belirtilmektedir. Yani bireyler yoksunluk duygularını hem bu dünyada hem de öbür dünyada bu hareketlerle aşmakta ve itibar kazanmaktadırlar. Ayrıca şunu da unutmamak gerekir: Göreli yoksunluk duygusu en çok gençleri etkisi altına almaktadır. Bunun farkında olan yeni dini hareketlerin de özellikle lise ve üniversite gençleri üzerinde yoğunlaştığı dikkatlerden kaçmamalıdır.³¹

---

³⁰ A.g.e. s. 214-215.

³¹ A.g.e. s. 216-220.

Özellikle ailesiyle ve sosyal çevresiyle sorun yaşayan bireyler hayatta karşılaştıkları olağanüstü sorunlar karşısında acizlik hissine kapılmaktadırlar ve bu durumda bireylerin kendilerine rehberlik edecek yeni dini hareketlerin karizmatik önderlerinin rehberliğine yönelmek zorunda kaldıkları yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. Nitekim ağlarına düşen bu gençleri, mürit avcılarının ideolojileri doğrultularında, uğrunda ölecekleri bir pozisyona dönüştürdükleri anlaşılmaktadır.³²

İlk olarak Alexis de Tocqueville'nin üzerinde durduğu ve James C. Davies tarafından geliştirildiği söylenen bu kuramın da her kuram da olduğu gibi eleştirilen, bahsedilen toplumsal olguyu tam olarak izah edemediği yönünde fikirlerin paylaşıldığı görülmektedir. Yani konuya bu açıdan bakan düşünürlere göre kuram yeni dini hareketlere katılan bireylerin durumunu tam olarak açıklayamamaktadır. Çünkü bu duygu ve düşünceye sahip olan bazı bireylerin bu hareketlere katılmadığı görülmektedir. Yine yoksunluk duygusuna kapılmayacak kadar varlık içerisinde ve sağlam bir psikolojik yapıya sahip bireylerin de bahse konu hareketlere katılmaları bu kuramın yetersizliğini bize göstermektedir.³³

1.1.5. Kaynak Seferberliği Kuramı

Dini hareketlerin oluşum ve gelişim sürecini anlamak ve açıklamak üzere geliştirilmiş olan yaklaşımlardan biri de kaynak mobilizasyonu kuramı olarak bilinmektedir. Bu kuram toplumsal ve dini hareketler hakkında farklı ve alternatif bir yaklaşım sunan yeni bir bakış açısını temsil etmektedir. Bu yaklaşım temel kaynaklara sahip olma ve bunları harekete geçirme esasına dayanmaktadır. Toplumsal hareketlerin potansiyel üyeleri nasıl etkilediğini veya cezp ettiğini açıklama amacına matuf olan bu kuram, aynı zamanda, toplumsal hareketler ile değerli kaynakları elinde tutan veya bunları temin edebilen diğer gruplar ve örgütler arasındaki etkileşime de vurgu yapar. Kaynak mobilizasyonu yaklaşımına göre kitap, dergi ve broşürün yanı sıra televizyon, radyo, cep telefonu, bilgisayar, internet, kaset, CD, DVD, vb. teknolojik araç ve gereçler potansiyel üyelerin cezp edilmesinde son derece elverişli birer kaynak konumundadır. Yine bu kurama göre bir takım kaynaklara sahip olamayan toplumsal hareketlerin üye devşirmede bir takım sıkıntılar yaşayacağına da temas edilir.³⁴

Bu teori, sosyal hareketlerin devamı ve büyümesi için şart olan kaynak türlerine değinen sosyolojik bir teoridir. Daha önceki teoriler harekete üye olan kişilerin psikolojilerine odaklı yani toplumun birden çok niteliğinden rahatsız insanlar olduğuna dayalı açıklamalar yapmakta iken 1970'lerde ortaya çıkan kaynak seferberliği teorisi ise, sosyal hareketleri,

---

³² A.g.e. s. 221.

³³ A.g.e. s. 223.

³⁴ A.g.e. s. 226.

toplumda değişimi meydana getirmek için mali ve insan kaynaklarını bir araya getirebilme gücüne sahip insanlar bütünü ve bunlar arasındaki ilişkiler ağı olarak tanımlar ve değerlendirmelerini bu tanımlar üzerinden yapar. Bu teorinin savunucularına göre, toplumda her zaman bir harekete halk içinden destek verilmesine yetecek ölçüde bir memnuniyetsizlik vardır. Bu rahatsızlığı bir sosyal harekete dönüştürmek ve örgütlemek için, hareketin merkezinde strateji yapmayı bilen ve akıllı insanlardan oluşan öncü grubun var olması şarttır. Ancak bu şartın karşılanması sayesinde, memnuniyetsiz insanların istenen kıvama getirilmesi, harekete para ve insan desteğinin sağlanabilmesi ve iktidarda olanlarla ittifaklar yapmak ve örgütlü bir yapı kurmak suretiyle medyada dikkatlerin belli bir noktaya çekilebilmesi mümkün olabilir. Kısacası bu teoriye göre söz konusu kaynaklar olmadan bir hareketin başarılı olmayacağına, hoşnutsuzluğın tek başına sosyal değişimi gerçeğe dönüştürmede yeterli olamayacağına bağlı açıklamalar yapılmaktadır. Eğer bir hareketin hedefine ulaşması için yeterli insan desteği ve mali kaynağı yoksa o hareket ya toplum sahnesinden silinir ya da diğer imkânları olan başka bir hareketle ittifak etme zorunda kalır.³⁵

Bu kuramı savunan teorisyenlerin birçoğu, bir sosyal hareketin başarıya ulaşabilmesi için şu kaynaklara sahip olması gerektiğini öne sürmektedir: Para, meşruiyet ve emek. Yeterli ve sürekli bir para akışı maaşların ödenmesini mümkün kılar; hareketin mesajının ve hedeflerinin görünür kılınması ve reklamının yapılması için gerekli olan ofis, bilgisayarlar, fotokopi makineleri gibi araçların satın alınmasını sağlar, tabandaki potansiyel insan gücünü harekete geçirmek için medyaya reklam verilmesi, ilan verilmesi ve benzer şekilde billboardların, internet sitelerinin ve diğer medya araçlarının kullanılmasını mümkün kılar ve son olarak, hareketin mali yükünü karşılayan finans projelerini ve çeşitli programların gerçeğleştirilmesini sağlar.³⁶ Bu teori, çalışmamızda Hizbullah'ın örgütlenmesinde kullanılan kaynakların nerden ve ne şekilde bir araya getirildiğine dair mekanizmaları açıklamak ve analiz etmek için kullanılacaktır.

1.1.6. Organizasyonel Adanma Kuramı

Bir hareketin başarıya ulaşması için ihtiyaç duyulan kaynakları bir araya getirebilme meselesi, her şeyden önce bir motivasyon meselesidir. Binlerce insan neden kendisini bir harekete adar? O hareket için zamanını, parasını, emeğini ve duygularını neden bağışlar? Bu soruların cevabı bizi *Organizasyonel Adanma* olgusuna götürmektedir. Adanma denen olgu, insanın kolektif bir eylemin başarısı ya da başarısızlığıyla yakından ilgili olması, başarısı için

³⁵ Helen Rose Ebaugh, **Gülen Hareketi**, Ömer Balduk (çev.), İstanbul: Doğan Kitap, 2010, s. 24-25.

³⁶ A.g.e. s. 24-25.

yüksek düzeyde çaba gösterme isteği, hareketin hedeflerini ve değerlerini benimseme arzusu olarak kabul edilmektedir.³⁷

Sosyolog Rosebeth Kanter, 1970’li yılların başlarında Amerikan topluluklarında adanma duygusu üzerine araştırmalar kaleme almıştır. Kanter, adanma duygusuyla ilgili yani insanların ait olduğu sosyal grubun menfaatlerini kendi menfaatlerinden ayrı tutmamasını sağlayan organizasyonel şartlar üzerine çalışmalar yapmıştır. Kanter’e göre, bir insan kendisini bir gruba ya da bir ilişkiye adar, çünkü o insan o grubu ya da ilişkiyi kendisinin temel bazı gerçeklerinin bir ifadesi ve söz konusu gerçeklerin doyurulmasının bir aracı olarak görür. Ayrıca yine o insan, kendisini ait olduğu o grubun hedefleriyle özdeşleştirir ve bu özdeşleşme sayesinde kendisinin beslendiğini ve ruhsal gıda aldığını hisseder; bu hissin güçlü olması oranında da, harekete olan adanma duygusu çoğalır. Adanmış insan, vefalı ve bağlanmış bir insandır, ait olma duygusuna sahiptir. Bu duygu sayesinde, grup, ona sanki kendisinin genişlemiş veya büyümüş hali gibi gelir.³⁸

---

³⁷ A.g.e. s. 17.

³⁸ A.g.e. s. 17-18.

İKİNCİ BÖLÜM

2. 2000 ÖNCESİ KLASİK DÖNEM

2.1. Türkiye’de Hizbullah’ın Kuruluşu

Hizbullah hareketini anlatmaya başlamadan önce Hizbullah kavramının kelime anlamına değinmek yerinde olacaktır. Çünkü birçok hareket isim olarak amacına uygun kavramı genellikle tercih etmektedir. Biz de kavram analizi yaptıktan sonra hareketi, onun faaliyetlerini ve hizmet metotlarını anlatmaya başlayacağız.

Hizb, aynı görüşte olan, düşünceleri ve yaptıkları bir olan grup, küme ve topluluk demektir. Hizbullah kelimesi Allah’ın yolu, taraftarları, Allah’ın safında yer alanlar, Allah’ın partisi gibi anlamları taşımaktadır.³⁹ Hizb ve Allah kelimesinin birleşmesinden oluşmaktadır. Hizbullah örgütsel anlamda Allah adına, İslam uğruna gruplaşma olarak da ifade edilmektedir. Yakalanan örgüt mensuplarının ifade tutanakları incelendiğinde, kendilerini Allah’ın askerleri olarak da tanımladıkları bilgisine ulaşılmaktadır.⁴⁰ Hizbullah isimlendirmesi anlamı itibariyle sempatizanlar tarafından her ne kadar hoş karşılsa da örgüt tarafından bu isme sıcak bakılmadığına dair araştırmacıların açıklamaları vardır.⁴¹ Rahatsız olmalarının nedeni ise, bir dönem domuz bağlarıyla tanınan, milletin zihninde olumsuz bir şekilde yer edinmiş olan Hizbullah’la bir kefedede olmak istememeleridir. Ancak son zamanlarda sivilleşme anlamında yapmış olduklarıyla faaliyetlerle kendilerini nispeten de olsa ispatladıkları inancıyla artık eskisi kadar bu kavramdan ve isimlendirmeden çekinmedikleri anlaşılmaktadır. Hatta en son yayımlanmış oldukları eserde kavramla ilgili açıklamalar da yapmışlardır. Hizbullah ismini tekellerine almadıklarına, Hizbullah mensubu olmayıp da Hizbullahî bir yaşantıya sahip olan insanların da olabileceğine dair açıklamaları bu duruma örnek gösterilebilir. Ayrıca Hizbullahî olmayı, Hizbullah mensubu olmakla eş tutmadıklarını da söylemektedirler.⁴²

Bağımsız İslami grupların ortaya çıkışında rol oynayan önemli etkenlerden biri 1961 Anayasası’nın getirdiği kısmi özgürlüklerin belli bir program ve akıl çerçevesinde kullanılmasıdır. Tek parti döneminin yasağı ortadan kalkıp daha çok sol ve Kemalist aydınlara dönük düşünülen özgürlükler anayasada yer alınca, Müslüman gruplar da bundan bir şekilde istifade etmeye çalıştılar. Bu arada şehirlere gelen dindar ailelerin okuyan

³⁹ Gültekin Avcı, **Entrikalar Ağında Kürt Buhranı**, 2. Basım, İstanbul: Metropol Yayınları, 2008, s. 138.

⁴⁰ A.g.e. s. 147.

⁴¹ Ruşen Çakır, **Derin Hizbullah İslamcı Şiddetin Geleceği**, 2. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2011, s. 61.

⁴² M. Hüseyin Yılmaz, Cemal Tutar, Mehmet Varol, **Hizbullah Ana Dava Savunmalar**, İstanbul: Dua Yayıncılık, 2011. S. 140.

çocukları dünyayı az çok tanır hale gelmişlerdi. İşte bu ortamda geleneksel ailelerin Müslüman dindar çocukları gözlerini Ortadoğu'ya, İslam âlemine çevirdiler. Bu süreçte ilk karşılaştıkları model Müslüman Kardeşler oldu.⁴³

1961 anayasasının sağladığı nispi demokratik ortamla birlikte başlayan çeviri ağırlıklı yayın faaliyetleri, İslamcı düşüncenin Arapça bilenlerin tekelinden çıkmasına yol açmıştır. Mısır, İran ve Pakistan kökenli İslamcı düşünürlerin ve Batılı oryantalistlerin temel eserlerinin çevrilmesinin akabinde özellikle de gençler arasında İslam'ın, dinden ziyade bir yaşam tarzı olduğu anlayışı hâkim olmaya başlamıştır. Bu çeviri faaliyetleri sonucunda bilhassa da 1970'lerde parlayan Milli Nizam ve Milli Selamet Partilerinin etkisiyle muhafazakâr ailelerin gençlerinin ilgisini İslamcı düşünürlerin eserlerine ve radikal yorumlarına, ihvan ve cemaati İslami gibi dini güdümlü hareketlerin faaliyetlerine çevirmiştir. Türkiye'de Seyyid Kutup gibi İslamcı düşünürlerin etkisiyle Allah'ın indirdiğiyle hükmetmeyen devlete itaati sorgulama, devletin rejimini tağut olarak görme ve İslami hükümlere göre yaşamayan toplumu da cahili olarak kabul etme, gerekirse zor kullanarak ülkeye şeriat düzeni getirme gibi vb. düşünceler yaygınlaşmaya başlar. Böyle bir düşünce geleneğinden beslenen gruplar; Türkiye'yi darulharp olarak kabul edip ülkede cuma namazının kılınamayacağına, diyanetten maaş alan imamların arkasında namaz kılmanın doğru olmadığına inanmaya başladıkları söylenmektedir.⁴⁴

1980'li dönemlerde İslami mücadele içerisinde yer alan Müslümanlar, o güne kadar legal yollarla rejimin tayin ettiği sınırlar içerisinde kalarak İslami hedeflere ulaşamayacaklarını, takip edilen bu yol ve yöntemlerin yanlış ve gayr-ı İslami olduğu sonucuna varırlar.⁴⁵ Böyle bir mücadelenin İslami olmadığına, İslami bir mücadelenin İslami yol ve yöntemlerle gerçekleştirileceğinde karar kıldıkları bilinmektedir. Bu tür konuların o dönemde, örgütlü mücadelenin taraftarı olan Müslümanlar arasında, saadet devri ve İslami naslar esas alınarak yoğun bir şekilde tartışıldığı bilinmektedir.

Millî Türk Talebe Birliği ve Akıncılar Derneği içinde faaliyet gösteren kimi köktendinci gruplar, Diyarbakır'da bulunan Vahdet Kitabevi'nde bir araya gelerek, yeni bir örgüt hazırlığına girmişlerdir. Bu toplantıda, 1980 yılı askeri darbesiyle ağır yara alan dinci ve sağcı örgütlerin konumu, dinsel devrim için yeni bir örgütlenmenin yapılandırılması gerekliliği ve kurulacak yeni örgütün gizli yöntemlerinin konuşulduğu söylenmektedir.⁴⁶ Bununla birlikte, konuyla ilgili en son araştırmalardan birisinde, Aydınalp Hizbullah'ın

⁴³ Ali Bulaç, *Bağımsız İslami Gruplar*, **Zaman**, 24 Mayıs 2012.

⁴⁴ Çakır, s. 42-43.

⁴⁵ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=97\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=97(25.02.2013)).

⁴⁶ [http://www.smileturkiye.com/blog/?p=3147\(29.10.2012\)](http://www.smileturkiye.com/blog/?p=3147(29.10.2012)).

kuruluşuyla ilgili bilinenleri adeta ters yüz edilmiştir. Otuz yıl sonra konuşan kurucu Abdülvahap Ekinci, Vahdet Kitapevi'nin bir ticarethane olduğunu, her türlü insanın girip çıktığını, o dönemlerin Diyarbakır'ının İslamî kesimin bir birini tanıyabileceği kadar küçük olduğunu, Velioğlu ile en fazla üç defa görüştüğünü, Fidan Güngör'le de karşılaştığını; ancak ısrarla, her ikisiyle de özel bir diyalogu olmadığını ve bir örgütsel faaliyet içine girmediklerini ifade etmektedir. Ekinci, Hizbullah'ın kuruluşuyla ilgili rolünü de şu cümlelerle dile getirmektedir. “Bilgiler doğru değil. İlim ya da Menzil kitapevleri Vahdet Kitabevi'nden doğmadı. Bunların başındaki kişiler de benden etkilenip örgüt kurmadılar. Evet, Hizbullah ile ilgili yazılan raporlarda ve kitapların hepsinde ismimden ve kurmuş olduğum Vahdet Kitabevi'nden bahsediliyor. Ben de bu bilgileri sonra öğrendim. Vahdet Kitabevi, İlim ve Menzil'den sonra açıldı”⁴⁷

Velioğlu ve yakın arkadaşlarının mücadelede ve cemaatleşmede Nebevi metoda ve İslami ölçülere uygun hareket etmek gerektiği konusunda fikir birliğine vardıkları anlaşılmaktadır.⁴⁸ Örgütlenmeden İslami mücadelenin verilemeyeceğine inandıkları için cemaatleşme süreci başlatılmadan önce, İslam dünyasında tarihi süreç içerisinde ortaya çıkan, varlığını sürdüren veya sürdüremeyen İslami hareketler ile günümüzde mücadele sahnesine çıkan İslami hareket ve gruplar hakkında detaylı bir şekilde araştırma ve inceleme yaptıkları bilinmektedir.⁴⁹ Bu inanç ve düşünce temelinde, cemaatin öncüleri 1979 yılında, o zamana kadar süregelen tartışmalardan, yanlış ve yetersiz çalışmalardan, içinde bulunulan kısır döngülerden sıyrılarak, Müslümanların özlem ve beklentilerini karşılayacak, tamamen yeni, özgün ve bağımsız, her konuda İslami ölçüleri ve Asr-ı Saadet dönemini esas alan, sadece takva, fedakârlık, ihlas ve İslam kardeşliği temelinde bir araya gelen Müslümanların gönüllü birlikteliğinden oluşan Hizbullah Cemaatini kurdukları bilgisine ulaşılmaktadır.⁵⁰

Aydınalp, “bu tarz örgütsel yapılanmaların kuruluşuyla ilgili bilgilerin spekülatif olması olağan karşılanabilir” dedikten sonra, “açık olan 12 Eylül 1980'den sonra aralarında Hüseyin Velioğlu, Mansur Güzelsoy, Fidan Güngör, Ubeydullah Dalar, İhsan Yeşilirmak, Abdullah Yiğit (Mehmet Ali Bilici) gibi isimlerin bulunduğu bir toplantıda Hizbullah'ın temelleri atılmış, ilerleyen dönemlerde ise, kuvvetle muhtemel liderlik ve benimsenecek yöntemle ilgili farklılıkların neticesinde çeşitli isimler etrafından yeni gruplaşmalar ortaya

⁴⁷ Halil Aydınalp, **Yüksek Din Öğretimi ve Dini Köktencilik**, 1. Baskı, İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2011, s. 97.

⁴⁸ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=97\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=97(25.02.2013)).

⁴⁹ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=97\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=97(25.02.2013)).

⁵⁰ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=97\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=97(25.02.2013)).

çıkıştır.” İfadelerini kullanmaktadır.⁵¹ Bu isimlerden İslamî Hareket örgütü liderlerinden Abdullah Yiğit’in hayatta olduğu bilinmektedir. Velioğlu’nun Hizbullahî hareketleri öncelikle tek bir cephe altında toplanması ve rakip yapılanmaların bertaraf edilmesi şeklinde ortaya koyduğu stratejinin bir gereği olarak, iddia edildiği şekliyle yine Velioğlu’nun fetva ve direktifleriyle Menzil grubu lideri Fidan Güngör (kaçırılıp sorgulandıktan sonra), Ubeydullah Dalar (sabah namazı sonrası İlim grubu mensuplarınca dövülerek), İhsan Yeşilirmak (sokak ortasında oğluyla yürürken) infaz edilmiştir. Yine Menzil grubu liderlerinden Molla Mansur Güzelsoy tedavi için gittiği Tahran’da 15 Ocak 1996’da ölürken, çevresindeki liderleri teker teker temizleyen Velioğlu ise 17 Ocak 2000’de güvenlik güçleriyle girdiği ilk çatışmada öldürülmüştür.⁵² Bazı araştırmacılar ise yukarıdaki bilgilerden hareketle bahse konu illerde o dönem kuş uçurtulmazken böyle bir örgütlenmeye göz yumulmasını Hizbullah’ın kuruluşunda devletin rolünün bir göstergesi şeklinde ele almışlardır.⁵³

Ruşen Çakır’a göre; Türkiye’de birçok kanlı eyleme imzasını atan Radikal İslamcılığın en önemli örgütü hiç tartışmasız Hizbullah’tır. 1970 yılların sonlarında İran devriminden etkilenen bir avuç Kürt kökenli gencin başlattığı bu hareket 12 Eylül 1980 askeri darbesinin hemen ardından kurumsallaşmaya gider ve iniş çıkışlarla bugüne kadar gelir. Örgütün daha uzun bir süre Güneydoğu başta olmak üzere Türkiye siyasi sahnesinin önde gelen aktörlerinden biri olacağı bazı araştırmacılar tarafından ileri sürülmektedir.⁵⁴ Ayrıca

⁵¹ Halil Aydınalp, **Yüksek Din Öğretimi ve Dini Köktencilik**, s.97.

⁵² Halil Aydınalp, **Yüksek Din Öğretimi ve Dini Köktencilik**, s.98. Bir internet sitesinde Hizbullah’ın kuruluşuyla ilgili şu bilgilere yer verilir: Bkz: 1980’li yıllarda Güneydoğu’da bir toplantıda temellerinin atıldığı söylenen Hizbullah örgütünün kurucuları arasında Hüseyin Velioğlu, Molla Mansur Güzelsoy, Fidan Güngör, Ubeydullah Dalar, İhsan Yeşilirmak, Abdullah Yiğit, Abdul Vahap Ekinci gibi isimler yer almaktadır. Örgüt, Diyarbakır’daki Abdul Vahap Ekinci’nin sahip olduğu Vahdet kitapçısındaki bu toplantılarla oluşmaya başlar. Daha sonra örgütün varlığını ve stratejisini pekiştirmek maksatlı toplantılar düzenlenir. İkinci toplantı bir sonraki yıl Batman ilinde, üçüncü toplantı Kasımpaşa’da gerçekleştirilir. Bu toplantılarda, Türkiye Cumhuriyeti devletin anayasal düzeninin yıkılarak, yerine şeriat temelli bir dini rejim getirilmesi yönünde etkili eylemlerde bulunma kararı alındı. Bu ideolojik stratejinin hayata geçirilmesi için, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan iller seçilir. Eylemsel gücün işlerlik kazanması için ise, örgütsel hiyerarşinin oturtulmasına karar verilir. [http://www.smileturkiye.com/blog/?p=3147\(29.10.2012\)](http://www.smileturkiye.com/blog/?p=3147(29.10.2012)). Kuruluşla ilgili bir başka değerlendirme krş: Liderlik ve militan faaliyetler üzerindeki farklı fikirler sonucu örgütün, iki kola ayrıldığı bilinmektedir. 1981 yılında Fidan Güngör, *Menzil* kitapçısını kurarken, 1982 yılında Hüseyin Velioğlu ise *İlim* kitapçısını kurdu. O dönem birçok İslamcı topluluğun yaptığı gibi Velioğlu ve arkadaşları da bir kitapevi etrafında faaliyet gösterdiler ve kısa sürede kitapevinden hareketle ilimciler olarak anılmaya başladılar. Örgüt, 1987’ye kadar bu kitapçılarda toplanarak faaliyetlerini sürdürdü. Uzun bir süre gizli ve ev toplantıları halinde gelişen örgütlenme çalışmaları 1987’de alenilemiştir. 1987’de Hüseyin Velioğlu *İlim* kitapçısını Batman’a taşımıştır. Ayrıca örgütün, Batman dışında en çok Diyarbakır’ın Silvan ilçesinde etkili olduğu hatta uzun bir süre Yolaç köyünü merkez üssü olarak kullandığı ulaşılan bilgiler arasında yer almaktadır.

Bkz: [http://tr.wikipedia.org/wiki/Hizbullah_\(T%C3%BCrkiye\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Hizbullah_(T%C3%BCrkiye))(28.12.2012).

⁵³ Bulut ve Faraç, **Kod Adı Hizbullah**, s. 61.

⁵⁴ Ruşen Çakır, “Hizbullah Yeniden Sahneye Çıkar Mı?” **Vatan**, 10 Ocak 2011.

Çakır'ın burada Müslümanlar yerine bir avuç Kürt kökenli genç tarafından ortaya çıkarılmış bir hareket tanımlaması diğer yapılmış tanımlamalardan farklılık arz etmektedir.⁵⁵

Emekli Albay Arif Doğan ise Hizbullah'ın kuruluş aşamasını “JİTEM’i Ben Kurdum” isimli kitabında farklı bir şekilde ele almaktadır. PKK’nın bölgede var olan etkisini azaltmak için bölge halkıyla sıkı ilişkiler kurmaya çalıştıklarına ve bu ilişkilerinde dini olan değerlere vurgu yaptıklarına, çalışmalarının bölge halkı tarafından benimsendiğine dikkatleri çekmektedir. Bu sürecin farkına varan PKK sempatizanlarının bölgede yöntem değiştirerek dini söylemlere ve eylemlere başvurdıklarına değinmektedir. Bu sempatizanların halkla birlikte namaz kıldıklarını, vaaz verdiklerini, çeşitli platformlarda PKK’nın halkın evlatlarından müteşekkil olduğunu söylediklerini, bölgede bir devlet kurdukları takdirde halkı rahatlatacaklarını, işsiz olanlara iş verecekleri taahhüdünde bulunduklarını anlatmaktadır. Tüm bu yaşananları gözlemledikten sonra devlet olarak kendilerinin de bir şeyler yapmaları ve alternatif mücadele metotları geliştirmeleri gerektiğini aralarında mütalaa ettiklerini aktarmaktadır. Bölge halkının namazında orucunda çok dindar olduğunu fakat eğitimsizlik ve yoksulluğun vatandaşı çok zor durumda bıraktığına dikkatleri çekmektedir. Fikri müzakerelerden sonra karşı propaganda yapmanın daha etkili olacağına karar kıldıklarını belirtmektedir. Bunun içinde bölge halkı tarafından sevilen sayılan sözüne itibar edilen bir aktörün lazım olduğunu anladıklarını söylemektedir.

O sıralarda Batman’da muhbir ve ajan olarak kullandıkları Hüseyin Velioğlu’nda karar kıldıklarını beyan etmektedir. Hüseyin Velioğlu için çok akıllı, dindar, dini anlamda donanımlı, ülkücü ve sağ tandanslı, gayet normal, aslan gibi, kültürlü, tilaveti güzel, beyaz tenli ve doğulu simaya sahip olmayan biri olarak bahsetmektedir. Hüseyin Velioğlu’nun kadrosuyla bir takım faaliyetlerde bulunmasına imkân verdiklerini söylemektedir. Velioğlu tarafından ekibine nazari eğitimlerin verildiğini dile getirmektedir. Yani bir köye gidildiğinde halkla nasıl konuşulacağı ve bunun yanında halka görüntü verecek şekilde ibadet edileceği, namazlara gidilmesi gerektiği, camilerde vaaz verme vb. tarzda eğitimler verildiğini anlatmaktadır. Böyle ortamlarda düşünsel anlamda beslenen kadronun sahaya atılmaya başladığı hususunu açıklamaktadır. Tabi ki bu kadronun aynı faaliyeti yürüten PKK

---

⁵⁵ O’nun hayat hikâyesinde ilgi çekici olan PKK’nın kurucusu olan Abdullah Öcalan gibi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi’nden mezun olmasıdır. Girdiği kaymakamlık sınavında muvaffak olamayarak Öcalan gibi devlet memuru da olamamıştır. Velioğlu fakülteden mezun olduktan sonra kaymakamlık sınavını da kazanmayınca Batmana dönerek Petrol İş Şube Başkanlığı’na aday olmuştur. Sağ cenahın adayı olarak 1100 oy almış ve sol cenahın adayı olan 1600 oya sahip Selahattin Çelik karşısında başkanlığı kaybetmiştir. Her ne kadar seçimde başarılı olamasa da bölge büyük bir üne sahip olmuştur. Hüseyin Velioğlu’nun hayat hikâyesi ve öğrencilik yıllarındaki faaliyetleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için Ruşen Çakır’ın **Derin Hizbullah** isimli kitabına bakılabilir. Ayrıca karşılaştır: Halil Aydınalp, **Yüksek Din Öğretimi ve Dini Köktencilik**, s.98

mensupları tarafından rahatsız edildikleri hatta saldırıya uğradıkları görülünce PKK'ya karşı kendilerini savunmaları için örgüte adam ve silah desteğinde bulunduklarını söylemektedir. Kitabın ileriki sayfalarında Doğan, Hüseyin Velioğlu'na silah vermediğini hatta Velioğlu'nun silah kullandığını zannetmediğini belirtmektedir. Eğer kullanmışsa da benim ve devletin kontrolünden çıktıktan sonra kullanmıştır şeklinde açıklamalar yapmaktadır. Yani kendi istekleri ile PKK'ya karşı kurdukları örgütün bir zaman sonra kontrolünü kaybettiklerine dikkatleri çekmiştir.⁵⁶

Hizbullah-devlet işbirliğini, doğuda ve güneydoğuda dini akımların yani Hizbullah'ın ortaya çıkmasında, bazı araştırmacılar devletinde rolünün olduğuna değinmektedirler. Ancak çok bölümlü bir mekanizmaya sahip olan bütün devleti suçlamak yerine devletin çeşitli birimlerinde yer alan bireylerin ve kısımların bu işten sorumlu olduğuna değinilmektedir.⁵⁷ Sonuçta Hizbullah ortaya çıkaranların da son zamanlarda onunla mücadele eden kurumların da yine devletin birimleri olduğuna değinilmiştir. Demokratik bir anlayışa ve ortama geçilmesi için geçmişte yaşanmış bu elim hadiselerin muhasebesinin yapılmasının yerinde olacağı vurgulanmıştır.⁵⁸ Konuyla alakalı diğer bir husus da; devletin bölücü akımlara karşı birleştirici unsur olarak gördüğü İslami ve onun uzantısı olan yapıları örgütleyip hareket geçirdiği iddiasıdır. Burada laik Türk devleti Müslüman Türk devletini bölücülere karşı Allah yolunda savaşa çağırırmaktaydı. İşte böyle bir anlayışla Hizbullah'ın devlet eliyle kurulduğu söylenmektedir.⁵⁹

Hizbullahî oluşumun ortaya çıkmasında etkili olan sosyal, siyasi, politik ve dini zemini Yıldırım Deniz; "Yer Altı Medreseleri ve Hizbullah" başlıklı Taraf Gazetesindeki bir yazısında şöyle kaleme almıştır. Türkiye'de Hizbullah'ın ne zaman, kimler tarafından, hangi dış istihbarat servislerinin desteği ile kurulduğuna yönelik kamuoyunda bilinenlerin tam olarak gerçeği yansıtmadığına aslında örgüt hakkında sahip olduğumuz bilgilerin Hizbullah'ın kuruluşundan çok zaman sonra yani örgütün derin yapıların etkisi altına girmeye başladığı dönemden sonraki sürecin bilgisi olduğuna dair açıklamalara yer vermektedir.

---

⁵⁶ Arif Doğan, **Jitemi Ben Kurudum**, İstanbul: Timaş Yayıncılık, 2011, s. 155-160; Ayrıca karşılaştı: Halil Aydınalp, **Yüksek Din Öğretimi ve Dini Köktencilik**, s.97-98.

⁵⁷ Bir dönem devlet politikası gereği ülkede solculara karşı sağcıların sağcılara karşı da solcuların kullanıldığı bilinmektedir. İşte böyle bir politik tutuma sahip olduğu söylenen dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'in Hizbullah'ın doğuşunda ve devlet kontrolünde faaliyet göstermesinde rolünün olduğuna değinilmiştir. Bakınız. *Kod Adı Hizbullah* sayfa 68. Hikmet Çiçek *Hangi Hizbullah* isimli eserinde; Hizbullah için CIA denetiminde bir süper NATO örgütlenmesi tanımlamasını yapmaktadır.

⁵⁸ Faik Bulut ve Mehmet Faraç, **Kod Adı Hizbullah Türkiye Hizbullah'ının Anatomisi**, İstanbul: Ozan Yayıncılık, 1999, s.8.

⁵⁹ Hikmet Çiçek, **Hangi Hizbullah**, 1.Basım, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2000, S. 21.

Ülkemizde, Hizbullah'ın ilk başlarda iç ve dış güçlerin müdahalesi olmaksızın bölgenin öz dinamikleriyle kurulmuş olduğunu belirtmektedir. Bu tezini de o dönemin kaynayan kazanı görünümünde olan Ortadoğu'da yaşananlara ve buna bağlı olarak radikalizme olan eğilimle güçlendirmektedir. Kemalist rejimin Fransız usulü laiklik anlayışının, PKK'nın Lenin ve Stalin-vari dini reddeden bir söyleme sahip olmasının kahir ekseriyeti Müslüman olan bölge halkını rahatsız ettiğini belirtmiştir. Fakat her ne kadar PKK din karşıtı bir ideolojiye sahip olsa da mağduriyetler yaşayan bölge halkının bu durumu görmezden gelerek örgütü desteklemeye devam ettiklerini vurgulamaktadır. Burada milli duygulara ve hak hukuka dayalı bir anlayışla PKK'ya destek verildiğine işaret etmektedir. Yaşanan acılar karşısında söz konusu din karşıtlığının görmezden gelindiğini ileri sürmüştür. İşte bölgede böyle bir süreç yaşanırken laik rejimden ve PKK'nın din karşıtı söyleminden rahatsız olan bir kesimin filizlendiğini dile getirmiştir. Bu İslami hassasiyete sahip kesimin faaliyetlerinden akademik camianın ve kamuoyunun haberinin olmadığı çünkü bunların yer altı medreseleri adını verdikleri çalışmalarını dağda ve köylerde gizli bir şekilde yürüttüklerini açıklamaktadır. Bu faaliyetlere öncülük eden kişilerin dini konuda özellikle ilim yönünden donanımlı olduklarının bilindiğini vurgular. Daha sonra bu oluşumun mimarlarının İran'ın etki alanına girdikleri ve Kum kentindeki medreselere gidip geldikleri, gözde öğrencilerini buraya gönderdikleri şeklinde bilgilere yer verir. Kısacası köylerde başlayan bu hareketin açılan kitap kırtasiye evleri vasıtasıyla, Doğu ve Güneydoğu'nun diğer şehir merkezlerinde de yavaş yavaş yayıldığını beyan eder.⁶⁰

İran'la olan bu ilişkileri doğrular mahiyette Emniyet mensubu bir Amir de Hizbullah'ın oluşumu ile ilgili şu açıklamaları yapar: Hüseyin Velioğlu'nun İran'dan İslami bir hareket kurma için destek istediğini ve İranlı yetkililerin de böyle bir oluşum için donanımlı âlimlerin var olup olmadığını kendilerine sorduğunu, bunun üzerine Velioğlu'nun da İslami bilgisi iyi olan bir şahsı İran'a götürdüğünü orada yapılan mülakatta başarılı olduğunu, dönerken de bir miktar para aldıklarını ve bu parayı da sınırdan geçerken şüphe çekmemesi için hocanın üzerine yerleştirdiklerini fakat yapılan aramada paranın ortaya çıktığını akabinde ise bu malum şahsın olanları bir bir anlattığını söyler.

AK Parti Kütahya Milletvekili İdris Bal, hazırladığı 'PKK ve Kürt Sorunu Nasıl Çözülür?' başlıklı raporunda, Terör örgütü PKK'nın 1990'lı yıllarda İslam dininin bölgedeki etkisi nedeniyle yeterli halk desteği alamadığını söylerken, şöyle devam eder: 1990'lı yıllarda ortaya çıkan Hizbullah terör örgütü, PKK ile mücadele ediyor gibi gösterilse de aslında PKK'yı güçlendirmek için kurulmuş taşeron bir örgüttür. O yıllarda PKK'nın bölgede

---

⁶⁰ [http://www.taraf.com.tr/haber/yeralti-medreseleri-ve-hizbullah\(16.10.2012\).](http://www.taraf.com.tr/haber/yeralti-medreseleri-ve-hizbullah(16.10.2012).)

kamuoyu desteğinin fazla olmadığına, halkın PKK'yı benimsemediğine, PKK'nın bölgede halktan destek alamamasının temel sebebinin ise İslam olduğuna yer verir. Tam da bu noktadan vurabilmek için Müslüman olduklarını, İslam dinini savunduklarını ileri süren, fakat çok büyük vahşet ortaya koyan, PKK'dan bile daha vahşice cinayetler işleyen bir örgütün kurdurulduğuna işaret eder. Bu yapının arkasında da Türkiye'deki darbeci, Ergenekoncu zihniyetin var olduğuna dikkatleri çeker. Böylelikle bölge halkının PKK'nın kucağına itilmiş olduğunu ve son olarak da PKK terör örgütünün bölgede taban kazanması sağlanarak güçlendirildiğine temas eder.⁶¹

Zekât ve fitre adı altında esnaftan ve halktan zorla para toplayan örgüt, 1990'ların başında, hâlihazırda yükselişe geçen Kürt ayrılıkçı hareketine doğrudan bir tehdit oluşturmuştur. Kürt Sünni İslamcı örgüt; şiddet ve cinayet gibi eylemlerini ilk başta PKK üzerine yoğunlaştırırsa da; daha sonradan *ahlaksız* olarak kabul ettikleri kişileri de (alkol içenler, mini etek giyenler vs.) hedef almışlardır. İki sinagogun, HSBC merkezinin ve İngiltere konsoloslğunun bombalandığı ve 2003 İstanbul saldırılarında da Hizbullah'ın parmağı olduğu öne sürülmüştür. Bununla birlikte, Aydınalp'in Türkiye'deki el-Kaide yapılanmasıyla ilgili verdiği bilgiler bunun doğru olmadığını ortaya koymakta; İstanbul eylemlerinin beyninin Afganistan'da olduğu ve yine buradaki kamplarda eğitim alan kişiler tarafından icra edildiği görünmektedir.⁶²

İstanbul'da birkaç iş adamının kaçırılması ve arkasından gelen Beykoz'daki bir ev baskınından sonra yurt genelinde Hizbullah taraftarlarına karşı aramalar ve operasyonlar başladı. 17 Ocak 2000'de Beykoz'daki bir operasyon sırasında Hüseyin Velioğlu öldürüldü ve Edip Gümüş ile Cemal Tutar gözaltına alındı. Cemal Tutar'ın, Hizbullah'ın askeri kanat sorumlusu olduğu öne sürülürken, Edip Gümüş de örgütün üst düzey yöneticilerinden biri olmakla itham edildi.

Terör örgütü tabanına mesaj vermek, bitiş sürecini durdurmak, güvenlik güçlerinden intikam almak ve sindirmek amacıyla: 24.01.2001 tarihinde Diyarbakır Emniyet Müdürü A. Gaffar Okan ve beş polis memuruna, 25.08.2001 tarihinde itirafçı Şaban Elaltunterin'e 14.10.2001 tarihinde İstanbul'da üç Polis memuruna yönelik eylemler gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte, örgütün kaçırap sorguladığı ve öldürdüğü şahıslara ait yetmiş cesedin

⁶¹ <http://www.showhaber.com/hizbullah-pkkyi-guclendirmek-icin-kuruldu-553645h.htm>(09.04.2011). Siyasi kimliğiyle açıklamalarda bulunan Bal, yine de bu yaklaşımıyla Hizbullah'ın şiddetle ilişkisini, Hizbullah'la ilgili diğer bilgilerden kopuk ve bütün sorumluluğu Ergenekon'a yükler bir tonda yapmaktadır. Tablonun tümüne bakıldığında başka faktörlerin de etkili olduğu görülür.

⁶² Halil Aydınalp, **Yüksek Din Öğretimi ve Dini Köktencilik**, s.110-115.

bulunması, örgütün gerçekteki karanlık yüzünü bütün açıklığıyla ortaya koymuş, kamuoyu ve halkın nefretini kazanmıştır.⁶³

Hizbullah mahkemesi Aralık 2009'da sonuçlandı. Zanlılar çeşitli sürelerde hapis cezalarına çarptırıldı, Cemal Tutar ile Edip Gümüş'ün de aralarında bulunduğu 16 kişiye müebbet hapis cezası verildi. Militan faaliyetler yaptıkları öne sürülerek tutuklanan Hizbullah'ın 23 üyesi; yakın zamanda Türk Ceza Kanunu üzerinde yapılan, mahkeme kararı olmaksızın tutuklu kalma süresini 10 yıl ile kısıtlayan tasarı değişikliği doğrultusunda, 4 Ocak 2011'de tahliye edildi. Ancak adli kontrol kapsamında karakola dönmeyen Hizbullah üyeleri kayıplara karıştı.⁶⁴ Tahliye edilen örgüt mensupları için emniyetten bir yetkili “ilk önce Suriye’ye geçtiler, oradan da İran’a gittiler” şeklinde bir açıklama yapmıştır.

2.2. İdeoloji

İdeoloji kavramı da diğer kavramlar gibi üzerine birçok tanımlamanın yapıldığı kelimelerden bir tanesidir. Bir topluma veya toplumsal bir gruba özgü bulunmakla birlikte siyasi ve toplumsal eylemi yönlendiren düşünce, inanç ve görüşler bütünü; insanların kendi varoluş koşulları ve ilişkilerinden doğan yaşam tarzlarıyla ilgili yapılmış tanımlamalar bütünü olarak bilinmektedir.⁶⁵ Biz burada kelimenin etimolojik kökenine ve dönemlere göre yüklenen anlamlara değinmeyeceğimiz için konumuz açısından kısaca anlaşılabilir bir tanımına yer verdik. Dolayısıyla yapmış olduğumuz tanımlamadan başka daha kapsamlı ve anlaşılabilir tanımların olabileceği ihtimal dâhilindedir.

İstihbari açıdan dünyadaki radikal dini hareketler içerisinde, özellikle İran ve Mısır gibi ülkelerin din âlimlerince kaleme alınan ve İslamiyet'in hoşgörü ve müsamaha yönünü göz ardı edecek tarzda hazırlanarak, İslam dinini adeta kan, savaş ve ihtilalle bütünleştiren eserlerin Türkçe 'ye tercüme faaliyetleriyle birlikte; ülkemizde de bu fikirlerin etkisinde kalan şahıslar ve zamanla bu şahısların etrafında oluşan gruplar gündeme gelmiştir.⁶⁶

Türkiye’de 1960’lı yıllarda tevhit hareketinin savunucularından Seyyid Kutub’un kitaplarının gelmesiyle oluşan Hizbullah fikirleri, Milli Nizam ve Milli Selamet partileri ile filizlendi. 1975’de İran’dan gelen yayın organlarının etkisiyle taban bulmaya başlayan hareket, 1978 den sonra İran devriminin etkisiyle kendisini göstermeye başladı.⁶⁷

⁶³ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Hizbullah> (28.10.2012).

⁶⁴ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Hizbullah> (28.10.2012).

⁶⁵ Kirman, **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü**, s. 109.

⁶⁶ Avcı, s. 137.

⁶⁷ Emin Demirel, **Siyasi Yapılanmalar ve Terör Grupları**, 9. Baskı, İstanbul: Renk Yayınları, 2011, s. 366.

Hizbullah ideolojisinin temeli İslami metinlerin özel yorumlarına dayalı devrimci bir İslam anlayışı üzerine bina edilmektedir. 1979 Humeyni devriminin bu tarz bir İslami anlayışın şekillenmesinde etkisi büyük olmuştur. Nitekim Adana Emniyet Müdürlüğü'nde alınan ifadesinde, “benim bildiğim kadarıyla” diye sözlerine başlayan örgüt mensubu Mehmet Emin Ekinci, Hizbullah'ın amacını şu şekilde ortaya koymaktadır: ”Hizbullah örgütünün amacı İran İslam devletinde olduğu gibi şer-i hükümlere dayalı İslam devleti kurmaktır.”⁶⁸ Dünya rahmani güçlerle şeytani güçler arasında bir mücadele alanı şeklinde yorumlanarak, rahmani olarak görülen Hizbullah'ın, Hz. Peygamberin kendi dönemindeki uygulamalarla özdeşleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Hz Peygamberin müşrik, münafık ve kâfirlere karşı verdiği mücadele ile Hizbullah'ın ortaya koyduğu mücadele biçimi örgüt felsefesi içinde aynileştirilmektedir. Beşeri kanunlara göre işleyen Türkiye'deki tağuti düzen yıkılarak yerine şer-i hükümlere göre işleyecek bir İslam devleti kurulacaktır. İdeolojik olarak Said Havva, Mevdudi ve Humeyni çizgisinde bir din anlayışından, özellikle Suriye ihvanından beslendiği söylenebilecek Hizbullah'ın, özellikle 17 Ocak 2000 Beykoz operasyonu sonrası dönemde, en azından “İnzar” dergisi gibi legal yayınlardan hareketle, söylemlerini yumuşattığı ve daha dikkatli bir dil kullandığı görülmektedir.⁶⁹

İslami çizgide Hulafa-i Raşidin, Eimme-i İsna Aşera, Hasan-i Basri, İmam-ı Rabbani, İmam Gazzali, Şahı Nakşibendî, Abdulkadir-i Geylani, Seyyid Ahmed Rufai, Şahabeddin Sühreverdî-i Maktûl, Mevlana Halid-i Bağdadi, Mevlana Celaleddini Rumi gibi kutuplar önemli yer tutmakla beraber, Cemaleddin Afgani, Hasan El-Benna, Seyyid Kutup, Said-i Nursi, Mevdudi, Muhammed İkbal, İmam Humeyni, Allame Fadlullah, Kelim Sıddıki gibi mümtaz şahsiyetler de yerlerini alırlar. Tüm bu Müslümanlar kendi devir Müslümanlarını etraflarında kümелendirmeleri, onlara İslami bir hayat, Kur'anî bir bakış açısı sunmaya çalışmaları ile İslami Hareket semasının parlak birer siması olarak anılmayı hak etmişlerdir. Ortaya koydukları öğretiler İslam Kültür ve Medeniyetini şekillendirmiş, Müslümanların hak yoldaki yürüyüşlerinde birer meşale olmuştur.⁷⁰ Bu paragrafta Hizbullahî harekete fikri önderlik eden şahısların isimleri sayılmış olup onlara olan düşünsel ve davranışsal bağlılık da net bir şekilde açıklanmaktadır.

Örgütün ideolojisi; küfür-iman, şirk-tevhit, cahiliye-İslam eksenini üzerine oturtulmuştur. Onlar Asr-ı saadet denilen ilk İslam toplumunu model alırlar. Kurulması amaçlanan İslami toplumun; milliyeti akide, ülkesi darül İslam, hâkimi Allah, anayasası

⁶⁸ Halil Aydınalp, **Yüksek Din Öğretimi Ve Dini Köktencilik**, 1. Baskı, İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2011, s. 99.

⁶⁹ A.g.e. s. 99-100.

⁷⁰ Zülfikar Fırat, “Geçmişten Günümüze İslami Hareket”, **İnzar Dergisi** – Eylül 2012.

Kuran'dır. Yeryüzünde Allah'ın egemenliğinin kurulması, insan egemenliğinin yok olması, otoritenin onu gasp eden kulların elinden alınıp Allah'a geri verilmesi, yalnızca ilahi kanunun(şeriatın) yürürlükte olması, beşeri kanunların ilgası ile mümkündür.⁷¹ Hizbullah hareketinin ideolojisi ile ilgili daha detaylı bilgi için Diyarbakır DGM tarafından hazırlanan iddianamenin giriş bölümüne bakılabilir. Ayrıca son dönemde yayınlanan örgütün manifestosunun giriş bölümünde de çeşitli başlıklar altında ideolojik yapılarına gayet net ve anlaşılır bir şekilde ifade ettikleri görülmektedir. Konuya ilgi duyan çalışmacı arkadaşlarımız buradan da yararlanabilirler.

2.3. Örgütsel Yapı

Hizbullah terör örgütünün örgütlenme yapısı ve modeli ile ilgili araştırmacılar tarafından farklı tasnifler yapılmıştır. Biz burada daha kapsamlı olması hasebiyle ve Hizbullah'ın örgütlenmesini daha uygun bir şekilde ifade ettiği için Emin Demirel'in "Hizbullah" isimli eserinde yapmış olduğu modeli tercih ettik.

Şura

Örgütün karar ve denetim organıdır. Klasik partilerdeki merkez yürütme kurulu benzeridir. Örgütü sevk ve idare eden bir kurumdur. Siyasi, askeri, mali ve istihbarat sorumlularından oluşur.⁷² Kaç üyeden oluştuğu tam olarak tespit edilemeyen Şura'da normal olarak örgütün işleyişi ve alınan kararlar Velioğlu'nun inisiyatifine bırakılmıştır. Şura sisteminin tam olarak uygulamayan tüm yetkiyi elinde tutan Hüseyin Velioğlu'nun bu tutumuna karşı çıkan bazı militanlar Hizbullah'tan ayrıldığı söylenmektedir. Şura heyetinin yanı sıra, her ilde alt şura vardır. O ildeki faaliyetlerin alt şura tarafından yürütüldüğü bilinmektedir. Askeri ve siyasi amaçlı bu faaliyetler, kuryeler vasıtasıyla Velioğlu'na rapor edilmektedir.⁷³

Askeri kanat

Cihadı gerçekleştirecek silahlı birimdir. Şura ya da lider tarafından alınan eylem kararlarını infaz ederler. Bu kanat örgütsel faaliyetlere engel teşkil edecek tüm unsurlara karşı da kullanılır. Temelini il ve ilçe bazında kurulmuş eylem birimleri oluşturur.⁷⁴ Örgütün tüm askeri eylemleri Hüseyin Velioğlu'nun talimatıyla gerçekleştirilir. Velioğlu'ndan sonra karar verme yetkisinin Edip Gümüş ait olduğu bilinmektedir.

Askeri eylemlerle ilgili hazırlanan ön rapor, liderliğe sunulur, bu doğrultuda verilecek talimatlar uygulamaya konulur ve neticede tekrar yukarıya rapor edilir. Bunun yanı

---

⁷¹ Çakır, s. 109-110.

⁷² A.g.e. s. 129.

⁷³ Emin Demirel, **Hizbullah**, 2. Basım, İstanbul: IQ Kültür Yayıncılık, 2003, s. 77.

⁷⁴ Çakır, s. 130.

sıra bölge ve il sorumlularının da inisiyatiflerini kullanarak çeşitli eylemler düzenledikleri görülmüştür. Askeri kanat üst şuraya bağlı olarak hareket eder. İllerde ise bu faaliyet alt şuraya bağlıdır.⁷⁵

Askeri kanatta bulunan tüm örgüt mensuplarının kod isimleri vardır. Örgüt mensubunun görevi ve yeri değiştiğinde mutlaka kod ismi de değişir. Hizbullah 1999 yılı sonlarına doğru, diğer örgütlerden farklı olarak kod numarası uygulamasına geçmiştir. Bu uygulama il kadrolarıyla sınırlı tutulmuştur. Ayrıca eylem grubunda bulunan elmanlar birbirlerini kod adları ile tanımaktadırlar.⁷⁶

Askeri kanatta faaliyet göstermek isteyen militanlar, öz geçmişleriyle birlikte şuraya rapor yazarak, silahlı kanatta görev yapmak istediklerini bildirir ve bu kişilerin askeri kanatta görev yapmalarına şura karar verir. Hiyerarşik sisteme kesinlikle riayet edilir ve yorum yapılmasına müsaade edilmez. Emir ve talimatlar kesin olup, karşı çıkılmadan ve yorum yapılmadan yerine getirilir.⁷⁷

Askeri kanat içerisinde “tetik”, “sığınak”, “bıçak”, “zekât”, “satır”, “tehdit”, “sorgulama” ve “istihbarat” gibi unsurlar bulunmaktadır.⁷⁸

Birim Sorumluları

Hizbullah terör örgütünün birim sorumluları, illerdeki askeri kanat sorumlusuna bağlı olarak faaliyet yürütürler. Bu sorumluların kendilerine bağlı eylem timleri bulunmaktadır. Birim sorumlusu, askeri kanat sorumlusundan aldığı eylem talimatlarını bu timlere iletir. Ayrıca birim sorumlularına bağlı olarak genellikle bir ile üç arasında eylem grupları vardır.⁷⁹

Eylem Timleri

Askeri kanat sistematüğini oluşturan zincirin son halkasıdır. Birim sorumlularına bağlı olarak faaliyet gösterirler. Ve aldıkları eylem talimatlarını yerine getirirler. Eylem timlerinin iki ile altı arasında değişen eleman sayısına sahip olduğu görülmektedir.⁸⁰

Siyasi Kanat

Siyasi kanat sorumlusu, üst şura içerisinde yer almaktadır. Örgütün eleman kazanma ve tebliğ çalışmalarına yönelik faaliyetlerini yürüten birimdir.⁸¹ Belirlenen amaçlar doğrultusunda din temasını işleyen, dindar ve muhafazakâr kesimin şariat özelemlerini körükleyen, dinsel adetler ve geleneklere sahip çıkan, davet ve tebliğ faaliyetlerini yürüten

---

⁷⁵ Demirel, **Hizbullah**, s. 78.

⁷⁶ A.g.e. s. 78.

⁷⁷ A.g.e.s. 78.

⁷⁸ A.g.e. s. 78.

⁷⁹ A.g.e. s. 78.

⁸⁰ Avcı, s.156.

⁸¹ A.g.e. s.156-157.

kesimdir. Bu kanadın temeli, cami, okul ve semt yapılanmalarıdır.⁸² Örgüt üyeleri, örgüt hakkında sahip oldukları konum oranında bilgi sahibidirler.⁸³

Orta Öğretim ve Yüksek Öğretim Birimi

Üniversite ve yüksekokullarda tebliğ ağırlıklı çalışma yapan birimdir. Örgütün yapılanmasında üniversitelerde birer sorumluları vardır. Bu sorumlulara bağlı olarak fakülte ve bölüm sorumluları bulunmaktadır.⁸⁴ Özellikle son dönemlerde üniversite gençliğinden örgüte elaman kazanımının artmasında bu birimin etkisinin büyük olduğu tespit edilmiştir.⁸⁵

Orta dereceli okullarda yürütülen faaliyetleri organize etmektedir. Faaliyet gösterilen her okulda bir sorumlu mevcuttur.⁸⁶

Halk Birimi: Cami Seydaları ve Mahalle ve Köy Sorumluları

Toplum içerisinde ve genellikle camiler ile mahallelerde yürütülen çalışmaları organize eden birimdir.⁸⁷ Hizbullah'ın önemli birimlerinden biri de *Cami Seydaları* olarak bilinmektedir. Seyda camilerde ders veren kişidir. Örgütün dini kesimlerde etkili olmasında önemli rol üstlenmişlerdir. Özellikle elaman kazanımı ve tebliğ çalışmalarındaki başarıları nedeniyle camiler örgütün gelişmesinde odak noktaları haline gelmişlerdir. İlim kanadının ilk cami örgütlenmesini 1989 yılında Diyarbakır İskender Paşa Camii'nde gerçekleştirdiği bilinmektedir. Cami faaliyetlerinin önem kazanması üzerine örgüt yeni bir yapılanmaya giderek, camilerdeki sorumluları dini bilgisi kuvvetli kişilerden seçmişlerdir. Seydalara bağlı, “ziyaret ekipleri”, “zekât ekipleri”, “muhasabe elemanları”, “ders elemanları” ve “kültür elemanları” faaliyet göstermektedir.⁸⁸ Hizbullahî gruplar, diyanet yönetimindeki camileri kendi bünyelerine alabilmek için yoğun çalışmalarda bulunmuşlardır. Genellikle örgüt tarafından kullanılan camilerde siyasi eğitim, akşam namazı ile yatsı namazı arası yapılmıştır.⁸⁹ Örgütün mahalle veya köy bünyesindeki çalışmalarını koordine eden kişilerdir. Hizbullahî yapılanmada her mahallenin ve her köyün bir sorumlusu bulunmaktadır⁹⁰. Örgütün genel yapısı içerisinde fazla bir etkinlikleri yoktur.⁹¹

---

⁸² Çakır, s.130.

⁸³ Demirel, **Hizbullah**, s.80.

⁸⁴ A.g.e. s.80.

⁸⁵ Avcı, s. 157.

⁸⁶ A.g.e. s. 157.

⁸⁷ A.g.e. s. 157.

⁸⁸ A.g.e. s. 80-81.

⁸⁹ A.g.e. s. 81.

⁹⁰ A.g.e. s. 81.

⁹¹ Avcı, s. 157.

Örgüt Evleri

Bu evler, eylem planlama ve örgüt üyelerini barındırma amacıyla kiralanmaktadır. İyi görünümlü, ifadeleri düzgün Sempatizanlar, gerçek kimlikleriyle veya sahte kimliklerle kendi adlarına kiraladıkları bu evleri, örgüt elemanlarına teslim etmekte, kirayı ise örgüt ödemektedir. Komşuları rahatsız etmemek ve dikkati çekmemek için bağınaz dini bir yaşantı sürdürülmemeye dikkat edilmektedir. Değişik yerleşim yerlerinden gelen sempatizan ve militanlar da bu evlerde kalabilmektedir.⁹²

Ayrıca bu evleri, deşifre olmuş militanları, örgütsel doküman ve silahları saklamak amacıyla da kullanmışlardır. Bu evler örgüt mensuplarınca “emin evler” şeklinde isimlendirilmiştir. Bazen örgüt mensupları deşifre olmamak için iki ayrı evi kullanıp komşularına “biz gece çalışıyoruz” diğer komşusuna da “gündüz çalışıyoruz” şeklinde ifadeler kullandıkları görülmüştür.⁹³

Bu evlere giriş çıkışlarda gizliliğe son derece dikkat edilir. Evde bulunanlarca, dışarıdan gelen örgüt mensuplarının evin güvenli olup olmadığını anlayabilmeleri için işaretler konur. Bu pencereye konulan bir saksı ve deterjan kutusu olabileceği gibi, kapının altına konan bir gazete de olabilmektedir. Bu evlerin hemen hepsinde bir sığınak veya silah ve örgütsel dokümanların saklandığı, zula tabir edilen bir bölme mevcuttur.⁹⁴ Bir arkadaşım Kastamonu’da lisans eğitimini aldığı dönemde örgüt sempatizanlarınca kendisinin bir eve davet edildiğini ve evin içerisindeki bir kapıdan gizli bir bölüme geçip toplantı yaptıklarını, kendisine “Ne zaman doğru yola geleceksin? Sorusunu yönelttiklerini anlatmıştı. Arkadaşımın açıklaması örgüt evlerinde gizli bölmelerin varlığını doğrulamaktadır.

Üst şura yöneticilerinin kaldıkları evler lüks yerleşim yerlerinden tutulmaktadır. Hüseyin Velioğlu’nun İstanbul, Mardin ve Konya’da kaldığı villalar bu durumun en iyi örneğidir. İkinci aşamadaki örgüt evlerinde de yöneticiler (sorumlular) kalmaktadır. Bunlar deşifre olmamak için aileleriyle birlikte yaşarlar. Örgüt evleri, önceleri tebliğ amacıyla kullanılmış, sonraları camilerdeki eğitime önem verilmesi üzerine, bu evler daha sonra sadece askeri kanat tarafından kullanılmıştır. Bu evler Emniyet’in 2000’li yıllardaki örgüte yönelik operasyonlarıyla boşaltılmış ve evlere dönmek isteyen militanlar yakalanmışlardır.⁹⁵

---

⁹² Demirel, **Hizbullah**, s. 161.

⁹³ Çakır, s. 137.

⁹⁴ A.g.e. s. 137-138.

⁹⁵ Demirel, **Hizbullah**, s. 81-82.

Sığınaklar

Hizbullah sığınakları kırsal alanlardan çok, şehir merkezlerindeki yerleşim yerlerine yapılmıştır. Bunlar, militanların veya ailelerinin yaşadıkları binaların altına, bahçesine, işyerlerinin ve camilerin altına veya bahçesine yapılmaktaydı.⁹⁶

Örgüt aleyhindeki şahıslar ile ajan olduğundan kuşkulandıkları kendi örgüt mensuplarının kaçırılıp hapsedildiği son derece gizli mekânlardır. Genellikle hücre evleri, arazi ve cami zeminindeki toprak kazılarak yapılan bu sığınaklarda; kaçırılan kişiler zincire vurulup, hapsedilir ve sorgulanır. Sığınaklar genellikle başka bir ilden getirilen, sonra da yakalansa dahi bölgeyi tanıyıp gösteremeyecek militanlara kazdırılır. Örgüt evlerinin tamamında ve bazı örgüt mensuplarının evinde kazılan sığınaklar, havalandırmadan yoksun, hareket sahası olmayan, yaşanması zor çok dar mekânlardır. Kesinlikle dışarıdan fark edilemeyecek şekilde dizayn ve kamufle edilmiştir.⁹⁷

Örgütün silah ve dokümanlarının saklandığı sığınakları sadece güvenlik güçlerince hiç deşifre olmamış örgüt mensupları bilmekte, deşifre olan sığınaklar hemen terk edilmektedir.⁹⁸

Hizbullah'ın sığınak anlayışını Hüseyin Velioğlu geliştirmiştir. Körfez savaşındaki gelişmeler Velioğlu'na ilham kaynağı olmuştur. Körfez savaşı döneminde bilindiği gibi Irak'ın biyolojik silah kullanma ihtimaline karşı, bölgedeki vatandaşlar uyarılarak evlerinin hava almayacak şekilde kapatılması istenmiş, hatta gaz maskeleri temin etmeleri istenmişti. O dönemde bazı kişiler kendilerine göre sığınak yapmıştı. Hüseyin Velioğlu da, bu gelişmelerden etkilenerek örgütte sığınak sistemini geliştirmiş ve uygulamaya koymuştu.⁹⁹

Mardin'deki ana karargâhta ele geçirilen belgelerde yer alan "sığınak ve sığınak yapımında çalışanların uyması gereken kurallar" başlıklı bölümde şu bilgiler sıralanıyordu: “Mevcut olan sığınakların raporları yazılacak. Sığınakları kim biliyor, kim yapmış, kimler nasıl davranmışlar belirlenecek. Sığınakların kapıları, havalandırmaları kontrol edilecek, müdahale edilmesi gerekenlere müdahale edilecek. Yeni yerlerin tespiti çalışmaları yapılacak, bunlar: a) şehir içinde, b) köyde, c) arazide. Sığınak yapımında bir ekip oluşturulacak, bir ekip bir sığınak içinde gerekli tüm işleri yapabilecek nitelikte olacak. Yapılan sığınağın başlangıç ve bitiş raporu yazılacak. (Kim biliyor, kim çalışmış, malzeme getirme şekli, kim temin ediyor, hafriyatı nasıl kamufle edilmiş gibi.) Sığınaklarda çalışanların mutlaka sığınak yaptıkları yerde halka karşı mantıklı bir kılıfı olacak, kamufle edilecek. Dikkat çekilmeden hareket

⁹⁶ A.g.e. s. 82.

⁹⁷ Çakır, s. 138.

⁹⁸ A.g.e. s. 138.

⁹⁹ Demirel, **Hizbullah**, s. 82-83.

edilecek, normal işlerine ve günlük çalışmalarına devam edilecek. Örgütün diğer üyeleri ile sıkı fıkı olmayacak. Yanlarında sığınak ve yapılardan bahsedilse bile onlar sığınak konularından kesinlikle bahsetmeyecekler. Her sığınanın mutlaka sorumlusu olacak. Sığınak içerisine kaç kişi konulacak, içeride nasıl duracaklar, bütün bunlar belli bir program dâhilinde yapılacak. Suçluların sığınak içerisine alınmadan önce mutlaka üst aramaları yapılacak, üzerlerinde kesici, delici ve dışarıya ses aktarıcı cihaz vb. maddelerin olmamasına özen gösterilecek. Sığınaklarda tutuklu olarak bulunan şahısların birbirlerini tanımalarına kesinlikle müsaade edilmeyecek. Yakın tarihte bırakılacaklar ile uzun süreli kalması uygun görülen esirler kesinlikle aynı sığınaklara bırakılmayacak. Sığınak yapımında çalıştırılanlar başka bir il veya ilçeden getirilecek, sığınağa yakın bir yerde gözleri bağlanacak, sığınak yapımı bittikten sonra da tekrar gözleri bağlı vaziyette sığınak yerinden uzaklaştırılacak."¹⁰⁰

Hücre Evleri (Mahkûm – Hicret Evleri)

Mahkûm evleri, genellikle polis tarafından aranarak firar durumunda bulunan deşifre olmuş örgüt üyelerinin barınması ve saklanması amacıyla oluşturulan evlerdir. Bu evlerin oluşturulmasında iki temel nokta dikkate alınmıştır. Birincisi ergenlik çağına olan örgüt mensubu mahkûm evinde kaldığı süre boyunca doğal olarak yaşayacağı gelişme neticesi boyunun uzayacağı, sakalının çıkacağı ve ses tonunun kalınlaşacağı ve yüz hatlarının değişeceği düşünülmüştür. Dolayısı ile örgüt mensubu geçen zaman içerisinde fiziki görünümünde değişiklik arz eder. Bu şekilde belli bir zaman sonra mahkûm evinden çıkan örgüt üyesinin yakalanması zorlaşacaktır. Yakalanan bazı örgüt militanları bu sürenin bir iki yıl sürdüğünü açıklamışlardır. İkincisi ise, örgüt ile ilgili uzman güvenlik mensuplarının belli bir dönemden sonra tayin edilerek bir başka vilayete geçmesi Hizbullah yöneticilerinin dikkatini çekmiştir. Aradan geçen bir iki yıl içerisinde ilgili Emniyet personeli tayin edildiğinden, aynı zaman zarfında mahkûm evinden çıkan militanın yakalanması güçleşecektir. Çünkü yeni gelen personel üyesini tanımayacaktır.¹⁰¹

Şura üyeleri tarafından verilen mahkûmiyet süresi yine bu kişiler tarafından sona erer. Mahkûmun bulunduğu ev verilen karar doğrultusunda değiştirilir. Ancak mahkûmiyete maruz kalan örgüt üyesinin dışarı çıkmasına kesinlikle izin verilmez. Mahkûmlardan sorumlu kişiler ile şura arasındaki haberleşme özel kuryeler vasıtasıyla yapılmaktaydı. Örgütün üst düzey yöneticilerinden Cemal Tutar'ın da uzun süre mahkûm evlerinde kaldığı polise verdiği ifadelerden anlaşılmaktadır.¹⁰²

¹⁰⁰ <http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21.01.2013).

¹⁰¹ Demirel, **Hizbullah**, s. 83.

¹⁰² A.g.e. s. 84.

Bu evlere giriş çıkışta gizliliğe son derece önem verilir. Evde bulunanlar, dışarıdan gelenlere evin güvenli olup olmadığını göstermek için çeşitli yöntemler kullanır. Örneğin cama sakız, mendil, gazete konulması vs.¹⁰³

2.4. Örgütün Stratejisi

Hizbullahî grupların amacı; anayasal rejimi yıkarak bu topraklar üzerinde şer-i hükümlerle yönetilen İran benzeri bir İslam Devleti kurmaktır. Bu amaca ulaşmak için tebliğ-cemaat-cihat safhalarından oluşan üç aşmalı bir stratejiyi benimsemişlerdir.¹⁰⁴ Bunlardan birincisi İslam dinini geniş halk kitlelerine yaymak için yapılan ve telkin adı verilen propaganda, ikincisi, silahlı çatışma safhası, üçüncüsü ise ihtilal.¹⁰⁵ Bu konuda Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nce yakalanan Hizbullah ilim grubu mensubu bir şahsın ifadesinde açıklayıcı bazı noktalara yer verilmektedir. Şahıs ifadesinde; şeriatın; önce yaşanılan eve, sonra köye, sonra ilçeye, sonra sırasıyla Doğu ve Güneydoğu'ya, Türkiye Cumhuriyeti Devletine, diğer dünya devletlerine getirilmesini amaç edindiklerini belirtmektedir.¹⁰⁶

Tebliğ

Bu merhale Hz. Muhammed'e Hira'daki mağarada ilk vahiy gelişi ile başlayıp, “ *En yakın akrabalarını uyar ve Ey Muhammed! Artık sana bildirileni açıkça tebliğ et*” ayetlerinin inmesine kadar olan döneme tekabül etmektedir. Cihadi metodun ön aşamasında kullanılan davet ve tebliğ ile akılları ikna etmek, kalpleri ıslah etmek, ruhlara hidayet yolunu göstermek birinci amaçtır. Bu merhalede davet ve teşkilat gizlidir. Kendisine “tevhit akidesi” anlatılacak kişilerin önceden belirli şartlar göz önünde tutularak tanınması ve bunlara göre seçilmesi bu gizli davet döneminin bir özelliğidir.¹⁰⁷ Özellikle ilim grubu süregelen tebliğ çalışmalarında dergi ve benzeri yayınların kullanılması suretiyle gerçekleştirilen ve destekli tebliğ olarak adlandırdığımız tebliğ türünü kabul etmemiş ve halka, mensupları vasıtasıyla bizzat ulaşmayı ve bunları hareketin içerisine çekmeyi hedefleyen direkt tebliğ çeşidini kabullenmiştir. Menzil grubunun ise, ilim grubunun tüm baskılarına rağmen her iki metodu benimsedikten sonra dergi vb. yayınları çıkartmaya ve kitabevlerinde satmaya devam ettiği bilinmektedir.¹⁰⁸

Cemaat

Bu dönem, yönetim ve karar organlarının gizli, davetin ise açıkça fertlerden yavaş yavaş topluluklara ve kitlelere götürüldüğü dönemdir... İslam toplumuna geçişte önemli bir merhaledir... Bu dönemde davete icabet edenlerin kültürel, sosyal, mali ve siyasi konularda

¹⁰³ A.g.e. s. 84.

¹⁰⁴ Avcı, s. 140.

¹⁰⁵ Emin Demirel, **Türkiye’de Radikal İslami Hareketler**, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2005, s.18.

¹⁰⁶ Avcı, s. 140-141.

¹⁰⁷ Çakır, s. 112.

¹⁰⁸ Avcı, s. 141-142.

eğitimi, ruh ve düşünce olarak yetiştirilmeleri, kadrolaşma ve yapılanmaları sağlanmıştır... İlk Müslüman toplumun kuruluşuna kaynaklık eden ilk Müslüman cemaatin doğuşu böyleydi; her Müslüman cemaatin, her Müslüman toplumun doğuşu da böyle olacaktır... Cemaat dönemi, zaman itibarıyla (Hz. Peygamberin yaşadığı) Mekke döneminin ortalarına veya sonlarına denk düşmektedir. Henüz bir çatışma, kavga ve misilleme ortamı yoktur.¹⁰⁹

Cihat

Yeryüzünde Allah'ın egemenliğinin kurulması, insan egemenliğinin yok olması, yalnızca ilahi kanunun (şeriatın) yürürlükte olması, beşeri kanunların ilgası, salt davet ve tebliğ ile gerçekleşmez... İnsan, ancak kendisiyle insanlar arasında engel bulunmadığı zaman dille, tebliğle cihat eder, özgürce onlara seslenir. Onlar bu durumda bütün etkilerden uzaktır. İşte bu noktada “dinde zorlama yoktur”. Ama maddi engeller varsa, insanın kalbine ve aklına seslenebilmek için öncelikle bunların yok edilmesi gerekir... İslam cihat etmektir. İslam bir inanç eylemi ve inkılabıdır. İlk olarak harekete geçmek İslam'ın hakkıdır. O, bir ulusun dini, bir ülkenin düzeni değil, ilahi bir düzen, evrensel bir sistemdir. İnsanın özgürce seçim yapmasına engel olan düzen ve yaşam biçimlerini yani bütün engelleri yok etmek için hareket etmesi onun hakkı ve görevidir. O, insan fitratını bozan, seçim özgürlüğünü sınırlayan zararlı etkilerden insanları kurtarmak için tağuti düzenlere ve kurumlara saldırır... İlerleyebilmek için Müslümanlar politik sistemin denetimini cihat yoluyla ele geçirmeli, sistemi İslamiyet'in öngördüğü tarzda yeniden biçimlendirmelidir.¹¹⁰

Hizbullah'ın stratejisinin üçüncü aşaması olan ihtilal kısmını 2000'li yıllara kadar uyguladığı o dönemlerde yaşanan ölüm hadiselerine baktığımızda anlaşılmaktadır. Örgüt o dönemi cihat devresi olarak kabul etmekte ve anayasal düzeni ele geçirmek için şiddete başvurmayı emir olarak kabul ettiği görülmektedir. Fakat devletin ciddi mukabelesiyle karşılaşan örgütün büyük bir yara alarak eylemlerini azaltma ve bitirme pozisyonuna çekildiği görülmüştür. Bu sürecin yaşanmasında ülkedeki siyasi erklerin de etkisinin olduğu göz ardı edilmemelidir. Çünkü özellikle devlet içinde yapılanmış olan derin odaklar tarafından örgütün bu tür eylemler gerçekleştirdiğini söyleyenler vardır. Öte yandan 2002'de yeni hükümetin kurulması ile ülke içinde örgüt mafya vari yapılanmalara kesinlikle izin verilmeyen bir siyasi anlayış benimsenmiştir. Durum böyle olunca Hizbullah'ın da ülkede şiddet eylemi gerçekleştirmesi eskisi kadar kolay olamayacaktır. Yine örgütün şiddeti azaltmasında Velioğlu'nun ölümüyle yeni kadronun söylemlerinden de anlaşıldığı kadarıyla şiddet yerine sivil üslubu ve metodu benimsemelerinin payı da görmezden gelinmemelidir.

---

¹⁰⁹ Çakır, s. 112.

¹¹⁰ A.g.e. s. 114-115.

2.5. Militan Temini

Hizbullah düğünlerle mesajlarını duyurma imkânını elde etmiştir. Düğünlerde çok sayıda erkekle tekbir ve sloganlar atılmıştır. Bu durum karşısında birçok militan örgüte ilgi duymaya başlamıştır. Ayrıca   rg  t militanlara ev, iş ve eş sağlamaktadır. Yine bölge için adet olan ve kendi insanını mağdur eden başlık parasından kurtulmuşlardır. Kısacası tüm bunlar karşısında ihtiya ı olan birçok kişi örgüte katılmıştır.¹¹¹

Diyarbakır DGM tarafından hazırlanan Hizbullah iddianamesinde örgütün profili şu şekilde çizilmiştir; Hizbullah ideolojisi son derece sıradan ve basit olduğundan, kasabalar ve kent varoşlarındaki yoksul ve cahil kesimler tarafından kolayca benimsenmektedir.¹¹² örgütün özellikle hedef seçtiği kitle 20 yaş altı, eğitimsiz, yoksul ve bek  r gençlerdir. Örgütün tamamına yakını k  y kökenlidir. Ele geçen özgeçmiş raporlarından anlaşıldığı kadarıyla; örgütün bir kısmını hırsızlıktan ve diğer adli su lardan hükümlü lümpen tabir edilen sosyal sınıftan şahışlar, diğer bir kısmını da büyük bir çoğunlukla seyyar satıcı gibi alt gelir grubuna mensup şahışlar oluşturmaktadır.   rg  t  e henüz muhakeme kabiliyeti gelişmemiş küçük yaştaki çocuklar ile cahil vatandaşlar Kuran-ı Kerim'i öğrenme bahanesiyle camilere çekilmektedir.¹¹³ örgütle ilgili bir çalışmada militan temini konusunda; kitaplardan, yayınevleri ve işyerlerinden, camilerden, okullardan, arkadaş ve aile çevrelerinden, ceza evlerinden yararlanıldığı bilinmektedir.¹¹⁴

Örgüte kazandırılması hedeflenen kişilerin 12-20 yaş arasında ve bek  r olmalarına dikkat edilmektedir. Kişinin inancı, karakteri, ailesinin ideolojik görüşü ile herhangi bir İslamcı gruba mensup olup olmadığı gibi hususlar titizlikle araştırılıp bir üst sorumluya bildirilmektedir. Ayrıca   rg  t ile İran istihbarat servisine bağlı Pasdar (devrim muhafızları) isimli örgüt arasında örgütlenme şeması bakımından büyük benzerlikler olduğu görülmektedir.¹¹⁵

Hizbullah   rg  t  n  n iki bin üyesinin dosya bilgilerinden güvenlik yetkililerince yapılan incelemesinde, örgütte, 15-24 yaş arasındakilerin çoğunlukta olduğu sonucuna varılmıştı. Örgütün % 2'si 35-65 yaş arasındaki üyelerden, % 2,5'u da 10-14 yaş arasındaki çocuklardan oluşuyordu. Okurluk açısından %40,5 lise mezunu, %1,5'i okur-yazar değil, %19'u ilkokul ve %14'   ortaokul mezunuydu. Örgüt   yelerinin %27'si   ğrenci, %28,5'i

¹¹¹ A.g.e. s. 104.

¹¹² Bulut ve Faraç, **Kod Adı Hizbullah**, s. 35.

¹¹³   akır, s. 106.

¹¹⁴   i ek, s. 136-138.

¹¹⁵ Avcı, s. 163.

serbest meslek sahibi, %14'ü işçi, %1,1'i çiftçi ve %1'i memurdu. Örgüt içinde militan kadın %2,5'tu.¹¹⁶

2.6. Arşiv

Hizbullah mensupları, gerek kendisine verilen görevle ilgili olarak, gerekse örgütün ilgi alanına giren (üyeler, aileleri, sempatizanlar, rakip İslami örgüt mensupları, PKK'lılar, Hizbullah aleyhtarları, kamu görevlileri, güvenlik güçleri vs.) herkes hakkında düzenledikleri yazılı raporları bir üst sorumluya ibraz ederler. Bu raporlar; düzenleyen kişinin konumuna veya rapor içeriğinin önemine göre bazen üst sorumlular tarafından biriktirilerek, bazen de kapalı zarf içerisinde geldiği gibi, özel kuryeler vasıtasıyla mutat günlerde örgütün bölge veya ana arşivine ulaştırılır. Burada toplanan raporlar, arşiv sorumlusu tarafından bilgisayarlara geçilir. Bilgisayara kaydedilen raporlar, ayıklanıp güncelleştirilerek disketlere aktarılıp anında Hüseyin Velioğlu'na iletilmekteydi.¹¹⁷

Rapor şeklinde örgüte ulaştırılan her bilgi kayıtlara geçer ve mutlaka değerlendirilerek alınacak tedbir, izlenecek yol ve infaz kararlarının ayrıntılı olarak yazıldığı fetva düzenlenir. Düzenlenen "çözüm (fetva)", günlerce bir örgüt evinde adeta hapsedilen aynı kurye aracılığıyla mahalline götürülüp muhataplarına teslim edilir. Tüm örgüt mensubunun, fetvaya harfiyen uyma zorunluluğu vardır.¹¹⁸

Örgütün arşiv sorumlusu Cemal Tutar'ın beyanına göre, sadece 1998-1999 yıllarını kapsayan dönemde bilgisayarlara kaydettiği el yazılı örgütsel doküman sayısı 1.000.000 sayfadır.¹¹⁹

Hüseyin Velioğlu'nun Mardin'de Teker Mahallesinde 1990 yılında, satın aldığı üç katlı bir ev, örgütün bilgi-işlem merkezi olarak kullanılmış, ertesi yıl binanın altına sığınak yapılmış, örgütten gelen bilgiler bu sığınaklardaki bilgisayarlara geçirilmişti. Hizbullah'ın 1990 yılında ele geçirilen yirmi bin sayfalık arşivi burada bulunacaktı. Aynı mahallede bir başka ev ise, kuryelerden gelen bilgilerin, istihbarat raporlarının toplandığı karargâh olarak kullanılmıştı. Gene Mardin'de aynı mahallede bulunan "Çeppiler evi" olarak anılan 20 odalı bir konak, örgütün karargâhı ya da üssü olarak kullanılmıştı. Damına yerleştirilen kameralarla, konağın bulunduğu sokağa girip çıkanlar izleniyordu. Bu konak Hizbullah lideri Velioğlu ve şura üyeleri tarafından altı yıl örgütün üssü olarak kullanılmıştı. "Uzun süre olağanüstü hal kapsamında kalan, adım başı kimlik kontrolü yapılan, PKK eylemleri nedeniyle her evin didik didik arandığı Teker Mahallesinde" bu üç evin 1991'den 1999 yılına

¹¹⁶ <http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21.01.2013).

¹¹⁷ Çakır, s. 147.

¹¹⁸ A.g.e. s. 147.

¹¹⁹ A.g.e.s. 148.

kadar karargâh olarak kullanılmış olmasına dikkat çekilen haberde, başta Velioğlu olmak üzere Hizbullah yöneticilerinin, polis, asker ve korucu giysileriyle "Çeppiler evi"ne girip çıktığı belirtiliyordu.¹²⁰

Sonuç olarak 2000 yılında Beykoz'da yapılan operasyonla her ne kadar belgeler yok edilmeye çalışılmış olsa da Emniyet yetkilileri örgütün beyni konumundaki birçok dokümanı ele geçirmiştir. Hizbullah'a yönelik ciddi operasyonlar da bu belgelerden yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir. Ele geçirilen bu arşivde, disklerden kurtarılan dosyaların türleri ve içerikleriyle ilgili olarak şöyle bir tasnif yapılmıştır: 484 adet Microsoft Exel dosyasında; cami raporları, fihristler, mali tablolar, ziyaretçi listeleri, şahıs değerlendirme vb. 3824 adet Microsoft Word dokümanlarında; Sorgulama çözümleri, cami takip raporları, cemaat değerlendirme raporları, cemaat özgeçmiş vb. 47 adet DBF (database file) dokümanında; aylık cami mukayeseleri, ilgilenme formları, şehit tutuklu aileleri, askere giden örgüt mensupları, gurbet giden örgüt mensupları, örgüt mensuplarının sempatizan kazanma amacıyla yaptıkları ziyaretlerle ilgili değerlendirme raporları, Arapça ve farsça yazılı taranmış dokümanlar gibi konulara dair bilgileri içerdiği görülmektedir.¹²¹

Hizbullah'ın savunmalarını anlatan son kitapta bu arşivlerin önemine sık sık yer verildiği görülmektedir. Örgütle ilgili davalarda bu belgelerdeki bilgilere başvurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Dönem dönem bahse konu davaya bakan yargı mensuplarını emniyetin elinde bulunan arşivlerden yararlanmadıkları için eleştirmektedirler. Çoğu savcının iddianame hazırlarken araştırma yapmadığına, ele geçirilmiş olan bu dokümanlardan yararlanmadığına, aksine daha önceki yıllarda hazırlanmış olan iddianamenin aynen kopyalayıp tekrar mahkemeye sunduklarına dair eleştirilerini dile getirdikleri görülmektedir.¹²²

2.7. Sorgu Kasetleri

Hizbullah denince akla gelen olgulardan bir tanesi de sorgu kasetleridir. Çünkü örgüt yaptığı birçok infazı kasetlerle kayıt altına almıştır. Örgütün eylemlerini kayıt altına almasını terör uzmanları dört amaca binaen yaptıklarına kanaat getirmişlerdir. Bunlardan ilki; Hizbullah'ın hedef seçtiği ya da tehlikeli gördüğü grup ya da camialara gözdağı vermek; “yolumuza çıkarsanız sonunuz böyle olur” demek. Bu sindirme politikası sonunda örgütün gazabından korkan tarikat ya da dernek gibi gruplar örgüt aleyhinde propaganda yapamıyor, hatta destek vermek zorunda bırakılıyor. İkincisi ise; örgüt içi gözdağı. Eğitim programları çerçevesinde camilerde ya da örgüt evlerinde bir araya getirilen militanlara kasetler

¹²⁰ <http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21.01.2013).

¹²¹ Yılmaz, vd. **Hizbullah Ana Davası Savunmalar**, s. 56-57.

¹²² A.g.e. s. 50.

izlettiriliyor, itirafçı olurlar ya da örgüte ihanet ederlerse aynı akıbete uğrayacaklarını düşünerek, emirlere boyun eğiyorlar. Kasetlerin üçüncü fraksiyonu için belgesel niteliği taşıyor. Buna göre, cellat militanlar, hakkında katli vaciptir kararı verilen kişiyi öldürürken kayda alıp, şuraya infazı gerçekleştirdiklerine dair ispat sunuyorlar. Kaseti izleyen örgüt şurası verdiği emrin yerine getirildiğinden; kurbanın öldüğünden emin oluyor. Sonuncusu ise, haraç toplamak. Özellikle zengin iş adamlarına gönderilen bu kasetlerle, istenilen para verilmezse örgütün neler yapacağı mesajı iletiliyor. Kasetteki kurban gibi kaçırılıp işkenceye uğramaktan ve öldürülmekten korkan işadamları, istenen parayı, yani diyeti ödüyor.¹²³

Diyarbakır DGM'nin hazırladığı iddianamede, militanların kaçırıldıkları kurbanlarını örgüt yöneticilerinin hazırladığı "sorgu broşürü"ne göre sorguladıkları belirtiliyordu. "Sorgulama Yöntemleri" adlı broşürde, sorgulanacak kişinin tanrı tanımaz ise "kâfir"; dost görünüp düşman olduğu anlaşılmışsa "münafık"; PKK'lı ise "PKK" sorgusuna alınacağı ve bu sorgunun nasıl yapılacağı anlatılıyordu. Broşürde şu satırlara yer verilmişti: "Sorgulama işinin örgütün egemen olduğu kırsal bölgelerde toprak sığınaklarda yapılması şarttır. Yakalanan şahıs bu sığınaklarda önce zincire vurulmalı, hiç dışarıya çıkarılmadan, durumun aciliyetine göre sorgulanmasına başlanmalı. Kâfir, münafık ya da PKK'lı olduğuna bakılmaksızın, sorguda her yol caizdir. Sorguda alınan ifade örgütün üst kademelerine bildirilmeli, gelecek emirlere göre sorgulanan kişinin cezası verilmelidir."¹²⁴

Sorgular ise teyp ve videokasetine tek tek kaydediliyor. Videokaset lidere ulaştırılıyor. Lider "Katli vacip fetvası" verirse infaz yapılıyor. Lider "bırakın" derse, gözleri bağlı olarak sığınağa getirilen kişi, yine gözleri bağlı olarak bir başka yere bırakılıyor.¹²⁵

2.8. Gizlilik

Hizbullah hareketinin en önemli özelliklerinden bir tanesi de gizliliğe büyük önem vermesidir. Araştırmamızın giriş bölümünde de bahsetmiş olduğumuz gibi çalışmamızı zorlaştıran kısım örgütün gizli bir yapıya sahip olması nedeniyle örgüt hakkında sınırlı bir bilgiye ulaşmamızdır. Çünkü örgüt yapılan faaliyetlerini büyük bir gizlilikle yürütmektedir. Örgüt hakkında çok az bir bilgiye ulaşılmaktadır. Hatta bir dönem örgütü pozitif anlamda kaleme alan bir yazarın örgüt üyeleri tarafından bizi ifşa ediyor düşüncesi ile darp edildiği bilinmektedir. Yine bu durumu destekler mahiyette örgütün yapmış olduğu eylemleri diğer örgütlerin aksine üstlenmemesini örnek olarak gösterebiliriz.

Kökleri 1980'lere dayanan cemaatin en temel ilkesi kayıtsız şartsız gizliliktir. Hiçbir eylemini açıkça üstlenmeyen, medyayla hiçbir şekilde doğrudan ya da dolaylı ilişkiye

¹²³ "Topalın kaseti var mı?", **Aksiyon**, Sayı: 271, 12 -18 Şubat 2000.

¹²⁴ [http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html\(21.01.2013\)](http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html(21.01.2013)).

¹²⁵ [http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html\(21.01.2013\)](http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html(21.01.2013)).

girmeyen örgüt hakkında bilgilenebilmenin en önemli ve belki de tek yolu maalesef, devletin ilgili birimlerinin çalışmalarıdır.¹²⁶ Konuyla ilgili olarak Hizbullah her ne kadar gizliliğe önem vermiş olsa da örgütün kuruluşundan itibaren devletin kontrolünde olduğu bazı eserlerde yer almaktadır.¹²⁷

Cemaatin yayın yoluyla propaganda yoluna gitmemesi onun Türkiye İslami hareketi içindeki yerini de hep belirsiz kıldı. Örneğin örgütün PKK yanlılarına saldırması, İslami kesimin büyük bölümü tarafından memnuniyetle izlendi. Hatta bu dönemde, bir grup eski ülkücünün çıkardıkları yeryüzü dergisi bir nevi sözcülük görevini üstlendi. 1994’e kadar yeryüzü dergisi, ağırlığı Kürt sorununa verdi, en önemlisi bölgeden şehit haberleri ve cemaatin faaliyetlerine örtük bir şekilde değinen yazılar yayınladı.¹²⁸

İl ve ilçelerde hücreler şeklinde örgütlenen Hizbullah; aile, aşiret, okul, cemaat, tarikat ve arkadaş ilişkisi gibi feodal ilişkilerden yaralanmaktadır. Elemanların birbiriyle tanışma yerleri, genelde cami, mescit gibi dini mekânlar olup; aile akrabalık-iş bağları da örgütlenmeye zemin hazırlamaktadır.¹²⁹

Örgüt mensuplarına, örgüt içindeki aktivitesine göre birkaç kod adı verilmektedir. Bu kod ismi uygulamasında, diğer illegal örgütlerde görülen uygulamadan farklı olarak çapraz kod isim uygulaması görülmekle birlikte, örgütte alttan üste kimse kimseyi tanımamaktadır.¹³⁰

Örgütte çocukların konuşmama konusunda eğitildiği anlatılmaktadır. Çocuğa nereli olduğu sorulduğunda Diyarbakırlı olduğu halde İspartalıyım, babasının ismi Rıza olduğu halde Osman demesi gibi. Örgüt militanı evinde infaz olduğunu bilmemektedir. Evde ceset olduğunu hiç bilmez. Çünkü eylemi yapan, bilgi toplayan, gömen, sorgulayan, öldüren, nakleden hep farklı kişilerden seçilmekte ve bu şahısların birbirlerini tanımamaları hususuna dikkat edilmektedir. Tüm bunlar örgüt içinde muhtemel bir çözülmeyi engellemek için yapıldığı bilinmektedir. Özellikle militanlar üç ana konuda eğitilmektedirler. Bunlar; itaat, sır saklama ve aileden, dünyadan ve her şeyden tecrit olma.¹³¹

Dağılma sürecinde yani Gaffar Okkan suikastından sonra Avrupa’ya kaçan örgüt yöneticileri, bazı sıkıntıları atlatmak için yeni stratejiler üretmiştir. Güvenlik birimlerinin takibinden kurtulmak için militanlarına “Nurcu” veya “Süleymancı” gibi görünmeleri emredilmiş, terörle uzaktan yakından alakası olmayan gruplar arasında gizlenmeleri hususunu ileten örgüt yöneticileri ayrıca mensuplarına toplandıkları evlerde Kuran-ı Kerim ve Risale-i

---

¹²⁶ Çakır, s. 86-87.

¹²⁷ Bulut ve Faraç, **Kod Adı Hizbullah**, s. 67.

¹²⁸ Çakır, s. 80.

¹²⁹ Avcı, s. 161.

¹³⁰ A.g.e. s. 163.

¹³¹ Çakır, s. 104.

Nur bulundurmalarını yine bahsi geçen grupların burs ve pansiyon imkânlarından yararlanmalarını istemiştir.¹³²

Son zamanlarda örgüt mensuplarının kendilerini deşifre etmeme adına üzerlerinde herhangi bir şey bulundurmadıklarına, bazen kendilerine “tiner veya bali çeken sokak çocuğu süsü verdikleri bilgilerine ulaşılmaktadır. Psikopat olmanın bütün argümanları eyleme giden bir Hizbullahçının üzerinde rastlanabiliyor. Hatta bunun için sanatçı Müslüm Gürses’in poster veya kasetleri bir eylem malzemesi olarak ceplerde taşınmaktadır. Yakalanınca melankolik, psikopat, “Müslümcü”, hırsız süsü verme taktikleri gibi.¹³³

Kendi dilinden Hizbullah isimli kitaptaki bilgilere dayanarak örgütün; her dönem ve merhalenin yapısına uygun, yerine göre gizli cemaatleşme-gizli davet, yerine göre gizli cemaatleşme-açık daveti esas alarak, bölgede çok yoğun bir kültürel, siyasi, itikadi, teşkilati, ahlaki eğitim, bilinçlendirme ve cemaatleşme faaliyetlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır.¹³⁴

Son zamanlarda örgütün sivilleşmesiyle birlikte şeffaflaştığı da görülmektedir. Oysa bir zamanlar örgütten bilgi almak, örgüte mensup biriyle konuşmak imkânsızdı. Fakat bu yeni dönemde örgüt hakkında, yayınlamış oldukları kitaplar, kurdukları internet siteleri, dergiler ve kendilerine yakın yasal kuruluşlarla yoluyla bilgiler edinilmektedir. Ancak insanların zihinlerinde hala Hizbullah için soru işaretleri yer almakta ve faaliyetlerini gizlilik içinde yürüttüğü inancı bulunmaktadır. Örgütün rehberi olarak tanıtılan Edip Gümüş’ün günümüzde örgütteki gizlilik için şu açıklamaları olmuştur; “eğer kastınız hiyerarşik yapının gizliliği ise bu doğrudur ve bu mücadelenin doğası gereğidir.”¹³⁵

2.9. Ajanlar

Velioğlu, PKK ve menzilcilerle çatışmaların bitmesinin ardından 1995-96 yıllarında eylemsiz bir yeniden yapılanma yoluna gitmiştir. Fakat bu dönemde bir şeylerin yolunda gitmediğinin endişelerini yaşamaya başlamıştır. Kısacası devletin kendisini ve örgütünü tasfiye yoluna gitmeye yöneldiğini sezmiş ve anlamıştır. Bu nedenle örgüte mensup bireyler ve örgütün birimleri hakkında raporlar tanzim ettirip incelemeye başlamıştır. Bu çalışmalar sonucunda örgüte devlet tarafından sızmalar olduğuna kanaat getirmiştir. İşte bu aşamadan sonra örgütün içindeki ajanları ayıklama yoluna gitmeye başlamıştır. Bu süreç başlayınca örgüt içindeki birçok militan sevmediği kişileri hatta en yakın arkadaşını, eşini, çocuğunu, kardeşini ihbar etmeye başlar. Böylece ajan olarak yaftalanan kişiler en yakın ve güvendikleri

¹³² Ufuk Hiçyılmaz, “Maskeli Hizbullah’ın Hedefi Cemaatler”, **Aksiyon**, 31 Ocak 2005.

¹³³ Gamze Polat, “Hizbullah’ın Derin Sızma Planı”, **Aksiyon**, 20 Nisan 2009.

¹³⁴ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=92\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=92(25.02.2013)).

¹³⁵ [http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005\(31.05.2013\)](http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005(31.05.2013)).

arkadaşları tarafından hücre evlerine davet edilerek sorguya tabi tutulmuşlar. Bazen ayları ve yılları bulan bu sorgulama esnasında şahıslara çeşitli işkenceler uygulanmıştır.

Bu işkence yöntemlerinde genellikle; domuz bağı, haya burma, çıplak vücuda erimiş naylon dökme gibi uygulamalarda bulunmuşlar. Yapılan tüm bu işkence ve sorgular videoya alınarak namı diğer ‘abi’ ye yollanmıştır. Bu kayıtları inceleyen abi işkence yapanlara ajanlara sormaları için bazı farklı sorular da yollamıştır. Ayrıca abinin işkence yapılan her birey için ayrı ayrı fetva verdiği bilinmektedir. İşkenceye maruz kalan militanların birçoğu yapılanlar karşısında daha fazla dayanamayarak bir an önce kurtulmak ajan olduklarını hatta binlerce dolar maaş aldıklarını itiraf etme girişiminde bulunmuşlardır. Militanlardan birçoğu katledilmiş bunlardan çok azının temiz olduğuna karar verilerek serbest bırakılmıştır.¹³⁶

Emniyet güçlerinin başarılı çalışmaları sonunda örgütün adeta eli kolu bağlanmış. Bu durumun farkında olan Velioğlu bir sebep bulmak için düşünmeye başlar. Sonunda örgütte ajanların olabileceği ihtimali üzerinde yoğunlaşır. Bu kanaatinin sonucunda birçok militanını katlettirir. Bu durumu Ruşen Çakır şöyle; ‘dört üyeyi bir arada tutmaya ikna etmek ancak beşinciye öldürmekle mümkündür. Onu muhbir olarak suçlayarak yok eder, böylece hepsini kanla birbirine bağlarsınız prensibinden hareket etmiş benziyor.’ yorumlar.

Ergenekon yapılanması içinde olan bazı kişilerin bir dönem Hizbullah terör örgütünün içinde yer aldığı ve bazı eylemlerde aktif rol aldığı tespit edildiği belirtiliyor.¹³⁷

Kendi Dilinden Hizbullah isimli kitapta, “PKK ile çatışma döneminde TC’nin Cemaat hakkındaki bilgisi çok azdı ve bu bilgiler tehlike arz etmiyordu. Çünkü TC’nin Cemaati tanınması ve darbe vurması için istifade edebileceği nitelikte bilgiler değildi. Ancak Münafıkların gerek TC’ye direkt olarak ve gerekse de basın organları ve propaganda yoluyla verdikleri bilgiler neticesinde TC, Cemaat hakkında daha çok bilgi elde etme imkânı buldu. Bu bilgiler sayesinde Cemaate yönelik yoğun ve etkin operasyonlar gerçekleştirdi. TC’nin Cemaate yönelişi ve yoğun operasyonlar gerçekleştirmesi sonucu çok sayıda Cemaat mensubu yakalandı.” Tarzında açıklamalara yer verilmektedir.¹³⁸

Ayrıca örgüte ait çeşitli basın ve yayın kuruluşlarında yetki sahibi olan kişiler, PKK ve menzil dışında gerçekleştirilen eylemlerin çeşitli yollardan örgüte sızan bu kişiler yoluyla gerçekleştirildiğine dikkatleri çekmektedirler.

---

¹³⁶ Çakır, s. 91.

¹³⁷ Haşim Söylemez, “*Ergenekon’un Çok Yönlü Terör Bağlantısı*”, **Aksiyon**, 28 Ocak 2008.

¹³⁸ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=92\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=92(25.02.2013)).

2.10. Aile

Farklılıklarıyla dikkatleri üzerine çeken Hizbullah'ın aile yaşamı ve kadınların statüsü konusunda da hayli ilgi çekici tutum ve inanca sahip olduğu görülmektedir. Örgüt kayda değer bir alt yapıya sahip olduktan sonra örgüt içi evlilik ve çok eşlilik konusunda düşüncelerini açıklamıştır. Örgüt tarafında çıkarılan tamimlerle ikinci ve üçüncü evliliklerini yapmayı düşünen militanlardan bu isteklerini belirtmeleri istenmiştir. Örgüte göre şehit olan bireylerin dul kalan eşleriyle alakalı da genelge yayınladığı görülmektedir. Bu kişilerle evlenmek isteyenlerin kendilerine bildirmeleri talep edilmiştir.¹³⁹

Militanların evinin çoğu zaman örgüt mensuplarınca kullanıldığı bilinmektedir. Hicret eden misafirleri ağırlamak evin kadının görevi olarak kabullenildiği anlaşılmaktadır. Hizmet burada Allaha ibadet şeklinde değerlendirilmektedir. Kadının muhacirlere hizmet ederken görünmemesi önemli bir kural olarak algılanmıştır. Kadının mutfakta hazırladıklarının kocası misafirlerine servis etmektedir. Şayet kadının kocasının evde bulunmadığı durumlarda hazırlanan ikramlar evin çocuğu tarafından kapıya tıklatmak suretiyle verilmektedir. Gizliliği sağlamak amacıyla karı kocanın aralarında örgüt hakkında konuşmalar yapmaktan sakındıkları bilinmektedir. Konuşulduğu takdirde eşi tarafından rapor edileceği endişesi taşınmaktadır. Kadının anne babasını özleme lüksüne sahip olmadığı eğer gizliden telefonla görüşmeler gerçekleştiyse da ağır dayaklara maruz kalacağı dile getirilmiştir. Hizbullah katılan bir ailenin aile bağlarını koparmasının zorunlu olduğu bildirilmiştir. Örgüte mensup ailelerde şakalaşmak, yüksek sesle gülmek, cilve yapmak uygun görülmemektedir. Ancak bir Hizbullah eylemi duyulduğunda bir kâfirin ölümüne şahit olduğunda neşelenip kakhaha attıkları iddia edilmektedir. Hüseyin Velioğlu doğum kontrolünü yasaklamakta hatta mensuplarına evlenin çoğalın ki sizinle iftihar edeyim tavsiyesinde bulunduğu söylenmektedir. Daha da özeli Velioğlu'nun yeni evlenen militanlarından gerdekte ve evlilikleri boyunca okumaları için bazı duaları yapmalarını istediği bilinmektedir. Fakat bu duaların militanların çoğu tarafından bilinmediğine şahit olunmuştur. Zaten bilinen gerçek aktif olan militanların cinsel yaşamının olmadığı şeklindedir. Pasif olan militanlarda bu durum farklı tezahür etmektedir. Bu nedenle çocuk sayısının 19'a kadar ulaştığı bilgisi yaygındır.

Örgüt mensuplarının çocuklarına zaman ayırmadığı bilgisi mevcuttur. Militanlarda çocuklarına oyuncak almak, onları parka götürmek gibi bir adet olmadığı, çocuklar yedi yaşına geldiğinde okula gönderilmediği, onların okul yerine camilere gönderildiği burada dini bilgilerin yanı sıra karate eğitimi aldığı, haremlik-selamlık biçiminde eğitime tabi

---

¹³⁹ Çakır, s. 102-103.

tutuldukları, örgüte mensup ailelerin çocukların şiddete maruz kaldığı bilinen gerçekler arasındadır. Hatta çocuğa şiddet konusunda, Velioğlu'nun oğlu Abdullah'ı istediği şekilde olmadığı için sık sık dövdüğü bilgisi mevcuttur. Buna rağmen Abdullah'ın gittiği her yerde krallar gibi ağırlandığı görülmüştür.¹⁴⁰

Evlenme yaşı olarak 15 yaş ideal görülmüştür. Düğünde Hizbullah mensubu kız gelinlik giymez anlayışı hâkimdir. Abi tarafından tayin edilen bir imam tarafından gelin ve damada İslamî akidelerle ve ameli konularla alakalı beşer soru yöneltildiği biliniyor. Daha sonra Hizbullah'a özgü nikâh duası yapıp erkeğe gümüş kıza altın yüzük takıldıktan sonra merasim sona erdiriliyor. Gelin ve damat için bir örgüt evi sadece bir gün için boşaltılıyor. Fakat örgütün tabanı genişleyince toplu nikâhlar yapıldığı söylenmektedir. Hatta evlenen yeni çiftlere sadece bir örgüt evinin gerdek için tahsis edildiği bilinmektedir.¹⁴¹ Aslında mahrem olan bu bilgilerin kesin doğruluğu tartışılır. Çünkü böyle iddialı bir anlatım için belgeler yerine bizzat aktif katılımcı gözlem metoduyla olayı yaşamak lazımdır. Aksi takdirde örgüte olan bakış nedeniyle bir takım abartma durumu söz konusu olabilir. Fakat bir dönem sır küpü gibi olan örgütün bu tür uygulama ve anlayışa sahip olması da imkân dâhilindedir. Yine de biz meseleyi ulaştığımız belge ve araştırmacıların ulaştığı bilgiler kadarıyla kotarmaya çalıştık. Yani bu durumların yaşanması da yaşanmaması da ihtimal dâhilindedir.

2.11. Şiddete Yönelim

Hizbullah hareketi de kuruluşunun ilk yıllarında diğer sosyal hareketler gibi İslam'a ve topluma hizmet adına dini bilgisi olan bir önderinde etrafında toplanan insanlardan müteşekkil bir oluşum olarak bilinmektedir. Fakat zamanla örgütün ikinci dönemi olarak tasvir edilen 1990'lı yıllar ve sonrasında cinayetle sonuçlanan eylemlerin sayısında hızlı bir artış olduğu görülmektedir. Şiddetle ismi sürekli gündemde olmaya başlayan örgütün bu hali 2000'li yıllara yani örgütün lideri Velioğlu'nun ölümüne kadar sürecektir. Bu durum üzerine örgütün şiddete yönelmesinde hangi faktörlerin etkili olduğu hususu akıllarda soru işareti bırakmıştır.

Hizbullah'ın şiddeti benimsemesinde rol alan fikri yapı için; *İslamcıların amaçlarına ulaşmak için iki yöntem izlediklerine, birincisinin tebliğci yani toplumu dipten kuşatıp tepeleri ele geçirme, ikincisinin ise cihat adı verilen zor ve şiddet kullanarak ihtilal yapma yöntemi* bilgileri verilmektedir. Cihadî, yani ikinci yöntemi tercih eden örgüt üyelerinin faaliyetlerini meşrulaştırmak için Kuran'dan, Hadis'ten ve radikal inanca sahip olan düşünürlerin eser ve

---

¹⁴⁰ A.g.e. s. 104.

¹⁴¹ A.g.e. s. 103.

ifadelerinden yeteri kadar icazet alacakları söylemlere ulaşacaklarına değinilmiştir. Örneğin Müslüman kardeşlerin kurucu liderinin; “hançer zehir ve tabanca... Bunlar. İslam’ın düşmanlarına karşı silahlarıdır...” sözleri gibi.¹⁴² Detaylı bilgi için Faik Bulut ve Mehmet Faraç’ın *Kod Adı Hizbullah* isimli eserine bakılabilir.

Kuruluşundan birkaç yıl sonra *ilim* ve *menzil* olarak ikiye ayrılan örgütün ilim kanadı lideri Hüseyin Velioğlu, hemen silahlı faaliyetlere başlama kanaatindedir. Bu durumu Velioğlu şöyle izah etmektedir; ‘biz yıllardır, bu insanların peşinden koşuyor, onları tatlı dille davet ediyoruz; ama bu davete icabet edilmiyor ve hoşgörü yöntemlerinin kadri bilinmiyor. Demek ki, bu insanlar sopadan ve zordan anlıyor.’¹⁴³

Bu süreci Ruşen Çakır ise şöyle yorumlamaktadır; ‘abi, insanların peşinde koşmaktan yorulmuştu. İkna yönteminin yetmediğini düşünüyordu. Artık sopa, yani şiddet dönemi başlamalıydı. Peki, şiddet kime karşı uygulanmalıydı? Yine kendi ağzından dinliyoruz: ‘Ya her grup ve yapı bize katılacak ya da yolumuzun önünden çekilecek! Aksi halde bunların tümünü silmeye yeminliyiz’. 1988 yılından 1990 yılına kadar şiddetin alt yapısı hazırlandı. Bu arada abi yeni stratejiler kurguladı ve bunu etrafındakilere aktardı: ‘bizden başka rejime muhalif hareketin kalmaması gerekiyor. Rejimin tek alternatifi olmak, halkın rejime olan muhalefeti tek alternatifte toplamak için bu şarttır. Tek alternatifte dönüştükten sonra hesaplaşma, rejimle bu tek alternatif arasında olacak.’ şeklindeki düşüncesini paylaşmıştır.¹⁴⁴

Örgütün Avrupa sorumlusu olarak bilinen İsa Altsoy ise örgütteki bu dönüşümle ilgili olarak cemaatin, bu yeni merhalede 1991 öncesine nazaran gelişkin, güçlü, etkin ve dinamik bir askeri kanada sahip olduğunu vurgular. Yine Altsoy bu dönemle ilgili olarak örgütün bütün işlerinde gizliliğe büyük bir önem verildiğine temas eder.¹⁴⁵

Yukarıdaki verilerden de anlaşıldığı gibi örgütün belli bir güce eriştiği artık kendi kabuğunu kırmak istediği anlaşılmaktadır. Özetle bölgede söz sahibi olmak ve karşısında ne PKK ne de başka bir güç görmek istemektedir. 1990 yıllar ülkemizin içinde bulunduğu en karanlık dönemlerden biridir. Böyle bir ortamda potansiyeli olan bir hareket bazı güç odakları tarafından kullanılmış olabilir. Eğer Hizbullah örgütünün içine sızma olduğu bir realiteyse o da bu dönemde olmuştur diyebiliriz. Ülkemizdeki huzur ve güveni bozmak isteyen yapıların bir takım eylemler gerçekleştirip İslami bir ismi olan örgütün üzerime atmış olma ihtimalleri söz konusu olabilir. Zaten şu an bazı Hizbullah mensuplarının da bu eylemlerin kendileri

¹⁴² Bulut ve Faraç, **Kod Adı Hizbullah**, s.19.

¹⁴³ <http://www.muhalafet.org/haber-kurt-islam-sentezi-ve-neo-hizbu-l-kontr-8-1099.aspx>(04.03.2013).

¹⁴⁴ Çakır, s.65.

¹⁴⁵ http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=99(25.02.2013).

tarafından gerçekleştirilmediği örgüte giren bazı ajanlar tarafından gerçekleştirildiği yönünde açıklamaları olmuştur. Kısacası kayda değer bir güce kavuşan örgüt bende varım düşüncesiyle bir takım gizli örgütlerin de oyununa gelerek zihinlerde izler bırakacak şiddet eylemlerine imza atmışlardır.

2.12. Eylemler

Eylemleriyle bir dönem Türkiye’de adından sıkça söz ettiren Hizbullah terör örgütünün kendine has bazı eylem metotları vardır. Terör örgütlerinin genellikle mesajlarının hedef kitle tarafından anlaşılabilmesi için kendilerine özgü eylem metodunu kullandıkları bilinmektedir. Ancak bu veriler, örgüt üyelerinin başka bir devlet, örgüt ya da grup tarafından eğitildiğinin göstergesi olarak da yorumlanabilir. Bu bilgilerden sonra Hizbullah’ın en belirgin özelliklerinden biri de, diğer örgütlerin propagandalarını yapmak amacıyla eylemlerini üstlendiği bilinirken Hizbullah’ın yaptığı eylemleri kesinlikle üstlenmeyerek casus bir yapıya sahip olduğu bilinmektedir.¹⁴⁶

Eylemlerini genellikle Güneydoğu bölgesinde yapan Hizbullah yanlılarının ilk başlarda, güvenlik kuvvetleri ile devlete yönelik eylemlere başvurmadağı gözlenmiştir. Ancak militanların, örgüte yönelik operasyonlar nedeniyle polislere de saldırmaya başladıkları bilinmektedir.¹⁴⁷

Türkiye’de Hizbullah yanlılarının ilk eylemi, 1 Aralık 1984 tarihinde bir kuyumcu dükkânının soyulmak istenmesi ile gerçekleşti. Emniyet güçleri ile militanlar arasında yaşanan çatışmada bir tane örgüt üyesi yaralanmıştır. Emniyet tarafından genişletilen operasyonlarda 13 örgüt mensubu bir sten marka 4 tanesi de farklı markalarda olan tabancalarla yakalanmışlardır.¹⁴⁸

Yapılan araştırmalar neticesinde örgütün bilgi toplamak için teknik anlamda çok iyi yapılandığını gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Beykoz operasyonundan sonra ele geçirilen cd ve hard disklerin ABD’de yapılan bilgisayar çözümlerinde örgütün Diyarbakır’da kurdukları telsiz sistemiyle kamu kurumları, havaalanı, Emniyet ve MİT’te yapılan konuşmaları dinledikleri anlaşılmıştır. Ayrıca şehirlerde, bürokratlar, profesörler, imamlar, gazeteciler, mafya mensupları, uyuşturucu satıcıları, esnaflar ve güvenlik mensuplarından oluşan yüzlerce bireyle ilgili bilgiler ve onların dünya görüşleri ayrıntılı olarak Velioğlu’na rapor edildiği anlaşılmıştır. Örnek olarak bir şahıs hakkında hazırlanan raporda; 1.80 boylarında zayıf ve esmerdir. Alkoliktir. Elazığlıdır. MHP’den milletvekili adayı olmuştu. JİTEM’de komutandır.

¹⁴⁶ Demirel, **Hizbullah**, s. 91.

¹⁴⁷ Demirel, **Türkiye’de El Kaide Unsurları**, s. 18.

¹⁴⁸ A.g.e. s. 18.

Bölgede çok etkili biridir. Araba ve silah alım satımı ile uğraşıyordu. Çek senet tahsilatı yapıyor” şeklinde bilgilere yer verildiği görülmektedir.¹⁴⁹

Eylemlerin %97,5'i kent merkezlerinde, %2'si köylerde ve %0,5'i de mezralarda gerçekleştirildiği örgüt dokümanlarında yapılan incelemeler sonucunda anlaşılmaktadır.¹⁵⁰

Emniyet Genel Müdürlüğünün raporlarına göre, Hizbullah'ın eylemlerini 15-18 yaş arası tetikçilere yaptırdığı anlaşılmaktadır. Tetikçinin, bir başka militanın gözetiminde hedefine arkadan yaklaşarak 1-2 metre mesafeden ateş ettikten sonra olay yerinden yaya olarak kaçtığı bilgisi verilmektedir. Bazı iddialara göre ise örgüt mensuplarının eylemlerde kullanılan silahları camilerde gizlediği bilinmektedir.¹⁵¹

Kadir Ercan'ın araştırmasına göre, Hizbullah, düşmanı, iç düşman ve dış düşman olarak iki farklı kategoride niteliyordu. İç düşmanlar: (a) emirlere karşı gelenler, (b) ajan olmakla suçlananlar, (c) örgüte maddi desteği kısıanlar, (d) para vermeyi reddeden Güneydoğulu işadamları, (e) farklı İslami kesimler, (f) rakip cemaatler (Zehra Vakfı). Dış düşmanlar: (a) Atatürkçüler, (b) laik demokratik hukuk devletini savunanlar, (c) Hizbullah'a tehdit oluşturan devlet görevlileri, kamu ve medya çalışanları, yerel yöneticiler, (d) PKK'lılar. Örgüt iç düşmanlarına karşı halka açık infazı değil, ortadan kaybetme yöntemini kullanıyor. İşkenceli sorgulama yapıldıktan sonra kurban boğularak öldürülüyor. Dış düşman ise ya Takarov tabancayla enseden tek kurşunla vurularak ya da kalabalıkta satır darbeleriyle veya bombayla infaz edilmektedir. Ayrıca İnfaz sırasında "Allah-u Ekber" denildiği bilinmektedir.¹⁵²

Silahlı Saldırı

Bir zamanlar Hizbullah örgütünün eylem stratejisi olarak en sık başvurduğu yollardan birisi de silahlı saldırıydı. Kişilere yönelik hedeflerde silahlı saldırı yolunu seçen Hizbullah, kapalı alanlardaki hedeflerine karşı ise el bombalı saldırılar düzenlediği görülmektedir. Ancak Hizbullah'ın bombalı eylemlerini daha çok PKK ve menzil grubu üyelerinin ev ve iş yerlerine karşı düzenlediği bilgisine ulaşılmaktadır.¹⁵³

Hizbullah'ın eylemlerinde bir dönem satır kullanmasını, bu tip aletlerin genellikle iz bırakmamasına ve 6136 Sayılı Ateşli Silahlar Kanun'una dâhil olmamasına bağlayanlar olmuştur. Örgütün satırlı saldırının yanı sıra maddi hasar vermek için eylemlerinde Molotof kokteyli ve kundaklama yollarına da başvurduğu görülmüştür. Bu tarz eylemlerini de genellikle geceleri yaptığı iddia edilmektedir. Az da olsa görülen darp şeklindeki eylemler ise

¹⁴⁹ Bülent Ceyhan, “Hizbulvahset’in 11 İstihbaratçı İnfazı”, **Aksiyon**, 4 Eylül 2006.

¹⁵⁰ <http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21.01.2013).

¹⁵¹ <http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21.01.2013).

¹⁵² <http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21.01.2013).

¹⁵³ Demirel, **Hizbullah**, s. 90.

çoğu zaman kişisel ve gruplar arası ani gelişen olaylar şeklinde olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca eylem çeşitleri arasında kezzap atma, adam kaçırma, tehdit, kundaklama, yaralama, darp ve zincir kullanma gibi eylemler de bulunmaktadır. Gültekin Avcı ise Kürt buhranı isimli çalışmasında Hizbullah'ın eylemlerini 11 ana başlık altında incelemektedir. Bunlar; silahlı saldırı, kundaklama, satırla vurma, zincir ve kezzap kullanma, adam kaçırma, darp- dövme, tehdit, propaganda amaçlı gerçekleştirilen eylemler, sorgulama, yol kesip silahla tarama ve intihar eylemi şeklinde.

Örgütün silahlı saldırı şeklinde gerçekleştirmiş olduğu eylemlerde çok profesyonelce bir tutum sergilediği görülmektedir. Bilhassa şahıslara yönelik eylemlerinde âdeta tetikçiler ve ölüm makineleri kullandığı görülmektedir.¹⁵⁴ Eylemlerinde genellikle iki militan kullandığı görülmektedir. Elemanların biri eylemi gerçekleştirirken diğersinin gözcülük yaptığı aynı zamanda hedefe ateş açarak arkadaşlarının işini kolaylaştırdığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Eylemlerini ikişer veya dörder kişilik timlerle gerçekleştiren Örgüt, eylemi gerçekleştirmeden önce şahıs ve bölge hakkında çok ayrıntılı olarak istihbarı çalışmalar yaptığı kaynaklarda yer almaktadır. Hedef seçtikleri kişileri genel olarak ev ya da iş yerlerine gidiş veya dönüşlerinde öldürmüşlerdir. Özellikle bu istihbarat çalışmalarında örgütün dikkat çekmemek için küçük çocukları kullandığı görülmektedir.

Eylemlerde, ağırlıklı olarak Rus yapımı Takorev ve Makarov marka silahlar kullanılmaktadır. Son dönemlerde kullanılan silahlar kapsamında 14'lü Browning, Star, Vzor, Kalashnikov ve Walter gibi değişik marka silah ve tabancalara da rastlanılmaktadır. Eylemlerinde nadiren de olsa mp5, Scorpion gibi otomatik tabancalar da kullanılmıştır. Makarov ve Takorev marka silahların yurt dışından getirildiği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra dokümanlardan ulaşılan bilgilere göre bazı örgüt üyelerinin silah kaçakçılığı yaptığına da ulaşılmıştır.¹⁵⁵

Eylemlerde kullanılan silahların olaylardan sonra örgüt mensupları tarafından, fiziki müdahale ile temizlendiği görülmüştür. Olaylarda kullanılan silahlar, balistik yönden irtibat vermemesi için ve delilleri yok edebilmek maksadıyla silahın iğnesi çıkartılarak iğne ucu zımparalanmakta, ayrıca fişek taban yatağına da müdahale yapılarak tabancanın balistik özellikleri fizik olarak değiştirilmektedir. Bu işlemin örgütün üst yöneticileri tarafından alt kademelere öğretildiği, her olaydan sonra benzeri fiziki müdahalenin yapılarak silaha ilişkin delillerin yok edildiği öğrenilmiştir.¹⁵⁶

---

¹⁵⁴ Avcı, s. 164.

¹⁵⁵ A.g.e. s. 150.

¹⁵⁶ <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-5765-26-mitin-hizbullah-raporu.html>(15.01.2013).

Suikastlarda kullanılan silahların tek tek sicili (hangi tarihte, nerede, kim tarafından kullanıldığı) tutulmuştur. Bir kentte kullanılan silah daha sonra başka kente gönderildiği anlaşılmaktadır. Bu silahların dolaşımı (nereden nereye ve hangi militana geçtiği) bilgisayarda tek tek kaydedildiği görülmektedir.¹⁵⁷

Tehdit

Örgüt kedilerini eleştiren, kendilerine karşı faaliyette bulunan kişilere karşı tehdit ve sözle ikaz şeklinde mesajlar verme yolunu seçmiştir. Daha önce belirlenmiş kalıp cümlelerle şahıslar tehdit edilmiştir. Şahıslara davranışlarında hatalı oldukları, kendilerine çeki düzen vermeleri gerektiği, örgütün talimatlarına aykırı hareket ettikleri takdirde kendileri için belirlenen cezanın uygulanacağı söylenmektedir.¹⁵⁸ 1992 yılından itibaren örgütün, PKK yandaşı olarak gördükleri ve bölgede çok sevilen bağımsız Kürt şahsiyetleri tahakkümü altına almak için tehdit yoluna gittiği görülmüştür. Bu tehditler ise bazen telefonla bazen meydanlarda, cami çıkışlarında, pazar ve çarşılarında bildiri dağıtma yoluyla yapıldığı bilinmektedir. Amaçları ise halkın genelinde bir korku ve çekinme hissi oluşturma düşüncesidir.¹⁵⁹

Her ne kadar son zamanlarda örgüt mensuplarının sivil yöntemlere başvurduğunu söylesek de hala Örgütün kendilerince hoşla gitmeyen durumlarda eski yöntemlere başvurma girişimlerinde olduğu ele geçirilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Örneğin 10 Şubat 2011 günü Haber Türk tarafından yapılan habere göre; ünlü modacı Cemil İpekçi'nin 25 Eylül'de Mardin Kasımiye Medresesi'nde gerçekleştirdiği ve kamuoyunda büyük yankısı olan ve Hizbullah tarafından sert bir şekilde eleştirilen defilesi verilebilir. Erzurum'da gözaltına alınan örgüt üyesi E.Y.'nin evinde el konulan bilgisayarda yapılan teknik inceleme sonrasında bulunan şifreli bir dosyanın şifresini kıran uzman polisler, İpekçi'ye ait resim, iş ve ev adresi ile evinin uydudan elde edilmiş krokisinin yer aldığı örgütsel dokümana ulaşmışlardır. Yani örgütün kendilerine göre uygun olmayan bir davranışı sergileyenleri önce uyarma akabinde davranış gerçekleştirdiği takdirde cezalandırma yoluna başvurduğu görülmektedir.

Darp ve Yaralama

Genelde okullarda okuyan Hizbullahçı gençlerin, PKK elemanı veya sempatzanı olduğundan şüphelenilenlerin sindirilmesi amacıyla darp yani şahsı dövme işlemi uygulanırdı. Ayrıca ufak olarak nitelendirilen suçları işleyen şahıslara yönelik gerçekleştirilen eylemlerdir. Cezalandırılacak olan kişi hatasının derecesine göre şiddete maruz bırakılır. İkaz ve bir mesaj

¹⁵⁷ <http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21.01.2013).

¹⁵⁸ Ömer Alper Yurtseven, “**Türkiye’de Faaliyet Gösteren Dini Bir Terör Örgütü Olarak Hizbullah**”, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü SBE, 2006. s. 113.

¹⁵⁹ A.g.e.s. 113.

verme amacını taşır. Genellikle askeri kanatta görevlendirilecek şahıslar bu tür eylemlerde eğitilirler.¹⁶⁰

Örgüt tarafından kullanılan en yaygın metotlardan biridir. Genelde satır kullanan gruplar tarafından gerçekleştirilir. Bu tür eylemlerde satırdan başka kılıç, pala ve döner bıçakları da zaman zaman da olsa kullanılmıştır. Ancak en yaygın olarak kullanılanı kasap satırıdır. Şahsın işlediği varsayılan suçun niteliğine göre uygulanır. Eylemle ikaz ve eylemle şiddetli ikaz amacını taşır. Öldürme amacı yoktur. Cezalandırılacak şahsın eylemi fark ederek kaçması halinde bile eylem örgüt tarafından başarılı olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu olayla örgütün kararlılığı ve ciddiyeti karşı tarafa anlatılmış olur.¹⁶¹

Kundaklama

Hizbullah, PKK mensubu veya sempatizanlarına veya bilinen ifadeyle düşman, hasım, kâfir kategorisine girenlerin ev veya iş yerlerine karşı kundaklama türünden eylemlere başvurdu. Batman ve Silvan bu eylemlerin en yaygın olarak kullanıldığı yerler oldu. 1995 yılından sonra kundaklama olaylarının daha çok Gaziantep ve Mersin gibi illere kaydırıldığı, OHAL bölgesinde ise ara sıra bu tür eylemlere başvurulduğu dikkat çekiyordu.¹⁶²

Örgüt tespit ettiği hedefin işyeri veya ev olması durumunda, maddi hasar verici ya da ikaz amacıyla Molotof kokteyl atma, benzin gibi yakıcı ve yanıcı sıvılarla kundaklama türü eylemlere yer vermektedir. Zekât vermeyen, o bölgede faaliyet göstermesi istenmeyen, fuhuş yapıldığına inanılan yerler veya o bölgeden taşınması istenen vatandaşlara yönelik gerçekleştirilen eylemlerdir. Bazen de sigorta şirketlerinden gelir elde etmek için kendi iş yerlerini kundaklayarak gelir elde etmektedirler.¹⁶³

Zincir kezzap

Zincirle okullarda, sokaklarda adam dövüp korkutma veya iş yerlerini tahrip etme yöntemi başta Batman olmak üzere Diyarbakır ve civarı illerde yaygındı. Sonradan azalma sürecine girildi. Kezzap atma yöntemi daha çok “İslami kurallara aykırı giyinen” kadınlara karşı uygulandı. İslami esaslar dışında giyinen kadınlar şeytanın elçisi hatta şeytanın ta kendisi olarak yorumlandı. Çevresine her hali ve durumu ile zarar verdiği düşünülen bu insanlara karşı bir yaptırım olarak uygulandı. Bazı kadınların saçlarına, kafalarına ve yüzlerine de atılan kezzap hem uygulamaya maruz kalana hem de çevresine korku vermek amacıyla yapılmaktaydı.¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ A.g.e. s. 113.

¹⁶¹ A.g.e. s. 113.

¹⁶² A.g.e. s. 113-114

¹⁶³ A.g.e. s. 114.

¹⁶⁴ A.g.e. s. 114.

Öldürme

Serdar Canipek, *Sabah*'ta yayınlanan haber-yazısında, "Vahşet Yöntemleri"ni şöyle açıklıyordu: Takarov ve makarov marka silahlar örgütün üst düzey 8 yöneticisinin yakalanmasına yol açınca, balistik inceleme sıkıntısı bulunmayan "satır" kullanılmaya başlanmıştı. Henüz 13-14 yaşlarında Kuran Kurslarına alınarak eğitime başlanan ve iki yıl içinde sokağa salınan çocuklar, enselerinden ceketlerinin içine soktukları satırları, uyarılacak kişiye "ters" indirip yaralıyor, öldürülecek kişiyi ise enseden bıçerek infaz ediyordu. Kaçırılan kadınların göğüsleri ve cinsel organları satırla parçalanıyordu. Batman'da ramazan ayında sigara içtiği için Ali Yıldız'ın sağ eli satırla kesilmişti. Üsküdar ve Ankara'da yeraltı mezarlıklarından çıkarılan cesetler de satırla parçalanmıştı. (*Sabah*, 22 Ocak 2000). "Vahşet Yöntemleri" arasında "kafatasına çivi çakma", "tırnak sökme", "tırnakların altına iğne batırma", "elektro-şok aletiyle (difibilatör) işkence" de vardı.¹⁶⁵

Domuz Bağı

Domuz bağı denince Türkiye'de akla ilk olarak Hizbullah terör örgütü gelmektedir. Çünkü örgüte yönelik operasyonlar sonucunda çıkarılan yüzlerce cesedin domuz bağı ile işkence yapılarak öldürüldükleri anlaşılmıştır. Ölümüne karar verilen kişilerin önce çıplak soyulduğu, boynuna ip bağlanıp ipin ucu bedenin ön kısmından sarkıtılıp bacakların arasından geçirildikten sonra arka tarafa alınan ellere bağlandığı, sıkıca bağlanan ipin kafayı iki bacak arasına iyice sıkıştırdığı bilinmektedir. Daha sonra ipin kalan kısmı ile ayaklar da bağlanmaktadır. Dizler, kafa ve beden iyice sıkışıp beden top halini aldıktan sonra ip bağlanıyor ve zamanla yorulan kaslar gevşemeye başlayınca şahıs yavaş yavaş işkence çekerek boğulmaya başlıyor. Böylece bir insan için dayanılması zor bir ölüm gerçekleşmiş olmaktadır. Hizbullah'ın rehinelere uyguladığı domuz bağı yöntemini İran'daki kamplardan öğrendiği bilinmektedir. Bu yöntemi tarihte uygulayan ter ırkın İranlılar (Persler) olduğu söylenmektedir.¹⁶⁶

Hizbullah'ın böyle bir uygulamaya gitmesini Arif Doğan şöyle açıklamaktadır. "onların dini inancına göre kanı dökülen şehit olur. Cennetlik olur. Onun için kansız infaz yapıyorlardı. Diri diri gömdürüp havasız bırakıp öldürüyorlardı".¹⁶⁷

2.13. İlim-Menzil Çatışması

1990'lı ve devamındaki yıllarda Batman'dan İstanbul'a kadar ciddi bir örgütlenmeye giden Hizbullahçılar, tebliğ ve taban çalışmalarını tamamladıktan sonra özellikle Güneydoğu'da önce PKK yandaşları ve sempatizanlarına daha sonra da bir dönem kendi

¹⁶⁵ A.g.e. s. 115.

¹⁶⁶ <http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21.01.2013).

¹⁶⁷ Doğan, s. 163.

yandaşları olan ‘Menzil’ kanadına savaş açtılar. İşte Hizbullah bu çatışmalarda akan ve 10 yıl boyunca durmayan kan nedeniyle hem korku saçtı, hem kargaşa yarattı.¹⁶⁸

İlim ve Menzil grupları arasında az da olsa mevcut fikir ayrılıkları¹⁶⁹ 1993 yılından itibaren iki örgüt arasında çatışmaya dönüşmüştür. Birçok kişinin öldüğü ve yaralandığı bu çatışmada, İlim grubunun tek taraflı olarak silahlı eylemlere girişmesi, strateji olarak ilk zamanlarda silahlı eylemlere girmeyi uygun bulmayan Menzil grubunun büyük oranda güç kaybına neden olmuş, hatta bazı yerlerde faaliyetlerinin tamamen durması ile neticelenmiştir. Yaşanan bu süreçle Diyarbakır, Mardin ve Batman gibi illerde görülen menzil grubunun faaliyetlerinin Adana, Şanlıurfa, Muş, Bingöl ve Van gibi çevre illerle anakent illere kaydığı gözlenmiştir.¹⁷⁰

İlim grubu ile menzil grubunun çatışmasıyla ilgili bazı etkenlerin üzerinde durulmuştur. Eylemlerinde önceki bölümde bahsettiğimiz gibi şiddete başvuran ilim grubunu tasvip etmeyen menzil grubu yavaş yavaş ilim grubundan ayrılmaya başlamıştır. Bu ayrışmanın temelini az önce bahsettiğimiz gibi ilim grubunun şiddete meyiletmesine bağlayanlar olduğu gibi kimileri de İran’dan gelen parayı paylaşma konusunda aralarında çatışma yaşandığına bağlamışlardır. Başka bir faktöründe Hüseyin Velioğlu’nun aslında bilge bir insan olmadığı ayrıca Molla Mansur Güzelsoy’a saygısızlık yaptığı şeklindeki bir iddiadır. Fakat tüm bu etkenlerin geçerli olabileceğinin yanı sıra bilinen gerçek Hüseyin Velioğlu’nun ve hareketinin diğer İslami hareketleri emri altına almayı ve bölgede tek örgüt olmayı istemesidir. Bu savımızı doğrular mahiyette bir istihbarat yetkilisi de; ilim grubunun 1993 yılından itibaren oklarını menzil grubuna çevirmesi ve bölgenin tek söz sahibi olması ile ilgili; “ilim grubu yöredeki etkinliğini artırmak ve tabanını genişletmek amacıyla diğer dini gruplara yönelik olarak da çeşitli baskı ve şiddet eylemlerine yöneldi” beyanında bulunmuştur.¹⁷¹ Ayrıca Hizbullah’la ilgili bir çalışmada örgütü düşünce bazında geliştiren ve dönüştüren kanadın menzil kolu olduğuna dair bilgilere yer verilmiştir.¹⁷²

İsa Altsoy, ilim-menzil ayrışmasını ve çatışmaya giden süreci “Kendi Dilinden Hizbullah” isimli eserinde şu şekilde değerlendirmektedir. Menzil grubu değişen şartları doğru okuyamamıştır. Kendisini düşünsel ve kültürel anlamda yenileyememiştir. Vaziyet böyle olunca menzil grubu Diyarbakır’la sınırlı, Menzil Kitabevi etrafında kümelenmiş küçük bir grup olmaktan öteye gidememiştir. Ayrıca menzil grubu, ilim grubunun kredisini kendi

¹⁶⁸ [http://www.smileturkiye.com\(02.11.2012\)](http://www.smileturkiye.com(02.11.2012)).

¹⁶⁹ Mehmet Faraç, **Hizbullah’ın Kanlı Yolculuğu**, İstanbul: Günizi Yayıncılık, 2001, s. 61-76.

¹⁷⁰ [http://www.smileturkiye.com\(02.11.2012\)](http://www.smileturkiye.com(02.11.2012)).

¹⁷¹ Fuat Akyol, “*Hangi Hizbullah*”, **Aksiyon**, 22 Ocak 2000.

¹⁷² Faraç, , **Hizbullah’ın Kanlı Yolculuğu**, s. 78.

mensuplarından yana kullanmıştır. İlim grubunu karalama kampanyaları başlatmıştır. Bu kampanyalarda, “Hizbulzulüm dört yıldan beri yüzlerce Müslümanı haksız yere sopayla, satırla ve silahla vurmakta, böylece Müslümanlara zulüm yapmaktadır. Hizbulzulüm, karanlık güçlerin himayesindedir ve PKK'dan farkı yoktur. Bunlar ve bunlara yardım edenler Allah katında mesuldürler. Hizbulzulümcüler karşısında da susmayarak, hakkı, hak olanı yapacağız. Zalim her kim olursa olsun karşısında olacağız...”¹⁷³ söylemlerinde bulunmuşlardır. Yine ilim grubunun PKK ile olan çatışma sürecinde kendilerine zarar verilmemesi için PKK ve devlet ajanları ile görüşmeler yaptığı ve bu odaklarla işbirliği içinde olduğu tespit edilmiştir. İlim grubunun ısrarla çatışmadan kaçınmasına rağmen menzil grubu saldırılarına devam etmiştir. Tüm bu etkenler ilim menzil çatışmasına ortam hazırlamıştır. İlim kanadı istemese de bu çatışmanın içerisinde yer almıştır.¹⁷⁴ Bu konu hakkında detaylı bilgi edinmek isteyen okuyucularımız Altsoy’un mezkûr eserinden ilgili bölümü daha ayrıntılı olarak okuyabildiler.

Bu çatışmalar sonucunda 1995 yılında Menzil grubu lideri Fidan Güngör kaçarılır. Hala Güngör’ün akıbeti konusunda kesinleşmiş bir bilgi mevcut değildir. 28 Şubat sürecinde Başbakanlık Takip Kurulu’nca değerlendirilmek üzere bütün İl Emniyet Müdürlüklerine hazırlatılan irtica raporunda diğer İslami örgütlerin yanı sıra Hizbullah’a da yer verilir. Bu rapora göre 1995’in Nisan ayında polisin operasyon sonrası yaptığı sorgularda Hizbullah İlim grubu mensuplarının Menzil Grubu lideri Fidan Güngör’ü kaçırdıkları bilgisine ulaşılır. Bir iddiaya göre Batman’a kaçırıp gömdükleri söylenmektedir.¹⁷⁵ Ancak biz şu an için yaptığımız araştırmalar neticesinde Fidan Güngör’ü Hizbullah veya şu grup kaçırıp öldürmüştür şeklinde bir açıklamada bulunamayacağız. Çünkü konu hakkında somut bilgilere elde edemedik.

İlim-menzil arasındaki bu çatışmanın Hizbullah ilim grubunun sonunu getirdiği yönünde açıklamalar yapılmıştır.¹⁷⁶ Çünkü hem menzil grubu hem de diğer İslami grupların üyeleri olan örneğin İzzettin Yıldırım’ın ve bir takım Güneydoğulu iş adamlarının kaçırılması ve bu eylemlerin kamuoyuna yansısıyla birlikte emniyet bu olayların peşine düşmüştür. Bu süreçte Hizbullah da yakın takibe alınmıştır. Böylece örgüte yapılan operasyonlarla birlikte cinayetler de bir bir ortaya çıkarılarak örgüt elemanları yakalanmıştır. Ayrıca Hizbullah’ın bu tür vahşi eylemlerle anılmasıyla örgütün bölgede taban kaybı da yaşadığı bilinmektedir.

Çatışma sürecinin, yani şiddetin hem kendilerine hem de bölge halkına bir fayda sağlamadığını tecrübe eden hareketin mensupları, geçmişten de bir takım dersler alarak yeni dönemde çağın sosyal hareket stratejilerini de benimseyerek davalarına ve insanlara hizmet

¹⁷³ <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-5764-26-hangi-hizbullah.html>(11.03.2013).

¹⁷⁴ http://huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=59(11.03.2013).

¹⁷⁵ <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-5764-26-hangi-hizbullah.html>(11.03.2013).

¹⁷⁶ Fuat Akyol, “*Hangi Hizbullah*”, **Aksiyon**, 22 Ocak 2000.

için daha mutedil ve daha rasyonel söylemlerde bulunmaya başladıkları yapmış oldukları faaliyetlerden anlaşılmaktadır. Yani şu an için şiddete hayır demektedirler.

2.14. İlim Grubu-PKK Çatışması

Hizbullah'ın bölgede PKK'ya karşı İslami bir kimlikle direniş hareketi olarak örgütlendiği görülmektedir. Bu nedenle kendilerini Hizbullah, PKK mensuplarını ise Hizbüşşeytan olarak kabul etmişlerdir. Örgüt mensupları bu mücadeleyi Hizbullah ile Hizbüşşeytan arasında geçen bir savaş olarak görüp ve eylemlerini de bu fikri yapıya göre sergileme tutumunu benimsemişlerdir. PKK mensuplarını veya sempatizanlarını şeytan safında, Allah ve din düşmanı olarak değerlendiren Hizbullah kanadı, bu çatışmayı dini bir vecibe olarak görmekteydiler. PKK'nın Kürt ulusalcılığını kullanarak ümmeti böldüğü ve parçaladığını, PKK'nın baskı ve zulmü sona erene kadar cihadın meşru olduğunu savunmuşlardır. Hizbullahi kesim tarafından PKK dinsiz, kâfir, asrın Ebu cehilleri olarak kabul ediliyor, PKK'ya *Partiya Kâfirin Kürdistan* ismiyle hitap ettikleri bilinmektedir.¹⁷⁷ Her iki örgüt arasındaki çatışmanın temel sebeplerini bu fikri düşünce ve tutumun oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Aynı zeminde büyüyen ve aynı insan kaynağından beslenen örgütlerden Hizbullah ilim kanadı ile PKK arasındaki sonucu şiddetli çatışmalara varacak olan gerginlik 1990 yıllarda baş göstermiştir. PKK açısından çatışmaya sebep olan etkenlerden bir tanesi ve hatta en önemlisi Hizbullah'ın camiler vasıtasıyla insanları kendi örgütlerine çekmesi ve PKK'nın dağ kadrosuna militan temin faaliyetlerine engel olmasıdır. Hizbullahçı gruplar ise; PKK'nın o dönemdeki gücünden rahatsız olmakta, din ve İslam düşmanı, şovenistlik yaparak İslam'ı bölen, Müslümanlara baskı yapıp herhangi bir ayırım gözetmeksizin katleden tehlikeli bir rakip olarak görmekte ve PKK'ya düşmanlık beslemektedirler. İşte bu endişe ve rahatsızlıklarla başlayan her iki örgüt arasındaki çekişme birçok kanlı eylemin yaşanmasına neden olmuştur.¹⁷⁸

PKK militanları ilk saldırılarını 1991 yılında Nusaybin'de Hizbullah'ın üst düzey yöneticilerinden Molla Sabri Karaaslan'ın evine baskın yapıp kendisini ve eşini öldürerek gerçekleştirirler. Hizbullah ilim grubu ise bu saldırıya 03.12.1991 günü İdil'de PKK yanlısı Mihail Bayro isimli şahsı öldürerek cevap verir.¹⁷⁹

Bu olaylardan sonra her iki terör örgütü mensupları arasında önce okullarda ve sokak aralarında başlayan karşılıklı sopalı ve satırlı saldırılar, sonraki yıllarda silahlı çatışmalar şeklinde giderek yaygınlaşır. PKK Hizbullah tarafından kendilerine karşı gerçekleştirilen

¹⁷⁷ Fuat Akyol, "Hangi Hizbullah", **Aksiyon**, 22 Ocak 2000.

¹⁷⁸ Çakır, s. 119.

¹⁷⁹ A.g.e. s. 119.

eylemlerin devlet tarafından yapıldığının propagandasını yapar. Bu iddiasını, ya o dönemde devlet ile bölge insanı arasındaki gerilimi kullanarak Hizbullah'ı devlet yanlısı gösterip vatandaşları yanına çekmek için ya da bazı yetkili kişilerin de söylediği gibi “PKK'yı bölgede etkisiz hale getirmek için devlet Hizbullah'ı kurdu” tezine dayanarak dile getirmiş olabilir.

İlim grubunun PKK ile olan çatışması için, Hüseyin Velioğlu, “Allah PKK'yı bizim için gönderdi, PKK olmasaydı sayımız hızla artmaz ve silahlı tecrübe sahibi olamazdık” dediği bilinmektedir.¹⁸⁰

İsa Altsoy'a göre örgüt 1990'lı yıllarda Türkiye genelinde gizli cemaatleşme açık davet esasına göre çok yoğun bir İslami faaliyette bulunmaktaydı. Böyle bir dönem yaşanırken bir anda PKK'nın dayatmasıyla örgüt, zorunlu ve kaçınılmaz bir savaşın içine itildiğine temas eder. PKK'nın, o dönemde bölgede kendisi dışında hiçbir bir grubun örgütlü çalışmasına ve varlık göstermesine tahammül etmediğine değinir. PKK'nın bu amaçla Hizbullah'a imha amaçlı savaş dayattığını söyler. Altsoy'a göre Hizbullah ya bu dayatmalar neticesinde o güne kadar büyük emekler vererek elde etmiş olduğu kazanımları, ulaştığı güç ve teşkilatı yapı ile İslami faaliyetlerini terk edecek ya da bunları korumak için savunma savaşı verecekti. Bu durum karşısında Hizbullah'ın İslami sorumluluk gereği varlığını, onurunu ve davasını korumak için meşru savunma hakkını kullanıp direnmeyi tercih ettiği vurgulanmıştır.¹⁸¹ Burada da Altsoy'a göre Hizbullah ilim kanadı, ilim-menzil çatışmasında olduğu gibi çatışmaya kendi isteğiyle girmemiştir. PKK'nın kışkırtması ve dayatmasıyla Hizbullah ilim kanadının çatışmanın içerisinde yer aldığını dile getirmiştir.

2.15. Beykoz Operasyonu

İstanbul'da Hizbullah'a yönelik büyük operasyon 17 Ocak 2000 tarihinde gerçekleştirildi. Bu tarih Türk Hizbullah'ının adeta sonunu hazırlamıştı. Operasyonla birlikte örgütün çözülme süreci başlamış oldu. Örgütün ana arşivinin el geçirilmesiyle birlikte yurt çapında art arda operasyonlar başladı.¹⁸²

İstanbul istihbaratçılarının uzun ve metanetle gerçekleştirdiği iz sürme çalışmaları neticeye ulaşmıştı. Dört ay önce İstanbul'a yerleşen H. Velioğlu'nun hatası İstanbul'a gelmesiyle birlikte Zehra Vakfı'nın yönetici ve üyelerini bir bir kaçırmıştı. Kaçırılmalarla ilgili tepkiler artmaya başlayınca polis, tüm alternatifleri değerlendirmeye başladı. İstihbaratçılar var gücüyle kendilerini bu konuya vermişler, tüm elemanlar kaçırılan iş adamlarının izini arıyorlardı. Ne özel otomobillerden haber vardı ne telefonlarıyla görüşme

¹⁸⁰ Gamze Polat, “Hizbullah'ın Derin Sızma Planı”, **Aksiyon**, 20 Nisan 2009.

¹⁸¹ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=92\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=92(25.02.2013)).

¹⁸² Demirel, **Hizbullah**, s. 111.

yapılıyordu ne ailelerini arıyorlardı ve ne de kredi kartlarını kullanıyorlardı. Bu çalışmalar devam ederken, birden beklenmedik bir haber ulaştı. Kaybolan iş adamlarından birinin kredi kartı ile Üsküdar'daki bir marketten yüklü miktarda alış veriş yapıldığı tespit edilmişti. İstihbarattaki müdürleri heyecanlandıran bu gelişmeden Anında İl Emniyet Müdürü ve Vali haberdar edildi. Ancak kredi kartı ile alış veriş yapanlar çoktan izlerini kaybettirmişlerdi.¹⁸³

Ankara'dan olayın bir an önce çözülmesi için her gün baskı yapılmaktadır. O günlerde yeni bir istihbarı bilgi paylaşıldı. Ankara Emniyeti'nin Hizbullah'a yönelik yapmış olduğu Mersin, Diyarbakır ve Adana bağlantılı operasyonlar sonrasında elde edilen bulgulara göre örgütün, İstanbul'da yapılanma kararı aldığı ve Kartal, Maltepe, Kozyatağı civarında ev aradığı bilgisine ulaşılır. Emniyet mensupları İstanbul'da bölge bölge bütün emlakçılarla müşteri kılığında irtibata geçerler. Ancak yine bir sonuca ulaşamazlar.¹⁸⁴

15 Ocak gecesi istihbaratçılar yeni bir bilgiye daha ulaşırlar. Kaçırılan iş adamlarından birinin kredi kartı daha alış veriş yapıldığı anlaşılır. Bu kez, meçhul kişiler çok büyük bir hata yaparlar. Çelik kapı siparişi veren militanlar kapının, Beykoz Kavacık Kaptanlar Mahallesi Kaptanlar Caddesi Mühendis Çıkmaz Sokak Numara 8'deki villaya takılmasını istemişlerdir.¹⁸⁵

17 Ocak sabahı istihbaratçıların ilk işi Beykoz tapu müdürlüğüne gitmek oldu. Tespit edilen adrese baktıklarında satış belgelerine ulaştılar. Villanın, örgütün Akdeniz askeri kanat sorumlusu Hacı İnan'ın kayın validesi Hamsiye Kurt'a satıldığı tespit edilir. Bu tespitler üzerine hazırlıklar başlar ve bina 24 saat gözlem altında tutulur.¹⁸⁶

Tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra 17 Ocak 2000 tarihinde İstihbarat Müdürlüğü ile Terörle Mücadele Müdürlüğü yetkilileri ve operasyon timi villaya nokta operasyonu yaparlar. Yaşanan çatışma sonunda Hüseyin Velioğlu ölü olarak Edip Gümüş ile Cemal Tutar ise sağ olarak ele geçirilir. Ayrıca bu operasyon sonunda örgütün merkez arşivi ve bilgisayar sistemi polis tarafından ele geçirilmiştir. İşte ele geçirilen bu arşivler incelendikçe farklı illerde yeni operasyonlar yapılarak Hizbullah'ın kanlı infazları bir bir ortaya çıkartılmıştır.¹⁸⁷

İsa Altsoy ise malum eserinde polisin tüm çalışmalarını yalanlayan bir bilgiye yer verir. Yani o'na göre polis Beykoz'daki olayın önceden istihbaratını alamamış ve böyle bir çalışma da yapmamıştır. Oraya hangi gruba baskın yaptığını da baskın gerçekleşinceye kadar bilmemektedir. Ta ki operasyon gerçekleştikten sonra polis orasının Hizbullah'a ait olduğunu

---

¹⁸³ A.g.e. s. 112-113.

¹⁸⁴ A.g.e. s. 112-113.

¹⁸⁵ A.g.e. s. 114.

¹⁸⁶ A.g.e. s. 114.

¹⁸⁷ A.g.e. s. 115.

öğrenecektir. Kısacası bu eylemin önceden planlı olmadığına ve kendileri yönünden zafiyetlerinin olmadığına dayalı açıklamalar yapar.¹⁸⁸

Ancak Hüseyin Velioğlu'nun ölmesi diğerlerinin sağ kalması kafalarda soru işaretleri uyandırmaktadır. Neden diğerlerine bir şey olmadı da Velioğlu yoğun bir ateş altında kalarak can verdi? Bu sorular üzerine Emekli Albay Arif Doğan'ın sözlerinin de haklılık payı olabilir. Hizbullah örgütünün lideri Hüseyin Velioğlu'nun ölü olarak ele geçirilmesi ile ilgili olarak "Öldürüldü değil, orada çatışmada öldü gösterildi. Daha önce öldürülmüştür. Hayatta pabuç bırakmaz orada" şeklinde açıklamalar yapmıştır.¹⁸⁹ Bülent Orakoğlu ise Hüseyin Velioğlu'nun Beykoz'da ölmediğini söylemiştir.¹⁹⁰ Sonuç olarak şuan ki veriler ışığında oluşan genel kanı, Velioğlu'nun, polisin Beykoz'da yapmış olduğu operasyonla öldürüldüğü yönündedir.

2.16. Gaffar Okkan Suikastı

24 Ocak 2001 tarihinde Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okan'a düzenlenen suikast yurt içinde ve yurt dışında büyük yankı uyandırmıştır. Hizbullah militanları tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen eylemde Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okan ve 5 koruma polisi hayatını kaybetmiştir.

Cumhuriyet tarihinin en gizli, en katı ve yasadışı örgütü olan Hizbullah uzun bir tebliğ faaliyetinin ardından PKK ve diğer İslami örgütlerle yoğun bir çatışma sürecine girmiştir. Bu süreçte derin devletle bağlantılı olduğu iddia edilen Hizbullah 17 Ocak 2000 tarihinde Hüseyin Velioğlu'nun Beykoz'da öldürülmesiyle devlete ve güvenlik güçlerine karşı da eylemler gerçekleştirmeye başlamıştır.¹⁹¹

17 Ocak 2000 Beykoz operasyonunun yıl dönümünde Hizbullah'ın intikam eylemine girişeceği konusunda istihbarat alan güvenlik kuvvetleri, tüm birimleri uyararak gerekli tedbirleri almalarını yazılı olarak tebliğ eder. Örgütün herhangi bir polis merkezine ya da İstanbul veya Diyarbakır'da intihar eyleminde bulunabileceği haberi bütün Emniyet kurumlarına bildirilir. Ancak eylem 17 Ocak yerine 24 Ocak'ta beklenenden çok farklı şekilde ve farklı bir yerde meydana gelmiştir.¹⁹²

15 Civarında kalabalık bir grup tarafından düzenlenen saldırıda, Emniyet Müdürü'nün ve koruma polislerinin bulunduğu konvoy yaylın ateşine tutulur. Bu eylemde militanlar, ilk olarak motosikletli korumalara el bombalı saldırıda bulunup akabinde

¹⁸⁸ http://huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=37(25.02.2013).

¹⁸⁹ Doğan, s. 163-164.

¹⁹⁰ <http://www.stargazete.com/guncel/bulent-orakoglu-huseyin-velioglu-olmedi/haber-585863>(11.03.2013).

¹⁹¹ Ruşen Çakır, "Hizbullah'a moral takviyesi", **Vatan**, 05 Ocak 2011.

¹⁹² Demirel, **Türkiye'de El Kaide Unsurları**, s. 20.

kalaşnikof silahla araçları tararlar. Pusu kuran militanların 11 ayrı kalaşnikoftan ateş ettiği tespit edilir. Olay yerinde yapılan incelemeler sonucunda 446 boş kovan bulunur. Ayrıca saldırganların attığı 4 el bombasından üçünün patlamadığı tespit edilir. Bir anda dünya gündeminde yer alan bu eylem sonucunda Güneydoğu'daki PKK boşluğunu terör anlamında Hizbullah örgütünün doldurduğu kanaati hâkim olmaya başlar.¹⁹³

Bu kadar profesyonelce ve hayatta kalma adına geri dönüşü olmayan eylemin, kimler ve hangi güç odakları tarafından gerçekleştirildiği ile ilgili olarak farklı tezler ortaya atılmıştır. İlk olarak eylemin kimler tarafından gerçekleştirildiği ile ilgili açıklamalara yer vereceğiz. Daha sonra konu hakkında oluşan kanıyı sizlerle paylaşmaya çalışacağız.

Eylemin o dönemde Almanya'da olduğu bilinen İsa Altsoy tarafından koordine edildiği iddiası ileri sürülmüştür. Ancak İsa Altsoy'un o dönem örgütten ayrılmak için yurt dışına çıktığı bilgisi de paylaşılmıştır.¹⁹⁴ Yani örgütten ayrılmak isteyen birinin örgüt adına böyle ses getirecek bir eylemi gerçekleştirme girişimde bulunmayacağına dikkatler çekilmiştir.

Eylemi, örgütün Diyarbakır ceza evinde yatmakta olan lider kadronun organize ettiği yönünde açıklamalar da yapılmıştır. Bu kanıya da operasyonlar sonucunda tutuklanan bazı militanların itirafları ve açıklamalarından yola çıkılarak varıldığı bilinmektedir.¹⁹⁵ Diğer bir kanı da aslen Ermeni olduğu söylenen¹⁹⁶ Hizbullah üst şura üyesi Sülhaddin Üruk tarafından yabancı istihbarat birimlerince yönlendirilerek gerçekleştirildiği yönünde olmuştur.¹⁹⁷ Eski Emniyet İstihbarat Daire Başkanı Bülent Orakoğlu ise; eylemin profesyonel olduğunu belirterek Hizbullah'ta bu olayı gerçekleştirme kapasitesinin olmadığını vurgular. Eylemin derin güçler tarafından organize edildiğini dile getirir.¹⁹⁸

Diyarbakır'da hain bir pusu sonucu şehit edilen Gaffar Okkan olayı ile ilgili konuşan Ergenekon davasında gizli tanık olduğu bilinen PKK'nın eski yöneticisi "Parmaksız Zeki" kod adlı Şemdin Sakık, Diyarbakır'da cezaevinde kaldığı dönemde Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'ın bir konferans programı sırasında kendisini de ziyaret ettiğini söyler. Bu ziyarette aralarında sıcak bir konuşma ve ilişkinin başladığını ileri sürer. Bu eylemde 'saygı duyduğum bir insan öldürüldü.' der. Daha sonra eylemle ilgili olarak 'Hizbullahçılarla duvar arkasından yaptığım konuşmalardan olayın Hizbullah olayı olmadığını anladım. Merhum Gaffar Okkan'a

---

¹⁹³ A.g.e. s. 20.

¹⁹⁴ A.g.e. s. 20.

¹⁹⁵ A.g.e. s. 20.

¹⁹⁶ Hizbullah Ana Dava Savunmalar isimli kitapta; S. Üruk'un Ermeni olmadığı vurgulanır.

¹⁹⁷ Demirel, **Türkiye'de El Kaide Unsurları**, s. 20.

¹⁹⁸ [http://gundem.milliyet.com.tr/oldurulen-huseyin-velioglu-degil/gundem/gundemdetay/25.05.2012/1544697/default.htm\(11.03.2013\).](http://gundem.milliyet.com.tr/oldurulen-huseyin-velioglu-degil/gundem/gundemdetay/25.05.2012/1544697/default.htm(11.03.2013).)

yapılan suikast, dünyanın hiçbir yerinde görülmemiş, yağdan kıl çeker gibi gerçekleştirilen bir eylem olduğunu söyledim. Eğer bunlar Lübnan'da eğitilen Hizbullahçılar olsa bomba kullanırlar. İran'daki Hizbullahçılar olsa hiçbir zaman sonuca gitmezlerdi." açıklamalarında bulunur. Okkan suikastının devletin içindeki güç odakları tarafından tertiplendiğini işaret eden açıklamalarına yer verir.

Güneydoğu'da yıllarca Genelkurmay'ın kadrolu tercümanı olarak görev yapan Yıldırım Beğler, 2009 yılında Cihan Haber Ajansı'na (Cihan) yaptığı açıklamada; Gaffar Okkan suikastını gerçekleştiren özel kuvvetlere bağlı C timinin Malatya'da düşen CASA tipi uçakta bulunduğunu öne sürer. Norveç'in başkenti Oslo'ya iki saat uzaklıktaki bir köyde siyasi mülteci olarak yaşayan Beğler, dönemin Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okan'ı Hizbullah'ın değil, Özel Kuvvetler'e bağlı bir ekibin öldürdüğünü iddia eder. Okan'ı Özel Kuvvetler'e bağlı C timinin katlettiğini, olay günü bu timdeki askerleri PKK kıyafetiyle gördüğünü öne süren Beğler, kendisinin de bir dönem C timinde görev aldığını savunur. Ayrıca Beğler, suikastı gerçekleştiren C timinin bindirildiği uçağın Malatya'da düşmesiyle bu ekibin de ortadan kaldırıldığını öne sürer.¹⁹⁹

Tüm bu anlatılanlara ilaveten Aksiyon dergisinde Ahmet Güner de suikastla ilgili olarak derin yapıların rolüne işaret eden bazı açıklamalar yapmıştır. Güner, Türkiye tarihinin en çaplı en mükemmel ve en kusursuz şekilde organize edilen suikastında Hizbullah'ın taşeron rolünden öte bir rolünün olamayacağına dikkatleri çekmiştir. Suikast planı ile ilgili, saldırının 27 ila 29 kişilik bir eylem timi tarafından iki halka oluşturularak iç halkada, Hizbullahçı olmayan son derece profesyonel eylem timlerinin konuşlandığını, dış halkanın ise, daha önce tetik çekmiş, insan öldürmüş ve iyi bir eğitim almış Hizbullah mensuplarından oluştuğunu belirtmiştir. Bu kişiler saldırı anında dışarıdan gelebilecek bir yardımı püskürtmek, gözlem yapmak, dinleme ve diğer lojistik desteklere karşı önleme görevini üstlendiklerini söylemektedir. Bu eylemde, Emniyet gibi teknik dinleme imkânına sahip bir yapının rolünün olduğuna ve eylemden önce Emniyetin dinlendiğine dikkatleri çeker. Böyle organize edilmiş bir eylemin Hizbullah'ın kapasitesini aştığına ve güçlü bir yapının bu eylemde elinin olduğuna vurgu yapmıştır.²⁰⁰

Güneydoğu'da uzun zamandır görev yapan bir istihbaratçı da; PKK'ya 1984 Eruh baskını kimler yaptırdıysa Hizbullah'a da Gaffar Okan suikastını onlar yaptırmıştır demek suretiyle eylemde yine derin yapıların varlığına dikkatleri çekmiştir.²⁰¹

¹⁹⁹ [http://www.haber7.com/guncel/haber\(20.10.2012\)](http://www.haber7.com/guncel/haber(20.10.2012)).

²⁰⁰ Ahmet Güner, "Şimdi Huzurlarınızda Hizbullah", **Aksiyon**, 17 Şubat 2001.

²⁰¹ Ahmet Güner, "Şimdi Huzurlarınızda Hizbullah", **Aksiyon**, 17 Şubat 2001.

25.03.2006 tarihinde Hizbullah’a yönelik bir operasyonda ele geçirilen 6 adet el bombasından bir tanesinin Ümraniye’de ele geçirilen 39 adet el bombasıyla aynı kafileden olduğu anlaşılmıştır. Bu durum Ergenekon-Hizbullah ilişkisini ortaya çıkarabilir. Eğer bu süreç araştırılırsa bir dönem Hizbullah’ın Türkiye’de işlediği cinayetler yeniden ele alınabilir. Mesele bu cinayetlerden bir tanesi Hizbullah’ın işlediği iddia edilen Gaffar Okan suikastıdır. Mahkemenin gerekçeli kararında eylemlere katıldıkları iddiasıyla yargılanan 6 mahkûm için; “eylemin sanıklarca gerçekleştirildiği sabit görülmemiştir” şerhi düşülmüştür. Ayrıca İstanbul’da yapılan Ergenekon operasyonunda polis, bu yapılanma içinde bulunan bazı kişilerin bir dönem Hizbullah terör örgütü içinde yer aldığı ve aktif rol oynadığı bilgilerine ulaşmışlardır.²⁰²

Gaffar Okan suikastı üzerine birçok iddia ortaya atılıp konuşulmuştur. Bu eylemle ilgili medya ve çeşitli basın yayın aracılığıyla verilen bilgiler doğrultusunda akla ilk olarak Hizbullah gelmektedir. Yani bu eylemin Hizbullah militanlarınca gerçekleştirildiği iddia edilmektedir. Eylemden önceki süreci incelediğimizde örgüte büyük darbe vuran ve örgüt için bir engel olan Gaffar Okan ve ekibinin başarılı varlığıdır. Okan’a göre örgüt adeta avuçlarının içindedir. Bu durumdan rahatsız olan Hizbullah’ın böyle bir eylemi gerçekleştirme ihtimali mümkündür. Ancak olaya daha geniş bir perspektiften baktığımızda bu eylemi Hizbullah’a hasretmenin ülkemiz adına bazı gerçekleri görmemize engel teşkil edecektir. İsterseniz bu iddiamızı olayda hayatını kaybeden G. Okan’ın açıklamalarıyla güçlendirelim. G. Okan Hizbullah ismindeki yapı için;” bu İran üzerinden başka devletlerin Türkiye üzerindeki bir oyunudur. Güneydoğudaki entelijans servisi yani... Hizbullah diye bir şey yok. Hizbullah adını bir koymuşuz. Geçmiş yıllarda bir cinayet olmuş, Silvan’da bir devlet görevlisi,” bu eylemin türü Hizbullah’a benziyor.” demiş. Ondan sonra da ismi böyle kalmıştır. Aslında sadece bir tetikçi grubudur. Dış devletlerin idare ettiği bir tetikçi grubu.” Açıklamalarında bulunmuştur. Yine Okan’a göre Diyarbakır dünyada oynanan oyunun en güzel sahnesi olarak görülmektedir. Bu açıklamalara ek olarak Arif Doğan da Hizbullah’ı kendisinin kurduğunu beyan eder. Bu anlatılandan yola çıkarak o dönem Hizbullahı için birçok devletin ve güç odaklarının kontrolünde olan İslami görünümlü bir mafya ve terör yapılanması diyebiliriz. Elbette örgüte, bilinen ve görünen kısmıyla veya örgütü tanıdığı kadarıyla İslam’a hizmet etme amacıyla samimi duygularla katılanların olduğu inkâr edilemez. Ancak bu İslami kisve altında çıkarlarına ters olan kişi ve güç kaynaklarını vahşice yok etmek isteyen bir yapının varlığı o dönem bir realite olarak bilinmektedir. İşte kendileriyle ciddi anlamda mücadele eden Okan’ı bu yapı elbette ortadan kaldırmak isteyecektir. Yani Gaffar Okan’ı İslami

---

²⁰² Bülent Orakoğlu, **İhanet Çemberi**, 1. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2008, s. 36.

duyarlılıkla örgütlenmiş bir yapının şehit ettiğini söylemek ve diğer derin yapıların rolünü görmezden gelmek, çok yüzeysel ve bilimsel olmayan bir açıklamadan öteye gitmeyecektir.

Bu eylem gerçekleştirilirken her aşamasının planlı bir şekilde organize edildiği olay sonrası elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. Tüm deliller Hizbullah'ı gösterecek şekilde yok edilmeden bırakılmıştır. Olay da Hizbullah tarafından üstlenilmiştir. Oysa Hizbullah'ın daha önceki tutumuna bakıldığında hiçbir eylemi sahiplenmediği görülmektedir. Ayrıca örgütün üst yöneticilerinden olduğu bilinen *Kendi Dilinden Hizbullah* kitabının yazarı İsa Altsoy 2004 yayımlanmış olduğu kitabında örgütle ilgili birçok konuyu detaylı bir şekilde ele alırken Gaffar Okan suikastına hiç değinmemiştir.

Kısacası bölge halkı tarafından sevilen sayılan çıkarı için değil vatani ve milleti için çalışan aynı zamanda ülkemiz üzerinde istediği gibi at koşturmak isteyenlere karşı da son derece ciddi bir mücadele veren bir insan hain güçler tarafından şehit edilmiştir. Eşref Bitlis Paşa da aynı şekilde şehit edilmiştir. Şu an ki veriler bizi bu tür bir açıklama yapmaya sevk etmektedir. Eğer ileride daha somut veriler olursa elbette olayın seyri değişebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 2000 SONRASI DÖNEM-SİVİLLEŞME

3.1. 2000 Sonrası Yeniden Yapılanma

1980’li yıllarda, bir grup genç tarafından seküler dünya sistemini protesto mahiyetinde kurulduğu bilenen Hizbullah’ın adı, daha sonraki senelerde çok farklı eylem ve ölüm olaylarıyla anılmaya başlar. Bu olaylar arasında; PKK ve menzil grubuyla çatışması, İzzettin Yıldırım, Bahriye Üçok, Fidan Güngör, Konca Kuriş vb. kişilerin öldürülmesi gösterilebilir. Örgütün lideri olarak bilinen Hüseyin Velioğlu’nun, Beykoz’da Emniyet güçleri tarafından yapılan bir operasyonla öldürülmesiyle örgüt dağılma sürecine girer. Operasyonda ele geçirilen belgelerden hareketle birçok cinayet vakası ortaya çıkarılır. Yine bu arşivlerden yararlanılarak örgüt üyelerinin çoğu yakalanarak tutuklanır. Fakat 2001 yılında örgütün adı Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan’ın şehit edilmesiyle tekrar gündeme gelir. Bu olay üzerine Emniyet güçleri tekrar örgüte operasyonlar düzenler ve birçok örgüt mensubunu yakalar. İşte bu operasyonlar, Hizbullah’ta büyük bir sessizliğe neden olur. Örgüt dağılma sürecine girer. Ancak 2004’lü yıllardan sonra Hizbullah’ın adı bir takım dernek, yayınevleri, web sayfaları, gazeteler, vakıflar vb. sivil toplum kuruluşlarıyla tekrar gündeme gelmeye başlar. Bu defa örgüt adını şiddetle değil de sivil tutumlarla duyurur. Hizbullah’ın devam eden yıllarda şiddet içerikli herhangi bir eylemle adı duyulmaz. Aksine örgüt, sivil siyaset araçlarını kullanmak suretiyle özellikle Güneydoğuda yeniden canlanmaya başlar. Derneklerinin sayısında ciddi bir artış yaşanır. Ayrıca çeşitli basın yayın kanalı vasıtasıyla şiddeti tasvip etmediklerini dile getirirler. Yine çeşitli platformlar adı altında düzenledikleri organizasyonlarla yüzbinlerce insanı toplamaya başlarlar. Peygamber sevdalıları platformunun kutlu doğum etkinlikleri bu durumun somut örneğidir. Akabinde gelen bir kararla örgütün üst düzey liderleri (Edip Gümüş gibi) tahliye edilir. Hizbullah’ın faaliyetlerine bakıldığında, örgütün sosyal ve kültürel anlamda özellikle Kürtlerin yaşadığı her yerde PKK’ya alternatif ve paralel bir oluşum izlenimi uyandırmaktadır.²⁰³ Yaşanan tüm bu gelişmeler konuya ilgi duyan araştırmacıların gözünü Hizbullah’ın üzerine çevirir.

Bu yeni dönemde örgütün, devlete bakışı ile ilgili olarak; Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin dinsiz bir devlet olduğunu, yani herhangi bir dine mensup olmadığını ve yaklaşık 80 yıldır laiklik denilen uyduruk bir dinle yönetildiğini vurgulamaktadırlar. Aslında laiklik anlayışına göre devletin bütün dinlere eşit yaklaşması gerekirken aksine bu uyduruk laik din anlayışının halka zorla empoze edilmeye çalışıldığını ileri sürmektedirler. İslam dini bir

²⁰³ Ruşen Çakır, “Hizbullah’a moral takviyesi”, **Vatan**, 05 Ocak 2011.

yaşam biçimi olduğu için laik anlayışın Hristiyan ülkelerde uygulanmasının sorun oluşturmayacağına fakat halkı Müslüman olan ülkeler için sorun teşkil edeceğini iddia etmektedirler. Yine laikliğin Fransa’da Türkiye’den daha başarılı uygulandığını da söylemektedirler.²⁰⁴ Bu konuda detaylı bilgi için *Hizbullah Ana Dava Savunmalar* isimli kitaba bakılabilir. Örgüt mensuplarının yapmış olduğu bu söylemler bize aslında örgütün fikri anlamda çok da değişmedikleri kanaati oluşturmaktadır. Burada zihni bir değişimden ziyade hedefe ulaşmalarındaki metot farklılığı dikkat çekmektedir. Yani bir dönem bu ideallerini gerçekleştirmek için şiddeti araç olarak kullanırken günümüzde daha sivil yöntemlere başvurdukları görülmektedir.

Terör olgusuyla ilgili olarak; bu kavramın da laiklik kavramı gibi esnek olduğunu, uluslararası çıkar hesaplarına göre, örgütlere terör örgütü ya da terörist yaftasının vurulduğunu söylemektedirler. Örneğin PKK’nın Batılılar tarafından yıllarca özgürlük direnişçileri olarak ilan edildiğini, oysa son dönemlerde çıkar hesapları söz konusu olunca terör örgütü ilan edildiğini vurgulamaktadırlar. Aynı şekilde Çeçen direnişçilerin de Türkiye tarafından uzun süre mücahitler olarak kabul edildiğini, son dönemlerde ise Rusya ile başlayan yakınlaşma neticesinde bu mücahitlerin terörist olarak ilan edildiğini örnek olarak göstermektedirler. Ayrıca Hizbullah örgütü ve mensupları için, terör veya terörist denilmesini kendileri için ağır bir hakaret saydıklarını dile getirmektedirler.²⁰⁵

Araştırmacılara göre, Hizbullah’ın en önemli handikaplarından biri, yasal faaliyeti temel alan, yeni döneme uygun bir ideolojik açılım gerçekleştirememiş olmasıdır. Yani Hüseyin Velioğlu liderliğindeki geçmişine sahip çıkmakta ısrar edip, samimi ve kapsamlı bir özeleştirici yapmamış olmasıdır. Hal böyle olunca Hizbullah’ın mağdur ettiği kesimler (ki bunların arasında çok sayıda İslamcı da yer alıyor) örgütün değiştiğine inanmıyor. Örneğin Hizbullahçıların silahı bıraktığı iddiaları “olsa olsa gömmüşlerdir, ilk fırsatta tekrar çıkarırlar” türü reflekslere neden olmaktadır.²⁰⁶ Anladığımız kadarıyla akıllarda *acaba şiddete bulaşacaklar mı?* Sorusu yerini almaya devam edecek. Çünkü ortada geçmişi cinayetlerle dolu olan bir yapı var. Ancak son dönemlerde örgütün ileri gelenleri tarafından; *Değiştik o günleri asla tasvip etmiyoruz ayrıca o eylemleri bizler yapmadık. İçimize sızan çeşitli odaklara mensup ajanlar gerçekleştirdi* şeklinde açıklamalar yapmaktadırlar.

Örgütün, değiştiği ve sivilleştiği hakkında, kamuoyuyla çok sayıda bilgi paylaşılmıştır. Bu bilgilerden yola çıkarak, doğru olanı yazıp çizmek çok da kolay

---

²⁰⁴ Yılmaz, vd. s. 147-148.

²⁰⁵ A.g.e. s. 155.

²⁰⁶ [http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756\(29.09.2012\)](http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756(29.09.2012)).

olmayacaktır. Örgütteki değişime konuyla alakalı kitabı olan Emekli Albay Arif Doğan'ın açıklamaları gösterilebilir. Doğan bahse konu kitabının bir bölümünde; “ben şimdiki değil önceki Hizbullah'ı kurdum.” şeklinde açıklama yapmıştır. Bu açıklama da şu anki Hizbullah'ın önceki Hizbullah'tan farklı olduğunu göstermektedir. Ayrıca örgüt mensupları da gözlemlenebilir bir tavır ve tutum değişikliğine gitmişlerdir. Kısacası örgüt özellikle de 2004 ten sonra hızlı bir şekilde sivil platformlarda yerini almaya başlamıştır. Yani eski Hizbullah ile son on yıllık dönemdeki Hizbullah gördüğümüz ve elde ettiğimiz verilere göre çok farklı bir yapıdadır. Bakalım örgüt, Emre Uslu'nun da dediği gibi Kürt kimliğinin hem taşıyıcısı hem de PKK-BDP'nin alternatifi olabilecek mi? Son olarak Hizbullah, içinde bulunduğumuz yıl itibariyle hem partisi hem televizyonu hem de çeşitli sivil kurum ve kuruluşları olan, dini güdümlü bir toplumsal hareket yapısındadır.

Biz çalışmamıza, Hizbullah'ın sivilleşme sürecinin sonunda bir parti kurma girişiminin olup olmayacağını araştırmak için başladık. Fakat henüz çalışmamız daha tamamlanmadan örgüt, 2012 Aralık ayında Hür dava isimli partisini kurdu. Her geçen gün hareketin mensupları il ve ilçelerde parti teşkilatlarını açmaya devam ettiler. Bu sürecin yanı sıra aynı zamanda dernek ve çeşitli basın yayın organlarıyla da davalarını anlatmaya devam ettiler. Özellikle ülkemizin doğu bölgelerinde ihtiyaç sahiplerine yönelik sosyal yardım etkinlikleriyle isimlerini duyurdular. Aynı zamanda yurt içinde ve yurt dışında hem mensuplarına hem de hedef kitlelere, düşünsel anlamda çeşitli platformlarda açıklamalar yaptılar. Şu an için örgütün adı sürekli olarak bu tür kültürel, sosyal, siyasal ve dini etkinliklerle duyulmaktadır. Herhangi bir şiddet veya aykırı bir davranışla örgütün adı çeşitli medya organlarında anılmamaktadır. Kendilerine yakın internet, dergi, gazete ve televizyon ile kitlelerine hitap etmektedirler. Biz de çalışmamızın bu bölümünde Hizbullah'ın bu tür sivil kategoride değerlendirilebilecek faaliyetlerini ele almaya çalışacağız.

3.2. Tahliyeler

Bir zamanlar domuz bağları ve mezar evlerle gündeme düşen Hizbullah, son tahliyelerle birlikte yine Türkiye'nin gündemine oturdu.²⁰⁷ 10 yıl önce Türkiye'yi derinden sarsan Hizbullah örgütü mensupları; Edip Gümüş, Cemal Tutar, Hacı İnan gibi daha birçok örgütün önde gelen mensupları, CMK'unun 102. maddesindeki değişiklikle 4 Ocak 2011 tarihinde tahliye oldular. Daha güçlü ve etkili bir konuma gelen örgüt için bu tahliyeler yeni bir evreye geçerken moral takviyesi şeklinde yorumlanmıştır.²⁰⁸

²⁰⁷ Ruşen Çakır, “Hizbullah Yeniden Sahneye Çıkar Mı?”, **Vatan**, 10 Ocak 2011.

²⁰⁸ Ruşen Çakır, “Hizbullah Yeniden Sahneye Çıkar Mı?”, **Vatan**, 10 Ocak 2011.

Ruşen Çakır'ın üçüncü Hizbullah olarak isimlendirdiği yani bazı üst düzey örgüt üyelerinin tahliye edildiği aşama, örgüt için yeni bir dönemi ifade etmektedir. İşte bu tahliyeler, Hizbullah'ın kendini yeniden tanımlama ve konumlandırmasının arifesine denk geldi. Tahliye olan isimlerin, Hizbullah'ın ikinci dönemine yani 2000'de Hüseyin Velioğlu'nun ölümünden sonraki 10 yıllık döneme yabancı ve muhalif olmadıkları düşünülmektedir. Çünkü içeride dahi olsa birçok Hizbullah militanının dışarıdaki gelişmeleri yakından takip ettikleri bilinen bir gerçektir. Fakat tahliyelerle birlikte örgüt içinde bir takım dengelerin ve iktidar ilişkilerinin bunlara bağlı olarak strateji ve taktiklerin de belli ölçüde değişime uğrayacağı tahmin edilmektedir.²⁰⁹

Tahliyelerle ilgili olarak devletin bilinçli olarak örgüt mensuplarını serbest bıraktığı iddiasına Edip Gümüş; böyle bir bilginin doğru olmadığına, daha önce defalarca örgüt mensuplarının bu yasadan yararlanmamaları için yasanın ertelendiğine ve tutukluluk sürelerinin uzatıldığına temas etmiştir. Ayrıca çıkarılan bu yasayla sadece Hizbullah mensuplarının değil daha başka birçok kişinin de tahliye olduğuna dikkatleri çekmiştir. Bilinçli olarak bu yasadan sadece Hizbullah yararlanmış gibi haberler yapıldığını dile getirmiştir.²¹⁰ Fakat tahliyelerden hemen sonra bu kişiler hakkında arama kararının çıkarılmış olması ve ayrıca Emniyet yetkililerinin mezkûr şahısları teslim almak için Suriye'ye gitmeleri Tahliyelerin devletin eliyle gerçekleştirildiği iddiasını çürütmektedir.

Bu tahliyelerin örgütü yeniden canlandıracağı yönünde bazı açıklamalar yapılmıştır. Bu iddianın tahliye olan kişiler arasında örgütün üst düzey yöneticilerinin de olması nedeniyle geçerliliği vardır. Çünkü bunlar arasında Edip Gümüş şu an için Hizbullah'ın lideri olarak bilinmektedir. Tahliyelerle ilgili ayrı bir konu da bu kişilerin şu an nerede oldukları yönündedir. Çünkü tahliye olan bu örgüt mensupları hakkında tutuklama kararı çıkarılmıştır. Fakat sanıklar şu an için firaridirler. Genel kanı bu kişilerin İran'da olduğu yönündedir. Hatta bu iddialarla ilgili olarak şu bilgilere ulaşılmaktadır; örgütün lider kadrosunun, Hüseyin Velioğlu ve Sülhattin Ürük'ün 2000'li yılların başında ölmesi ardından zayıflayan örgütü tekrar güçlendirmek için harekete geçtiği, silahlı kanadını tekrar oluşturmak için bu tahliyeleri de bahane ederek toparlanma sürecine girdiği ileri sürüldü. Örgütün bu kapsamda; özellikle Türkiye sorumlusu üzerinden Arap ülkelerinde baş gösteren kargaşadan da yararlanarak, militan toplamak için harekete geçtiği, bu amaçla görüşmeler yaparak, tahliyeleri gerçekleştiren kişilerinde aktif rol oynadığı öne sürüldü. Örgüt elamanlarından bir tanesinin yurt dışına

²⁰⁹ Ruşen Çakır, "Hizbullah Yeniden Sahneye Çıkar mı?", **Vatan**, 10 Ocak 2011.

²¹⁰ <http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005> (31.05.2013).

çıkarak Ortadoğu'da Körfez ülkeleri ve uzak Asya ülkelerinde ticaret adı altında temaslarda bulunduğu bilgisine ulaşılmaktadır.²¹¹

3.3. Manifesto

Beyanname, tebliğ, beyanat, bildiri, bildirge ve parti programı gibi anlamlara gelen manifesto aslında toplumsal bir hareketin siyasal inanç ve amaçlarının açık ifadesidir.²¹² Hizbullah cemaati, bu manifestoyla birlikte toplumsal bir hareket olarak amaç ve hedeflerini, insanlara hizmet etme metotlarını, diğer dini, siyasi ve sosyal gruplara karşı tavır ve tutumlarını, bazı siyasi, sosyal, kültürel ve dini konular hakkındaki görüşlerini kısacası günümüz hayatının kapsayan tüm mevzular hakkında hem mensuplarını hem de hedef kitleyi bilgilendirmektedir. Aslında örgüt yapısı ve düşüncesi hakkında hemen hemen her şeyi bu manifestoyla ilan etmiştir. Manifestoyu okuyan herkes örgüt hakkında belli bir düzeyde bilgiye sahip olabilir. Biz de kapsamlı bir örgüt dokümanı sayılabilecek bu bildiriyi orijinal metni ile de vermek istedik. Bununla beraber ara ara yeri geldikçe diğer başlık ve bölümlerde ilgili maddeleri vererek de izah etmeye çalışacağız.

Hizbullah'ın, yayınlanan manifestosunun giriş bölümünde kısa başlıklar altında düşüncelerini özetlediği görülmektedir. Burada beşeri sistemlerin ve ideolojilerin sınırlı bir dönemde hâkimiyetlerini sürdürdüklerine ve her ne kadar meşru gibi olsa da bir şekilde yok olup gittiklerine değinmişlerdir. Bu sistemlerin insanlığa mutluluk yerine acı ve gözyaşından başka bir şey getirmediğine temas etmişlerdir. Zulmün, adaletsizliğin, hukuksuzluğun, sömürünün, ahlaksızlığın, işgal, talan ve insan onurunu ayaklar altına alan günümüz beşeri sistemlerinin insan fitratına aykırı olduğuna, insanlığın sorununu çözme yerine daha da ağırlaştırdığına vurgu yapmışlardır. İlahi yönü olamayan bu sistemlerin aynı zamanda insan fitratına da ters olduğu vurgulanmaktadır.²¹³

İçinde bulunduğumuz 21. Asrın baş döndürücü bilimsel ve teknolojik gelişmelerinin ve sınırsız maddi imkânlarının insanlığa tek başına huzur ve refah getirmediğine, günümüzde var olan problemlerin ve mazlum halkların yaşadığı tüm talihsizliklerin dünyaya hükmetmeye çalışan tağuti sistemlerin ürünü olduğuna dikkatleri çekmektedirler. Günümüzdeki problemlerin bir nedeninin de İslami sistemden uzaklaşmayla başladığını iddia etmektedirler. Bu tezlerini de Efendimizle başlayan İslami hükümet ve yönetim sisteminden Hulefâ-i Raşidin'den sonraki dönemlerde sapmaların başlamasıyla temellendirmişlerdir. Bu yanlış

²¹¹ [\(02.10.2013\).](https://ko-kr.facebook.com/note.php?note_id=10150108830882955)

²¹² [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5120f33bee2e41.75133912\(17.02.2013\).](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5120f33bee2e41.75133912(17.02.2013).)

²¹³ <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

yönetim ve uygulamaların, sonraki dönemlerde ortaya çıkan din- siyaset ayrımının yani kısmen laikliğin temelini teşkil ettiğini dile getirmişlerdir. Akabinde bu yörüngedeki sistemlerin bariz bir şekilde İslam düşmanlığı yaptığına ve hâkim oldukları topraklarda Müslümanlara karşı acımasız bir baskı ve sindirme politikası izlediklerine yer vermişlerdir. Bu rejimlerin hüküm sürdüğü bölgede İslami bir devlet sistemini istemenin büyük bir suç sayıldığı hususu üzerinde durmaktadırlar.²¹⁴

Laik rejimle İslam'a ve mukaddesata savaş açıldığına, İslam'ın devlet ve toplum hayatından silinmeye çalışıldığına değinmişlerdir. Bu rejime karşı çıkan Müslüman Kürt ve Türk halkına zulümler yapılmış, katliamlara maruz kalmış, yerleri yurtları yakılıp yıkılmış, malları talan edilmiş, pek çok âlimleri istiklal mahkemeleri kararıyla darağaçlarında asılmış, yurtlarında sürülmüş ve daha nice baskılara maruz kalmışlardır. Müslüman Kürtlerin rejim yanlılarının etnik ve şoven politikaları nedeniyle iki kat zulme uğradıklarının üzerinde durmuşlardır. Türk milliyetçiliğini esas alan Kemalist sistemin, Türkiye'de Türk'ten başka bir halk ve Türkçeden başka bir dil tanımadığına, herkesin Türk görülüp Türk kabul edildiğine dayalı açıklamalar yaptığına değinmişlerdir. Sonuç olarak da böyle bir inanca sahip bireylerin tesis ettiği yönetim sisteminin günümüzdeki sorunlarının temelini oluşturduğuna dikkatleri çekmektedirler.²¹⁵

GENEL ESASLAR

- 1–Yaratılışın amacı Allah'a ibadettir. Müslümanların gayesi Allah'ın rızasını kazanmaktır. Hizbullah Cemaati, Kur'an ve Sünnetle belirlenen kulluk vazifesini yerine getirmek esası üzerine kurulmuştur.
- 2–Hizbullah Cemaati; inanç, düşünce, amaç ve hedefleri doğrultusunda yapacağı tüm faaliyetlerinde, meşruiyetin kaynağı olarak Kur'an ve sünneti esas alır. Kur'an, Hizbullahi hareketin kanunu ve hayat düsturudur.
- 3–Hizbullah Cemaati; kendisini İslam tarihi boyunca süregelen bütün İslami hareket ve önderlerin mirasçısı kabul etmekle beraber, hiçbir hareket, cemaat, tarikat, parti, örgüt veya siyasi oluşumun devamı veya uzantısı olmayıp müstakil bir cemaattir. Gücünü Allah celcelalühüye olan imanından ve muttaki Müslümanların birliğinden ve desteğinden alır.
- 4–Hizbullah Cemaati; 'Emr-i bil maruf ve nehy-i anilmünker' görevini fert ve cemaat bazında güç ve imkânına göre yerine getirmekle kendisini sorumlu bilir. İ'layikelimetullah doğrultusunda yürütülen tüm faaliyetleri cihad olarak kabul eder ve bu kapsamda değerlendirir.
- 5–Hizbullah Cemaati; içinde bulunduğu ortam ve şartları gözeterek, faaliyetlerinde ihtiyaç duyduğu ve çağın gerektirdiği her türlü meşru vasıtayı kullanır. İslami

²¹⁴<http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

²¹⁵<http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

- hedeflere ancak meşru vasıtalarla ulaşılması gerektiğine inanır. Gayri İslami yol ve vasıtalarla tevessül etmez. Hedef, yol ve yöntemlerinde nebevi çizgiyi esas alır.
- 6–Hizbullah Cemaatinin çalışmaları yoğunluklu olarak Kuzey Kürdistan olmakla birlikte, faaliyet alanı tüm Türkiye’dir.**
- 7–Hizbullah Cemaatinin nihai hedefi; bütün dünyada zulmün, şirkin, adaletsizliğin, sömürünün ve kula kulluğun olmadığı, insan fitratı ve yaratılış gayesine uygun, teşri kaynağı olarak Kur’an–ı Mubin ve Sünneti esas alan İslami bir yönetimin tesisidir. Ancak kendisini, kendi toplumu ve mücadele alanına karşı birinci derecede sorumlu kabul eder.**
- 8–İnsanların can, mal, din, nesil ve akıl emniyetini sağlama, İslam dininin ve İslami hâkimiyetin hedeflerindendir. Hizbullah Cemaati; bu ilkeler doğrultusunda tüm dini ve etnik azınlıkların insani hak ve özgürlüklerinin teminini ve korunmasını İslami bir vecibe olarak görür.**
- 9–Hizbullah Cemaati; İslam’ın hâkim olmadığı ve Kur’an’ı meşruiyetin kaynağı olarak kabul etmeyen tüm rejim ve yönetimleri gayri İslami olarak kabul eder. Gayri İslami yönetimlerde görev alan bireyleri ise özel konum ve amellerine göre değerlendirir. Tümünden tekfir anlayışını benimsemez.**
- 10–Hizbullah Cemaati; İslami ilke ve değerlerden taviz vermez. İslami mukaddesatlara yönelik saldırılara güç ve imkânları nispetinde karşı durur. İslami akide ve değerlerin korunması, Hizbullah Cemaatinin kuruluşundaki temel amaç ve gayelerdendir.**
- 11–Hizbullah Cemaati; Ehl-i Sünnet menşeli olmakla birlikte, tarihte vuku bulmuş ihtilafı meseleleri gündeminde tutmaz, onları tarihe bırakır. Müslümanlar arasında tefrikaya ve ihtilafa sebep olacak tartışma ve gündemlerden uzak durur. Bu tür tartışmaları gündeme getirenleri ümmetin asıl sorunlarına sahip çıkmaya çağırır. Ehli kibleye kardeş nazarıyla bakar. Şii – Sünni ihtilafını kullanarak ümmeti birbirine düşürmeye çalışan küfür güçlerine karşı durur.**
- 12–Hizbullah Cemaati; İslam dairesi içerisinde değerlendirilen ve ümmet içerisinde genel kabul görmüş bütün mezhepleri kabul eder. Mezhepçilik yapmaz. Her Müslüman ferdin, benimseyip tabi olduğu mezhebe göre amel etmesini tabii görür. Ehli tahkik olmayan her ferdin bir mezhebe tabi olmasını zaruri bilir.**
- 13–Hizbullah Cemaati; Ümmetin maslahatına uygun düşen, İslami hareket ve İslami hükümetin sorunlarını halleden ve önünü açan İslam dairesi içindeki her ictihad ve fetvadan istifade eder. Bu konuda kendisini sadece bir mezhep veya bir ictihadla sınırlandırmaz.**
- 14–Hizbullah Cemaati; İslam’ın anlaşılıp uygulanması noktasında, Kur’an ve Sünnet çerçevesinde eser vermiş tüm âlimlerden istifade eder. Akılcılık, Mealcilik, Tekfircilik ve Irkçılık gibi İslam’ın özüne muhalif olan akım ve düşünceleri reddeder.**
- 15–Hizbullah Cemaati; Müslümanların ilk kiblesi olan Kudüs’ün özgürlüğüne kavuşturulması için mücadele etmeyi şer’î bir görev olarak bilir. Bu hedefe ulaşmak için mücadele eden tüm hareketleri, imkân ve şartları elverdiği ölçüde destekler ve onlarla dayanışma içerisinde olur.**
- 16–Hizbullah Cemaati; İslam topraklarının hiçbir parçasının işgal edilmesine rıza göstermez. İşgalden kurtarılması için mücadele etmeyi vacip bilir. Bu hedef doğrultusunda mücadele eden Müslümanları, imkânları ölçüsünde destekler.**
- 17–Hizbullah Cemaati; Cihanşumul İslami hareketin bir parçasıdır. Ümmet bilinciyle dünya Müslümanlarının sorunlarına İslami bir bütünlük içinde bakar.**

- İslam ümmetinin siyasi birliği ve dünyanın her yerinde yaşayan tüm Müslümanların özgürlüğü ve bağımsızlığını savunur.
- 18**–“Bu ümmetiniz tek bir ümmettir, öyleyse bana ibadet edin” ayeti gereğince ümmet, her ırk ve kavimden tüm dünya Müslümanlarının ortak ismi ve birliğinin adıdır. Bu anlamda Hizbullah Cemaati, aidiyet olarak ümmete vurgu yapar.
- 19**–Hizbullah Cemaati; bütün kavimlerin varlığını kabul eder ve Kur’an’da ifadesini bulduğu şekliyle kavimlerin çeşitliliğini Allah cc bir ayeti olarak görür. Hiçbir ırkın diğer bir ırka üstünlüğünü kabul etmez. Üstünlüğün takvada olduğuna inanır. Ümmeti parçalayıcı her türden ırkçılığı ve cahili asabiyeti reddeder. Dili, ırkı ve rengi ne olursa olsun bütün insanları hukuk karşısında eşit görür.
- 20**–“Diller Allah’ın ayetlerindendir.” Hizbullah cemaati, konuşulan bütün dillerin varlığını kabul etmekle beraber, içinde bulunduğu toplumun dilini kullanmayı tercih eder. Kürtçenin resmi dil olması ve başta eğitim, öğretim olmak üzere Kürt halkına her alanda Kürtçe ile hizmet verilmesi için her zeminde gerekli çabaları gösterir.
- 21**–Hizbullah cemaati; hiç kimsenin inancına ve dinine müdahale etmez. Herkesin kendi inancına göre yaşama ve dininin gereklerini yerine getirme konusunda hür olduğunu kabul eder. Hiç kimse İslam’ı veya başka bir dini veya inancı kabullenmeye ya da sahip olduğu inanç ve düşüncelerini değiştirmeye zorlanamaz. İslam dışındaki din ve kitaplara, Kur’an’ın belirlediği ölçüler dâhilinde yaklaşımda bulunur.
- 22**–Hizbullah Cemaati; halkın huzur ve refahını kendi huzur ve refahı olarak kabul eder, kendi güç ve imkânlarını da halkın güç ve imkânları olarak görür. Halkın sevinç ve üzüntüsüne ortak olup onların meşru istek ve arzularını himaye eder. Aynı zamanda toplumun genel menfaatlerinin tahakkuku ve bunların muhafazası için üzerine düşeni yapar.
- 23**–Hizbullah Cemaati; Uluslararası münasebetlerde veya taraf olacağı anlaşmalarda ortaya çıkacak sorun ve anlaşmazlıkların çözümünde, İslam ve Müslümanların maslahatını gözeterek uluslararası kabul görmüş kurumlar tarafından alınan karar ve sözleşmelerin, inancına aykırı olmayan hükümlerini kabul eder.
- 24**–Hizbullah Cemaatinin; özgün, bağımsız, İslam düşmanlarının şerrinden mahfuz kalması, kendi özgür iradesi ve ilahi ölçüler içerisinde kararlarını verebilmesi, faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için ana karar organları ve yetkili mercileri, uygun görüldüğü zamana kadar gizli kalabilir.
- 25**–Hizbullah Cemaati; bütün organların işleyişinde, şura ve meşvereti esas alır. Cemaatsel kararlar yetkili organlarında istişare ile alınır. Aynı zamanda cemaatsel tüm çözüm, icraat ve görevlendirmelerde adalet ve ehliyeti esas alır.
- 26**–Hizbullah Cemaati; İslami naslarla çelişmeyen kültür, örf ve adetleri kabul eder. Bu tür gelenek ve göreneklerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesini destekler.
- 27**–Hizbullah Cemaati; İslami müesseselerin ihya edilmesini ve sahip oldukları misyona uygun olarak işlerlik kazandırılmasını görevleri arasında kabul eder. Bu bağlamda İlim, kültür ve İbadet merkezi olan cami ve İslami eğitim merkezleri olan medreselerin, arzulanan asli fonksiyonlarına kavuşturulması için çaba sarf eder.
- 28**–Hizbullah Cemaati; nesillerin eğitiminde kadının rolünün çok önemli olduğuna inanır. Sağlıklı birey ve toplumların oluşması için kadının eğitimini önemser. Kadınlar da erkekler gibi İslami yükümlülüklerin muhatabı olduğundan, mücadelenin her alanında aktif bir şekilde rol almaları gerektiğine inanır.

- Müslüman kadınlar, İslam'ın kendileri için tanıdığı haklar ve belirlediği sınırlar çerçevesinde her türlü faaliyette bulunurlar.
- 29**–Hizbullah Cemaati; çocukların ve gençlerin eğitim ve öğretimlerine özel önem verir. Yeni neslin İslami eğitimle yetişmesi için tüm imkânlarını seferber eder. Gayri İslami yaşantı dayatmalarından genç neslin İslami bilinç ve şuurla korunması için her türlü meşru mücadeleyi yürütür.
- 30**–Hizbullah Cemaati; gücü ve imkânları oranında toplumun ekonomik, sosyal, sağlık ve eğitim sorunlarının çözüme kavuşturulması için gerekli çabayı sarf eder, bu konuda ihtiyaç duyulan örgütlenme ve aktiviteleri teşvik eder ve destekler. Bilim ve teknolojinin müspet bir şekilde insanın hizmetine sunulmasını öngörür. Araştırma, geliştirme ve bilimsel çalışmalara destek verir.
- 31**–Hizbullah Cemaati; zaman ve şartların beraberinde getirdiği gelişmeleri, değişimleri ve yenilikleri, İslam'ın özü ve esasları çerçevesinde değerlendirir, uygun olanını gücü ve imkânları nispetinde toplumun hizmetine sunar. Teşkilat yapısını ve faaliyetlerini her alanda çağın gereklerine uygun, modern ve yenilikçi bir seviyede tutar.
- 32**–Hizbullah Cemaati; şehadet, zindan ve muhacereti mücadelenin tabii bir sonucu olarak görüp şehit, tutuklu, muhacir ve ailelerinin sorunlarıyla ilgilenmeyi ve sahiplenmeyi asli görevlerinden biri olarak kabul eder.
- 33**–Hizbullah Cemaati; sanata ve sanat eserlerine İslami ölçüler çerçevesinde yaklaşımda bulunur. İslam'ın yasaklamadığı tüm sanat dallarının geliştirilmesini destekler.
- 34**–Hizbullah Cemaati; İslam coğrafyasındaki yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin yabancı tasallutundan kurtarılması, bunların tasarrufunda her türlü haksız ve adaletsiz uygulamaların önlenmesi, ümmetin ihtiyaç ve maslahatının gerektirdiği şekilde kullanılması gereğine inanır.
- 35**–Mücadelenin zorunlu sonuçları ve ulaşılan merhale gereği, her dönemde ihtiyaç duyulacak alanlarda yürütülecek mücadelede; ortaya konulacak tavır, tutum ve icra edilecek bütün faaliyetlerin meşruiyetinin olması için bu faaliyetlerin Cemaatin yetkili organlarının izni ve nezaretinde icra edilmesi gerekir.
- 36**–Hizbullah Cemaati; hem hareket ve hem de fert olarak bu manifestoda belirtilen hususlara bağlı kalmakla yükümlüdür. Cemaatle beraber olmayı kabul eden herkes bu taahhütte bulunmuş kabul edilir. Uygulamalarında herhangi bir hususun Kur'an ve sünnete aykırı olduğunun tespit edilmesi halinde, söz konusu hususu nassa uygun düşecek şekilde değiştireceğini veya feshedeceğini ilan eder.
- 37**–Zaman ve şartların iktizası ve Cemaatin yetkili organlarının onayı ile bu manifesto güncelleştirilebilir.
- Davamızın sonu, Allah'a hamd etmektir.²¹⁶

3.4. Hizbullah Cemaatinin Kimliği

İsa Altsoy *Kendi Dilinden Hizbullah* isimli eserinde Cemaat kimliği için; “Kürdistan çıkışlı, Kürdistan merkezli ve mensuplarının büyük çoğunluğunu Kürtlerin teşkil ettiği İslami bir harekettir. Ancak bu, Cemaatin sadece Kürt insanlarından oluşan bir hareket olduğu anlamında değildir. Hem Kürdistan'da ve hem de Türkiye genelinde yaşayan değişik

²¹⁶ <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

kavimlerden Müslümanları içinde barındırmaktadır. Aynı zamanda, İslami hassasiyetinden dolayı isteyen her Müslüman'ın içinde yer alıp mücadele verebileceği bir harekettir” açıklamalarını yapmıştır.²¹⁷

Hizbullah Ana Dava Savunmalar adlı eserde Hizbullah için; “Rab olarak Cenabı Allah’ı, peygamber olarak Hatemin Nebiyyin olan iki cihan güneşi Hazreti Muhammet Mustafa Aleyhisselatü Vesselamı, kitap olarak son ve değişmez, kıyamete kadar baki kalacak olan Kuran-ı Kerim-i ve bütün bunların tabii sonucu olarak da Kuran ve Sünnet çerçevesinde hareket etmeyi şiar edinen İslami bir cemaattir.” tanımlaması yapılmıştır. Hizbullah hareketi, açıklamaların devamında; selef-i salihin yolundan giden, etnik ve bölgesel farklılıkları dikkate almaksızın İslam için mücadele eden, bu süreçte İslam âlimleri ve önderlerinin fikir ve mücadele metotlarından yararlanan, güncel sorunların çözümüne bu perspektiften yaklaşan bir hareket olarak sunulmaktadır. Ayrıca Hizbullah mensuplarının çoğunun şafî mezhebinden olduğuna değinildikten sonra mezhep milliyetçiliği yapılmadığına hatta böyle bir anlayışa şiddetle karşı çıktığına ve bu bağlamda Şafîi, Hanefî, Maliki ve Hanbeli mezhepleri arasında hiçbir fark gözetmediklerine değinilmektedir.²¹⁸

Manifestoda, cemaatin kimliği bölümünde örgütün ismi Hizbullah olarak geçmektedir. Örgütün kuruluş tarihi 1979 olarak belirtilmiştir. Kurucu rehber olarak Hüseyin Velioğlu’nun ismi zikredilmiştir. Hala örgüte yakın yayın organlarında Velioğlu’ndan şehit rehber olarak bahsedilmektedir. Hatta Hüseyini Sevda isimli internet sitesinde Velioğlu’nun hayatı ve kişiliği üzerine bölüm bölüm yazılar kaleme almaktadırlar. Ayrıca yayınlanan bildiride örgüt kimliğinin somut göstergesi olan amblemin ve marşın da daha sonra kamuoyuyla paylaşılacağı bilgisine yer verilmektedir.²¹⁹

Toplumsal hareketlerin en büyük özelliklerinden bir tanesi de farklarını ortaya koymalaradır. Bu yolla mensuplarına bir kimlik bilinci aşılamaktadırlar. İşte örgüt de manifestosunda, kendisinden *Hizbullah Cemaati* olarak bahsetmektedir. Yani bölgede var olan diğer dini ve sosyal gruplardan farklı olduklarını belirtmektedir. Ancak Hizbullah isminin kullanılmasından bazı örgüt mensuplarının rahatsız olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Hizbullah kavramı zihinlerde bir dönem faili meçhullerle yer edinmiştir. Bu nedenle gerek dernek olarak gerekse parti olarak isimlerinin Hizbullah’la anılmasına sıcak bakmamaktadırlar. Cemaat kavramına önem verdikleri anlaşılmaktadır. Çünkü cemaat kavramı İslami bir terim olduğundan aynı düşünce ve akide etrafında bir araya gelen gönül

²¹⁷ http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=89(25.02.2013).

²¹⁸ Yılmaz, vd. s. 137.

²¹⁹ <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

insanlarını tasvir etmektedir. Ayrıca Hizbullah cemaati ismini kullanmalarında bu cemaat kavramıyla manevi bağlara önem verdikleri anlaşılmaktadır. Yani organik bir bağ gerektiren *örgüt* veya *parti* yapısında olmadıklarını göstermektedir. Kısacası bu açıklamalar aralarında maddi çıkar ilişkisi olmaksızın gönül ve düşünce birliğine önem verdiklerinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.²²⁰

3.5. Cemaatin Temel Organları

Hizbullah cemaatinin temel organları yayınlanan manifestoda dört başlıkta ele alınmıştır. Bunlar; Rehberlik Kurumu, Merkez Yönetim Kurulu, İslam Şura Meclisi, Disiplin ve Denetleme Kurulu şeklindedir.²²¹

3.6. Üyelik

Örgüt yayınlanan manifestosunda, İslamî duyarlılığı olan kendileriyle aynı duygu ve düşünceyi paylaşan herkesi bu davaya hizmet için çağırılmaktadır. Bu davetle ilgili olarak; “Hizbullah cemaati; İslam’ı din ve hayat nizamı, Kuran ve Sünneti yasa, Rasulüllah Alehissalatü Vesselamı mutlak önder, cemaati rehber olarak gören gayretli ve fedakâr Müslümanlardan oluşmaktadır. Cemaatin inanç, gaye, hedef ve mücadele yöntemlerini benimseyen her fert, Hizbullah cemaatine üye olabilir. İman, takva, salih amel, ahlak, ihlas, sabır, fedakârlık, ehliyet, birikim ve yetenek; ferdin görevlendirilmesinde ve sorumluluk almasında belirleyici unsurlardır. Bu inanç ve düşünceleri paylaşan ve cemaatin prensiplerini benimseyen bütün gayretli ve fedakâr Müslümanları aynı çatı altında mücadele etmeye davet eder” şeklinde açıklamalar yapmışlardır.²²² Irk, kültür ve coğrafya ayrımı yapmadan yukarıda saymış oldukları özelliklere uygun tüm insanlara kapılarının açık olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Toplumsal hareketlerde özellikle dini motivli yapılanmalarda üyelik için genellikle prosedür uygulanmamaktadır. Yani bu hareketleri bir siyasi parti veya sendika gibi düşünmemek gerekir. Çünkü siyasi parti üyeliklerinde kimlik kaydı, aidat vb. bir takım yasal işlemler söz konusudur. Oysa dini hareketlerde genellikle gönüllülük esastır. Fakat hareketin devamı adına bir takım paraya bağlı ön gereklilikler de söz konusudur. Böyle durumlar için dini kimlikli toplumsal hareketler mensuplardan herkesin gönlüne ve imkânına göre bir şeyler sunması bekler. Bu yapılarda esas olan aynı duygu ve düşünce paylaşımıdır. Ancak biz hareketi çalışırken aktif katılımcı gözlem metodunu kullanmadığımız için bu güne kadar

²²⁰ <http://hurseda.net/Faysal-Yaman/270/Faysal-Yaman/3401/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Uzerine.html>(17.02.2013).

²²¹ <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

²²² <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

çalışılmış verilerden yola çıkarak bu değerlendirmeleri yapmaktayız. Oysa bir dönem örgüt mensuplarının halktan zorla para topladığı da bilinmektedir. Biz sadece şu an ki manzaraya bakarak yani örgüte bağlı paylaşılan bilgilerden yola çıkarak bu değerlendirmeleri yapmaktayız. Ayrıca örgütün sivil üslubu yorumlarımızın temel kaynağı olarak görülebilir.

3.7. Sivilleşme

Bir zamanlar şiddeti kendine araç edinen ve bu tutumuyla ülkede insani olmayan eylemlere imza atan Hizbullah'ın, son dönemlerde böyle bir tutumu terk etme eğiliminde olduğu faaliyetlerinden ve açıklamalarından anlaşılmaktadır. Hizbullah denince bu gününü dünden farklı kılan şeyin örgütün silahı bıraktığını söylemesidir. Hizbullah mensupları bugün silahla bir yere varılamayacağını kesin bir dille ifade etmektedirler. Silahlı yöntemi bıraktıklarını açık açık dile getirmektedirler. Ancak yapılan bu açıklamaların yaşananları unutturmaya yetmediği görülmektedir. Kafalardaki soru işaretleri hala devam etmektedir. Bu nedenle bazı şahıslar ‐Hizbullah, en iyi bildiği yöntemi bırakmayacaktır‐ tarzında açıklamalar yapmaktadırlar. Bu yüzden akıllarda şu soru hâkim; Hizbullah silahı bıraktı mı? Gömdü mü?²²³

Hizbullah yetkilileri artık domuz bağı diye bir olayın olmadığına ve böyle bir fotoğrafın gösterilemeyeceğine dikkatleri çekmektedirler. Fakat bir dönem örgüt tarafından gerçekleştirilmiş olan cinayetleri de reddetmemektedirler. Konuyla ilgili Mustazaf-Der Genel Başkanı Hüseyin Yılmaz, öldürülen kişilerin sıradan bir örgüt mensubu olmadıklarına değinir. Yılmaz, bu şahısların örgütten görünüp örgüte ihanet eden ajanlardan müteşekkil olduğunu belirtir. Hatta bu iddiası için ısrarla cinayetleri aydınlatmak için operasyonlarda ele geçirilen sayısı 2500'leri bulan o kasetlerin ortaya çıkarılmasını ister. Böylece kasetlerde olan sorgu kayıtları sayesinde kimi devlet görevlilerinin örgüt içine nasıl sızdığının ve öldürülenlerin neden öldürüldüğünün açığa çıkacağına dikkatleri çeker.²²⁴ Bu ifadelerden yola çıktığımızda öldürülen kişilerin arkadaşlarına ve örgüte ihanet ettiklerine dikkatleri çekmektedir. Hangi örgüt olursa olsun böyle bir hadise karşısında bu kişileri ortadan kaldırırdı inancı o dönem örgütte hâkim olmuştur. Bir nevi mesele vatana ihanet olarak ele alınmıştır. Tabi ki bu anlatılanlardan örgüt sadece kendi içinde bir infaz gerçekleştirmiştir şeklinde bir sonuç çıkarılmamalıdır. O dönem örgütle alakası olmayan örgütün inancına muhalif davranış ve açıklamalarda bulunan kişilerin de öldürüldükleri görülmüştür. Çünkü Yılmaz açıklamasının bir bölümünde bu insanlar sırdan insanlar değillerdi demektedir. Mesela ölümünün sorgu kasetlerinde var olduğu söylenen Gonca Kuriş'in de bu kişilerden biri olduğu

²²³<http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(10.12.2012).

²²⁴<http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(10.12.2012).

unutulmamalıdır. Hüseyin Yılmaz Gonca Kuriş'in öldürülmeden önce yapılan sorgusunda, Özel Harp Dairesi adına çalıştığını ve toplumda İslami konuları sulandırmayı hedeflediklerini itiraf ettiğini söylemektedir. Hatta 28 Şubat sürecinde, Yaşar Nuri, Zekeriya Beyaz, Nevra Sezerli gibi isimlerin bu işi yapmaya çalıştıklarını dile getirmiştir. Yine Gonca Kuriş'in ifadelerine göre Genelkurmay'ın bu şahısları Özel Harp Dairesine çağırdığını, orada kendilerine briefing verildiğini, toplumda İslami konuları sulandırmak konusunda görevlendirildiklerini belirtmiştir. Bu nedenle Gonca Kuriş'in örgüt tarafından öldürüldüğünü söylemektedir.²²⁵ Hüseyin Yılmaz Hizbullah'ın toplumdaki yozlaşmanın önüne geçmeye, toplumu ıslah etmeye çalıştığını iddia eder. Böyle bir ideal için örgütün, sokak ortasında fuhuş yapanlara, hırsızlık çetelerine, gençleri camilerden alıkoyan şebekelere yönelip onları cezalandırdığını beyan eder. Hizbullah'ın eylemlerindeki fikri alt yapının böyle bir anlayıştan kaynaklandığını vurgular.²²⁶

Hizbullah grubunun şiddete karışması ile ilgili olarak Hüseyin Yılmaz; "Hizbullah PKK'nın dayatması sonucu silaha sarılmıştır. Eğer PKK olmasaydı Müslüman kardeşler – ihvan-ı Müslim- çizgisinde olan bir yapıdan gelen Hizbullah'ın İran gibi halk ayaklanması şeklinde bir devrim düşündüğünü, silaha asla sarılmak istemediğini vurgulamıştır. Ve sözlerine; 'halk devrimi halkın sokağa dökülmesiyle gerçekleşecek bir devrim. İran nasıl yaptı bunu? Askerle polisle çatışmadı. Halkı bilinçlendirdi, sonunda halk sokağa döküldü. Halkla hiç kimse mücadele edemez. En mükemmel ordu bile hakla mücadele edemez.'" açıklamalarında bulunmuştur.²²⁷

Araştırmamıza temel teşkil eden tezlerden birisi de Hizbullah'ın tekrar şiddete başvurma, silaha sarılma gibi bir duruma yeltenip yeltenmeyeceğiyle ilgilidir. Böyle bir olasılık mümkün mü? Bu soruyla alakalı olarak Hüseyin Yılmaz'ın şöyle bir açıklaması var. 'Gelecek her şeye gebe. İnsan bilemiyor. Silahı eline alırken bir düşünüyor idiye bu sefer en az on düşünecektir. Çünkü silahın bölge halkına fayda getirmediği gaye olarak genellikle ülkenin dindarlaşmasına yönelik bir çalışma var yani halkın dindarlaşması isteniyor ama bu ikna yöntemiyle, anlatma yöntemiyle isteniyor. Şiddetle değil.' Konuyla alakalı olarak CNN televizyonundaki programda şu yorumlara yer verilmiştir; "Aslında şiddetin kapısı tam olarak kapatılmıyor, aralık bırakılıyor. Çünkü bu gün Hizbullah kendisine siyasi yelpazede yer arıyor. Diğer taraftan o yelpazedeki renklerinde sisteminde karşısında. Yani barışık olmadığı bir rejime barış çağrısı yapıyor. Üstelik rejimle barışık olmadığını da gizlemiyor. Nihayetinde bu rejim, İslami bir yapıyı ortadan kaldırmış ve devrimini, rejimini yerleştirmek için de

²²⁵<http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(10.12.2012).

²²⁶<http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(10.12.2012).

²²⁷<http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>10.12.2012).

binlerce âlimi darağacında sallandırmıştır. Camileri ahıra çevirmiş, yani öyle bir dönemden geliyor, milli şef dönemi var. Hatırlanması dahi tüyler ürpertiyor. Katliamlar yaşamış bu halk. Öyle bir toplum yapısı var.”²²⁸

Bütün bu yaşananlara rağmen son yıllarda örgütün hala tabanını koruduğu görülmektedir. Bu vahşi durum karşısında örgütte neden taban kaybının olmadığı akıllarda soru işareti oluşturmaktadır. Aksine güçlendiği tabanını genişlettiği görülmektedir. Bu olayı örgüt nasıl başarmaktadır? Nevzat Çiçek bu durumu şu şekilde izah etmektedir; ‘Hizbullah’ın bir sosyal tabanı var, geçmişten bugüne taban çözülmedi tam tersi artış gösterdi. Şöyle bir tablo var karşımızda: birincisi Hizbullah’ın bu dönemle ilgili şu ana kadar bir öz eleştirisi yok. Bütün İslami grupların ve kamuoyunun beklediği bir özeleştiri yok. Konuştukları şey şu, o dönem konjonktürel olarak bu gerekliydi ve biz bunları yaptık. Dolayısıyla bu sorgulanmıyor. PKK’da bile bu sorgulamalar var ama Hizbullah’ta bu sorgulamalar yok.’ İkincisi Hüseyin Velioğlu’nun öldürülmesinden sonra lider kadrodan birçoğunun ceza evine girmesi ve ardından Rahşan affıyla birlikte dışarı çıkmaları sonucunda örgüt yeniden dizayn edildi. Sivil yapılar üzerinden tekrar güçlenince, bu sefer şu başladı, biz istediğimiz insanlara ulaşabiliyoruz. Hatta Silvan’da bir Hizbullah sempatizanı şöyle demişti: biz geçmiş dönemde eylem yaptığımız kardeşlerimizi tanımıyorduk. Şimdi ise on binlerle veya yüz binlerle ifade edilen insanları meydanlara topluyoruz. Ve herkesi tanımaya başladık. Bu aynı zamanda ciddi anlamda bir sivilleşme getirdi, daha önce Hizbullahçı mı değil mi diye korktuğumuz insan farklı bir yerde, bir yardım derneğinde, bir sosyal dernekte... Kısacası özeleştiri yok, ne internet sitelerinde, ne yayın organlarında ne de başka bir alanda özeleştiriye rastlamadım.²²⁹ Ruşen Çakır ise bu süreci, ne kadar öz eleştiri yaparsak yapalım bu imajı silemeyiz şeklinde bir düşünceye sahip oldukları şeklinde yorumlamaktadır.²³⁰ Örgütün rehberi pozisyonunda olan Edip Gümüş ise, öz eleştiri konusunu gündeme getirenleri samimi bulmadıklarına hatta bu kişilerin örgüt karşıtı bir tutuma sahip olduklarına temas etmiştir. Ayrıca insan olduklarına elbette hatalarının olabileceğine ve eğer hataları varsa bunun cezasını ahirette çekeceklerine değinilmiştir. Son olarak da Hizbullah mensupları olarak hakikatin ortaya çıkması için üzerlerine düşeni yapacaklarını belirtmiştir.²³¹ Hüda Par Genel Başkanı Mehmet Hüseyin Yılmaz ise bu konuyla alakalı olarak; “2004’ten önce Hizbullah’ın yetkilerinin bize sorulmasını doğru bulmuyoruz.”... “Partilerinin Hizbullah ilişkisi konusundaki ikinci bir soruya Yılmaz, şöyle cevap verdi: 'Bununla sürekli karşılaşacağız. Siyasal anlamda bu

²²⁸ <http://www.cnnurk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(10.12.2012).

²²⁹ <http://nevzatcicek.blogcu.com/hizbullah-televizyon-kurdu/11199650>(16.12.2012).

²³⁰ <http://www.hurhaber.com/haber/hizbullah-nasil-ortaya-cikti/390521>(16.03.2013).

²³¹ [http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005\(31.05.2013\)](http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005(31.05.2013)).

topluma hizmet etmek istiyoruz. Bizim çözüm önerilerinin bu toplumun menfaatine olduğuna inanıyoruz. Hizbullah, PKK veya başka yapılar, bunlar illegal örgütler. Biz legal bir örgütüz. Hizbullah illegal bir örgüttür. Legal olarak yapılacak tarih ele alınmalı. Hizbullah'tan da bir endişemiz yok. Ama PKK ve Hizbullah'ın bir tabanı var. Eğer şimdiye kadar bitmediyse bu var.' Yılmaz, bunların ortayı çıkmasının sebebinin ise ret ve inkâr politikaları olduğunu söylemiştir.”²³²

Hizbullahçılar cinayetlerin işlendiği dönemi üçe ayırmaktadır. Birçok cinayeti içlerine sızdırılan ajanların işlediğine inanmaktadırlar. Zaten biz bu iddiaya çalışmamızın ilk bölümünde ayrı bir başlık altında yer verdik. Mesela Ergenekon soruşturması çıktığında kendi içlerindeki Ergenekon'u kendi sitelerinde deşifre etmişlerdir. Örgüt adına yapılan eylemlerin birçoğunu aslında kendilerinin gerçekleştirmediklerini tabanlarına izah etmişlerdir.²³³

PKK karşısında Kürt halkı için ikinci bir güç ve seçenek olan Hizbullah, iç ve dış güçler tarafından kullanılmaya müsait bir yapı arz etmektedir. Eğer örgüt böyle bir tuzağa düşerse tabanında büyük kayıplar yaşayabilir. Çünkü sivilleşme ve şeffaflaşmayla Hizbullah cemaatinin Diyarbakır'da ve çeşitli illerde on binleri topladığı görülmektedir. Hizbullah'ın geçmiş dönemlerde bu sayıda bir tabana ulaşması hayaldi. Ayrıca Hizbullah cemaati şura kararları ile yönetilen bir örgüttür. Şu an için sivilleşme örgüt tarafından benimsenmiştir. Bu istek örgüt içinde ağır basmaktadır. Şiddete yönelme durumu izlenimlere göre uzak bir ihtimal olarak kabul edilmektedir.²³⁴

Hizbullah cemaatinin 2000 yılından beri hakikaten birkaç eylem hariç silahlı eylem gerçekleştirmedeği görülmektedir. Hatta dönem dönem tahrik edici olaylar meydana gelse de şiddete başvurmamışlardır. Bu durumun somut örneği son zamanlarda bile Hizbullah'a yakın olan birçok büro ve kuruluşlara Molotof kokteyli vb. saldırılar yapılmasına rağmen örgüt, mensuplarını sağduyulu olmaya çağıran açıklamalar yapmıştır. Bu tür eylemlerle örgütün şiddete bulaştırılmak istendiği mesajları kendilerine ait yayın organları aracılığıyla verilmiştir.²³⁵ Bu saat itibarıyla bölgede şiddetin karşılığının olmadığını idrak etikleri anlaşılmaktadır.²³⁶

Örgüt kendisine sivil alanda yer bulamazsa yani önüne set çekilirse yeniden eski yöntemlerine başvurma ihtimali doğabilir. Çünkü örgüt artık önüne set çekilmeyecek kadar yaygınlığı olan bir sivil hareket özelliğine sahip bir yapı arz etmektedir. Artık üç beş kişinin

²³² <http://www.showhaber.com/2004den-once-hizbullahin-yetkilerinin-bize-sorulmasini-dogru-bulmuyoruz-631199h.htm>(31.05.2013).

²³³ <http://nevzatcicek.blogcu.com/hizbullah-televizyon-kurdu/11199650>(16.12.2012).

²³⁴ <http://nevzatcicek.blogcu.com/hizbullah-televizyon-kurdu/11199650>(16.12.2012).

²³⁵ <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/PKK-yine-kaos-pesinde-100263.html>(02.10.2013).

²³⁶ <http://www.hurhaber.com/haber/hizbullah-nasil-ortaya-cikti/390521>(16.03.2013).

kurduğu basit bir örgüt değil hatta geniş bir sosyal tabanı olan, gazetesi, dergisi, radyosu, televizyonu, çok sayıda derneği ve haber ajansı olan bir güce sahiptir. Böyle bir güce ve yapılanmaya ulaşmış örgütün diğer güçler tarafından kullanılması zor gözükmemektedir.²³⁷

Sol haber merkezi adlı bir sitede de yapılan bir habere göre sivilleştiği söylenen örgütün gerici-şeriatçı çizgisini sürdürdüğü iddia edilmektedir. Basında ve Emniyet raporlarında yer alan bilgilere göre değişmeyen bir Hizbullah örgütünün varlığı devam etmektedir. 2009'da Newsweek dergisinde bilgisine başvurulmuş bir Emniyet yetkilisinin açıklamalarına göre; liderleri öldürülmüş örgüt mensupları ipi kopmuş tespih taneleri gibi etrafa dağıldıklarını, yeniden bir araya geldiklerinin, yeterince güçlü olmadıklarından şimdilik sivil toplum görüntüsünde olduklarını, tehlike arz eden yapılarını koruduklarını, yine en iyi bildikleri işe sarılma ihtimallerinin olduğunu beyan etmiştir. Silahları gömdüğü sivilleştiği söylenen örgütün hala silahlı kanadının bir şekilde varlığını sürdürdüğü dile getirilmiştir.²³⁸

Her ne kadar Hizbullah şiddete arkasını döndü denilse de hala bir takım tepkilerini tehdit yoluyla dile getirdikleri görülmektedir. Geçtiğimiz yıl Batman'da, Türkiye Dans Federasyonu tarafından açılan tango kursuna başlayan çiftlerin Mustazaf-Der tarafından tehdit edildiği basına yansımıştır.²³⁹ Yine Cemil İpekçi'nin tehdit edilmesi ve devlet tarafından koruma verilmesi olayı da bu duruma örnek teşkil etmektedir. Dini hassasiyeti olan bir örgüt için bu tür etkinlikler bölge de doğal olarak hoş karşılanmayacaktır. Ayrıca fiili olarak herhangi bir eylem gerçekleştirmediği de görülmektedir. Belki de bu tehdit haberi sözlü bir protesto mahiyetindedir.

Devlet, Hizbullah'a yönelik operasyonlarını yoğunlaştırıp örgütün lider ve silahlı kadrosunun birçoğunu yakalayıp etkisiz hala getirince, örgütün kabuğuna çekildiği ortaya atılmıştır. Silahlı faaliyetlerden iyice elini eteğini çeken örgüt, belli bir toparlanmanın ardından ilk kez yasal alanda varlık göstermeye başlamıştır. Web sayfaları, yayınevleri, gazeteler, dernek ve vakıflar derken Hizbullah sosyal ve kültürel anlamda Kürtlerin yaşadığı hemen her yerde PKK çizgisine alternatif ve paralel yegâne oluşum olarak kendini göstermeye başlamıştır.²⁴⁰ Yaşanan bu sürece karşı duyarsız kalmamanın, dikkate alınmanın önemine binaen yazılar kaleme alınmaktadır. Çünkü Kürt sorunu uzun yıllar ülkenin üzerinde durduğu fakat bir türlü netice elde edilemeyen bir hadise olarak bilinmektedir. Böyle bir ortamda PKK'dan bağımsız bölgede etkili olan bir hareketi ve onun çalışmalarını görmezden gelmenin ve dikkate almamanın yanlış olduğuna dair açıklamalar yapılmaktadır.

²³⁷ <http://nevzatcicek.blogcu.com/hizbullah-televizyon-kurdu/11199650>(16.12.2012).

²³⁸ <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/hizbullah-in-sivil-kollari-haberi-37784>(01.12.2012).

²³⁹ <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/hizbullah-in-sivil-kollari-haberi-37784>(01.12.2012).

²⁴⁰ Ruşen Çakır, "Hizbullah'a Moral Takviyesi", **Vatan**, 05 Ocak 2011.

Ruşen Çakır NTV’de yaptığı programda Nevzat Çiçek’e; Hüseyin Velioğlu’nun öldürülmesiyle örgütün bir ara kabuğuna çekildiğini daha sonra ise tekrar hiç beklenmedik bir stratejiyle ortaya çıktığını ve çeşitli yasal faaliyette bulunduğunu sorduğunda; Çiçek bu yaşanan gelişmeleri sivilleşme şeklinde yanıtlar. Bu sürecin 5-6 dönem halinde ele alınabileceğine dikkatleri çeker. İlim-menzil grubuyla birlikte olan dönemi, Mekke dönemi olarak kabul eder. Bu dönemin irşat faaliyetleri ile geçtiğini belirtir. İlim-menzil grubu arasında vuku bulan çatışmaların yaşandığı ve tebliğ faaliyetlerinin son bulduğu dönem ise Medine dönemi olarak adlandırır. 1990 yılları ise Hizbullah-PKK çatışmasının yoğun olarak yaşandığı bir dönem olarak ele alır. Velioğlu’nun öldürülmesiyle kabuğuna çekilen örgütün sivilleşen bir yapıyla tekrar ortaya çıktığı yeni bir dönemin varlığına vurgu yapar. Bu vetirenin yaşanmasını ise AB uyum yasalarıyla birlikte örgütlerin üzerindeki baskıların ciddi manada azalmasına bağlar. Doğu ve Güneydoğu başta olmak üzere birçok vakıf ve derneklerin Hizbullah i hareket mensupları tarafından kurulduğuna temas eder. Son 5 yıla bakıldığında Diyarbakır’da Cumhuriyet tarihindeki kadar dernek ve vakıf kurulduğuna değinir. Bu dönemle birlikte yoğun bir sivil bir örgütlenme sürecinin varlığına dikkatleri çeker. Tabi ki bu sivilleşme ortamından sadece Hizbullah’ın değil diğer sosyal hareketlerin de bir şekilde istifade ettiğini belirtir. PKK gibi.

PKK’ya yakınlığıyla bilinen Fırat haber ajansı, 26 Aralık 2006 tarihinde ‘*Hizbullah Kürt illerinde seçimlere hazırlanıyor*’ başlığıyla, Sidar Boran imzalı uzun bir haberi servise koydu. Bu oldukça ayrıntılı haberde, Hizbullah’ın özellikle son iki yıl içinde ‘sivilleştiği’ başta Mustazaflar Derneği olmak üzere kendine yakın yasal kuruluşlar aracılığıyla gelir toplama ve sosyal faaliyetlerde bulunduğu ileri sürüldü. Haberde Hizbullah’ın yakın vadedeki hedefleri arasında, ilk genel seçimlerde bağımsız aday çıkarmak veya bir partinin listesine kendi adaylarını yerleştirmek, bazı belediye başkanlığı seçimlerine katılmak ve Diyarbakır merkezli günlük bir gazete çıkarmak sayıldı.²⁴¹

Örgütün sivilleştiğinin en büyük kanıtlarından bir tanesi de kendilerinin yapmış oldukları açıklamalardır. Çünkü Hizbullah cemaati mensupları çeşitli illerde mensupları ile görüşerek onlarla fikir teatisinde bulunmaktadır. Bu görüşmelerde özellikle hareketlerinin yol haritasıyla ilgili bilgilerin müzakere edildiği bilgisine ulaşılmaktadır. Hem Türkiye’de hem de dünyada bir değişim ve dönüşüm olduğundan Müslümanların bu süreci çok iyi değerlendirmesi gerektiğine değindikleri bilinmektedir. Değişen şartlar nedeniyle kullanılan araçların da değişmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu araçlardan bir tanesinin de siyaset olduğunu söylemişlerdir. Akabinde eğer İslam’a hizmet edilecekse yönetime sahip olmanın

---

²⁴¹ Çakır, s. 236.

gerektiğine dair düşüncelerini paylaşırlar. Gücü elinde bulunduranların adaleti tesis edeceğini belirten açıklamalar yapmışlardır.²⁴² Metinden de anlaşıldığı gibi örgüt davalarına yani İslam’a değişen dünyada hizmet etmek için siyaset yapmanın önemine değiniyor.

Hizbullah açık olarak ifade etmese de bir Kürt örgütü olmak yerine tüm Türkiye’ye yayılmış bir örgüt olma ideali içerisinde olduğu hissedilmektedir. Ama şu anki manzara İslamcı Kürt hareketi izlenimi uyandırmaktadır. Bu durumu açıklar mahiyette Çakır’ın şu tecrübesine yer vermekte fayda vardır. Çakır yıllar önce Diyarbakır’da, bağlar bölgesinde bir nevrüz bayramına katıldığında bir takım gençlerin Hizbullah’a yakın iş yerlerinde güvenlik önlemi aldıklarına şahit olduğunu anlatır. Bu gençler arasında da bir kısmının kılık kıyafetlerinden Güneydoğulu olmadıklarına şahit olduğunu vurgular.²⁴³ Yani örgüt sadece Güneydoğu’da taban bulmamıştır. Hareketin Batılı mensuplarının da olduğu anlaşılmaktadır.

Hizbullah’ın şiddetten uzak olduğunu kendi sitelerinde yayınlamış oldukları Manifestodaki açıklamalarından da anlaşılabilir. Manifestonun birinci maddesinde; “Yaratılışın amacı Allah’a ibadettir. Müslümanların gayesi ise Allah’ın rızasını kazanmaktır.” diyerek “Devirmek, Yıkma, Silahla ele geçirmek” gibi şablonlardan kendini kurtarıyor. Bazılarının başvurduğu Silahlı bir Devrim veya İnkılâptan tamamen uzak duruyor. Böyle bir hedefinin olmadığını gösteriyor.²⁴⁴ Örgütün şiddeti bırakmasında yurt dışına kaçan İsa Altsoy’un rolünün olduğu söylenmektedir. Bu iddiaya göre Altsoy, Türkiye’deki militanlara üzerlerindeki baskı azalınca kadar şiddet eylemlerinden uzak durmaları yönünde talimat vermiştir.²⁴⁵ *Kendi Dilinden Hizbullah* isimli eserde; “Cemaat, silahlı mücadele temeli üzerine kurulan ve silahlı propagandayı temel ilke olarak kabul eden bir hareket değildir... Cemaatin bugüne kadar girdiği silahlı çatışmaların tümü savunma amaçlı olmuştur... Silahlı eylemlerini bu alan dışına taşırmamış ve özellikle ülke dışında hiç bir silahlı eylemi olmamıştır.” Açıklamalarına yer verilmiştir.²⁴⁶

Hizbullah’ın sivilleşme faaliyetlerini doğrular mahiyette yapılan bir habere göre; “birbiri ardına yapılan operasyonlarla yüzlerce militanı tutuklanan Hizbullah şimdi kılık değiştirdi. Hizbullahçılar silahlı mücadeleyi reddeden İslami grupların içlerine sızıyor, Said-i Nursi, Prof. Dr. Esat Coşan, Fethullah Gülen, Süleyman Hilmi Tunahan gibi geniş kitlelerce benimsenmiş İslamcı liderlerin kitaplarını okuyorlar. Almanya’da Yeni Müjde dergisini

²⁴²<http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/mustazaflar-hareketi-istisare-toplantilari-devam-ediyor-2.html>(16.03.2013).

²⁴³ <http://nevzatcicek.blogcu.com/hizbullah-televizyon-kurdu/11199650>(16.12.2012).

²⁴⁴<http://hurseda.net/Faysal-Yaman/270/Faysal-Yaman/3401/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Uzerine.html>(17.02.2013).

²⁴⁵ Demirel, **Türkiye’de El Kaide Unsurları**, s. 54.

²⁴⁶ http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=39(25.02.2013).

yayınlayan örgüt, Diyarbakır'da üniversiteye hazırlık dershanesi işletiyor, çocuk dergisi çıkartıyor. Ankara'da yapılan bir operasyon ile gündeme gelen Hizbullah'ın, ele geçirilen belgeler ışığında 2008 fotoğrafının bir hayli renkli olduğuna şahit olunmaktadır.”²⁴⁷

Ruşen Çakır'ın Edip Gümüş ile internet üzerinden yapmış olduğu söyleşi de; son 12 yılda Hizbullah'ta neler değişti sorusuna, Edip Gümüş'ün verdiği cevap şu olmuştur: “Amaç, inanç, hedefler, ilke ve kurallar gibi asli konularda Hizbullah Cemaatinde bir değişiklik olmamıştır. Ancak mücadele süreci içinde büyük tecrübeler elde edilmiş, ortam ve şartlara uygun olarak yeni imkânlar ve fırsatlar oluşturulmuş, mücadele sahası büyümüş, halkın sorunlarına eğilme ve sahip çıkma noktasında önemli açılım ve atılımlar gerçekleştirilmiş, Müslüman halkın güçlü bir temsilcisi konumuna gelmiş, uluslararası arenada yer almaya başlamış ve dolayısıyla bu coğrafyanın etkin ve aktif bir İslami gücü haline gelmiştir. Tabii bütün bunlarla birlikte, görev ve sorumlulukları da çoğalmış ve çeşitlenmiştir. Hizbullah, bu sorumluluklarının bilincinde olup imkânları ölçüsünde üzerine düşeni yapmaya çalışacaktır.”²⁴⁸ Gümüş, söyleşinin sonunda son on yıldaki olumlu gelişmelerden çok daha fazlasının önümüzdeki yıllarda müşahade edileceğine olan inancını paylaşarak sözlerine son vermiştir.

Şiddeti terk ettiğini söylediğimiz Hizbullah örgütü içerisinde bu durumdan rahatsız olan örgüt üyelerinin var olduğu bir realitedir. Zaten örgütle ilgili soru işaretlerinden birisi de buradan kaynaklanmaktadır. Örgütte şiddeti savunanların şura kanadı olarak isimlendirilen askeri kanat olduğu söylenmektedir. Onların, "Bu devlete güvenilmez. Silahlı mücadeleyi bırakmayalım" düşüncesine sahip olduğu bilinmektedir. Örgüt içinde sivilleşme taraftarı olarak bilinen değişimciler ise, "silahlı mücadele çözüm değil. Silahı terk edelim" anlayışına sahiptir. Bu bağlamda örgütün derneğinin kapatılmasını bazı araştırmacılar silahlı kanadın ellerini güçlendirdi şeklinde yorumlamışlardır.²⁴⁹ Örgütle ilgili olarak kaleme alınan bir yazıda; Hizbullah içinde şiddeti benimseyen kanadın hem sivilleşme hem de AKP ile olan yakınlaşmadan rahatsızlık duyarak Kürt el kaidesi olarak adlandırılan selefi gruplara yöneldikleri söylenmektedir.²⁵⁰

Hizbullah örgütü, günümüzde düşüncelerine ters olan uygulamalara ve şahıslara karşı tepkilerini çeşitli yayın ve basın organları ile dile getirdiği görülmektedir. Bunun somut örneği Gaziantep'te bir kız çocuğunun başörtüsü nedeni ile okul idarecileri ve çalışanları tarafından dışlanması hususunda doğru haber adlı sitelerinde uygulamanın yersiz ve yanlış

²⁴⁷ <http://www.yeniaktuel.com.tr/tur104,176@2100.html>(23.02.2013).

²⁴⁸ [http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005\(31.05.2013\)](http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005(31.05.2013)).

²⁴⁹ [http://www.nasname.com/a/hizbullahi-kiskirtiyorlar-\(02.10.2013\)](http://www.nasname.com/a/hizbullahi-kiskirtiyorlar-(02.10.2013)).

²⁵⁰ [http://www.sendika.org/2011/12/kurt-hizbullahi-yerine-kurt-el-kaidesi-mi-mustafa-pekoz/\(02.10.2013\)](http://www.sendika.org/2011/12/kurt-hizbullahi-yerine-kurt-el-kaidesi-mi-mustafa-pekoz/(02.10.2013)).

olduğuna dair açıklamalar yapmış olmalarıdır. Mesajlarından bir örnek olarak “En son olarak gerek burada yaşanan zulüm ve hukuksuzlukları ve gerekse de inanç ve örtülerinden ötürü Türkiye’de dört bir yanında haksızlıklara maruz kalan kardeşlerimize yapılan zulümleri en üst tepeden kınıyor, zalimlerin zulmünü Kahhar ve Züntikam olan Yüce Allah’a havale ediyoruz.” açıklamalarını gösterebiliriz. Oysa bir zamanlar bu tür olay ve hadiseler karşısında kınama ve Allaha havale etme yerine olayın faillerini dövme, kaçırma veya öldürme gibi daha sert tutumlara sahiptiler.

Faaliyetlerinden sivilleştiğini anladığımız bir örgüt hakkında yapılmış ve yazılmış olan açıklamalara birçok kaynağa bakarak ulaşmaya çalıştık. Örgütün sivilleşmesiyle alakalı olumlu veya olumsuz elde etmiş olduğumuz bütün verileri paragraflar halinde sunduk. Yani sadece konumuzla alakalı sivilleşme bölümlerini cımbızlayıp alma yoluna gitmedik. Çünkü biz bu bilgiler ışığında konumuzla ilgili yorum yapmaktayız. Bu nedenle okuyucularımızın bu kaniya nerden vardığımızı görmelerini istedik. Ayrıca biz her ne kadar bu bilgilerden sivilleşmenin bir realite olduğuna ulaşmış olsak da konuya ilgi duyan bizden daha kapsamlı çalışma yapma imkânı bulan kişilerin daha farklı yorumlar yapabileceğini de göz ardı etmiyoruz.

Sonuç olarak; Hizbullah, siyasi parti, dernek, televizyon, gazete, dergi, dersane vb. kurum ve kuruluşlarla ülkemizde ve Avrupa’da yapılanan bir örgüttür. Tüm bu veriler bize Hizbullah’ın sivilleştiğini göstermektedir. Biz çalışmamızda herkesin ulaştığı ve gördüğü kaynaklara başvurduk. Afaki ve bilimsel olmayan yorumlardan kaçındık. Kısacası neyi gözlemlediysek ve arşivlerde hangi bilgilere ulaştıysak, her türlü duygusal yaklaşımlardan uzak durarak bu bilgileri yorumlamaya çalıştık.

3.8. Örgütlenme

Günümüzde sosyal hareketlerin ideallerini gerçekleştirmede örgütlenmeleri çok büyük bir önem arz etmektedir. Bu duruma emsal teşkil edecek birçok hareket mevcuttur. Dünyadaki sosyal hareketleri incelediğimizde, onların çok iyi bir örgütlenmeye sahip olduklarını görmekteyiz. Hatta örgütlenmeleri bakımından birçok hareketin benzerliği dikkatleri çekmektedir.²⁵¹ Hareket için önemli olan mesajın mensuplarına ve diğer potansiyel mensuplara ulaşmasıdır. Herkese ulaşabilmek için de bir takım sosyal içerikli müessesler kurmak gerekmektedir. Dernekler, vakıflar, eğitim kurumları, hastaneler, bankalar, televizyonlar, internet sayfaları, gazeteler, yayın evleri kısacası hayatın her alanında kurumsal

---

²⁵¹Hüsnü Ezber BODUR. “Moonculuk Hareketi ve Ülkemizde Cemaat Türü Benzer Bir Yapılanmanın Sosyolojik Analizi.” **KSÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1/1, s. 2-38.

olarak yapılanmak gerekmektedir. Hizbullah da günümüzde örgütlü mücadele etmenin ehemmiyetini anlamış olsa gerek ki bu minvalde bir takım girişimlerde bulunmaktadır. Zaten bizim tezimizin temelini de örgütün bu faaliyetleri oluşturmaktadır. Bir zamanlar silahla hakkını arayan örgüt ne oldu da legal yolla mücadele yöntemini benimsedi.

Hizbullahî harekette, cemaatleşme yerine getirilmesi gereken bir fariza olarak kabul edildiğinden İslami bilinç ve sorumluluk gereği bu iş yerine getirilmesi gereken bir mesele olarak görülmektedir. Bu amaçla cemaatleşme süreci başlamadan önce İslam dünyasında ortaya çıkmış olan ve günümüzde de varlığını devam ettiren veya ettiremeyen bütün İslami hareket ve gruplar hakkında araştırmalar yaptıklarını söylemektedirler. Buna ilaveten yerel düzeyde var olan İslami grup ve cemaatlerin yapısal ve düşünsel durumları, davet ve mücadele yöntemleri, o güne kadar ortaya koydukları pratik uygulamalarındaki başarı ve zaafalarına dair araştırma yaptıklarını paylaşmaktadırlar.²⁵²

Örgüte yakıldığıyla bilinen Hür Seda isimli internet sitesinde kaleme alınan bir yazı dizisinde şu açıklamalara yer verilmiştir. Her kurumsal yapının sosyal bir sistem olduğuna, sosyal bir sistemin başarısının da o sistemde yer alanların; gönül birliği ve niyet birliği içinde olmalarına ve birbirini düşünme kültürü taşımalarına yani yekvücut olmalarına, ortak bir bakış açısına sahip olmalarına bağlanmıştır. Siyasi kurumlarda hedefe ulaşmak için gönüller bir, niyetler bir, bünye bir, fikirler bir olmalıdır. Görüldüğü gibi burada anlatılanlar okuyan örgüt mensupları arasında birlik beraberlik duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır. Buradan fikri anlamda beslenen birçok örgüt mensubunun örgütlenmenin bir dava için ne anlama geldiği hususunda bir fikir sahibi olmalarını sağladığı gibi aynı zamanda onlara bir davranış kalıbı da sunmaktadır. Yazısının devamında aynı hedefleri paylaşmanın, aynı metodu benimsemenin ve sürekli güç birliğini arzulamanın bir çalışma ahengi doğuracağını bu ahenkli çalışmanın toplumda olumlu yansımalarının olacağına değinerek bu sürecin sonunda da başarının kaçınılmaz olacağını dile getirmektedir. Tüm bunların olmasında kurum kültürünün rolünün büyük olduğunu söylemektedir. Kurum kültürünün yerleşmesiyle siyasi kurumun kalıcı olacağına, büyüyeceğine ve başarıya ulaşacağına olan inancı paylaşılmıştır²⁵³. Yazının devamında kurum kültürünün, bir maddi bir de manevi taşıyıcılarının olduğu belirtilir. Manevi taşıyıcılarının fikir ve sözden, maddi taşıyıcılarının ise amblem, rozet, bina gibi somut simgelerden ibaret olduğuna değinilir. Bu anlatılanlardan yola çıktığımızda, bu yazının aslında kurumlaşmada manevi aktarım işlevi gördüğü kanısına varabiliriz. Bu da

²⁵²<http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

²⁵³ <http://www.hurseda.net/A-Kadir-Turan/49/A-Kadir-Turan/41838/Siyasette-Alternatif-Olmak-4.html>(16.03.2013).

demek oluyor ki örgütün kurmuş olduğu, televizyonlar, internet siteleri, gazeteler, dergiler vb. yapılanmalar örgütlenmenin manevi aktarımında büyük bir fonksiyona sahiptir. Yani tüm bu gayretler örgütlenmenin tezahürü şeklinde okunabilir.²⁵⁴ Böyle bir makaleden beslenen örgüt mensupları aynı zamanda kendilerine bir kimlik bulmaktadırlar. Yani burada bir yere, bir gruba, bir fikre, bir kuruma aidiyet söz konusudur. Bu kimlik bilincinin bireylerde, örgütün vizyon ve misyonunu benimseme duygusunu sağladığı görülmektedir.

Kurum kültürünün maddi aktarıcılarına örnek olarak ise Bingöl'de BİL, Diyarbakır'da As İntegral dershanelerini ve Hizbullah cemaatine ait çeşitli dernekler ve yardım kuruluşları gösterilebilir. Özellikle dershanelerde lise çağındaki öğrencilere ulaşıldığı iddia edilmektedir.²⁵⁵ Bu uygulamayı sadece Hizbullah cemaati yapmamaktadır. Günümüzde birçok hareketin ya doğrudan ya da dolaylı olarak bir eğitim kurumu ile bağlantısının olduğu bilinmektedir.

Hizbullah cemaati artık siyasi partisi de olan bir sosyal harekettir. Kısa sürede ülkemizde birçok il ve ilçelerde teşkilatlanmaya başlamıştır. Manifestonun 5. Maddesinde²⁵⁶ anlatıldığı gibi örgüt artık çağın gerektirdiği şartlara göre hareket etmektedir. Yani insanlara ulaşmanın onlara hizmet vermenin maddi ve manevi ön gerekliliklerini yerine getirmeye çalıştığı faaliyetlerinden anlaşılmaktadır.

3.9. Dernekler

Talebi dün de bu gün de aynı olan Hizbullah, bugün adını kendisine yakın olan STK'larla yürütse de STK'ların ortak faaliyet alanı İslamiyet'i yaygınlaştırmak ve insanların İslam'a uygun yaşamalarını sağlamaktır. Bu anlayışla çok sayıda dernek kurmuşlardır. Bu derneklerin büyük bir kısmının müstakil olduğu bilinmektedir. Böyle yapmalarını ise aynı isim ve kişiye ait dernek kurulduğu zaman birisi kapatılınca hepsinin kapatılabileceği ihtimaline bağlamışlardır. Bu nedenle farklı isimler altında farklı kişilere ait dernek kurma yoluna gitmişlerdir. Bu iş beş liraya bakar, levha, boya şeklinde açıklama yaparak dernek kurmanın kolaylığına temas ederler. Mehmet Göktaş, insanları kapatamadıktan, susturamadıktan sonra dernek dediğiniz nedir ki bir daha kurulur tarzında açıklamalar yapmıştır.²⁵⁷

²⁵⁴ <http://www.hurseda.net/A-Kadir-Turan/49/A-Kadir-Turan/41838/Siyasette-Alternatif-Olmak-4.html>(16.03.2013).

²⁵⁵ <http://www.yeniaktuel.com.tr/tur104-2,176@2100.html>(23.02.2013).

²⁵⁶ Hizbullah Cemaati; içinde bulunduğu ortam ve şartları gözetererek, faaliyetlerinde ihtiyaç duyduğu ve çağın gerektirdiği her türlü meşru vasıtayı kullanır. İslami hedeflere ancak meşru vasıtalarla ulaşılması gerektiğine inanır. Gayri İslami yol ve vasıtalarla tevessül etmez. Hedef, yol ve yöntemlerinde nebevi çizgiyi esas alır.

²⁵⁷ <http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(10.12.2012).

Peygamber sevdalıları platformu adı altında toplanan -daha sonra kapatılan- bu dernekler arasında en güçlü olanın Mustazaf-der olduğu iddia edilmektedir. Derneğin isminin açılımı ise kendilerini Mustazaflar ve mazlumlar olarak gördükleri için böyle bir adı koymuşlardır. Bu dernek 2004'te aralarında Hizbullah davalarından yargılanan ve hüküm giyen kişilerin de bulunduğu bir grup tarafından Diyarbakır'da kurulmuştur. Kısa sürede başta Güneydoğu olmak üzere Türkiye genelinde şube ve temsilcilikleri açılmıştır.²⁵⁸ Ancak Diyarbakır'da Kutlu Doğum Haftası etkinliği kapsamında düzenlediği kalabalık mitinglerle adını duyuran Mustazaf-Der, 'Terör örgütü Hizbullah'ın amacı doğrultusunda faaliyetlerde bulunduğu' gerekçesiyle Diyarbakır 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından kapatılır. Derneğin kapatılmasına giden süreç, 24 Nisan 2007 tarihinde, Hizbullah davasından 10 yıl hüküm giyen ve bazılarının Mustazaf-Der üyesi olduğu tespit edilen kişilerin Mardin'de bir şahsı gasp ettikleri gerekçesiyle Adana'da yakalanmasıyla başlar. Kaçak sigara sattıkları²⁵⁹ belirlenen bu kişilerle bağlantılı oldukları tespit edilen ve çoğu Mustazaf-Der Konya ve Adana şubelerine üye 45 kişi gözaltına alınıp ve tutuklanarak cezaevine konulur. Davanın iddianamesini hazırlayan Adana Cumhuriyet Savcılığı, gözaltına alınan kişilerin kaçak sigaraları, derneğin Konya şubesinde depoladıklarını ve derneğe maddi destek sağladıklarını tespit eder. Ayrıca Gasp olayını gerçekleştirenlerin, Mustazaf-Der yöneticileri tarafından olayla ilgili sorgulandıkları belirlenmiştir.²⁶⁰

Bu nedenle Mustazaf-Der'in kapatılmasını protesto etmek amacıyla diğer illerin de katılımıyla Diyarbakır istasyon meydanında yaklaşık 14 bin kişinin katılımıyla "Ahde Vefa Mitingi" düzenlenmiştir. Bu mitingde konuşma yapan dernek başkanı Hüseyin Yılmaz, kapatılan Mustazaf Der'in şubelerini ortak platformlarda birlikte çalıştıkları Batman merkezli "Mustazaflar Cemiyeti" çatısı altında çalışmalarına devam etme kararı aldıklarını ifade eder. Yılmaz, Mustazaf Der Genel Merkezi olarak yeni bir siyasi oluşum başlatacaklarını ve bundan böyle "Mustazaflar Hareketi" olarak yollarına devam edeceklerini açıklar.²⁶¹ Daha açık söyleyecek olursak, Hizbullah bundan böyle, sivil toplum faaliyetlerini ikinci plana atıp yasal platformda siyasi çalışmaya öncelik verecek.²⁶² Zaten çok geçmeden de 2012 Aralık ayında Huda par isimli partilerini kurarlar. Siyasi alanda çalışmalarına böylelikle başlamış olurlar.

²⁵⁸ [http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/hizbullah-in-sivil-kollari-haberi-37784\(01.12.2012\).](http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/hizbullah-in-sivil-kollari-haberi-37784(01.12.2012).)

²⁵⁹ Hizbullah üzerinde çalışan bir emniyet yetkilisi ile yaptığım görüşmede; bu tür durumların şuan ki yapı tarafından doğru bulunmayacağını ayrıca bu kişilerin öncelikle örgüt tarafından sorgulanacağını vurguladı.

²⁶⁰ [http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/04/20/diyarbakir.merkezli.mustazaf.der.kapatildi/572935.0/index.html\(10.12.2012\).](http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/04/20/diyarbakir.merkezli.mustazaf.der.kapatildi/572935.0/index.html(10.12.2012).)

²⁶¹ [http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Ahde-Vefa-Mitingi-Ajanslara-Boyle-Yansidi-35420.html\(10.06.2013\).](http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Ahde-Vefa-Mitingi-Ajanslara-Boyle-Yansidi-35420.html(10.06.2013).)

²⁶² [http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756\(29.09.2012\).](http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756(29.09.2012).)

Hizbullah'ın etkinlik alanı sadece Mustazaflar Derneği ile sınırlı değil. Örgütün çok sayıda derneği kontrol altında tuttuğu bilinmektedir. Son dönemlerde dernekler aracılığıyla örgütlenme çalışmalarına yönelen örgütün, “*yardım kampanyası, kermes ve dayanışma günü*” adı altında etkinlikler düzenleyerek üye sayısını arttırmaya çalıştığı söylenmektedir. Dernek yönetimindeki yetkililerin Hizbullah'ın bozulan imajını düzeltmeye çalıştığı belirtiliyor. Kurban bayramında kurban derileri toplayan bu derneklerin İsrail'in Gazze saldırısından sonra da Filistin'e yardım kampanyaları organize ettiği vurgulanmaktadır. Derneklerin internet sitelerinde insanları bu kampanyalara çağırdığı bilinmektedir.²⁶³

Peygamber sevdalıları platformu adı altında toplanan ve sayıları yüze ulaşan derneklerden bazıları: Mustazaf-Der, Batman Mustazaf-Der, Bilge-Der, Toplumsal Dayanışma ve Şura Derneği, Anadolu İlim Derneği, Şefkat Eli Derneği, Sason Rahmet Pınarı Derneği, Beşiri Hizmet Derneği, Semere-Der, Sevgi-Der, Hür-Der, Akid-Der, İlim-Der, Sahabe-Der, Cami-Der, Köy-Der, Sağ-Çev-Der, Dost- Der, İhya-Der,²⁶⁴ Umut-Der (Muhtaçlar İle Dayanışma Derneği), İkra-Der (İkra Eğitim, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği), İhya Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Derneği, Bilge Kültür Eğitim Sağlık ve Dayanışma Derneği, Şefkat Eli-Der (Şefkat Eli Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği), Akdeniz Kültür İlim Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Anadolu İlim, Kültür, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (Anadolu-Der), Toplumsal Dayanışma ve Şura Derneği (Şura-Der), hayrın yolcuları derneği bu derneklerin en belli başlıları arasında yer almaktadır.²⁶⁵ Bu derneklerin hemen hepsi 17 Ocak 2000 yılında, İstanbul Beykoz'daki bir villaya düzenlenen baskından sonra kuruldu. Diyarbakır, Batman, Şanlıurfa, Adana, Ağrı, Bingöl, Bursa, Gaziantep, İzmir, Konya, Mersin, Siirt, Van, İstanbul gibi pek çok ilde faaliyet gösteriyor. Günümüzde yüz binlerin katıldığı mitingleri organize etmektedirler²⁶⁶. Ayrıca Diyarbakır'da üniversite hazırlık İntegral Dershanesi'nin, Mustazaf-Der üyelerince işletildiği bilinmektedir.²⁶⁷

CNN muhabiri Göksel Göksu örgütün önde gelen dernek temsilcileriyle bir röportaj yapar. Bu röportajda Batman'ın Diyarbakır'a nazaran daha radikal bir yapı arz ettiği dile getirilir. Bu durumu Doğru Haber Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Göktaş şu şekilde açıklar; “Evet gerçekten daha sert ve katı bir üslupları var. Batman Diyarbakır'la yarış halindedir. Zaten bu işin kökenlerinden birisi de Batman'dır.” Göksel Göksu ise bu farkı şu izlenimlerine yer vererek anlatmaktadır. ‘Batmanın Diyarbakır'dan farklı olduğu daha

²⁶³ <http://huseynisevda.biz/news.php?readmore=649>(26.12.2012).

²⁶⁴ <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/hizbullah-in-sivil-kollari-haberi-37784>(01.12.2012).

²⁶⁵ <http://www.yeniaktuel.com.tr/tur104-2,176@2100.html>(23.02.2013).

²⁶⁶ <http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/60484index.html>(10.12.2012).

²⁶⁷ <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/hizbullah-in-sivil-kollari-haberi-37784>(01.12.2012).

kapıdan girerken kendini göstermektedir. Giyimleriyle de davranışlarıyla da farklılar. Bu kapının ilk kez size açıldığının idrakinde olduğunuzu tahmin ediyoruz diyerek başlıyorlar söze. Diğer tüm dernek ve gazete binalarında olduğu gibi içeride mescit havası hâkim. Hemen hepsinde olduğu gibi burada da ayakkabılar çıkarılıyor. Ama ilk kez burada dernek başkanı Abdurrahman Cens'in bir bakışıyla aramıza sehpa yerleştiriliyor.' Göksel Göksu, her şeyin muamma gibi görüldüğü bir ortamda konuşmanın başlamasıyla birlikte sır perdelerinin bir bir aralandığını ifade etmektedir. Dernek başkanı 'bizi tanımak isteyenler icraatlarımızı takip edebilirler şeklinde söze başlar. Akabinde Batman'da nasıl bir yapılanma olduğuna değinir. Bizim çok farklı komisyonlarımız var. Mesela sulh ve uzlaşi komisyonumuz var. Buna müracaat eden kan davalı taraflar var. Eşiyle çocuğuyla problemlili insanlar var. Alacak verecek meseleleri var. Bunların bir uzlaşmaya varması için bize müracaat ediyorlar. Bizler bir karşılık beklemeden ücret almadan elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Ayrıca fıkıh komisyonumuz, taziye komisyonumuz. Ziyaret komisyonumuz, ilim araştırma komisyonumuz var.' Dernek Başkanı Misyonlarını ise şu şekilde izah etmektedir. 'Biz insanlığın bütün sorunlarının çözümünü İslam'ın öğretilerinde buluyoruz. Bunu şöyle anlamayalım. Ben Müslüman'ım demekle sorunlar hallolmuyor. İslam i bir yaşam yaşamak. Bir ilaca nasıl cebinizde taşımakla nasıl olmuyorsa siz İslam'ın güzel ahlakını yaşamadan, çözüme ulaşamazsınız, sıkıntıdan kurtulamazsınız. Bizim dernek olarak en büyük amacımız, İslam'ın tanınması, İslam'ın yaşanması, İslam'ın anlaşılmasıdır.'²⁶⁸

Batman farklı olarak algılansa da etkinlik anlamında diğer derneklerle aynı faaliyetleri yürütmektedir. Cemaat içinde İslami kurallar uygulanmakta, sorunlar İslami kurallar çerçevesinde çözülmektedir. Geniş katılımlı mitinglere imza atıldığı, yoksullara gıda yardımında bulunulduğu, düğün ve cenazelere katılımlar, kadın ve erkeklerin ayrı mekânlarda olmaları, çocukları kendi dersanelerinde eğitmeleri benzerlikler arasında yer almaktadır. Faaliyetler *imam* ya da *Seyda* adı verilen kişilerce yürütülmektedir. Bu kişilerin çoğunun imam veya öğretmenken mesleğine son verilenlerden oluştuğu bilinmektedir. Yapılan tüm etkinlikler kendi gazete, dergi ve televizyon kanallarından duyurulmaktadır.²⁶⁹

Sonuç olarak örgütün bu dernekler vasıtasıyla bölgede tabanını genişletmektedir. Çünkü bu yolla bölgede birçok muhtaç ve yoksul insanlara ve ailelere ulaşmaktadır. Bölgede var olan sosyal problemlerin çözümünde yer almaktadır. Örneğin kan davaları, aileler arasındaki kavgalar vb. meselelerin çözümü için uğraştıkları görülmektedir. Hizbullah'ın hem

²⁶⁸<http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(10.12.2012).

²⁶⁹<http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/60484/index.html>(10.12.2012).

bu insanların ihtiyaçlarını giderdiği hem de kendi davalarını bölge insanına anlattığı görülmektedir. Böylece bölge halkını arkasına almaktadır.

3.10. Peygamber Sevdalıları Platformu

Bilinenden çok farklı bir yapılanmayla gündeme gelen bir dönem cumhuriyet tarihinin en illegal örgütlerinden biri olan Hizbullah'ın son zamanlarda yasal alanlarda sivil araçlarla faaliyet gösterdiği ve özellikle Doğu ve Güneydoğu'da tabanını genişlettiği söylenmektedir. Örgütün, 2000 sonrası yeni dönemde yöntem değişikliğine giderek rahatsızlıklarını şiddet yerine protesto şeklinde dile getirdiği görülmektedir. Bu doğrultuda örgüt mensuplarının, kendilerine yakın çeşitli derneklerin katılımıyla peygamber sevdalıları platformu adı altında; Diyarbakır, Batman, Şanlıurfa, Adana, Van ve İstanbul gibi illerde kutlu doğum, karikatür krizi vb. hadiselerle ilgili büyük partilerin mitinglerini gölgede bırakacak kalabalıkların katıldığı organizasyonları düzenlediği bilinmektedir.²⁷⁰ Peygamber sevdalıları platformunun ana organizatörü Mustazaflar Derneği olarak kabul edilmektedir. Derneğin ismi ülkemizde Danimarka'da yayınlanan Hz. Muhammed karikatürlerinden sonra tanındı. Çünkü bu dernek Diyarbakır'da on binlerce insanın katıldığı büyük bir mitingin düzenlenmesine öncülük etmişti. Yine büyük şehirlerde ramazan aylarında kurduğu iftar çadırları, yardım paketleri ile adı sık sık duyulmaya başladı.²⁷¹

Hizbullah'ın bu organizasyonlarının ülkemizle sınır kalmadığı yurt dışında da kutlu doğum etkinlikleri düzenledikleri kendilerine ait basın yayın araçlarındaki haberlerden anlaşılmaktadır. Örgütün, kutlu doğum haftaları ile ilgili programları hem Türkiye'de hem de Avrupa'da takvime dökülüp işitsel ve görsel basınla insanlara duyurulmaktadır. Bu bağlamda "Kutlu Doğum Haftası" etkinlikleri Türkiye'de Şehir, İlçe, Belde ve köy köy organize edilirken Avrupa'nın da doğusundan (Yunanistan) batısına (İngiltere), kuzeyinden (Norveç) güneyine (İtalya) olmak üzere birçok ülke ve şehirde düzenlenecek etkinliklerle ihya edileceği insanlara ilan edilmektedir. Avrupa'nın farklı ülkelerinde yaşayan "Avrupa Peygamber Sevdalıları" tarafından organize edilecek olan Kutlu Doğum haftası etkinliklerinin yapılacağı yerler ve tarihler 2013 yılında; 16 Mart - Mannheim / Almanya, 17 Mart – Ingolstadt / Almanya, 24 Mart - Wels / Avusturya, 31 Mart - Antwerpen / Belçika, 06 Nisan - Worms / Almanya, 07 Nisan - Basel / İsviçre, 07 Nisan - Leipzig / Almanya, 14 Nisan - Paris / Fransa, 14 Nisan - Wiesbaden / Almanya, 14 Nisan - Como / İtalya, 20 Nisan - Oslo / Norveç vb. şekillerde duyurulmuştur.²⁷² İşte yapılacak olan tüm bu etkinlikler kendilerini

²⁷⁰ Aydınalp, s. 108.

²⁷¹ <http://www.yeniaktuel.com.tr/tur104-2,176@2100.html>(23.02.2013).

²⁷² http://www.peygambersevdalilari.com/2437_Avrupa-Peygamber-Sevdalilari-Kutlu-Dogum-Takvimi.html(23.03.2013).

peygamber sevdalıları olarak gören hizbullahi hareketin gönüllüleri tarafından organize edilmektedir.

Konuyla ilgili olarak Avrupa’da Peygamber Sevdalıları tarafından düzenlenen kutlu doğum etkinliğine katılan bir yazar izlenimlerini şu şekilde kaleme alır; “Avrupa’da kutlanan iki kutlu doğum programına katılma imkânım oldu... Dedim ya Avrupa; gurbet, hasret kokuyordu her yer buram buramdı. Binlerce insan katılmıştı Belçika’daki ‘Kutlu Doğum’ programına. Kürdüyle, Türküyle, Zazasıyla, Arabıyla, Farsıyla; siyahıyla, beyazıyla binlercesi... Hepsini bir arada tutan neydi? Hepsini bir araya getiren ne olabilirdi ki? Kendi kendime bunları düşünürken aklıma farklı bir şey geldi. Acaba denilseydi ki aynı yerde, aynı mekânda bir gurbet buluşması gerçekleşecek veya bir festival yapılacak; kaç kişi gelecekti. Elbette yine katılanlar olacaktı. Fakat asla bu oranda ve bu atmosferde olmazdı. Demek ki bu insanları bir araya toplayan ve onlara bu manevi atmosferi koklatan bir ortak payda vardı. O da Hz. Muhammed (sav) ve sevgisiydi. Çünkü bu insanlar orada O’nu anmak, O’nu anlamak için bir araya gelmişlerdi. Ona olan hasret ve özlem; gurbetin vermiş olduğu duygularla birleşince ortaya muhteşem bir tablo çıkıyordu. Kitaplarımı imzaladığım masadan insanları süzerken bunları düşünmeden edemedim.”²⁷³ Burada yazarında vurguladığı gibi insanların yoğun bir ilgi ve alakayla bir araya gelmesinde din faktörünün rolü büyüktür.

Aslında bu durum ünlü sosyolog E. Durkheim’in *din toplumun çimentosudur* sözünü doğrulayan bir olgudur. Çünkü oradaki insanların İslami bir davete icabet için toplandığı bilinmektedir. Söz konusu İslam ve Hz. peygamber olunca bu değerlere önem veren insanların etkinliği kimin düzenlediğine bakmaksızın organizasyona iştirak ettikleri görülmektedir. Burada gurbette olmanın İslami yaşantının az olduğu bir coğrafyada bulunmanın verdiği psikolojik durumun etkisi de söz konusudur. Görüldüğü gibi hareketin mensupları insanların değerlerine matuf organizasyonlar düzenlemekte ve bu insanlara hem dini hem de örgütlenme anlamında bir şeyler anlatmaktadır. Böyle bir platformda geniş bir halk kitlesine mesajlar daha rahat ulaştırabilmektedirler. Örgütün, insanların gönlünü, onların ihtiyaçlarına müteallik etkinlikler düzenleyerek kazandıkları görülmektedir. Çünkü bu toplantılarda İslami yaşam tarzından, tesettürden, kadın-erkek ilişkisinden aile hayatına dair birçok konu mütalaa edilmektedir. Kısacası Hizbullah, sivil bir tutum ve sivil bir üslup sayesinde yurt içi ve yurt dışında çok sayıda insana daha kolay ulaşabilmektedir.

Mesleğim icabı görev almış olduğum bu organizasyonların birinde; bir tane örgüt mensubunun kamera çekimi yapılmasından duyduğu rahatsızlığa şahit oldum. Bu tavrını da; “biz barış sürecine en büyük desteği veren bir örgütüz. Bu kadar tedbir alınmasına gerek yok.

---

²⁷³ [http://peygambersevdalilari.com/\(22.03.2013\)](http://peygambersevdalilari.com/(22.03.2013)).

İnsanlar kamera çekimi yapılmasından rahatsız oldukları için mitinge gelmiyorlar.” tarzında açıklamıştı. Bu etkinlikle ilgili diğer bir izlenimim mitingde kadın erkek saflarının ayrıl tutulmasıydı. Alana girişte görevliler kadın ve erkekleri kendi bölümlerine yönlendirmekteydi. Bu durum örgütün BDP ve PKK’yı eleştirdiği alanlardan birisidir. Haremlik-selamlık uygulaması muhafazakar bölge insanı tarafından da doğrulanacak ve aynı zamanda kadınların da kamusal alana katılımını sağlayacaktır. Yine hareketli müzik eşliğinde sık sık Tekbir ve Salat ü Selamlar okunarak insanların heyecanı ve motivasyonu üst düzeyde tutulmaktaydı. Diğer bir husus da örgütün bu programına katılan kişi sayısının nevroz etkinliğinde toplanan kişi sayısından daha fazla olduğudur. Bu da demek oluyor ki Hizbullah’ın bölgede PKK’ya nazaran daha avantajlı olduğudur. Bu organizasyonlarla ilgili bilinmesi gereken önemli bir husus da; organizasyonlara katılanların sadece Hizbullah mensubu olmadığı gerçeğidir. Çünkü orada aynı duygu ve düşüncüyü paylaşan diğer dini gruplarında katkısı ve katılımı söz konusudur.

Yapılan bu organizasyonlarla örgüt mensuplarının, orada toplanan insanlara hem istedikleri mesajları verdikleri hem de bir nevi gövde gösterisi yaptıkları anlaşılmaktadır. Aynı zamanda insanların ilgisi Hizbullah’a meşruiyet kazandırmakta, örgüt mensupları arasındaki motivasyon ve dayanışmayı güçlendirmektedir.²⁷⁴ Yine Hizbullah’ın bu organizasyonlarla bölgede geniş bir tabana sahip olmaya başladığı bir gerçektir. Son dönemde siyasi partisini de kuran Hizbullah’ın hızlıca teşkilatlandığı görülmekte ve önümüzdeki seçimlere katılması beklenmektedir. Ancak ne kadar başarılı olacağı konusunda açıklamalarda bulunmak şu an için erkendir. İslami Kürt kimliğinin taşıyıcısı olarak görülen Hizbullah’ın ne derece başarılı olup olmayacağı seçimlerden sonra belli olacaktır.

3.11. Siyasetle İlişkiler

Araştırmamıza başladığımızda sivilleşen Hizbullah’ın bu sürecin sonunda siyasallaşp siyasallaşmayacağı merak konusuydu. Hemen hemen örgütle ilgili yazılan ve paylaşılan bilgilerin çoğunda bu soru akıllara gelmekteydi. Fakat daha biz çalışmamızı sonlandırmadan Hizbullah, 2012 Aralık ayında Hüda par isimli partisini kurdu. Önümüzdeki seçimlere katılabilmek için ülkemizde birçok il ve ilçede ve yurt dışında teşkilatlanmaya başladı. Bu süreçle birlikte Hizbullah’ın resmi olarak siyasetle ilişkisi başlamış oldu.

Sosyal hareketlerin toplumda ve bölgede var olan siyasi boşlukları da kullanarak ortaya çıktığı yönünde kuramlar vardır. Bu durum Hizbullah için de geçerlidir. Hüda Par Genel Başkanı M. Hüseyin Yılmaz Hizbullah bağlantısına yönelik soruya; basının bu şekilde manşet yapmasının, olayı siyasi anlamadaki bir boşluğun doldurulması olarak değil de farklı

---

²⁷⁴ Ebaugh, s. 90.

mecraya çekilmesini doğru bulmadığını belirterek cevaplamıştır. Yılmaz'ın açıklamalarından da anladığımız gibi siyasi bir boşluğu doldurma durumu söz konusudur. Yine sözlerinin devamında Yılmaz, halka hizmet için partileştiklerini dile getirmiştir.²⁷⁵

3.11.1. Diğer Örgüt ve Gruplara Bakış

Hizbullah cemaati; yayınlanan manifestoya göre İslam'a ve Müslümanlara düşmanlık etmeyen, mazlum halkların meşru haklarını savunan ve bu uğurda mücadele verdiğini söyleyen diğer örgüt ve hareketlere İslami ilkeler ışığında yaklaşımda bulunduklarını belirtirler.²⁷⁶ Bu açıklamadan örgütün kimlerin yanında veya kimlere karşı olacağı anlaşılmaktadır. Yaklaşımlarının temelini İslam'ı ilkelerin oluşturduğunu söylemektedirler. Kısacası İslam'ı karşısına alan her hareketin karşısında olacaklarını vurguladıkları görülmektedir. Ancak bu karşısında olma durumu bir zamanlar şiddet eylemleriyle somutlaşmıştır. Fakat günümüzde yapmış oldukları açıklamalardan ve mücadele metotlarından anlaşıldığı üzere tepkilerini sözlü olarak çeşitli basın yayın organları veya basın açıklamalarıyla dile getirdikleri görülmektedir. Mesela başörtüsü yüzünden mağdur olan bir öğrencinin durumunu haber yapmaları ve muhataplarına duymuş oldukları rahatsızlığı iletmeleri bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Hizbullah cemaati; yine yayınlanan manifestoda ideolojisi ne olursa olsun diğer cemaat, tarikat, parti, örgüt, grup veya siyasi oluşumlarla yersiz ve gereksiz sürtüşmelere girmenin ne kendilerine ne de insanlara fayda getirmeyeceğine olan inançlarını paylaşmaktadırlar. Ayrıca aynı amaca farklı metotlarla hizmet etmeye çalışan grup ve oluşumlarla sürtüşmenin düşmanın elini güçlendireceğini ve kendi hareketlerini de yıpratacağını vurgulamaktadırlar. Ancak İslam'a ve Müslüman halka zarar verecek bir saldırı olduğunda da hareket olarak İslam'ın ve uluslararası hukukun tanıdığı meşru müdafaa hakkını kullanacaklarını söylemektedirler.²⁷⁷ Oysa bir zamanlar fikri anlamda anlaşılmadıkları kişi ve gruplara karşı böyle bir yasal zeminde mücadele etmedikleri, insanı ve hukuki olmayan yöntemlerle insanları öldürdükleri bilinmektedir. Aslında yapılan bu vahşi eylemleri tüm Hizbullah mensuplarına yüklemek çok da bilimsel olmayacaktır. Çünkü örgüt içinde samimi duygularla İslam'a hizmet etme adına veya bir şekilde mecburiyetten bulunanların olduğu bir gerçektir. Bu insanların vahşice işlenen bu cinayetlerle anılması doğru olmayacaktır. Onların yapılan eylemlerde ne eli ne de gönlü vardır. Fakat bir takım radikal duygulu veya maddi

²⁷⁵ <http://www.showhaber.com/2004den-once-hizbullahin-yetkilerinin-bize-sorulmasini-dogru-bulmuyoruz-631199h.htm>(31.05.2013).

²⁷⁶ <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

²⁷⁷ <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html>(25.10.2012).

çkar için örgütte bulunanların durumu farklıdır. Zaten insani olmayan eylemler onların ürünü olarak gözükmeştir. Bu insanlar bazen kendi kararlarına göre bazen de kılıf olarak kullandıkları örgütte bazı güçlerin kendilerinden istekleri doğrultusunda eylemlerini gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Örgütün önde gelen üst düzey sorumluları da bu minvalde açıklamalar yapmaktadırlar. Detaylı bilgi için NTV’de yapılan program izlenebilir.

Örgüt kendilerine ait internet sitelerinde; İslam tarihi boyunca İslam’a ve Müslümanlara hizmet etmek için birçok dini grup ve hareketin ortaya çıktığına, bu hareketlerin her birinin mücadele esnasında kendilerine has olumlu veya olumsuz manada tecrübelerinin olduğuna, bu hareketlerin tecrübelerinin daha sonra teşekkül eden diğer dini gruplara örnek teşkil ettiğini belirtirler. Nitekim İslam tarihi boyunca ortaya çıkan bütün dini hareketlerin dolaylı veya dolaysız olarak birbirinin devamı olarak görülebileceğine dayalı açıklamalar yapmışlardır.²⁷⁸ Bu anlamda Hizbullah’ın diğer İslami grupları bir nevi kardeş olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Burada kardeşliğin önemli kriteri grubun İslami bir yapı arz etmesi ya da İslam karşıtı olmamasıdır. Ancak örgüt üst düzey sorumlusu olarak bilinen İsa Altsoy, geçmişte veya günümüzde İslami hiçbir hareketin devamı olmadıklarını kendi dilinden Hizbullah isimli eserinde kaleme alır. Hareketlerinin ne ülke içinde ne de ülke dışında herhangi bir toplumsal grubun mirasına konmadıklarına değinir. Ancak bu durumu hareketleri için avantaj olarak görmemektedir. Bilakis herhangi bir grubun devamı olmalarının Hizbullah’ın faydasına olacağını belirtir. En azından işe sıfır noktasından değil de emaneti devraldığımız noktadan ileriye götürmek için uğraşmamız gerekirdi tarzında açıklamalar yapmıştır.²⁷⁹

Hizbullah’a yakın kişiler tarafından; dini grupları, onların önderlerini, İslami kimliği olan bilginleri değerlendirirken o dönemin toplumsal şartlarının dikkate alınması gerektiğine dayalı izahlar yapılmaktadır. Bu insanları ve hareketleri tümünden kabul ret etmenin doğru olmadığını ele alırlar. Akabinde bu kişiler ve gruplar hakkında kendi duygularımıza, ön yargılarımıza, düşünce yapımıza, mezhebi anlayışımıza ve dönemimize dayanarak açıklama yapmaktan kaçınmak gerektiğine temas etmektedirler.²⁸⁰ Toplumsal gruplar arasında çıkan anlaşmazlıklar genelde fikri anlamda yapılan yorum ve açıklamalardan kaynaklanmaktadır. Günümüzdeki hareketlerin birçoğu sosyal, dini, kültürel ve siyasi meseleleri kendi bakış açılarına göre ele almaktadır. Yani tek doğru olarak kendi yorumlarını kabul etmekte ve bu tavırlarını da mensuplarına deklare etmektedirler. Bu nedenle bazen gruplar arasında sonucu şiddete varacak tartışmalar yaşanmaktadır. Hizbullah’ın böyle bir durumun yaşanmaması için

²⁷⁸ http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=99(25.02.2013).

²⁷⁹ http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=96(25.02.2013).

²⁸⁰ http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=98(25.02.2013).

mensuplarını bu konular hakkında bilgilendirdiği, bir nevi onları şiddet ve tartışmadan uzak tutacak reçeteler sunduğu görülmektedir. Ancak toplumsal gruplar arasındaki bu fikri zıtlasmalar grup içi dayanışmanın artmasını ve kimlik bilincinin gelişmesini sağlamaktadır. Her ne kadar örgüt, bizler diğer gruplarla yersiz tartışmalara girmeyelim mesajını mensuplarına verse de hareketlerinin hayatiyetinin devamı için kendine özgü bir duruşu ve meseleleri yaklaşımı olmalıdır. Çünkü örgüt mensuplarında bir aidiyet hissi oluşmalıdır. Aksi takdirde insanlara ulaşmaları ve onları hareketlerine katmaları ayrıca mensuplarını bir arada tutmaları zor olacaktır.

Bir önceki paragrafta İslami gruplarla çatışmanın fayda vermeyeceğine dayalı açıklamalara yer verilmişti. Ancak çıtayı daha da genişleterek İslami gayreti olmayan bir nevi seküler yapı arz eden diğer toplumsal gruplarla da çatışmanın her iki taraf içinde olumsuz yansımalarının olacağı vurgulanır. İsmi, ideolojisi ve siyasi eğilimi ne olursa olsun, aynı coğrafyada mücadele eden, ortak sorunlarla boğuşan ve ortak düşmanla yüz yüze bulunan bütün grup, cemaat ve hareketlerin, gerekirse düşünsel ayrılıklarını ve ihtilaflarını bir kenara bırakıp asgari müştereklerde anlaşarak, birbirleri ile çatışmadan uzak, ortak düşmanları olan zulüm rejimine karşı mücadele etmeyi kendilerine prensip edinmeleri ve bu anlayışla birbirlerine yaklaşımda bulunmaları gerektiğine dayalı açıklamalara yer vermektedirler.²⁸¹ Burada anlatılanlardan ülkemizde geniş bir toplumsal tabanı olan ve aynı zamanda İslami bir yapısı olmayan PKK ve onun siyasi uzantısı olan BDP ile Hizbullahî hareketin herhangi bir çatışmaya girmeyeceği mesajı anlaşılabilir. Oysa bir dönem her iki taraftan büyük kayıpların verildiği bir çatışmanın yaşandığı bir dönem mevcuttur.

Örgütün fikri yapısını daha iyi tanıma adına Huda Par Genel Başkanı M. Hüseyin Yılmaz'ın bu başlık altında ülkemizin bir gerçeği olan Alevilik ve cem evlerinin statüsü ile ilgili yapmış olduğu açıklamaları paylaşmakta yarar vardır. Yılmaz, Aleviliğin Müslümanlığın içerisinde yer aldığına, cem evlerinin ibadethane değil de kültür evi olarak görülmesi gerektiğine belirtmiştir. Ayrıca din dersinin zorunlu olması ve dersi almak istemeyenlere dilekçe ile muaf olma imkânının verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Son olarak insanların bu konularla kınanmamasını dile getirmiştir.²⁸²

Sonuç olarak cemaat diğer dini ve sosyal gruplara olan bakışını şu şekilde özetlemektedir. “Hiçbir zaman “Cemaatimiz haktır, dışımızdaki bütün grup ve cemaatler ise batıldır” şeklinde yanlış ve bağnaz bir anlayış içinde olmadık. Böyle dar ve bağnaz bir görüş ve anlayış içinde olanlara karşı çıktık ve sert tepki gösterdik. Üstat Bediüzzaman'ın deyişiyle;

²⁸¹ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=94\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=94(25.02.2013)).

²⁸² [http://www.showhaber.com/2004den-once-hizbullahin-yetkilerinin-bize-sorulmasini-dogru-bulmuyoruz-631199h.htm\(31.05.2013\)](http://www.showhaber.com/2004den-once-hizbullahin-yetkilerinin-bize-sorulmasini-dogru-bulmuyoruz-631199h.htm(31.05.2013)).

“Herkes benim meşrebim, mesleğim ve mektebim haktır diyebilir. Ancak, hak yalnızca benim meşrebim, mesleğim veya mektebimdir demeye hakkı yoktur” şeklindeki veciz beyanını kendimize prensip olarak kabul ettik. Mücadele hayatımızın her döneminde sürekli bu prensibe bağlı kaldık. İslam dairesi içindeki bütün Müslüman grup ve cemaatlara bu anlayışla yaklaşım gösterip, ilişkilerimizi buna göre düzenledik.”²⁸³

3.11.2. Kürt Sorunu

Kürt sorunu, ülkemizde bir dönem devlet tarafından inkâr edilen bir olgu olarak kabul edilmektedir. Devlet yetkilileri, Kürt halkının dile getirdiği mağduriyetlerin aslında doğru olmadığına inandığı bilinmektedir. Bu nedenle de iktidarı elinde bulunduran yetkililerin çeşitli medya organlarına baskı yaparak bölge halkının yaşadığı sıkıntıların gündem olmasını engellediği söylenmektedir. Böyle bir baskı ortamında Kürt kökenli vatandaşlar seslerini ve mağduriyetlerini yetkili mercilere yeterince duyuramadıklarını dile getirirler. Hal böyle olunca insanlar haklarını başka türlü arama yöntemlerine başvururlar. Bölgede yaşanan sorunların farkında olan diğer devlet ve grupların da desteğiyle yöre insanı örgütlenmeye başlar. Ülkemizde bu minvalde birçok toplumsal grubun teşekkül ettiği bilinmektedir. Tabi ki bu grupların meydana gelmesinde sadece bu anlatılanlar değil daha birçok toplumsal sebeplerin de var olduğu göz ardı edilmemelidir. Bölgede zuhur eden gruplar incelendiğinde bazılarının dini, bazılarının ekonomik, bazılarının etnik, bazılarının ise kültürel anlamda motive oldukları görülmektedir. Bu sürecin yaşanmasında modernleşmenin de etkisi vardır. Çünkü modernleşmeyle birlikte teknolojik gelişmeler vasıtasıyla dünyada bir küreselleşme süreci başladı. Böylelikle uzaklar yakınlaşarak dünya adeta bir köy haline dönüştü. Toplamlar ve insanlar birbirlerinden iyi veya kötü yönde etkilenmeye başladılar. Her türlü pozitif gelişmelerden ve ortak problemlerden haberdar olma imkânına sahip oldular. Bu evrenselleşme süreci sonucunda bir takım uluslararası kuruluşlar teşekkül etmeye başladı. İşte bu kurum ve kuruluşlar yoluyla insanlar ve toplumlar sıkıntılarını çözüm aradılar. Tabiri caizse toplumlar seslerini dünya kamuoyuna duyurabilme imkânına sahip oldular. Ayrıca günümüz devlet politikasında böyle bir sindirme aşlayışı hâkim olmadığı için bilhassa da özgürlükler alanında sağlanan imkânlar vasıtasıyla bu sorun hem kabul edilmiş hem de Kürt halkına ihtiyaçlarını ve seslerini duyurma olanağı verilmiştir.

Ülkemizde teşekkül eden bu hareketlerden biri de Hizbullah’tır. Hizbullah’ın daha çok dini bir ideoloji etrafında yapılanmış olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Marksist bir ideolojiye sahip olan PKK terör örgütü ile yolları ayrıştırmaktadır. Her ne kadar PKK terör örgütü Kürt halkının inancını kullanmaya çalışmış olsa da özellikle son dönemlerdeki İslam

²⁸³ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=93\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=93(25.02.2013)).

karşıtı açıklamaları, Zerdüşt inancını öven ve mensuplarına tavsiye eden uygulamaları tüm gerçeği ortaya koymaktadır. Bu durumun farkında olan Hizbullah örgütünün PKK ya karşı bir İslami duruş sergileyerek Kürt halkı nezdinde yer edinmeye çalışma gayreti içerisinde olduğu görülmektedir.

Örgüte yakın bir çalışmada, Hizbullah mensuplarının büyük çoğunluğunun Kürt Müslümanlardan oluştuğu belirtilmiştir. Bu durumun nedenini ise hareketin ortaya çıktığı yerin Kürt kökenli vatandaşların yaşadığı bir bölge olmasına bağlamışlardır. Hareketin Batı illerinde ortaya çıkması durumunda ise örgüt mensuplarının çoğunluğunu Müslüman Türklerin oluşturacağını söylemektedirler. Örgüt içerisinde Türk, Kürt, Zaza, Arap Çerkez ve daha birçok etnik kökenden insanların yer aldığını belirtmektedirler. Kendileri için önemli olanın bir insanın etnik aidiyeti ne olursa olsun öncelikle Müslüman olmasının önemine değinmişlerdir. Hizbullahi hareketin etnik milliyetçilik yapmadığına hatta örgütü Kürtçü veya Türkçü olarak tanımlamanın mümkün olmadığına temas etmişlerdir. Bu konudaki tutumlarını Kuran'daki²⁸⁴ düsturların belirlediğini söylemektedirler. Hiç kimsenin ırkını ve cinsiyetini seçme imkânının olmadığına tüm bunların Allah'ın takdiri olduğunu ileri sürmüşlerdir.²⁸⁵

Üstünlüğün soy-sopta ve mal-mülkte olmadığına, Allah a karşı kulluk görevini en iyi yapmada olduğuna temas etmişlerdir. Buradan da “Bir Türk Dünyaya Bedeldir.” Türk öğün, çalış, güven”, “Türkün Türk'ten başka dostu yoktur.” veya “Ne Mutlu Türküm diyene!” gibi sözlerin faşizmi çağrıştırdığını İslam'ın bu tür sloganları yıllar önce ayaklar altına aldığını vurgulamışlardır. Hatta bu tür söylemlerin değişik milletlerden meydana gelmiş bu millette kin ve nefret duygularını körükleyip düşmanlıktan başka bir işe yaramadığına dair açıklamalarda bulunmaktadırlar. Bir ırkı diğer ırktan, bir milleti diğer millettten üstün görmenin ilkel bir duruş olmadığını söylemektedirler. Ardından her sabah okunan “Türküm, doğruyum, çalışkanım...” şeklinde devam eden ant içmenin de hiçbir kürdü Türkleştiremediğini ileri sürmüşlerdir. Yine dağlara yazılan “Ne mutlu Türküm diyene...” tarzındaki yazıların Kürt kökenli vatandaşların zihinlerinde Türklerin işgalci olduğu algısını oluşturduğuna, Kürtlerin bu algısının aslında doğru olduğuna, bu duruma örnek olarak da tek parti döneminin Adalet Bakanı olan Mahmut Esad Bozkurt'un; “Bu memlekette Türk olmayanların bir tek hakkı vardır; Türklere hizmetçi olmak, Türklere köle olma hakkı...”

---

²⁸⁴ Hucurat suresi 13. Ayet: “Ey insanlar, gerçekten biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabileler (şeklinde) kıldık. Şüphesiz, Allah katında sizin en üstün (kerim) olanınız, (ırk ya da soyca değil) takvaca en ileri olanınızdır. Şüphesiz Allah, bilendir, haber alandır.” Rum suresi 22. Ayet: “Göklerin ve yerin yaratılmasın ile dillerinizin ve renklerinizin ayrı olması, O'nun ayetlerindendir. Şüphesiz bunda, bilenler için gerçekten ayetler vardır.”

²⁸⁵ Yılmaz, vd. s.140-142.

açıklamalarını göstermişlerdir.²⁸⁶ Tüm bu anlatılanlar bir dönem yaşanmış olabilir fakat günümüzde böyle bir durum söz konusu değildir. Çünkü günümüzde özellikle Kürtlerin yaşadığı doğu bölgelerinde yaşanan bu acıların dinmesi ve var olan hukuksuzluğun giderilmesi adına hükümet tarafından bölgeye eğitim, sağlık, ulaşım, kültür ve daha birçok alanda ciddi yatırımlar yapılmaktadır. Kültürel anlamda da bu açılımlar yapılmıştır.

Son dönemlerde Hizbullah'ın strateji değişikliği yaparak ülkemizde toplum tarafından kabul gören bir hareket olma uğraşı içinde olduğuna şahitlik etmekteyiz. Bu gayretlerinin somut örneklerinden biri de ülkemizin uzun bir süredir gündeminde olan Kürt sorunu ile ilgili olan açıklamaları ve çözüm önerileridir. Mesela hükümetin bu problemle ilgili tutumlarını kendi internet sitelerinde şöyle değerlendirmektedirler. Kürt sorunu ile ilgili olarak sitelerinde şu açıklamalara yer vermişlerdir; “Hükümetin attığı yanlış adımlarından biri Kürt sorunuyla ilgiliydi. 90 yıldır Kemalist rejimin zulmüne maruz kalan ve katliamlardan geçirilen Müslüman Kürt halkının acısını paylaşma ve gasp edilen haklarını iade etme yerine 30 yıldır Kürt halkına tahakküm için çabalayan, binlerce Kürdün kanını akıtan PKK'yı muhatap almaya çalıştı. Düşüncesi, ideolojisi ve duruşuyla Müslüman Kürt halkıyla hiçbir bağı bulunmayan PKK yöneticileriyle Oslo'da gizli görüşmeler gerçekleştirdi. Ülkede ise PKK'nın sivil uzantıları muhatap alındı. Müslüman Kürt halkı ve sivil toplum örgütleri yok sayıldı. Hatta halkın sesi durumundaki sivil toplum örgütlerinin susturulması için birçoğunun yöneticileri ve üyeleri zindanlara atılırken, yüz binleri meydanlara toplayan sivil toplum kuruluşlarının kapılarına kilit vuruldu.”²⁸⁷

Ruşen Çakır son dönemlerde Hizbullah'ın sahneye çıkışıyla ilgili olarak şu açıklamalarda bulunmuştur; “Mustazaflar Hareketi adıyla siyaset sahnesine çıkan Hizbullah'ın AKP iktidarını İslam, PKK'yı da Kürtlük ekseninde eleştireceğini gösteriyor. Hâlbuki Hizbullah bugüne kadar devleti, Kürt sorununa yeteri kadar ilgi göstermediği, PKK'yı da Kürtlerin İslami hassasiyetlerini önemsemediği iddiasıyla eleştiriyordu. Dolayısıyla çok ciddi bir strateji değişikliğiyle karşı karşıyayız. Bunda AKP'nin Kürt sorununda ret, inkâr ve asimilasyon olarak özetlenebilecek geleneksel devlet politikasıyla arasına mesafe koyması, PKK'nın da din konusunda dilini yumuşatıp dindarların hoşuna gidecek bazı isimleri bünyesine katması etkili olmuşa benzer.”²⁸⁸ Tüm bu çabalar aslında Hizbullah'ın farkını ortaya koyarak kendi söylemini geliştirerek bölgede alternatif bir güç haline gelmeye çalıştığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

---

²⁸⁶ Yılmaz, vd. s. 142-147.

²⁸⁷ [http://yesrip.com/haber.php?id=8139\(28.03.2013\)](http://yesrip.com/haber.php?id=8139(28.03.2013)).

²⁸⁸ [http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756\(29.09.2012\)](http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756(29.09.2012)).

Manifestonun 19. Maddesinde; “Hizbullah Cemaati; bütün kavimlerin varlığını kabul eder ve Kur’an’da ifadesini bulduğu şekliyle kavimlerin çeşitliliğini Allah c.c. bir ayeti olarak görür. Hiçbir ırkın diğer bir ırka üstünlüğünü kabul etmez. Üstünlüğün takvada olduğuna inanır. Ümmeti parçalayıcı her türden ırkçılığı ve cahili asabiyeti reddeder. Dili, ırkı ve rengi ne olursa olsun bütün insanları hukuk karşısında eşit görür.” diyerek ırkçılığa, kabile ve kan bağları ile bağlanılabilecek her türlü ayrımcılığa eşitsizliğe karşı olduklarını açık bir şekilde dile getirmektedir.²⁸⁹ Kürt sorunu etnik bir inkâr politikası sonucu ortaya çıkmış bir sorun olarak ele alındığında, Hizbullah yayınlanan manifestoyla her türlü etnik ayrımcılığa karşı olduğunu göstermektedir. Böylece etnik ayrımcılık yapmayarak, Kürtlerin kültürlerini yaşamlarına engel teşkil eden sorunlara çözüm politikası üreterek bölgede var olan tabanını özellikle İslami kimliğini kullanarak genişletebilir.

Kürt sorunun temelini oluşturan etkenlerden bir tanesi de dildir. Ulus-devlet anlayışı gereği bölge halkının dili yasaklanmıştır. İnsanların ana dillerini konuşmaları yasaklanmıştır. Aslında Kürt sorunun en temel sebebini bu yasak oluşturmaktadır. Bu nedenle örgüt yayınlanan manifestonun 20. Maddesinde bu konuyla ilgili bir açılım yaptığı görülmektedir; “Diller Allah’ın ayetlerindendir.” Hizbullah cemaati, konuşulan bütün dillerin varlığını kabul etmekle beraber, içinde bulunduğu toplumun dilini kullanmayı tercih eder. Kürtçenin resmi dil olması ve başta eğitim, öğretim olmak üzere Kürt halkına her alanda Kürtçe ile hizmet verilmesi için her zeminde gerekli çabaları gösterir.” Bununla beraber “İçinde bulunduğu toplumun dilini kullanmayı tercih eder.” diyerek her kavmin ve ırkın kendi dili ile hür ve özgür şekilde konuşabilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁹⁰ “Kürtçenin resmi dil olması ve başta eğitim ve öğretim olmak üzere Kürt halkına her alanda Kürtçe ile hizmet verilmesi için her zeminde gerekli çabayı gösterir.” Demek suretiyle halkların kendi dilleri ile eğitim yapmalarını önemseyişi anlaşılmaktadır. Ana dille eğitime imkân ve şartları doğrultusunda sahip çıkacağını, Ana dille eğitimin mücadelesini vereceğini vurgular. Herkesin kendi dili ile eğitim hakkını ilahi bir hak olarak görüp Ana dille eğitimin önünün açılması gerektiğini savunur.²⁹¹

İsa Altsoy, Kürt sorununu hangi etnik aidiyetten olursa olsun tüm Müslümanların sorunu olarak gördüklerini savunur. Bu sorunun, adil bir şekilde ve İslam’a uygun olarak çözüme kavuşturulması için bütün Müslümanların soruna el atmaları ve sahiplenmeleri

²⁸⁹<http://hurseda.net/Faysal-Yaman/270/Faysal-Yaman/3401/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Uzerine.html>(17.02.2013).

²⁹⁰<http://hurseda.net/Faysal-Yaman/270/Faysal-Yaman/3401/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Uzerine.html>(17.02.2013).

²⁹¹<http://hurseda.net/Faysal-Yaman/270/Faysal-Yaman/3401/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Uzerine.html>(17.02.2013).

gerektiğini vurgular. Devamında Altsoy, dünyanın herhangi bir yerindeki Müslüman halkın var olan sorunu ile ilgilenmek İslami bir sorumluluk gereği ise aynı şekilde Kürt halkına karşı olan baskı ve zulümlere karşı da sessiz kalmamanın İslami bir sorumluluk olduğuna dikkatleri çekmektedir. Altsoy son olarak ise; “Müslüman Kürt halkının temel İslami ve insani haklarını savunmaktan vazgeçmeyeceğiz. Bu haklı istek ve taleplerin peşini bırakmayacağız ve bu hakların elde edilmesi için mücadelemize devam edeceğiz.” açıklamalarında bulunmuştur.²⁹²

3.11.3. PKK ve BDP

Bölücü terör örgütü PKK’nın ideolojik misyonu ve halk arasındaki desteği sayesinde, Hizbullah örgütünün gelişmesi ve güçlenmesinde büyük bir engel teşkil ettiği iddiaları mevcuttur. Aynı kaygıyı PKK’nın da Hizbullah’a karşı taşıdığı söylenmektedir. Hizbullah PKK’yı, Müslümanları öldürmekle, Ermenilerle işbirliği yapmakla, komünizme hizmet etmekle ve Müslüman bir toplumu bölmeye çalışmakla suçlamaktadır.²⁹³ Her iki örgütün de bölge halkının desteğini alma gayreti içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle Hizbullah ve PKK’nın bölgede tek söz sahibi olma adına çatışma içerisinde oldukları görülmektedir. Bu çatışmanın temelini aslında iki örgüt arasındaki ideolojik tutum farkı belirlemektedir. Bu durumu sosyolojik olarak izah etmeye çalışırsak; her iki örgüt de kıt kaynaklar üzerinde egemen olmaya çalışmaktadır. Bu mücadelenin ismi de toplum biliminde çatışmacı yaklaşım olarak yorumlanmaktadır.

Yapılan açıklamalardan sonra çatışmanın fiiliyata dönüşmesiyle ilgili olarak kısa bir hatırlatma yaptıktan sonra günümüzde her iki örgütün birbirlerine karşı tavır ve tutumlarını değerlendirmeye çalışacağız. PKK terör örgütünün Hizbullah ilim grubunu baskı altına alabilmek ve boyun eğdirmek amacıyla, Mayıs 1991 yılında bazı Hizbullah mensuplarını öldürmekle bu süreci başlattığı iddia edilmektedir.²⁹⁴ Bunun üzerine Hizbullah terör örgütü PKK terör örgütüne karşı silahlı eylemlere başlamış ve iki taraftan da pek çok militan ve sempatizan kaçırılarak öldürülmüştür. Bu ölümlerin sayısı 1991-1995 yılları arasında her iki tarafla beraber yaklaşık 700’e yakın olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Bu eylemlerin 500 kadarının yasadışı Hizbullah-ilim örgütü, 200 kadarını ise PKK terör örgütünün gerçekleştirdiği tahmin edilmektedir. 1995 yılı içerisinde ise her iki grubun da birbirlerine

---

²⁹² [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=87\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=87(25.02.2013)).

²⁹³ Yurtseven, s. 75.

²⁹⁴ Dini bir hareket olarak İslam’a ve topluma hizmet etme amacıyla kurulan Hizbullah’ın şiddete PKK’nın tahrikleriyle bulaştıklarını günümüzde bazı Hizbullah üst düzey sorumluları ileri sürmektedir. Hizbullah’ın eylemlerinin tamamen nefsi müdafaa olduğunu iddia etmektedirler. Yani Hizbullah PKK’nın saldırılarıyla şiddete başvurmak zorunda kalmıştır minvalinde açıklamalar yapmaktadırlar. Ayrıca bazı eylemlerin de örgüt içine sızan bazı güç odakları tarafından örgüt adına suç işlediklerine temas etmektedirler.

karşı eylemlerden kaçındığı bilinmektedir. Hizbullah örgütünün saldırıları karşısında PKK'nın barış istemek zorunda kaldığı bilgisi kaynaklarda paylaşılmaktadır. Ayrıca bu barış sürecinin yaşanmasında Kuzey Irak'taki Kürt lider Mesut Barzani'nin arabuluculuk yaptığı iddia edilmektedir. İki örgüt arasındaki çatışma sona erdiğinde PKK'nın bölgedeki etkinliğinin azaldığı, Hizbullah'ın ise bölgede söz sahibi olduğu söylenmektedir. Bu durumun da Hizbullah terör örgütünün, bölgede militan ve sempatizan sayısının artmasına, silah ve cephanesinin genişlemesine neden olduğuna dair açıklamalar yapılmıştır.²⁹⁵

1994 yılında yakalanan Hizbullah militanları hakkında Diyarbakır DGM Başsavcılığı'na hazırlanan iddianamede şu ifadeler yer verilmiştir: "Hizbullah, PKK örgütünün bölgede hâkim olduğu dönemlerde yaygın olan şiddet ve terör olaylarına bir tepki olarak ortaya çıkan fiildir. Terör örgütü Hizbullah, ideolojik gayesini hayata geçirmek hususunda en etkili rakiplerinin bölücü terör örgütü PKK olduğu fikrini benimsemişti. Bu nedenle, devlete ve anayasal sisteme karşı savaştan önce, terör örgütü PKK'ya karşı savaşarak, devletin güvenliğini sağlamak ve bu sayede örgütsel yapılanmasını kolay inşa etmek amacını gütmektedir. Ne var ki, Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütlerinin düştüğü acı yanılgıya kendisi de düşmüştü. Devlet akılcı stratejisi ve etkili askeri gücüyle, hem Hizbullah'ı hem de PKK'yı tükenme noktasına getirmiştir."²⁹⁶ Ancak burada şu hususa değinmekte fayda vardır. Hizbullah'ın sırf PKK ile mücadele için kurulmuş bir örgüt olmadığı yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. Örgütle alakalı dokümanları incelediğimizde Hizbullah'ı, İslami hassasiyeti olan birkaç insanın bir araya gelerek İslam'a hizmet etme adına teşkilatlanıp kurmuş oldukları bir sosyal grup olarak ele alabiliriz. Şiddete meylin daha sonraki yıllarda meydana geldiğine yapılan araştırmalar neticesinde ulaşılmaktadır. Örgütün şiddete bulaşma neden ve gerekçelerine çalışmamızın birinci bölümünde ayrı bir başlık altında yer vermiştik. Sonuç olarak Hizbullah ülkemizde dine hizmet için kurulmuş bir örgüt olarak bilinmektedir. Fakat daha sonraları örgütün potansiyelinin farkında olan bazı iç ve dış güç odakların örgütle bir şekilde bağlantı kurdukları yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. İşte bu ilişkilerden sonra örgütün radikalleştiği ve giderek şiddet içerikli eylemlerde yer aldığı görülmektedir. PKK ile olan çatışma da bu süreçten sonra vuku bulmaya başlamıştır.

PKK ve Hizbullah ülkemizde özellikle Doğu'da ve Güneydoğu'da hâkimiyet kurma, bölgede etkin olabilme gayreti içerisindeyler. Bilhassa ilim grubunun gayesi önce PKK'yı ortadan kaldırmak, sonra da laik Türkiye Cumhuriyetine karşı ayaklanıp İslamcı bir

²⁹⁵ Yurtseven, s. 75.

²⁹⁶ [http://www.smileturkiye.com/blog/?p=3147\(29.10.2012\)](http://www.smileturkiye.com/blog/?p=3147(29.10.2012)).

Kürt devleti kurmak şeklinde tezahür etmektedir. Hal böyle olunca hedef ve eylemleri farklı olan bu örgütler dönem dönem karşı karşıya gelmişlerdir ve gelmektedir de. PKK-Hizbullah arasındaki en son ateşkes 1996 veya 1997 yıllarında olmuştur. O günden bugüne aralarında kayda değer bir çatışma olmamıştır. Hatta örgütün iş yerleri molotoflandığında diyalog yolunu iyi geliştirmişlerdir. PKK'nın ileri gelenleri ile *biz artık provokasyona gelmek istemiyoruz, birileri bizi kullanmak istiyor, siz buna alet olmayın* telkinlerinde bulunabilme cesareti gösterebilmişlerdir. Bu cesareti göstermelerinde şu an zaten sivil yoldan istedikleri mesajı verebilmelerinin ve istedikleri tabana ulaşabilmelerinin rolü vardır.²⁹⁷ Görüldüğü gibi uzun zamandır her iki örgüt arasında şiddete dayalı bir çatışma yaşanmamıştır. Bu durum da aslında Hizbullah'ın sivilleşmeye gönüllü olduğunu bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Ancak bazı Hizbullah mensuplarının sivilleşme sürecinden rahatsızlık duydukları, PKK/BDP'nin bazı çıkışlarında eylemsel olarak karşılık verilmesi gerektiği inancında oldukları bilinmektedir. Hizbullah içinde bu tespiti doğrular mahiyette kişilerin olduğu bilinmektedir. Zaten örgütle ilgili akıllarda yer edinen soru işaretlerinden biri de budur. Eğer ileriki dönemlerde yeniden şiddet eylemlerine dönüş olursa bu kişilerin eliyle olma ihtimali tüksektir.

Günümüzde Hizbullah, kendilerine ait çeşitli basın yayın organlarıyla PKK'nın faaliyetlerini eleştiren açıklamalara yer vermektedir. PKK'nın İslam karşıtı ve Marksist kökenli olduğunu vurgulayan haberler yapmaktadır. Yine bölge halkına olan zararını dile getirmektedir. Hizbullah'ın, PKK'nın halka barış ve huzur getirme gibi bir düşüncesinin olmadığını eğer bu minvalde bir çabası varsa da göstermelik olduğunu bölge insanına duyurma uğraşı içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun somut örneği, Hizbullah mensupları, son dönemde Öcalan'ının özgürlüğü adına örgüt mensuplarının açlık grevine davet eden PKK/BDP yetkililerini eleştirmekte ve bölge insanını bu tür oyunlara gelmemeleri, uyanık olmaları konusunda ikaz etmektedir. Eğer Öcalan'ın özgürlük sorunu varsa açlık grevine başlaması gereken ilk kişinin kendisinin olması akabinde üst düzey örgüt yöneticilerinin bu greve eşlik etmesi gerektiğine dikkatleri çekmektedirler. Ayrıca örgüt mensuplarının Öcalan'ın özgürlüğü için günlerce aç kaldıkları bilinirken PKK'nın üst düzey sorumlularının bodrumlarda tatil yaptıklarına, gayri İslami ilişkiler yaşadıklarına dair açıklamalar yaparak halkın PKK'ya olan bağlılığını zayıflatmaya çalıştığı görülmektedir.²⁹⁸ Bu konuda daha detaylı bilgi için *Hür seda* isimli internet sitesinden “Açlık Grevleri Öcalan'ı Özgürleştirir mi? başlıklı makale okunabilir.

²⁹⁷ [http://nevzatcicek.blogcu.com/hizbullah-televizyon-kurdu/11199650\(16.12.2012\).](http://nevzatcicek.blogcu.com/hizbullah-televizyon-kurdu/11199650(16.12.2012).)

²⁹⁸ [http://hurseda.net/Muhammet-Serif/4183/Aclik-Grevleri-Ocalani-Ozgurlestirir-mi.html\(28.12.2012\).](http://hurseda.net/Muhammet-Serif/4183/Aclik-Grevleri-Ocalani-Ozgurlestirir-mi.html(28.12.2012).)

Güncel meseleleri doğru haber isimli sitelerinde değerlendirmeye devam eden Hizbullah, kendi görüş ve düşüncelerine yer vererek mensuplarına siyasi, sosyal, kültürel ve dini anlamda bir görüş aşılamaktadır. Aynı zamanda yaşanan bu olayların yani açlık grevlerinin PKK'nın taleplerinin ve hükümetin bu talepler karşısında yapmış olduğu açılımların hareketleri açısından ne anlama geldiğine de yer vermektedir. Burada hükümetin bölge adına yapmış olduğu açılımları onaylarken aynı zamanda da eleştirmektedir. Eleştirilerini ise hükümetin halkın talebiyle bu işi yapması gerekirken PKK'nın talebi sonucunda yaptığını söyleyerek dile getirmektedirler. Açıklamalarının devamında da yapılan açılımların böyle bir imaj bıraktığına temas etmektedirler. Bu bağlamda halkın bu kazanımları PKK'nın sayesinde elde ettiği düşüncesine kapılmasına ve bu sürecinde PKK'nın bölgede kolunu güçlendireceği endişesini taşıdıkları izlenimi vermektedirler. Nitekim bölgede güçlü olan PKK'nın da Hizbullah için dezavantaj bir durum meydana getireceği aşîkârdır.²⁹⁹

Hizbullah örgütü üzerine çalışmaları olan Ruşen Çakır *Hizbullah ve PKK hem yakın hem uzak* yazısının *Zemin aynı, yollar ayrı* başlıklı bölümünde Hizbullah'ı ve PKK terör örgütünü şu şekilde ele almaktadır; “Hizbullah ile PKK arasında çok sayıda benzerlik var. Örneğin ikisinin de temelleri 1970'li yılların sonunda atıldı. İki örgütün de kurucu liderleri, yani Abdullah Öcalan ile Hüseyin Velioğlu Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okudu. PKK Marksist-Leninist, Hizbullah ise İslamcı ideolojiyi esas almakla birlikte iki örgüt de Kürtler arasında doğdu, gelişti ve güçlendi; dolayısıyla birer Kürt hareketi olarak görüldüler. İki örgüt de şiddeti bir siyasal mücadele aracı olarak benimsedi ve buna geniş ölçüde başvurdu. Özellikle ilk yıllarda Hizbullah Kürt kimliğini geri plana atarken PKK da Kürtlerde hayli egemen olan dindarlıkla arasına mesafe koydu. Bu durum, iki örgütün Kürtlük ortak paydasında birleşmelerini imkânsız kıldığı gibi aralarındaki rekabetin kanlı bir çatışmaya evrilmesinde de etkili oldu. Her iki örgüt de benzer toplumsal tabanlara sahip oldukları için sık sık karşı karşıya geldi. Nispeten daha güçlü oldukları yerlerin haritaları çıkarılırsa (sadece Güneydoğu değil metropoller ve hatta Avrupa da dâhil) PKK ve Hizbullah'ın nerdeyse iç içe yaşadıkları görülecektir. Bu iç içelik PKK'yı fazlasıyla rahatsız etti. PKK, kendisine rakip gördüğü grupları fazla zorlanmadan baskı ve şiddetle etkisizleştirmiş olduğu için Hizbullah'ı da kolay lokma olarak gördü ve 1990'lı yılların başlarında onu tasfiye etmeye kalktı. Ancak beklemediği bir dirençle karşılaştı. Derin devlet yapılanmalarının büyük ölçüde manipüle ettiği PKK-Hizbullah çatışmasında her iki taraf da, ama en çok PKK, büyük yaralar aldı. Velioğlu'nun ölümünün ardından, Gaffar Okkan suikastı hariç, bir süre kendini unutturan Hizbullah, 2004'ten itibaren yasal alanda faaliyetlere

---

²⁹⁹ [http://www.dogruhaber.com.tr/Haber\(05.01.2013\)](http://www.dogruhaber.com.tr/Haber(05.01.2013)).

başlayınca iki örgüt yine sık sık karşı karşıya geldi fakat birkaç olay dışında aralarında ciddi bir çatışma yaşanmadı.³⁰⁰ Aynı bölgede ve sosyolojik zeminde faaliyetlerini yürüten bu iki örgütün dönem dönem çatıştığı görülmektedir. Bu çatışmanın yaşanmasında bazı güç odaklarının etkisi yadsınamaz. Bölgede İslami hassasiyetten rahatsız olan bazı güçler PKK'yı kullanarak ona destek vererek muhafazakâr kesimi ve Hizbullah'ı sindirmeye çalışmış olabilirler. Yine aynı şekilde bölgedeki komünist ve seküler bir yapıdan rahatsız olan güç odakları ise Hizbullah'ı kullanarak PKK'nın ve sosyalist bir inanca sahip olan insanları etkisiz hale getirme durumu söz konusu olabilir. Biz bu açıklamamızı bilimsel olması açısından ihtimal cümleleri kullanarak yaptık ancak açık açık söylenmese de yapılan kaynak taramalarından sonra biz de bu kanat hâsıl oldu. Bu kanaatimizi destekler mahiyette Eski savcı olan Gültekin Avcı'nın Kürt buhranı isimli yapıtında örgüt mensuplarıyla yapmış olduğu mülakatlar sonucunda; Hizbullah'ın esasen devlete yönelik bir eylem içinde olmadığı, bunu arzu etmediği, PKK karşısında dindar halkın korunmasının kendilerince önemli olduğunu ifade bilgisine ulaşılmaktadır. Medyada ve yazılı basında kendilerine tahmil edilen suçlamaların ve cinayetlerin yarısından fazlasının kendileri tarafından yapılan eylemler olmadığı konusunda çokça ısrarlı beyanatlarda bulunduklarını belirtmiştir. Ayrıca o dönem başlatılan Hizbullah operasyonlarında faili meçhul bazı olayların da Hizbullah üzerine yıkıldığı bir gerçek olarak akıllarda kalmalıdır.³⁰¹ Ancak Hizbullah'ın yapmış olduğu eylemi üstlenmeme gibi bir tutuma sahip olduğu göz ardı edilmemelidir. Çünkü örgüt mensuplarının çok ketum olduğu hatta bu konuda eğitim aldıkları da bilinmektedir. Bu nedenle yapmış oldukları birçok eylemi inkâr etmeleri normaldir. Şu da bir gerçek ki Hizbullah'ın birçok eylemde ismi yer alsa da o dönemde farklı kesimler tarafından gerçekleştirilen faili meçhul olayların üzerlerine atıldığı da bir vakadır. Özellikle bölgedeki yerel ve ulusal bağlantısı olan mafyaların Hizbullah'ı o dönemde kılıf olarak kullandıklarını işaret eden bilgiler vardır. Aslında Rahmetli Gaffar Okan verdiği mücadele daha çok Hizbullah'tan ziyade bu güç odaklarına karşıdır. Bölgedeki bu çapraşık ilişkiyi daha iyi anlamak için görsel anlamda *Bumerang Cehennemi* isimli film izlenebilir.

Çakır, PKK'nın Hizbullah'a bakışını kısaca, onun gerçek gücünü görmeye yanaşmama olarak tanımlamaktadır. Öte yandan bu gücün devlet ve diğer odaklar tarafından aleyhine kullanıldığı veya kullanılabileceği düşüncesi PKK'yı Hizbullah konusunda dikkatli davranmaya sevk ettiğini söylemektedir. Örneğin Öcalan bir ara Hizbullahçıların Demokratik Toplum Kongresi'nde yer alabileceklerini söyleyerek bir anlamda bu gücün meşruiyetini de

³⁰⁰ [http://www.rusencakir.com/Hizbullah-ve-PKK-Hem-yakin-hem-uzak/1759\(20.11.2012\).](http://www.rusencakir.com/Hizbullah-ve-PKK-Hem-yakin-hem-uzak/1759(20.11.2012).)

³⁰¹ Avcı, s. 165.

kabul etmiş olduğuna değinmektedir. Ama bu çağrıya Hizbullah'tan olumlu bir karşılık gelmediğine temas eder. Bu davetin Hizbullah'ın kendisini feshetmesi anlamına geleceği için örgüt bu çağrıya ve muhtemel katılıma olumlu bakmayacaktır açıklamalarında bulunmuştur.³⁰² Açıklamalarını devamında Hizbullah'ın da PKK'ya karşı alabildiğine temkinli yaklaştığını vurgulamaktadır. Kendisini Kürt siyasi hareketinin merkezi görme gibi gerçekdışı bir tutum takınmayan Hizbullah'ın beklentisinin esas olarak PKK tarafından düşman olarak görülme olduğunu söylemenin yerinde olacağını belirlemiştir.³⁰³ Dolayısıyla PKK ile Hizbullah arasındaki ilişkilerin kısa, hatta orta vadede varabileceği noktayı, geçmişteki düşmanlıktan sıyrılma olarak öngörebiliriz. Ancak düşmanlığın bitmesi dostluğun, hele ittifakın başlayacağı anlamına gelmeyecektir. Çünkü bu iki önemli toplumsal ve siyasi hareketin arasındaki düşmanlığın sürmesini arzulayan çok sayıda güç odakların olduğu bir gerçektir.³⁰⁴

Tüm bu açıklamalardan sonra Hizbullah ile PKK arasındaki muhalif olma durumu devam edeceğe benzemektedir. Çünkü farklı idealleri ve metotları olan bu iki örgütün günümüzde şiddet içerikli olmasa da fikri planda çatışmaları gayet doğaldır. Karşılıklı fiili çatışmanın olmamasında Hizbullah'ın yeniden yapılanma sürecinde benimsemiş olduğu yöntemin rolünün olduğu da bir gerçektir. Tabi bu çatışma olmaması durumunu sadece Hizbullah'ın yöntemine indirgememek gerekir. Çünkü bu süreçte, PKK'nın yine bizim ulaşamadığımız bilemediğimiz ama var olabilecek diğer güç odaklarının, sosyal ve siyasi şartların daha da önemlisi devletin terör konusundaki kararlı duruşunun rolü göz ardı edilemez. Netice iki örgüt arasındaki düşünsel ve yöntem farkı devam etmektedir. Bunun tezahürü Hizbullah'ın doğru haber isimli sitelerinde PKK/ BDP'nin yapmış olduğu eylemleri değerlendirdikten sonra tepkisini ortaya koymasıdır. Özellikle PKK'nın insani olmayan uygulamalarını manşet olarak vermektedir. Örneğin PKK'nın BDP destekli mitinglerde küçük yaşta çocukları, özellikle de eylemlerde aktif olarak kullanmalarını şiddetli bir şekilde eleştirmektedirler. Yine aynı şekilde yapılan mitinglerde kadın erkeğin karışık bir şekilde aynı ortamda bulunarak mahremiyete dikkat etmemelerini yadırgamaktadırlar. Bu durum da örgütün meseleleri halkın düşünce dünyasına uygun olarak değerlendirmesiyle bölgede geniş bir taban bulmasına yol açmaktadır. Böylelikle örgüt hem ideolojisini ortaya koymakta hem de PKK/BDP karşıtı duruşuyla bölge insanının nazarında olumlu bir imaja sahip olmaktadır. Aynı zamanda örgüt içi kimlik bilincinin oluşmasına zemin sağlamaktadır. Kısacası yapılan açıklamalar örgüt mensuplarında kimlik bilinciyle beraber bir aidiyet hissi de oluşturmaktadır.

³⁰² [http://www.rusencakir.com/Hizbullah-ve-PKK-Hem-yakin-hem-uzak/1759\(20.11.2012\).](http://www.rusencakir.com/Hizbullah-ve-PKK-Hem-yakin-hem-uzak/1759(20.11.2012).)

³⁰³ [http://www.rusencakir.com/Hizbullah-ve-PKK-Hem-yakin-hem-uzak/1759\(20.11.2012\).](http://www.rusencakir.com/Hizbullah-ve-PKK-Hem-yakin-hem-uzak/1759(20.11.2012).)

³⁰⁴ [http://www.rusencakir.com/Hizbullah-ve-PKK-Hem-yakin-hem-uzak/1759\(20.11.2012\).](http://www.rusencakir.com/Hizbullah-ve-PKK-Hem-yakin-hem-uzak/1759(20.11.2012).)

Hizbullah'ın BDP karşısındaki şansıyla ilgili olarak araştırmacılar tarafından farklı iddialar ortaya atılmıştır. Örneğin örgütün her ne kadar Doğu ve Güneydoğu'da güçlü görünse de önünde ciddi sorunlar olduğu, Hüseyin Velioğlu'nun örgütün lideri olarak görülmesi, örgüte ait yer altı yapılanmalarının var olması ve örgütün tamamen bu yapıdan sıyrılamaması vb. konuların dindar Kürtlerin kafasında soru işareti oluşturduğu söylenmektedir. Bu nedenle Hizbullah'ın bölgede Müslüman Kürtlerin oyunu almasının zor olduğu hatta Müslüman bölge halkı tarafından yeni bir hareket çıkarma ihtimali olduğuna dair açıklamalar yapılmıştır.³⁰⁵ Konuyla ilgili çalışmaları olan diğer bir araştırmacıda; Kürt kimliğini etkileyen üç temel aktörün, Devlet, PKK ve Hizbullah olduğunu bu üç temel faktörün, modernleşme, şehirleşme ve globalleşme süreçlerinin etkisiyle Kürt İslam kimliğinin taşıyıcısı örgüt olarak Kürt Hizbullah'ını büyüteceği ve seküler kimlik vurgusuyla ortaya PKK/BDP'yi de zayıflatacağını iddia etmektedir. Aynı araştırmacı Kürt kimliğinin tarihi ve sosyolojik seyrini, Proaktif Kürt kimliğinin en önemli taşıyıcısının Kürt Hizbullah'ı olduğunu, Kürt Hizbullah'ının PKK'nın aksine bir şehir örgütü olarak doğduğunu, PKK ile çatıştığı dönemler hariç diğer zamanlarda daha çok proaktif stratejiler izleyerek yani bu işi doğal seyrine bırakmadan sohbet halkaları kurarak, yardım organizasyonları düzenleyerek, konferanslar, bilgilendirici faaliyetler vasıtasıyla insanlara ulaştığını belirterek izah etmiştir. Bu nedenle da zaman, mekân ve sosyolojinin Kürt Hizbullah'ının yanında yer aldığını ileri sürmüştür. Hizbullah'ın 2004 yılında almış olduğu değişim kararıyla eylemlerinde Diyarbakır ve Kazlıçeşme'de BDP'nin yaklaşık üç katı insanı toplayabilmektedir. Örgütün almış olduğu bu kararlar zamanın akışını doğru tarafından yakaladığı ve giderek hızla büyüdüğü söylenmektedir. Ancak bazı örgüt üyelerinin 2005 yıllarda tekrar silaha sarılma şiddeti başvurma niyetinde oldukları bu durumunda örgüt içinde ciddi çatışmalara neden olduğu bilinmektedir. Bu tartışmalardan sonra örgütün sivil tutumda karar kıldığı anlaşılmaktadır. Hizbullah'ı kullanmak isteyen örgütler, devletler ve istihbarat birimleri olabilir. Hizbullah'ın su anki ve gelecekteki durumuyla ilgili olarak yapmış olduğumuz araştırmalara neticesinde şu kaniya vardık. Eğer örgüt silaha sarılmadan bu tutumuyla çalışmalarını devam ettirirse özellikle Doğu ve Güneydoğu'da geniş bir tabana sahip olma fırsatını elde edecektir. Haklı Müslüman olan bir coğrafyada komünist bir ideolojiye sahip olan PKK ve onun sivil uzantısı olan BDP'nin ise etkinliği giderek azalacak gibi duruyor.³⁰⁶

³⁰⁵ Haşim Söylemez, "Güneydoğuda Çok Partili Siyaset Dönemi", **Aksiyon**, 11 Haziran 2012.

³⁰⁶ <http://www.taraf.com.tr/emre-uslu/makale-gelecek-kurt-hizbullahi-nin.htm> (02.10.2013).

3.11.4. Kadın

Günümüzde toplumsal hareketleri ele alınırken onların, günümüz dünyasında çok tartışılan ve ele alınan bazı meselelere yaklaşım tarzına bakılmaktadır. Bu mevzulardan bir tanesi de modernleşmeyle birlikte kamusal görünürlüğü artan kadın fenomenidir. Bu süreçle ilgili son dönemlerde akademik camiada da çok sayıda bilimsel araştırmalar da yapılmaktadır. Bu bağlamda son dönemlerde icraatlarından sivilleştiğini anladığımız Hizbullah da kadın konusunda bir duruş sergilemektedir. Yayınlamış oldukları manifestonun 28. Maddesinde kadınla ilgili olarak; “Hizbullah Cemaati; nesillerin eğitiminde kadının rolünün çok önemli olduğuna inanır. Sağlıklı birey ve toplumların oluşması için kadının eğitimini önemser. Kadınlar da erkekler gibi İslami yükümlülüklerin muhatabı olduğundan, mücadelenin her alanında aktif bir şekilde rol almaları gerektiğine inanır. Müslüman kadınlar, İslam’ın kendileri için tanıdığı haklar ve belirlediği sınırlar çerçevesinde her türlü faaliyette bulunurlar.” Bu açıklamayı yapmalarında hem İslami hassasiyetinin hem de günümüzde hareket olarak bir ideali gerçekleştirmede bazı ön gereklilikleri yerine getirme bilincine sahip olma anlayışının rolü vardır. Bu nedenle örgüt mensuplarına kadınların durumu konusunda açıklamalar yapmaktadır. Günümüzdeki toplumsal hareketlerde kadınların da yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda hareketin, onların durumu ve sorumluluğu hakkında söylemlerde bulunması gerekmektedir. Hizbullah da kadınların sosyal hayatın neresinde yer aldığı ve toplum için ne kadar büyük öneme sahip olduğu hususlarında izahatlara yer vermektedir.³⁰⁷ Tabi ki Hizbullah’ın muhafazakâr kimliğinin ve ideolojisinin gereği olarak diğer hareketlerin aksine kadının kamusallaşmasından ziyade daha çok tesettürü üzerinden meseleyi ele aldığı görülmektedir.

Yapılan araştırmalar neticesinde örgütün yazarları tamamen kadınlardan oluşan nisa nur isimli bir de dergi çıkardığı anlaşılmaktadır. Bu dergi de kadınlara özel konular ve onlara verilmek istenen mesajlar yayımlanmaktadır. Aslında bu dergi örgütün kadınlara verdiği önemin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Kendilerine özel bir derginin olduğunu bilen bir kadın bu durumdan hoşnut kalabilir ve böylelikle örgüte sempati duyabilir. Görüldüğü gibi Hizbullah’ın bu icraatının aynı zamanda örgüte elaman kazandırma fonksiyonu icra ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca kadınlara özel dergi Hizbullah’ın mahremiyete verdiği önemin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Çünkü kadınlara özel bir mesele orada daha kolay bir şekilde ele alınıp değerlendirilebilir. Problemi olan kadınlar rahatlıkla sorularını dile getirme fırsatını yakalar ve aynı soruna sahip olan diğer kadınlar da böylece orada problemin cevabına ulaşabilme fırsatını elde edebilir.

³⁰⁷<http://hurseda.net/Faysal-Yaman/270/Faysal-Yaman/3401/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Uzerine.html>(17.02.2013).

Kadınlarla ilgili olarak İnzar dergisinin internet sitesinde de kadınların sormuş olduğu bazı sorulara cevap verildiği görülmektedir. Örneğin; Şafî olan bir kadının erkek elbisesi ile ya da başkasının seccadesinde namaz kılması uygun mu? Kadınların çıplak ayakla dışarı çıkması caiz mi? Ve daha buna benzer kadınlara özgü birçok soruya cevap verilmektedir. Aslında örgüt tüm bunları yapmakla mensuplarına karşı sosyal ve bireysel anlamda sorumluluğunu yerine getirmektedir. Eğer Hizbullah potansiyeli olan bir toplumsal hareket olma iddiasındaysa da tüm bu sorumluluklarını yerine getirmek zorundadır. Aksi takdirde örgüt mensupları ihtiyaçlarına cevap vermeyen bir gruba itibar etmezler. Kendilerine çözüm bulan hareketlere doğru kayarlar. Zaten bir toplumsal hareketin mensuplarının fazlalığı o hareketin çok iyi kurumsallaştığının göstergesi olarak okunabilir.

Hizbullah örgütünün İslami kimliği ön plana çıkan aşırı muhafazakâr bir yapıya sahip olduğu bilinmektedir. Kadınların tesettürlü olmalarına, erkeklerle olan ilişkilerinde son derece dikkatli olmalarına, manevî yaşantılarına dikkat etmelerine son derece önem verdiği yaptıkları açıklamalardan anlaşılmaktadır. TBMM faili meçhul cinayetleri araştırma komisyonunun 12 Ekim 1995 tarihli raporunda örgüt hakkında medeni nikâhı kabul etmedikleri bunun yerine imam nikâhı yaptıklarına yer verilmiştir. Bu tutumlarının temelini İslami öğretiler oluşturmaktadır. Ayrıca yönetim sistemi İslami olmayan seküler bir yapıya sahip olan devletin yapmış olduğu nikâhı kabul etmemektedirler. Örneğin devletten maaş alan imamların arkalarında namaz kılmamaları, seçimlerde oy kullanmamaları vb. durumlar gibi.

Günümüzde birçok ülkede örgüt üst düzey yöneticileri tarafından verilen konferanslarda kadınların mahremiyetine dikkat etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Doğru Haber Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Göktaş Avrupa’da vermiş olduğu konferanslarda kadınların birer Meryem gibi olmaları gerektiğini beyan eder. Yine günümüzdeki evlilik anlayışını eleştirerek iş ve makama bakılmaksızın yaşı gelen her kadın erkeğin evlenmesini tavsiye eden söylemlerde bulunur. Ayrıca evlilikte asıl olanın maddiyattan ziyade İslami bir şuur ve eşlerin birbirine olan sadakatidir mesajlarını verir.

Son zamanlarda Hizbullahî hareketin hoşnut olmadığı bazı olayları meşru bir şekilde protesto ettiği görülmektedir. 2009 yılında DTP bünyesinde yurt sever demokratik gençlik kadın komitesinin başlattığı, ‘Kadınız kimsenin namusu değildir. Namusumuz özgürlüğümüzdür.’ Kampanyasına öfkelenen Mustazaf-Der Batman üyeleri bir protesto eylemi yapar. Derneğin Batman Şube Başkanı Veysi Gültekin; ‘bu çirkin söz bizim kadınlarımızın sözü değildir. Bu söz, namusu ve dini söz konusu olunca, gözü kara olan

Müslüman Kürt'ün sözü değildir. Bu söz ailesini kıskanmayan namus mahrumu komünizmin, *kadın toplumun ortak malıdır* sözünün ta kendisidir.' şeklinde tepkisini dile getirmiştir.³⁰⁸

Doğru haber gazetesi genel yayın yönetmeni Mehmet Göktaş kendisiyle röportaj yapan Göksel Göksu'ya, iktidara geldiğinizde kadınların örtünmelerini nasıl sağlayacaksınız sorusuna; 'Bizim görevimiz anlatmak, anlatırız o kadar, zaten bu gün de anlatıyoruz. Ha o gün nasıl anlatırız? Belki biraz daha imkânlarımız olabilir.' Şeklinde cevap vermiştir. Hatta başı açık olan muhababına benim özlemim sizin de kapanmanızdır. Ama isteyerek, severek diye düşüncelerini paylaşır.³⁰⁹

2000'den sonraki yıllarda emniyet güçlerinin de başarılı takibi sonrası örgüt bir takım darbeler yemiştir. Bu durumu izale etme adına faaliyetlerinde alternatif yöntemlere başvurduğu görülmüştür. Örgüt, eğitim ve tebliğ faaliyetlerinde camiler yerine artık, evleri mekân olarak seçtiği görülmüştür. Ve bu evlerin klasik Hizbullah evlerinden farklı, daha modern ve lüks olduğu gözlemlenmiştir. Konumuza bakan yönüyle daha da önemli olanı örgüte mensup kadınların kara çarşaf yerine daha şık manto ve başörtüsü kullandıkları öğrenilmiştir.³¹⁰ Aslında bunlar örgütün siyasi ve kültürel olarak sosyalleştiğinin bir göstergesi olarak okunabilir. Huda Par'ın kurucuları arasında 8 tane kadının yer alması kamusallaşmanın bir örneğidir. Sırf dini grupların dahi çağın şartlarından da yararlanarak daha iyi hizmetler sunma adına sekülerleştiği görülmektedir. Aksi takdirde katı tutumlarıyla modern dönemin imkânlarından yararlanmaları zor olacaktır. Bu bağlamda Hizbullah'ın da kısmen sekülerleştiği söylenebilir.

3.11.5. El-kaide

Hizbullah her ne kadar bağımsız bir örgüt gibi görünse de aslında birçok kanlı eyleminde el kaide ile olan bağlantısına dikkatler çekilmektedir. Bingöl'de yapılan bir operasyonda Hizbullah mensubu bir kişiye bağlı bir ekibin el kaide ile olan ilişkisinin ortaya çıktığı bilgisine ulaşılmıştır. Yakalanan bu ekibin birçok eylem ve bombalama planladığı ortaya çıkmıştır. Yine İstanbul, Kocaeli ve Diyarbakır'da yapılan operasyonlarda da Hizbullah el kaide işbirliğine ulaşılmıştır.³¹¹

Raporlara göre; Hizbullah aynı zamanda el kaide için militan devşiren bir örgüt pozisyonunda olduğu iddia edilmektedir. İki örgütün işbirliği rantının ortaya çıktığı bilgileri paylaşılmaktadır. Gasp, fidye amaçlı adam kaçırma gibi eylemlerin yanı sıra Hizbullah'ın sigara ve insan kaçakçılığı işinde olduğunun altı çiziliyor. Ayrıca örgütün el kaidenin

³⁰⁸ <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/mustazaf-derden-dtp-karsiti-eylem-haberi-16213>(10.01.2013).

³⁰⁹ <http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/60484index.html>(10.12.2012).

³¹⁰ Ahmet Güner, "Şimdi Huzurlarınızda Hizbullah", **Aksiyon**, 17 Şubat 2001.

³¹¹ Gamze Polat, "Hizbullah'ın Derin Sızma Planı", **Aksiyon** 20 Nisan 2009.

uyuşturucu ticaretinden payını aldığı da bilgiler arasında yer almaktadır.³¹² Her ne kadar bu bilgiler araştırmacılar tarafından kaleme alınmış olsa da biz örgütün söylem ve tutumlarından yola çıkarak yapmış olduğumuz araştırmalar ve gözlemler neticesinde yasal olmayan bu tür işlere girişmeyeceği kanaatine sahibiz. Yine bireysel anlamda bu ilişkileri olan kişilerin varlığının tespiti halinde örgüt tarafında dışlanacağı inancına sahibiz.

Taraf gazetesi yazarı Emre Uslu Hizbullah için el kaidenin Avrupa ile Irak arasındaki köprüsü şeklindeki yorumlarına Hizbullah yöneticileri; El kaide ile hiçbir teşkilatı, siyasi ve eylemsel birlikteliğimiz yoktur. Böyle bir şeyin söz konusu olmadığını Türk devleti de bilmektedir.' karşılığını vermişlerdir.³¹³

Örgüt adına yayınlanan manifestonun 3. Maddesinde; "Hizbullah Cemaati; kendisini İslam tarihi boyunca süregelen bütün İslami hareket ve önderlerin mirasçısı kabul etmekle beraber, hiçbir hareket, cemaat, tarikat, parti, örgüt veya siyasi oluşumun devamı veya uzantısı olmayıp müstakil bir cemaattir. Gücünü Allah'a olan imanından ve muttaki Müslümanların birliğinden ve desteğinden alır." açıklamalarına yer verilmiştir. Ülkemizde Hizbullah terör örgütünün karanlık güçlerin yaptığı eylemlerde kılıf olduğu yapılan okumalarımızdan anlaşılmaktadır. Kısacası bir dönem milletin zihninde her taşın altından Hizbullah'ın çıktığı imajı hâkimdi. Yukarıdaki paylaşmış olduğumuz bilgilerden de anladığımız gibi birçok karanlık gücün Hizbullah'ın kimliğine bürünerek örgüt içinde yer aldığı bilenen bir gerçektir. Yani diğer devletlerin ve derin yapıların ülkemizde oynadığı oyunun ismi Hizbullah olarak ele alınabilir. Son dönemlerde örgütün meşru bir zeminde faaliyetlerine devam ettiği görülmektedir. Ancak örgüt içinde çürük elmaların olabileceği hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Bunlar dönem dönem örgüt adına hukuki olmayan eylemleriyle zuhur edebilirler. Bu bağlamda örgütün el kaide ile olan bağlantısına gelince bu iki örgüt ancak İslam ortak noktasında buluşabilirler.

Son olarak Hizbullah mensuplarını terörist etiketiyle yaftalamak objektif bir açıklama olmaz. Bu nedenle daha önce de belirttiğimiz gibi örgüte tamamen safiyane duygularla, İslam'a hizmet adına katılanların ve görül verenlerin olduğu da bir gerçektir. Hizbullah birçok alanda kurumlaşmasıyla birlikte adından sıkça söz ettirmektedir. Artık siyasi bir uzantısı da olan Hizbullah kendine özgü bir duruşuyla bölgede söz sahibi olma gayreti içerisinde. Hizbullah'a özellikle Müslüman Kürt kimliğinin taşıyıcısı olarak rol biçilmektedir.

³¹² Gamze Polat, "Hizbullah'ın Derin Sızma Planı", **Aksiyon** 20 Nisan 2009.

³¹³ Çakır, s. 17.

3.11.6. Demokrasi

Demokrasi kavramının tanımı üzerine tartışmalar sürmektedir. Çünkü her ülke ve toplum kendine göre bir demokrasi tanımı yapmakta ve kendilerini demokrat olarak ilan etmektedirler. Bu nedenle de anayasal demokrasi, sosyal demokrasi, liberal demokrasi vb. gibi demokrasi tanımlamaları yapılmıştır. Nitekim bu ifadelerden sonra demokrasi kavramının ve demokrat olmanın göreceli bir durum olduğunu anlamış bulunmaktayız.

Yaygın tanım olarak Demokrasi, tüm üye veya vatandaşların, organizasyon veya devlet politikasını şekillendirmede eşit hakka sahip olduğu bir yönetim biçimidir. Bu tanımlamanın yanı sıra demokrasi kavramı için alternatif tanımlamalar da yapılmıştır. Bunlar; çoğunluğun yönetimi, azınlık haklarını güvenceye alan yönetim, fakirin yönetimi, sosyal eşitsizliği yok etmeye çabalayan yönetim, fırsat eşitliği sağlamaya çalışan yönetim, kamu hizmetinde bulunmak için halkın desteğine dayanan yönetim şeklinde sıralanmıştır. Demokrasinin araçları olarak; parlamento, siyasi partiler, anayasa, sivil toplum örgütleri, kolluk kuvvetleri kabul edilmektedir.³¹⁴ Buradan hareketle demokrasinin araçlarını kullanan Hizbullah'ın demokratlaştığı bilgisine ulaşmaktayız. Çünkü hem siyasi bir partisi hem de sivil toplum kuruluşları olan örgütün demokrasinin araçlarını kullandığı görülmektedir. Eğer Hizbullah kurmuş olduğu partiden seçimlerde milletvekili çıkararak parlamentoya da girerse mücadelesini demokrat bir anlayışla sürdürmeye devam edecektir. Nitekim örgüt adına yayımlanmış manifestonun 5. Maddesinde amaçlarına ulaşabilmek için Hizbullah'ın içinde bulunduğu ortam ve şartları gözeterek, faaliyetlerinde ihtiyaç duyduğu ve çağın gerektirdiği her türlü meşru vasıtası kullanacağı belirtilmiştir. İşte bu meşru vasıtalar siyasi partileri sivil toplum kuruluşları ve çeşitli basın yayın organları olarak görülebilir.

Yeniden yapılanma döneminde siyasallaşma yoluna başvuran örgütün demokrasi kavramına bakışını ele alacak olursak kendi yayın organlarında şu ifadelere ulaşmaktayız. “Hizbullah cemaati; hiç kimsenin inancına ve dinine müdahale etmez. Herkesin kendi inancına göre yaşama ve dininin gereklerini yerine getirme konusunda hür olduğunu kabul eder. Hiç kimse İslam'ı veya başka bir dini veya inancı kabullenmeye ya da sahip olduğu inanç ve düşüncelerini değiştirmeye zorlanamaz. İslam dışındaki din ve kitaplara, Kur'an'ın belirlediği ölçüler dâhilinde yaklaşımda bulunur.” Buradan hareketle Hizbullah'ın düşünsel anlamda tabuları yıkacak düzeyde bir fikri yenilenme içerisinde olduğunu gözlemlemekteyiz. Yapmış olduğu bu açıklamaları destekler mahiyette somut tutum ve davranışlarına rastlamaktayız. Yani örgütün söylemleri lafta kalmamaktadır. İnançlarını meşru iletişim vasıtalarını kullanarak savundukları görülmektedir. Yine aynı şekilde kendilerini rahatsız

³¹⁴ [http://demokrasi.nedir.com/\(07.04.2013\).](http://demokrasi.nedir.com/(07.04.2013).)

eden bir durum meydana geldiğinde -karikatür krizi, başörtü sorunu- vb. gibi konularda önceki dönemlerin aksine tepkilerini sözlü olarak dile getirmişlerdir.

Hizbullah mensupları çeşitli platformlarda yapmış oldukları konuşmalarda İslami yönetimde adaletin; sadece Müslümanlara değil tüm insanlara uygulandığını vurgulamışlardır. Etnik, dini ve kültürel herhangi bir ayırım yapmadıklarına değinmektedirler. Diğer insanlar ve gruplarla olan ilişkilerinde belirleyici unsurun yani kırmızıçizgilerinin Kur'an ve sünnet olduğunun altını çizmektedirler. Herhangi bir partiye değil, sisteme alternatif olarak yola çıktıklarını belirterek siyasetin sesi yükseltmek olduğunu ve hareket olarak seslerini biraz daha yükseltmek istediklerini beyan etmektedirler.³¹⁵

Örgüt kendi internet sitesinde hassasiyetlerine dil uzatan, saygısızlık eden kişileri, olayları, kurumları, çeşitli basın ve yayın kuruluşlarını demokrat bir tavırla sözlü olarak uyarma ve kınama yolunu seçtiği anlaşılmaktadır. Salman Rüştü'nün yazdığı kitap, Danimarka'da basına verilen karikatür, Hollanda'da yapılan film, ABD'de bir papaz öncülüğünde Kur'an yakma girişimi, Irak ve Afganistan'daki ABD askerlerinin Kur'an'a ve Hz. Muhammed'e (sav) ve O'nun şahsında İslam'a ve İslam ümmetine karşı yapmış oldukları çirkin saldırıların son halkası olan malum filmin İslam ümmetini rahatsız ettiğine dikkatleri çekmektedirler. Bu vesileyle, fitne ve provokasyon içeren söz konusu filmi, bunu hazırlayanları, her türlü teşvik ve destekte bulunan büyük şeytan olarak kabul ettikleri Amerika'yı ve Siyonist İsrail'i tel'in ederek, uluslararası sahada ilahi din ve kutsallarına saldırı yapılmasını suç sayan yasal düzenlemelerin yapılmasını talep eden çağrılarda bulunmuşlardır.³¹⁶

Bazı güç odaklarının Müslümanları kendileriyle olan ilişkilerine göre isimlendirme girişiminde olduklarına dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda kendileriyle sorunu olmayan, işledikleri cinayetlere göz yuman İslam'ı "İlimli İslam" olarak kabul ederlerken Kur'an'ı hakikatlere dayanan, zulüm ve sömürüye karşı çıkan İslam'ı da "Siyasal İslam" olarak kabul ettiklerini vurgulamaktadırlar. Cinayetlerine göz yummayan, her platformda hakkı ve gerçeği dillendirmeye çalışan, zulme, sömürüye ve İslam ümmetinin servetlerinin çarçur edilmesine karşı çıkan Müslümanları da "Siyasal İslamcı" olarak nitelendirdiklerine temas etmişlerdir. Bu güçlerin her platformda ilimli İslam'la hiçbir sorunlarının olmadığını, Siyasal İslam'ın ise yok edilmesi gerektiğini dile getirdiklerini belirtmektedirler. Bu nedenle Müslümanları öldürüp onları kurandan yüz çevirmeye davet ettikleri mesajını vermektedirler.³¹⁷

³¹⁵ <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Kirmizi-Cizgilerimiz-Kuran-ve-Sunnettir-51713.html>(01.10.2012).

³¹⁶ http://www.huseynisevda.biz/articles.php?article_id=473(12.12.2012).

³¹⁷ <http://www.huseynisevda.biz/news.php?readmore=1297>(12.12.2012).

CNN Türk televizyonundan Göksel Göksu'nun, *Dünden Bugüne Hizbullah Dosyası* başlığıyla örgütün ileri gelenleri ile bir röportajda, Hizbullah'ın ana dava avukatlarından Sıtkı Zilan'ın şu açıklamaları yer almaktadır; “Biz isteriz ki Kürdistan’da da demokrasi yerleşsin. Demokrasinin olabilmesi için birden fazla aktöre ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı da karşılayabilecek şu anda Hizbullah’tır, ilim grubudur.” Göksu yapılan bu açıklamayı ise, BDP ve Gülen cemaatinden sonra Hizbullah’ın bölgede üçüncü aktör olarak sahneye çıkacağını habercisi...’ şeklinde yorumlamaktadır.³¹⁸

Bu araştırmamızı yaparken örgüte yakın olan çeşitli basın-yayın kuruluşlarında yapmış oldukları açıklamaları, yayımlanmış makale ve köşe yazılarını, kendilerine ait televizyon kanallarındaki programlarını ve farklı zaman ve mekânlarda yapmış oldukları konferans ve basın açıklamalarını takip ettik. Buralardaki söylemlerinde hep demokrasi vurgusunda bulunduklarını gördük. Şiddeti teşvik eden ve mensuplarına şiddet içerikli mesaj veren herhangi bir açıklamalarına rastlamadık. Özellikle son dönemlerde hükümetin girişimleriyle yaklaşık 30 yıldır var olan Kürt ve PKK sorununu bitirme girişimlerinin olduğu bir dönemde Dicle Üniversitesinde patlak veren Hizbullah ve BDP’ye yakın öğrenciler arasında çıkan kavgada, Hizbullah üst düzey yöneticilerinin hep sağduyu çağrısında bulundukları görülmektedir. PKK- Hizbullah çatışmasının bir dönem yaşandığından ve bu durumun bölge halkına bir fayda sağlamadığından ve aynı zaman da her iki grup arasında da büyük zayıflara neden oluğuna dayalı konuşmalar yapmışlardır. Yine bu tür bir durumun bazı güçler tarafından sahnelendiğine dikkatleri çekerek kesinlikle oyuna gelinmemesi yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır. Aslında bu durum Hizbullah’ın barıştan ve demokrasiden yana olduğunun bir göstergesi olarak okunabilir.

3.11.7. İran

İran, 1979 devriminden sonraki 33 yıllık süreçte dünya üzerinde en fazla tartışılan, hakkında en fazla haber yapılan, en fazla kitap ve makale yazılan ülkelerden biri konumundadır.³¹⁹ 1970’li ve 1980’li yıllar İslami dirilişin ve siyasal İslamcılığın toplumsal sahneye çıktığı bir dönem olmasına rağmen, siyasal İslam olgusu 1979 yılında Ayetullah Ruhullah müsavî Humeyni liderliğinde gerçekleştirilen İran İslam devrimiyle ete kemiğe bürünmüştür.³²⁰ İran’da Ayetullah Humeyni önderliğinde gerçekleştirilen İslam devriminin ardından, 1981 yılından itibaren devrimi özellikle Müslüman halkların yaşadığı ülke topraklarına yaymak amacıyla İrşad-ı İslam adı altında bir bakanlık kurulmuştur. İran’ın milli hedefi haline gelen bu İslami devrim başta sorunlu bir laiklik anlayışı benimseyen Türkiye

³¹⁸<http://www.cnntrk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(16.12.2012).

³¹⁹ Bülent Keneş, **Hasan Sabbah’tan Bugüne İran ve Terör**, 2. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2012, s. 8.

³²⁰ A.g.e. s. 11.

olmak üzere diğer İslam ülkelerine ihraç edilmeye çalışılmıştır.³²¹ İrşad-ı İslam bakanlığının sponsorluğunda hedef konumundaki ülkelerde, ideolojik amaçlı kültürel etkinlikler düzenlenmiş, bu ülkelerden İran'a turistik seyahat adı altında 15'er günlük ücretsiz geziler tertiplenmiş ve seyahatlere katılanlara kum kentindeki kutsal sayılan yerlerde İran İslam devrimi anlatılmış ayrıca katılımcılara imam Humeyni'ye biat etmelerinin teklif edildiği bilinmektedir. Biat eden şahısların ülkelerine döndüklerinde, bu ülkenin desteğiyle Hizbullahî hareketlere öncülük ederek mücadeleye başladıkları bilgisine ulaşılmaktadır.³²²

1979 İran İslam devrimi gerçekleşikten sonra mollalar tarafından İslami rejimi diğer toplum ve ülkelere ihraç etmek için bir *irşad islam bakanlığı* ve dış işleri bakanlığı bünyesinde yer alan *bağlantı ve lojistik destek merkezi* birimi kurulmuştur. Daha sonra Türkiye'deki ve dünyadaki Hizbullahi oluşumlar bu birimlerle desteklenerek pratiğe geçilmiştir.³²³ İran'da devrimcilerin kullandığı yollardan bir tanesi kültürel devrim ihracı olarak bilinmektedir. Kültürel devrim ihracını gerçekleştirmek amacıyla kurulan İslami Tebliğ Teşkilatı, Kum'daki Hüccetiye Medresesi, Düşünce Vakfı ve Farabi Vakfı gibi kurumlar mevcuttur. Bu kurumlarda İranlı düşünürler tarafından aralarında Türk vatandaşlarının da bulunduğu yabancı İslamcı gençlere İran devrimci siyasi düşüncesine yönelik eğitimler verildiği ve bu eğitimlerini alırlarken öğrencilere maddi yardımlarda da bulundukları yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. Bu kurumlar arasında yer alan İslami tebliğ teşkilatı ayrı bir öneme sahiptir. İran'ın diriliş sesini ülke içinde ve ülke dışında duyurmak ve neşretmek için kurulduğu bilinmektedir. Devrimi kültürel yoldan ihraç etmeye çalışan ve nispeten de başarılı olduğu söylenen bu örgüt, İngilizce, Arapça, Fransızca, Almanca, Türkçe, Urduca, Kürtçe, Hindu'ca ve diğer pek çok dilde kitaplar yayınladığı bilinmektedir.³²⁴ Yayımlanan bu kitaplar ilgili ülkelere gönderilerek fikri anlamda İran ve devrimini benimseyen grupların teşekkülüne yardımcı olmuştur.

Yaklaşık 500 yıldır devam eden Türk-İran ilişkilerinde anlaşmazlıkların temel nedenini mezhep farklılığı oluşturmakta olup, bu anlaşmazlık iki devlet arasında sünnilik-şiiilik mücadelesi şeklinde tezahür etmektedir.³²⁵ Buradan hareketle Türkiye ve İran'ın farklı ideolojiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle bu iki devletin İslami anlayışları fikri anlamdaki bu farkın temelini teşkil etmektedir. İran'ın İslam devrimini Türkiye'ye ihraç etmeye yani ülkemizi dönüştürmeye çalışma girişimleri iki ülke arasındaki ilişkilerin

---

³²¹ A.g.e. s. 307.

³²² Çakır, s. 150.

³²³ Demirel, **Hizbullah**, s. 21.

³²⁴ Keneş, s. 40-41.

³²⁵ Demirel, **Hizbullah**, s. 7.

bozulmasına neden olmuştur. Özellikle İran'ın Türkiye'deki radikal İslamcı grupları desteklemesi bu sürecin yaşanmasında etkili olmuştur.

Türkiye'deki bu radikal grupların en başında da Hizbullah örgütü gelmektedir. Bilindiği üzere Hizbullah; İran'ı model alan İslam duyarlılığı olan Kürtler tarafından kurulmuş örgüttür.³²⁶ Hizbullah bu eylemlerini devam ettirerek ülkemizde daha birçok siyasi eyleme imzasını atmıştır. Bu eylemlerin arkasında İran'ın desteğinin olduğu bilgileri paylaşılmıştır.³²⁷

Zaten Türkiye'de de ülkenin laik yönetim sisteminden memnun olmayan, Türk, İsrail ve ABD yakınlaşmasından ve Batı hegemonyasından rahatsız olan Mevdudi, Seyyid Kutup, Hasan el Benna, Ali Şeriatî gibi İslamcılarının eserlerinden beslenen kişiler bu İslami devrimden büyük bir cesaret almışlardır. İşte Kendilerine sempati duyan bu grupların farkında olan İran yetkilileri gruplarla iletişime geçerek onları her türlü konuda maddi ve manevi olarak desteklemişlerdir. Bu ilişkinin - İran ve Hizbullah - varlığını güçlendiren kanıt İtirafçı Abdülaziz Tunç'un İran'da kendilerine cemaat, cemaatleşme, cemaatleşmede dikkat edilecek hususlar, cemaat içerisinde sır gizleme, itaat, düşman tarafından takip, karşı takip gibi konuların farsça anlatıldığını ve bu dersleri de kendilerine Hüseyin Velioğlu'nun tercüme ettiğiyle ilgili söylemleridir.³²⁸ Güvenlik güçleri, Hizbullah'a devrim sonrası İran tarafından para yardımı yapıldığını ve eğitim verildiğini; ayrıca İran'ın, Orta Doğu boyunca terör örgütleri vasıtasıyla İslami hükümetler kurmak istediğini iddia etmiştir.

İtirafçılardan Abdülaziz Tunç bir röportajda Hizbullah ile Ladin arasında bir temasın olup olmadığı manasındaki bir soruya; dünyadaki İslami hareketlerin iki kısma ayrıldığına, bunların bir kısmının İran diğer bir kısmının da Suudi Arabistan tarafından desteklendiğine, Hizbullah'ın İran'la zaten ilişkisinin var olduğuna, Taliban'ın Pakistan, Pakistan'ın da Suudi Arabistan destekli olduğuna, her ne kadar Ladin ile Suudi Arabistan'ın kavgalı gibi olduğu bilinse de, global yapılanmada Ladin'in İran çizgisinde olmadığına, Suudi yapılanması içerisinde yer aldığına değinerek cevap vermiştir.³²⁹

Elde edilen bilgiler ve özellikle İslami hareket örgütü militanlarının ifadelerinden İran'ın Türkiye'de birbirinden bağımsız çok sayıda radikal gruplar oluşturmak ve onları örgütsel çalışmalara sevk etmeye ve uzun vadede kendi kontrolünde her an teröre

---

³²⁶ Keneş, s. 124.

³²⁷ A.g.e. s. 125.

³²⁸ Çakır, s. 201.

³²⁹ A.g.e. s. 171.

yönlendirebileceği, Türkiye'ye karşı zamanı geldiğinde koz olarak kullanabileceği bir alt yapı hazırlamaya çalıştığı anlaşılmaktadır.³³⁰

Ancak İran'daki devrimi İslami hareket olarak yorumlamanın doğru olmayacağı, olsa olsa bir tür Şiilik ile bütünleşmiş bir fars milliyetçiliği şeklinde açıklanabileceği bazı araştırmacılar tarafından dile getirilmiştir. Bu durumu doğrular mahiyette Ayetullah Humeyni'nin 'bizim hükümetimiz, bütün İslami hareketlerin karşısında öncelik sahibidir, namazdan da oruçtan da ve hac'dan da.' açıklamaları gösterilebilir.³³¹

Hizbullah, bir dönem ülkemizde komünist bir gelenekten beslenen PKK dâhil, seküler ve solcu Kürtlere ve daha birçok siyasi kimliği olan kişilere yönelik saldırı ve suikastlarda bulunmuştur.³³² Atatürkçü hukukçu Prof. Dr. Muammer Aksoy, ilahiyatçı Doç. Dr. Bahriye Üçok, Hürriyet gazetesi genel yayın yönetmeni Çetin Emeç, eski din adamı Turan Dursun, araştırmacı gazeteci Uğur Mumcu'nun öldürülmelerinde İran bağlantılı İslami hareketlerin rolünün olduğu ve bu fraksiyonlara mensup bazı kişilerin tutuklandığı görülmektedir. İslami grup liderlerinden biri olan İrfan Çağırıcı, bu cinayetleri İranlı diplomatların emri ve sağladıkları silahla gerçekleştirdiklerini söylemektedir.³³³

İran'ın, uzun yıllar boyunca Hizbullah ve PKK terör örgütlerine eğitim, kamp, barınma, sağlık, silah, cephane ve lojistik destek verdiği bir realitedir. 2011 yılı mart ayından itibaren Suriye'de yaşanan olaylardan dolayı Türkiye ile farklı cephelere savrulan İran'ın PKK ve Hizbullah gibi terör örgütleriyle olan ilişkilerinin yeniden ivme kazanmasına dair endişeler dile getirilmektedir.³³⁴ Aslında bu durumun somut örneği üç İran ajanına bir korucunun Ağrı, Kars, Iğdır bölgesindeki askeri birlikler, emniyet ve MİT hakkında kritik bilgiler verirken yakalanmasıdır. Yani günümüzde İran'ın ülkemize yönelik çalışmaları devam etmektedir.

Hizbullah'ın İran'la ilişkisi ile ilgili olarak Edip Gümüş; "Biz bağımsız bir hareketiz. Herkesle olan ilişkilerimiz İslami sorumluluklarımız ve Cemaatimizin maslahatı doğrultusundadır. Bu anlamda birçok İslami hareketle ilişkilerimiz vardır ve gönül ister ki dünyadaki tüm İslami hareketlerle diplomatik ilişkilerimiz olsun."³³⁵ Açıklamalarında bulunmuştur.

---

³³⁰ Demirel, **Hizbullah**, s. 8.

³³¹ A.g.e. s. 11.

³³² Keneş, s. 124.

³³³ Çakır, s. 46.

³³⁴ Keneş, s. 312.

³³⁵ [http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005\(31.05.2013\).](http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005(31.05.2013).)

Türkiye İran arasındaki ilişkilerin inişli çıkışlı olmasında İran'ın ülkemizdeki bölücü örgütlerle olan irtibatı etkilidir. Sonuç olarak Ahmedinejad'ın cumhurbaşkanlığına gelmesiyle giderek radikalleşen İran'ın yeniden uluslararası terör araçlarına başvurma riski Türkiye için bir endişe kaynağı olarak görülmektedir.³³⁶ Biz bu başlık altında Hizbullah İran ilişkilerini değerlendirmeye çalıştık. Genel kanı İran devletinin stratejisi gereği ister solcu, ister sağcı ister Marksist olsun her türlü hareketle çıkarları gereği bir şekilde irtibata geçtiği şeklindedir.

3.11.8. Derin Devlet

Hizbullah terör örgütü gizliliğe büyük bir önem verdiği için onunla ilgili bilgilere ancak devletin ilgili birimlerinin örgüt hakkında tutmuş olduğu raporlar ve bazı basın yayın organları tarafından yapılmış haberler sayesinde ulaşılabilir. Hizbullah devlet ilişkisini açıklar mahiyette ciddi bilimsel araştırmalara ulaşamamıştır. Elde edilen bulgular ise bu ilişkiye ışık tutacak düzeyde değildir. Konuyla ilgili olarak Diyarbakır DGM tarafından hazırlanan Hizbullah iddianamesinde örgüt-devlet ilişkisini ortaya çıkaracak yüzeysel bilgiler mevcuttur.³³⁷

1990 yıllar özellikle Güneydoğu'da faili meçhul cinayetlerin zirve yaptığı dönemler olarak bilinmektedir. PKK terör örgütü militanları, sempatizanları, sosyalist Kürtler, diğer sosyalistler ve hatta liberaller Hizbullah'ın hükümetin işine yaradığı, bu nedenle de hükümet ve güvenlik kuvvetleri tarafından ihmal edildiği inancındaydılar. Bu nedenle acaba devlet Hizbullah'ı destekliyor mu sorusu akıllarda yer edinmekteydi. Bu sorunun cevabını sağ terör örgütlerine en ağır darbenin vurulmuş olduğu ilin (Diyarbakır) valisi şöyle veriyor: *“Desteklemek yanlış bir tabir olur. Belki Hizbullah'a biraz sempati ile bakılmış olabilir.”* Ancak bilinen gerçek güvenlik güçlerinin bütün terör gruplarıyla mücadelesi yönündedir. PKK daha köklü ve donanımlı bir terörist grup olduğu için emniyet bu kesime karşı daha çok operasyon yapmış olabilir. Ayrıca güvenlik güçlerinin Hizbullah ve diğer radikal dini gruplara karşı ihmalî söz konusu olmamıştır.³³⁸

Emniyet Genel Müdürlüğü eski İstihbarat Daire Başkan Vekili Bülent Orakoğlu Hatay İl Emniyet müdürlüğü yaptığı dönemde, Hatay'daki şehir kulübünde Adana Jandarma Bölge Komutanı olan Tuğgeneral Temel Cingöz ile il jandarma alay komutanının da katıldığı bir yemekte Hizbullah lideri Hüseyin Velioğlu'nu gördüğünü söyler. Hizbullah, PKK ve Dev-Sol'un sanki bir yerlerden yönetildiğine temas eder. Orakoğlu, 60'lı yıllardan beri bazı cinayetlerin bir merkezden işlendiğine değinir. Ergenekon yapılanmasının, Hizbullah'ı, PKK'yı ve Dev-Sol'u kurduğu ve kullandığı yönünde açıklamalar yapar. Devletin içinde hem

³³⁶ Keneş, s. 315.

³³⁷ Çakır, s. 87.

³³⁸ Yurtseven, s. 76.

derin yapıyı, hem de devletin yetkilerini kullanan grupların varlığına dikkatleri çeker. Bazı insanların vaatlerle tahakküm altına alındığına vurgu yapar. Türkiye'de darbeler öncesinde çok ciddi sıkıntıların yaşandığına, cinayetler işlendiğine değinir. Tüm bunların terör örgütlerini kullanmak suretiyle yapıldığına olan inancını paylaşır. Aynı şekilde PKK'nın da taşeron bir örgüt olarak kullanılması ihtimaline dikkatleri çeker. AK Parti iktidara geldikten sonra 2003 yılında PKK'nın eylemlerini artırdığını söyler. Bülent Orakoğlu, Uğur Mumcu'nun Hizbullah ve PKK üzerine araştırmalarının olduğuna değinir. Orakoğlu, "Mumcu'ya çok önemli bilgiler olan bir dosya geliyor. Eşref Bitlis Paşa'yı arayıp anlatıyor. O sabah bombalı saldırıda öldürülüyor. Eşref Bitlis Paşa bir süre sonra şüpheli bir uçak kazasında ölüyor ya da öldürülüyor." şeklinde konuştu. "Dosyayı kim getirmiş?" sorusu üzerine Orakoğlu, "CIA olduğu şüphesi var." açıklamasında bulundu. Gaffar Okkan suikastının Hizbullah tarafından gerçekleştirilmediğini savundu: "Devletin derin yapısı içinde yapılmış olabilir. Hizbullah böyle bir eylemi yapabilecek kapasitede değildi. Bu suikast ancak savaş eğitimi almış birileri tarafından yapılabilir ki Okan'a nokta atışı da yapılmıştı. Yeniden soruşturulmalı."³³⁹ 12 yıl terör ve istihbarat müdürlüğü yaptığını söyleyen Orakoğlu, "Türkiye'de terör olaylarının komplike" olduğunun altını çiziyordu: "Örgütler ve ilişkiler iççice girmiştir. Bir olayı diğerinden ayırmanın olanağı yoktur. Karışık ilişkiler vardır. Türkiye'deki terör olaylarını sadece iç politikaya dayandırmamak lazım. Dış güçlerin, mega güçlerin, Türkiye, Ortadoğu, Körfez Bölgesi politikalarına bakmak lazım. Türkiye dışında, Türkiye'yi idare etmeye çalışmış bir kara para olayına da bakmak lazım." Ayrıca ekliyordu: "Halk şunu da öğrenmek istiyor: Hizbullah'ı içte ve dışta kim destekledi?"³⁴⁰

Eski bakan Fikri Sağlar, *Siyah-Beyaz* gazetesiyle yaptığı bir röportajda, ordunun Hizbullah'ı sadece kullanmakla kalmadığını, aynı zamanda bu örgütü kurup sponsorluğunu da yaptığını söylemiştir. Bu kararın 1985 yılında alındığından da söz eder. Haftalık *2000'e Doğru* dergisi, 16 Şubat 1992'de görgü tanıklarının ve Hizbullah sempatanlarının verdiği bilgiler doğrultusunda, örgüt üyelerinin Diyarbakır'daki çevik kuvvet merkezinde eğitim gördüklerini³⁴¹ bildirmiştir.³⁴² Bu konuyla ilgili makalenin yayımlanmasından iki gün sonra bu makalenin yazarı Halit Güngen, faili meçhul bir cinayete kurban gitmiştir. Bir önceki sayısında devlet ve Hizbullah ilişkilerinden bahseden haftalık *Gerçek* dergisinin Diyarbakır temsilcisi Namık Tarancı, 20 Kasım 1992'de işyerine giderken vurularak öldürülmüştür. *Özgür Gündem* muhabiri Hafız Akdemir; Silvan'da Hizbullah tarzı çifte cinayet işledikten

³³⁹ <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1292899>(10.01.2013).

³⁴⁰ <http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21.01.2013).

³⁴¹ Detaylı bilgi için **Hangi Hizbullah** isimli eserin *Hizbullah Çevik Kuvvette Eğitiliyor* başlıklı bölümü okunabilir.

³⁴² Çiçek, s. 11.

sonra kaçan suikastçilere yardım ve yataklık eden bir kişinin, altı hafta gözaltında tutulduktan sonra mahkemeye bile çıkmadan serbest bırakılmasıyla ilgili hazırladığı bir yazıdan sonra, 8 Haziran 1992'de Diyarbakır sokaklarından birinde vurulup öldürülmüştür. Türkiye'deki Meclis Araştırma Komisyonu'nun 1993 raporunda; Hizbullah'ın, Batman ilinde güvenlik güçleri tarafından siyasi ve askeri eğitim, ayrıca destek aldıkları anlatılmaktadır. JİTEM'in kurucusu olduğunu iddia eden Türk Kara Kuvvetleri'nden emekli Albay Arif Doğan 17 Ocak 2011'de Ergenekon davaları kapsamında mahkemede ifade verirken; Hizbullah'ı, PKK militanları ile savaşması ve karşı devrimci bir güç unsuru olması için, *Hizbul-Kontr* ("Kontralar Partisi") ismiyle kendisinin kurduğunu beyan etmiştir.³⁴³

Nitekim eski İç İşleri Bakanı Mehmet Ağar ATV'deki siyaset meydanında devletin Hizbullah'la işbirliği yapmak gibi resmi bir politikasının olmadığını, olamayacağını, buna karşılık alt düzeyde bazı güvenlik güçlerinin Hizbullah militanlarına iyi muamele etmiş olacaklarını kabul etti. Aynı programda devletin Hizbullah'ı kullanmasından çok Hizbullah'ın devleti kullandığı yolundaki değerlendirmemize ağarın hiç itirazı olmadı.³⁴⁴

AK Parti Kütahya Milletvekili İdris Bal, hazırladığı 'PKK ve Kürt Sorunu Nasıl Çözülür?' raporunda, Terör örgütü PKK'nın 1990'lı yıllarda İslam dininin bölgedeki etkisi nedeniyle yeterli halk desteği alamadığını kaydeden Bal, şöyle devam etti: 1990'lı yıllarda ortaya çıkan Hizbullah terör örgütü, PKK ile mücadele ediyor gibi gösterilse de aslında PKK'yı güçlendirmek için kurulmuş taşeron bir örgüttür. 1990'lı yıllarda PKK'nın bölgede kamuoyu desteği fazla değildi. Halk PKK'yı benimsemedi. PKK'nın halktan destek alamamasının temel sebebi İslam dininin bölgedeki etkisiydi. Tam da bu noktadan vurabilmek için Müslüman olduklarını, İslam dinini savunduklarını ileri süren, fakat çok büyük vahşet ortaya koyan, PKK'dan bile daha vahşice cinayetler işleyen bir örgüt kurduruldu. Bu yapının arkasında da Türkiye'deki darbeci, Ergenekoncu zihniyet bulunmaktaydı. Böylece bölge halkı PKK'nın kucağına itilmiş oldu ve PKK terör örgütü bölgede taban kazanıp, bir kısım bölge halkından da destek alarak güçlendi."³⁴⁵

Gültekin Avcı, cezaevi savcılığı yaptığı dönemde bazı Hizbullah üst düzey yöneticileri ile yaptığı mülakatta örgüt üyelerinin; Hizbullah'ın esasen devlete yönelik bir eyleminin olmadığı ve bunu asla arzu etmediği, asıl gayelerinin PKK karşısında dindar halkı korumak olduğunu ifade ettiklerini kaleme almıştır. Yine medya ve yazılı basın yoluyla kendilerine yüklenen birçok faili meçhul suçun da kendileri tarafından işlenmediğini beyan

³⁴³ [http://tr.wikipedia.org/wiki/Hizbullah_\(T%C3%BCrkiye\(28.12.2012\)\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Hizbullah_(T%C3%BCrkiye(28.12.2012))).

³⁴⁴ Çakır, s. 89.

³⁴⁵ [http://www.showhaber.com/hizbullah-pkkyi-guclendirmek-icin-kuruldu-553645.htm\(09.04.2011\)](http://www.showhaber.com/hizbullah-pkkyi-guclendirmek-icin-kuruldu-553645.htm(09.04.2011)).

etmişlerdir. Ayrıca Avcı bu tür faili meçhul eylemlerin o dönem Hizbullah'ın üzerine yıkıldığının bir vakıa olduğunu belirtmiştir.³⁴⁶

28 Temmuz 1993 yılında kurulan faili meçhul siyasal cinayetleri araştırma komisyonundaki milletvekillerini bilgilendiren dönemin Batman Emniyet Müdürü Öztürk Şimşek Hizbullah'la ilgili olarak; "Hizbullah mensupları bir dönem güvenlik makamlarından yardım gördüler. Buradaki bazı kamplarda silahlı eğitim yaptılar, lojistik destek gördüler..." açıklamalarında bulunmuştur.³⁴⁷ Yine bazı odaklar tarafından Hizbullah'ın desteklendiğini doğrular mahiyette menzil grubu 93'lü yıllarda ilim grubunun kendilerine yönelik eylemlerine karşı hizbulzulüm isimli bildiler ilerinde; " hizbuzzulum 4 yıldan beri yüzlerce Müslümanı haksız yere sopayla, satırla ve silahla vurmakta, böylece Müslümanlara zulüm yapmaktadır. Hizbulzulüm, karanlık güçlerin himayesindedir ve PKK'dan farkı yoktur. Bunlar ve bunlara yardım edenler Allah katında mesuldürler. Hizbulzulümcüler karşısında susmayarak, hakkı, hak olanı yapacağız. Zalim kim her kim olursa olsun karşısında olacağız." Açıklamalarına yer vermişlerdir.³⁴⁸

Hizbullah-Ergenekon ilişkisi Ergenekon silahlı terör örgütü için hazırlanan iki iddianamede de yer almaktadır. Örgütün kuruluş aşamasından eğitime ve silah teminine kadar her şeyin başından itibaren Ergenekon denilen yapı tarafından organize edildiği belirtiliyor. Velioğlu'nun Ergenekon sanıklarının birçoğu ile bağlantısını olduğu iddia edilmektedir. Yine Ocak 2001 de jandarmanın Hizbullah'a yaptığı operasyonda cephanelik ele geçirilmiş ve bu silahların mahkemenin talebi üzerine Şırnak jandarma Alay Komutanlığı'na kayıtlı olduğu resmi belgelerle ispatlanmıştır.³⁴⁹

İzzettin yıldırım 29 Aralık 1999 günü Hizbullah militanlarınca kaçırılıp bir ay boyunca işkence yapıldıktan sonra öldürülmüştür. Ancak JİTEM'le ilgili malumat sahibi olduğu iddia edilip örgüt elemanlarınca hunharca katledilen yıldırım mahkemece mağdur görülmemiştir. Bunun üzerine avukatı Avrupa insan hakları mahkemesine başvurur. AİHM 17 Haziran 2008'de bu davayı karara bağlar. Güvenlik güçlerinin ve yargının eksik soruşturma yaptığı gerekçesiyle Türkiye 90 bin avro tazminata mahkûm bırakılmıştır.³⁵⁰ Bu olayların üzerine gidilmemesi ört bas edilmesi de örgüt- derin devlet bağlantısının varlığına bir işarettir.

Hizbullah'ın Ergenekon'la yolları ilginç noktalarda kesişiyor. Ümraniye'de yakalanan el bombaları ile 1999'daki Hizbullah baskınında ele geçirilen bombaların aynı katile ve seri numaralı olması gibi. Ayrıca konuyla ilgili olarak 1999 tarihli " Ergenekon

³⁴⁶ Avcı, s. 165.

³⁴⁷ Fuat Akyol, "Hangi Hizbullah", **Aksiyon**, 22 Ocak 2000.

³⁴⁸ Fuat Akyol, "Hangi Hizbullah", **Aksiyon**, 22 Ocak 2000.

³⁴⁹ Gamze Polat, "Hizbullah'ın 'Derin Sızma' Planı", **Aksiyon**, 20 Nisan 2009.

³⁵⁰ Mehmet Bakı, " AİHM' den Türkiye'ye Yıldırım Cezası", **Aksiyon**, 14 Temmuz 2008.

Analiz, Yeni Yapılanma Yönetim Ve Geliştirme Projesi” isimli belgede gerektiğinde terör örgütleriyle işbirliği yapılabileceği hususu üzerinde durulmuştur. Gerektiğinde naylon terör grupları oluşturularak teröre yön verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Yine 24 Aralık 1984 tarihinde İstanbul sıkıyönetim komutanlığına Hizbullah dosyası gelir. 15 kişinin adının bulunduğu bu iddianamede Hüseyin Velioğlu’nun da ismi geçmektedir. Ancak diğer sanıklar önemli mahkûmiyetler alırken Velioğlu’nun adı sanık olarak bile geçmez. Yıllarca Hizbullah’ın içerisinde yer almış bir gizli tanığın ifadelerine göre Velioğlu ile Temel Cingöz’ün sürekli temas halinde oldukları anlaşılmaktadır. Hatta Cingözün talimatı üzerine Velioğlu’nun sendika başkanlığına aday olduğunu söylemektedir. Nasıl ki darbe olacağı haberi Öcalan’a verildiği gibi Velioğlu’nun kulağına da fısıldanmıştır. Sendika başkanı olamayan Velioğlu’nun darbe kokusunu alarak tedbir amaçlı bir yıl sonra İran’a gittiğini vurguluyor. Orada Humeyni’ye yakın kişilerle ilişki kurduğuna dikkatleri çekiyor.³⁵¹

TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyon’unun raporuna göre Hizbullah’ın bazı askerlerden yardım ve destek gördüğüne yer verilmiştir. Raporda, Hizbullah’ın JİTEM tarafından yönetildiği ve bazı noktalarda askeri birliklerde eğitildiği tespit ediliyor. Bunlarla beraber Hizbullah’ın, JİTEM’le bölgede birçok faili meçhulde birlikte olduklarına temas edilmiştir.³⁵²

Süleyman Demirel de Hizbullah için; Marksist, dinsiz ve terörist bir hareket olan güneydoğuda halkı rahatsız etmiş bulunan PKK ya karşı halkın kendisini korumaya yönelmiş, bölge halkının kendisinden çıkarttığı bir hareket olarak bahsetmiştir. Hizbullah’ın devlet ile olan irtibatı ile ilgili soruya da mantığı yok. Devlet yasal olmayan hareketleri himaye etmez ve etmemiştir şeklinde izah getirmiştir.³⁵³

Mesut Yılmaz, , 26 Ocak 2000 Sabah yayınlanan bir haberde; "Hizbullah'ın vahşi eylemlerini devlet içinden ve dış ülkelere destek almadan gerçekleştirmesinin mümkün olmadığını" belirterek "Devletin içinde bazı hainlerle işbirliği yapmayan, onlardan destek almayan, dış devletlerin lojistik, finansman, istihbarat desteğine sahip olmayan bir örgütün, şu Hizbullah örgütünün ortaya çıkarılan marifetlerini yapabilmesi mümkün değildir." diyordu. Koalisyon ortağı ANAP lideri Mesut Yılmaz son 15 yılın soruşturulmasını istiyordu: "Hainlerin ortaya çıkarılması için geriye giderek son 15 yıl soruşturulsun. Benim dönemim de dâhil geriye gidip, 10 sene, 15 sene, kim ne yapmışsa, devlet adına bu işe karışmışsa, ortaya çıkarılması lazımdır."³⁵⁴

³⁵¹ Haşim Söylemez, “*Hizbul Ergenekon*”, **Aksiyon**, 21 Temmuz 2008.

³⁵² Gamze Polat, “*Hizbullah’ın Derin Sızma Planı*”, **Aksiyon** 20 Nisan 2009.

³⁵³ [http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html\(21.01.2013\)](http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html(21.01.2013)).

³⁵⁴ [http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html\(21.01.2013\)](http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html(21.01.2013)).

Ergenekon operasyonlarda ele geçirilen belgelerde örgütün askeri ve sivil kanat olmak üzere iki kısma ayrıldığı ve görev dağılımının bu şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır. Askeri kanat içinde eylem amaçlı suikast timlerinin oluşturulduğu, yine bu kanat içinde gerekirse PKK, HZİBULLAH; DHKP/C örgütlerine sızarak operasyonlarda işbirliğine gidilebileceğine değinilmiştir.³⁵⁵

Ak parti Malatya İl Başkanı Bülent Tüfekçi de örgüt derin devlet ilişkisinin varlığına dair şu açıklamaları yapmıştır; “milletin ahlakını bozdular. Bir nesil yok edildi. Doğu ve güneydoğuda terörün bu kadar rahat ve geniş çaplı olmasının sebebi 28 Şubat’tır. Hizbullah gibi bir örgüt ortaya çıkartılarak mütedeyyin insanları pasifize ettiler.”³⁵⁶

Türkiye’deki süper NATO güdümlü örgütler, Türkiye’nin güvenliğine değil, ABD’nin güvenliğine ve Türkiye’yi parçalama planlarına hizmet etmişlerdir. O kadar ki bu günkü MİT müsteşarı, Hizbullah’ı dahi kullandıklarını itiraf etmiştir. PKK’nın değil, yüzlerce insanın Hizbullah eliyle betonlara gömülerek öldürülmesinden sorumludurlar.³⁵⁷

Kendi dilinden Hizbullah isimli kitapta, 1995-2000 yıllarında devlet Hizbullah çatışmasının yaşandığı dönemde devletin istihbarat birimlerinin kontrolünde olan çok sayıda ajan ve çete üyesinin örgüt tarafından yakalanarak sorgulandığına yer verilmektedir. Yakalanan bu kişilerin itirafları sonucunda devletin; örgüte karşı yürüttüğü mücadelede takip ettiği politika, uyguladığı taktik ve yöntemler, yaptığı provokasyon, komplo ve oyunlar, Türkiye genelinde ve özellikle güneydoğuda siyasi örgütlere ve bölge halkına karşı uyguladığı politikaların bilgisine ulaşıldığına değinirler. Devletin tüm bu faaliyetlerini kapsayan arşivin yapılan operasyonlar neticesinde devlet tarafından ele geçirildiğine dikkatleri çekerler. Verilen bu bilgilerin devamında ise, devletin istihbarat örgütlerinin ve emniyet güçlerinin doğrudan veya kendi kontrollerindeki çete ve ajanlar vasıtasıyla özelde Hizbullah cemaatine, genelde ise bölgedeki tüm muhaliflere karşı yürütmüş oldukları hukuk dışı faaliyetleri, cinayet, komplo ve insanlık dışı kirli işlerini maddeler halinde örnekler vererek açıklamışlardır. Kendi dillerinden anlattıkları bu uygulamalardan bazılarına yer verecek olursak; Devletin Hizbullah’ın Türkiye genelindeki yapısını ortaya çıkarmak için kapsamlı bir istihbarat çalışması yaptığına, bu istihbarat çalışmaları yapmak için de örgüt içinden veya örgüt mensubu olmayan kişilerle irtibata geçerek zaman zaman da şantajlar yaparak bu kişilere ajanlık teklifinde bulunduklarına, örgütün halk üzerindeki etkisini kırmak için devletin bazı kirli işleri gerçekleştirip örgüte mal ettiğine, muhafazakâr insanların okuduğu İslami yayınların arasına örgüt aleyhine yazılmış bildiriler koyduklarına, çıkarları

³⁵⁵ Orakoğlu, s. 27.

³⁵⁶ Bülent, Tüfekçi, **Net Haber, Malatya**, 30 Ocak 2013, s: 1.

³⁵⁷ Orakoğlu, s. 28.

için kullandıkları ayyaş, serseri, hırız ve ayak takımı şahısları camilere giden çocuklara musallat ettiklerine, irtibat halinde oldukları genç kız ve erkekleri örgüt mensubu genç kız ve erkeklere musallat etmek suretiyle cemaatin faaliyetlerinin halkın gözünde değersizleştirildiğine, fuhuş yapan kadınlara çarşaf giydirip çarşaf giyen dindar kadınlar hakkında insanların olumsuz düşünmesine sebep olduklarına, örgüt adına halktan zorla para topladıklarına ve örgütün halktan zorla para topladığı imajını insanlarda uyandırmaya çalıştıklarına, Hizbullah’a sempati duyan maddi durumu iyi olan dindar insanlara devletin kontrolünde olan çeteler vasıtasıyla baskı yapılarak bölgelerini terk etmelerinin istendiğine, ailelere çocuklarını örgütten uzak tutmaları gerektiği aksi takdirde örgüte üyelikten işlem yapılacağı yönünde tehditler yapıldığına, devletin kontrolünde olan çete veya gruplar polis kılığında evlere baskın yapıp evlerinden aldıkları insanlara işkence yaptıktan sonra kendilerini Hizbullah mensubu olarak tanıttıklarına, birçok iş adamı devletin kontrolündeki çeteler tarafından kaçırılıp fidye karşılığında serbest bırakıldığına ve bu kişilere kendilerini PKK’lı veya Hizbullah üyesi olarak tanıttıklarına, polis ve istihbarat örgütlerinin gözaltına aldıkları örgüt mensuplarını konuşturmak için onlara uyuşturucu verip yanlarına hayat kadını yollayıp kayıt altına aldıktan sonra şantaj yaptıklarına, devletin ajanlığı kabul eden kişilere sahte kimlik, ehliyet ve silah taşıma ruhsatı temin ettiğine ve bu kişileri ülkenin çeşitli bölgelerinde takip, tehdit, suikast gibi kirli işlerde kullandıklarına, yine devletin güdümünde olan grupların Hizbullah ya da PKK kılığında bölgede yol kesip kimlik kontrolü yaparak insanları mağdur ettiğine, özellikle de JITEM’e bağlı grupların PKK kılığında Hizbullah’a yakın köylere baskın yaptıklarına, evlerini ateşe verdiklerine veya tam tersi Hizbullah kılığında PKK semtlerine baskınlar yaptıklarına, yine aynı grubun ülkemizden Suriye’ye giden İran otobüslerinin yolunu kesmek suretiyle hem yolculara eziyet ettiklerine hem önemli eşyalarına el koyduklarına hem de otobüslerinin yakıldığına vb. gibi olayların yaşandığına dair açıklamalara yer vermişlerdir.³⁵⁸

Kendi dilinden Hizbullah isimli eserde; Hizbullah ve PKK arasında başlayan çatışmanın 1994’lü yıllarda bitme noktasına geldiğinde, devletin iki örgüt arasında anlaşmaya vardığı ve birleşip devlete yönelik eylemlerde bulunacağı handikabına kapıldığına ve bu nedenle kendilerine bağlı çetelerle irtibata geçmek suretiyle çok sayıda Hizbullah ve PKK mensubuna karşı eylemler gerçekleştirerek iki örgüt arasındaki çatışmayı yeniden alevlendirme girişimlerinde bulunduğu dair bilgilere yer vermişlerdir. Devletin böyle yaparak işlediği çok sayıdaki faili meçhul cinayeti Hizbullah veya PKK’ye mal ettiğine ve

---

³⁵⁸ [http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=41\(25.02.2013\)](http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=41(25.02.2013)).

ikisi arasındaki çatışmanın devam ettiği intibainı kamuoyunda canlı tutmaya çalıştığı yorumlarında bulunmuşlardır.³⁵⁹

Sonuç olarak derin devletin ve bölgede tasarrufta bulunan iç ve dış odaklı bazı güçlerin Hizbullah'ı kullandığı bilgisine ulaşılmaktadır. Ergenekon adıyla ortaya çıkan pozitivist bir inanca sahip olan bir yapının bölgedeki dindar insanlara hem PKK'yı hem de Hizbullah'ı kullanmak suretiyle baskı yaptığı anlaşılmaktadır. Ayrıca çıkar ilişkilerinin yoğun olduğu bu mafya vari yapılanmaların Hizbullah kisvesi altında birçok eylemi gerçekleştirdiklerine ulaşılmaktadır. Bu iddiamızı Osman Sınav'ın yönetmenliğini yaptığı bumerang cehennemi isimli film de güçlendirmektedir. Orada devlet- mafya ve örgüt üçgeninde tezahür eden hadiseler sahnelenmiştir. O dönemlerde derin devlet örgütü hem kirli işlerinde kullanmış hem de PKK'nın eliyle yıpratma yoluna gitmiştir. Kısacası elinin altında fazla büyümesine imkân vermeden beslemiştir. Yeri geldiğinde de törpülemiştir. Bu konuda detaylı bilgi için Kod Adı Hizbullah isimli eserin *Devlet Güdümünde Hizbullah* başlıklı bölümünden yararlanılabilir.

3.12. Partileşme Süreci

Toplumsal hareketlerin partiler halinde örgütlenerek kendilerini kitlelere duyurdukları görülmektedir. Bu partileşme aslında toplumda yaygın olan inanç ve ideolojilerin somutlaşmış ifadeleri ve taşıyıcılarıdır.³⁶⁰ Bu bağlamda Doğru haber isimli internet sitesinde Abdulkadir Turan'ın *Siyasette Alternatif Olmak -4* başlıklı kurumsallaşmanın önemini kaleme aldığı yazısında siyasi anlamda kurumsallaşmanın da önemine değindiği görülmektedir. Siyaset kurumunun mevcut yapıdaki bazı düzenlemeleri ve uygulamaları reddettiğini ve bazılarını ise doğru bulduğunu açıklamak durumunda olduğunu hatta bu konularda topluma tutarlı izahatlar yapması gerektiğine temas etmektedir. Siyasette alternatif olmanın var olanı reddetmek ve yerine daha iyisini önermek ve bu önerileni gerçekleştirme kararlılığı ve gayreti içerisinde olmakla mümkün olacağına atıfta bulunmaktadır. Ancak böyle bir çalışmanın da sağlam bir kurumsal yapı içinde gerçekleşebileceğini iddia etmektedir.³⁶¹

Hizbullah'ın son dönem örgütlenmesine ve çalışmalarına bakıldığında bir parti kurma yönünde eğilimi olduğu sezilenmektedir. 12 Haziran 2011 genel seçimleri üzerine birçok tartışma ve değerlendirmeler yapılmıştır. Hatta birçokları parti olmasa da Hizbullah'ın

³⁵⁹ http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=41(25.02.2013).

³⁶⁰ Alev Erkiyet, *Ortadoğu'da Modernleşme Ve İslami Hareketler*, 5. Baskı, Ankara: Hece Yayınları, 2010, s. 149.

³⁶¹ <http://www.hurseda.net/A-Kadir-Turan/49/A-Kadir-Turan/41838/Siyasette-Alternatif-Olmak-4.html>(16.03.2013).

bağımsız olarak seçimlere katılacağı yönünde açıklamalar yapmışlardır. Ancak Hizbullah bahse konu seçimde bağımsız aday çıkarmamıştır. Parti kurulup kurulmaması hususunda camianın içinde hummalı bir tartışma yaşandığı bilinmektedir. Örgüt içinde bir kesim parti kurmada geç kalındığı yönünde kanaate sahipken diğer bir kesim henüz parti için erken olduğu yönünde düşünceler belirtmektedir. Parti kurulması için uğraşanların talebi, bölgede AKP ve BDP'ye mahkûm olmamak şeklinde belirmiştir. Aslında bizim Bu çalışmamızı yaparken belirlemiş olduğumuz hipotezlerden bir tanesi de Hizbullah'ın sivilleşme sürecinin sonunda bir parti kurup kurmayacağı yönündeydi. Fakat bir çalışmamızı bitirmeden örgüt partisini kurarak bizim hipotezimizi doğrulamış oldu.

Bir zamanlar örgütün, mensuplarına oy kullanmanın caiz olmadığı yönünde direktifler verdiği söylenmektedir. Oysa toparlanma sürecine giren ve legal alanda örgütlenmeye başlayan Hizbullah'ın, 2007 seçimlerinde AK partiye güçlü bir destek verdiği iddia edilmektedir. Bu nedenle cemaatin ideolojik olarak katı bir şekilde karşı olduğu bir sistemin partisine ilk defa oy verdiği yorumları yapılmıştır. Ancak 2009 yerel seçimlerinden önce yapılan Hizbullah operasyonlarıyla AK partiye karşı ilk tepkilerin ortaya çıkmaya başladığı yorumları yapılmıştır. Ak partiye karşı olan bu rahatsızlık neticesinde Hizbullah hareketinin siyasallaşma eğiliminin tartışılmaya başladığı görülmektedir. Aslında bu tartışmaların kendilerini bölgede ciddiye almayan ak partiye karşı ders verme maksatlı olduğu ileri sürülmüştür.

Tüm bunlardan sonra Hizbullah'ın mustazaf der in kapatılmasıyla durumu fırsat bilerek siyasallaşma sürecini ilan ettiği bilinmektedir. Bu nedenle örgüt mensuplarının seçimlerde oy kullanmayarak yapılan operasyonları protesto ettikleri bilgisi paylaşılmıştır. Bu durumu konuya ilgi duyan bazı kişiler, 2009 yerel seçimlerinde AK partinin BDP karşısında bölgede etkinliğinin azalmasına sebep olduğu şeklinde yorumlamışlardır.³⁶² Ancak hem mesleğimiz icabı yaptığımız görevlerde hem de bu örgütün takibini yapan istihbarat görevlisi meslektaşlarımla yaptığım görüşmelerde örgütün bölgedeki etkinliği üzerine yapılan açıklamaların şuan için abartılı olduğu yönünde bir kanaate vardık. Hizbullah'ın günümüzde ancak Diyarbakır ve Batman illeri için bu gücünden bahsedilebilir. Şuan için örgütün diğer illerde böyle bir nüfuza sahip olduğunu söylemek bilimsellikten uzak bir açıklama olacaktır. Tabi ki Hizbullah yapmış olduğu organizasyonlarla bölge halkının karşısına tutarlı ve pratik yönü olan programlarla çıkarsa bu tablo ileriki yıllarda değişebilir. Müslüman Kürt kimliğinin taşıyıcısı olarak kabul edilen Hizbullah bölgede BDP karşısında böyle bir potansiyele de sahip olduğu bir gerçektir.

---

³⁶²Ahmet Taşgetiren, "Hizbullah Ve Siyaset Raporu", **Aksiyon**, Sayı. 940, 26.Kasım 2012.

Ruşen Çakır, Hizbullah'ın bölgedeki şansı için şu tespitlerine yer verir. "2004 yılından itibaren yönelmiş olduğu yasal alanda faaliyetleri epey seven ve bir süredir tamamen bunları temel alan Hizbullah kendi kaderini tek başına belirleme şansına sahip değil. Tüm Türkiye'yi kapsama iddiasından uzun bir süredir vazgeçmiş olan ve net bir şekilde "İslamcı Kürt örgütü" olarak tanımlayabileceğimiz Hizbullah'ın kaderinde devlet (özel olarak AKP), PKK liderliğindeki Kürt hareketi ve Kürtler belirleyici olacak."³⁶³ Hakikaten de AK Partinin ve BDP'nin tutumu Hizbullah'ın bölgedeki başarısında belirleyici bir role sahiptir. Örgütün muhafazakâr ve liberal bir kimliğe sahip Ak Partinin oylarını alması oldukça zor gözükmemektedir. Ancak PKK'nın siyasi uzantısı olan BDP'nin İslam karşıtı tutum ve söylemleri bölgede Hizbullah'ın elini güçlendireceği benzetilmektedir.

Hür Dava Partisi (HÜDA Par) Kurucular Kurulu adına dilekçeyi veren Avukat Mehmet Hüseyin Yılmaz, halktan gelen yoğun talep üzerine parti kurma çalışmalarını başlattıklarını söyledi. Yılmaz, "Sistemin değil, halkın, hakkın partisi olacağız. Elitlerin değil mazlumların sesi olacağız" açıklamalarında bulunmuştur.³⁶⁴ Yaşanan bu gelişmelerden sonra örgüt 2012 Aralık ayında Huda par isimli siyasi partisini kurarak resmen siyasete atılmış oldu. Parti mensuplarının önümüzdeki seçimlere katılmak için birçok il, ilçe ve beldelerde yoğun bir örgütlenme çalışmalarında bulunduğu görülmektedir.

Huda Par:

Parti tüzüğünde:

*Partinin adı "HÜR DAVA PARTİSİ" dir. Genel Merkezi Ankara'da, kısa adı HÜDA PAR'dır. Amblemi ekte sunulduğu şekilde yeşil zemin üzerinde açık vaziyette beyaz renkli bir kitap ve sayfaları arasından doğmakta olan sarı renkli güneş ile altında "HÜDA PAR" yazısıdır. Hür Dava Partisi'nin amacı: Bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde içi boşaltılmış olan ve aslında bizi biz yapan insanî ve İslami değerleri yeniden ihya etmek ve yaşanılır kılmak, Toplumunu sisteme değil, sistemi toplumun inanç değerleriyle uyumlu hale getirmek, İnanç ve ibadet hürriyetinin önündeki engelleri kaldırmak, İnsani temel hak ve hürriyetlerin gerçek anlamda tanınmasını sağlamak, Kürt sorununun çözümünü sağlamak, Adil, bağımsız ve tarafsız bir yargının oluşumunu sağlamak, Can, mal, ırz, akıl ve nesil emniyetini sağlamak, Ahlaki yozlaşmaya dur demek, Toplumun temel değerlerini siyasete taşımak ve hâkim kılmak, Toplumun huzur ve barışını sağlamak, Sosyal adaleti sağlamak, Dış ilişkilerin mihverine adaleti yerleştirmek, mazlum ve mustazaf halklarla dayanışmayı sağlamak, Programında yazılı diğer hedefleri gerçekleştirmektir, tarzında bilgilerin paylaşıldığı görülmektedir.*³⁶⁵

³⁶³ [http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756\(25.10.2012\).](http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756(25.10.2012).)

³⁶⁴ [http://www.haberturk.com/gundem/haber/804242-hizbullah-parti-kurdu\(17.02.2013\).](http://www.haberturk.com/gundem/haber/804242-hizbullah-parti-kurdu(17.02.2013).)

³⁶⁵ [http://www.hudapar.org/icerik.asp?link=pprogram\(23.02.2013\).](http://www.hudapar.org/icerik.asp?link=pprogram(23.02.2013).)

Huda par yetkilileri Partinin programında neden yeni bir parti kurduklarına dair şu açıklamalara yer vermektedirler. Günümüzdeki siyasi parti ve iktidarların sorunlarla yüzleşmek ve çözüm üretmek yerine, çözümü sürekli erteledikleri, Özellikle inancın yaşanması önündeki engellerin kaldırılması ve Kürt sorununun çözümü konusundaki samimiyetsizlikleri ve bu sorunların çözümünü siyasi rant elde etme aracı ve argümanı olarak kullandıkları, toplumun farklı kesimlerinin ancak bir kısmının temsilcileri olmalarına rağmen, kendilerini toplumun veya belli kesimlerinin tamamının temsilcileri olarak görmeleri, böylece ideolojilerini halka dayatmaya çalışmaları, Sosyal adaletin sağlanamamış olması, Siyasi çıkar uğruna toplumun etnik çatışmalara sürüklenmesi, Dünya istikbarı ile iyi geçinme uğruna zulme taraf olunması veya seyirci kalınması, en önemlisi halkın değer yargılarının aşındırılması ve toplumun kişiliksizleştirilmesi çabalarının giderek yoğunlaşması vb. konularda görmüş oldukları bir takım eksiklikleri izale etmek için partileşme yoluna gittiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca siyasi temsilden yoksun toplulukların bulunduğu bir yerde, toplumsal barışı sağlamak ve sağlam bir temele oturtmak mümkün değildir. Mevcut siyasi partilerin hiçbirini kendi temsilcisi olarak görmediğini belirten birçok düşünce sahibi ve kesimin talep ve telkinleriyle bu siyasi hareketi kurma zamanı geldiğine inanarak yola çıktıklarını beyan etmişlerdir.³⁶⁶

Partinin genel başkanı olan avukat ve kapatılan Mazlum- Der başkanı Mehmet Yılmaz, "Genel Merkezimizi Ankara'ya taşıdık. Davamız, hürriyettir, adalettir, hakkaniyettir, zulmün sona ermesidir, barıştır, huzurdur, insanların kaynaşmasıdır, kardeşliktir. Bu gayemizle Allah'ın huzuruna varmak istiyoruz. Adalet ve hakkaniyet üzerine bir dünya özlemindeki herkesi Hür Dava partisine davet ediyoruz. Elit olmayan herkese kapımız açık" şeklinde açıklamalarda bulunmuştur. Yılmaz sözlerinin devamında bu süreçteki kararlılıklarına dair şu beyanatlarda da bulunmuştur, "Ayakları yere basmayan, gerçekçilikten tamamen soyutlanmış, uygulanma imkân ve ihtimali bulunmayan mistik ideallerin peşinde değiliz. Gerçekleştirilebileceğine inandığımız ideallerimiz vardır. Bu ideallerimizin gerçekleşmesi için buna inanan herkes ile birlikte gerçekçi çözümler üretmeye, bu yolda imkân ve takatimiz elverdiği ölçüde yürümeye azimliyiz. Özetle; düşüncemizde ve inancımızda, realiteyi görmezden gelmeyen bir idealizm ve ideallerimizi unutturmeyen bir realizm (gerçekçilik) buluşur. Amaçsız, gayesiz ve programsız bir fert veya toplum varacağı bir hedefi yoktur. Hedefi olanlar yol alırlar, olmayanlar sadece dolaşırlar.

---

³⁶⁶ [http://www.hudapar.org/icerik.asp?link=pprogram\(23.02.2013\).](http://www.hudapar.org/icerik.asp?link=pprogram(23.02.2013).)

İdeallerimizi hedefe koyup yürüyebildiğimiz kadar ömrümüzün ve takatimizin elverdiği menzile varmaya muvaffak olmayı ümit ediyoruz.³⁶⁷

Parti, Kayseri, Diyarbakır, Bingöl, Mardin, Bursa, İzmir, Van, Şanlıurfa, Adana, Malatya, Elazığ, Mersin illerinde ve Bismil ilçesinde ve her geçen gün diğer il ve ilçelerde hızla teşkilatlanmaya başladıkları görülmektedir.

Memur Sen'in başörtüsü yasağının kaldırılması yönünde gerekli düzenlemelerin yapılmaması halinde 15 Marttan itibaren memurların başörtülü olarak işe gidecekleri yönündeki tavrını yerinde buluyor ve destekliyoruz. Hukuk dışılığı verilen ceza olumlu bir gelişmedir. Ege Üniversitesinde başörtülü öğrenciyi derse almayan Öğretim Üyesi Prof. Dr. Rennan Pekünlü'nün İzmir Asliye Ceza Mahkemesi'nce, "Öğrencinin Eğitim Öğrenim Hakkını İhlal Ettiği" gerekçesiyle 2 yıl 1 ay hapis cezasına çarptırılmasını olumlu bir gelişme olarak değerlendirmekteyiz.³⁶⁸ Şeklinde açıklamalar yaparak dini olan uygulamalara yakın duruş sergilemektedirler.

Parti programıyla ilgili olarak Sait Şahin; Kamu alanı dâhil olmak üzere tesettüre, kılık kıyafet konusuna devletin karışamayacağını, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın özerkliğe kavuşturulması, Bölgesel ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması, herkes için usul ve infaz eşitliği, İmam nikâhının yasak olmaktan çıkarılıp resmileştirilmesi, zinanın derhal suç kapsamına alınması ve önlenmesi, Hiçbir kimsenin meskeninin dinlenmemesi, mahremiyetin korunması, seçilme hakkının 18 yaşına indirilmesi, seçim barajının da kaldırılması, sivil bir anayasanın çıkarılması, anayasada değiştirilemez maddelerin olmaması, Profesyonel askerlik oluşturulup mecburi askerliğin kaldırılması, Kürt sorunu konusunda şimdiye kadar yapılan tüm zulümlerden dolayı Kürtler başta olmak üzere tüm etnik gruplardan özür dilenmesi ve tazminat ödenmesi, Kürtçenin ikinci resmi dil ve eğitim dili olması, isimleri değiştirilen yerleşim yerlerinin eski adlarının geri getirilmesi, Koruculuk sisteminin de kaldırılması, Ergenekon ve Jitem davalarının Fırat'ın Doğusuna götürülmesi, kaydırılması, Toplumsal barış için genel af çıkarılması ve faize dayalı ekonomik vergilerin kaldırılması gerektiğini dile getirmiştir.³⁶⁹

Bu çalışmada Hizbullah'ın sivilleşme ve ardından partileşme sürecini kaleme aldık. Ancak Huda par Genel Başkanı Yılmaz ve parti sözcüsü Şahin çeşitli basın yayın organlarında Hizbullah'ın devamı olmadıklarını dile getirdiler. Hizbullah'ın illegal bir örgüt olarak varlığını sürdürdüğüne dikkatleri çektiler. Oysa Huda par ve onun sivil kollarının legal

³⁶⁷ [http://www.haberturk.com/gundem/haber/804242-hizbullah-parti-kurdu\(17.02.2013\)](http://www.haberturk.com/gundem/haber/804242-hizbullah-parti-kurdu(17.02.2013)).

³⁶⁸ [http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/HUDA-PAR-Gundemi-Degerlendirdi-70647.html\(18.02.2013\)](http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/HUDA-PAR-Gundemi-Degerlendirdi-70647.html(18.02.2013)).

³⁶⁹ [http://www.showhaber.com/2004den-once-hizbullahin-yetkilerinin-bize-sorulmasini-dogru-bulmuyoruz-631199h.htm\(31.05.2013\)](http://www.showhaber.com/2004den-once-hizbullahin-yetkilerinin-bize-sorulmasini-dogru-bulmuyoruz-631199h.htm(31.05.2013)).

bir yapılanma olduğuna dair düşüncelerini paylaştılar. Açıklamalarının devamında ise partilerinde bir zamanlar Hizbullahî yapılanmanın içerisinde yer almış o süreçte Hizbullah davalarından yargılanmış kişilerin olabileceğini vurgulamışlardır. Sadece Hizbullah'ın değil herkesin partisi olduklarına temas etmişlerdir.³⁷⁰ Elbette ki bu tarz bir açıklama yapmaları gerekmektedir. Çünkü illegal bir oluşumla bağlantımız var demeleri beklenemezdi. Çünkü daha önce Hizbullah'la irtibatlı olduğu söylenerek Mustazaf-Der adındaki dernekleri kapatılmıştı. Bu onlar için bir tecrübedir ve Partileşme sürecinden sonra daha temkinli davrandıkları görülmektedir.

3.13. Basın Yayın Faaliyetleri

1980'li yıllar Türk toplumunda ekonomik, siyasi, kültürel, demokrasi ve özgürlükler anlamında bir dönüşüm yılı olarak bilinmektedir. Toplum yapısındaki bu değişikliğin en belirgin olduğu alanlardan birisi de geniş anlamda din özel anlamda İslam'dır. İslami yaşam tarzının bir parçası olan toplumsal pratiklerin yeniden canlanarak modern hayatın teknikleriyle iyi bütünleşmesi modern muhafazakârlık olarak bilinen bir sentezin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Böylece günümüzde de var olmaya çalışan dini hareketlerin kendilerini toplumsal alanda ifade edebilmek için farklı enstrüman ve yapılanma arayışı içinde oldukları gözlemlenmiştir. Bu süreçte dini cemaatlerin çoğunda yapısal anlamda stratejik ve fonksiyonel değişimlerin yaşandığına ve daha modern bir yapı ve görünüme sahip olma isteğine şahit olunmuştur. Bu fikri değişim toplumsal tezahürü ise; özel hastaneler, sağlık merkezleri, işsizlere yardım ve barınma imkânı sağlayan dernek ve yardım kuruluşları, bilimsel araştırma, özel okullar, öğrenci yurtları, pansiyonlar ve kurslar gibi eğitim öğretim kurumları, televizyon, gazete, dergi, internet sayfaları ve kitap gibi çeşitli basın yayın faaliyetlerinin ortaya çıkması şeklinde olmuştur.³⁷¹

Yapılan araştırmalar neticesinde modern dönemde toplumsal hareketlerin birçoğunun kendilerine ait dergi, gazete, televizyon, internet sitesi gibi vb. iletişim araçlarının olduğuna rastlanmaktadır. Çünkü çağımız iletişim çağı olarak bilinmektedir. Günümüzde medyanın insanların hayatı üzerinde büyük bir etkisinin olduğu bilinmektedir. İnsanlar medya etkisiyle kendilerine beğendikleri karakterleri ve kahramanları rol model seçtikleri anlaşılmaktadır.³⁷² Aslında tüm iletişim araçları bir platform olarak düşünülebilir. Bu yöntemle birden fazla insana kısa zamanda çok sayıda mesaj ulaştırma imkânı elde dilmektedir. Yine insanlar ve

³⁷⁰ http://www.youtube.com/watch?v=otinvjwz_Yg(04.10.2013).

³⁷¹ Kirman, **Din ve Sekülerleşme**, s. 36; Talip Küçükcan, “*Modern Toplumlarda Din*”, **IV. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri**, 12-16 Ekim 2009 Ankara, 2009, cilt: I, s. 270-279.

³⁷² Anthony Giddens, **Sosyoloji**, çev. Günseli Altaylar, 2. Baskı, İstanbul: Say yayınları, 2010, s. 399.

toplumsal gruplar bu ağırları kullanarak daha az emekle kısa zamanda çok daha iyi örgütlenebilmektedirler. Bu duruma örnek olarak son birkaç yılda Ortadoğu’da yaşanan değişim rüzgârlarının temelinde facebook, twitter vb. ağların kullanılarak örgütlenme durumu söz konusudur. Bu nedenle bir hareketin hedefine ulaşması için çok iyi ve çok hızlı örgütlenmesi ve ayrıca örgüt içi moral-motivasyonu üst düzeyde tutması icap etmektedir. Bu durumun bilincinde olan Hizbullah örgütü mensuplarının da çağın kitle iletişim³⁷³ araçlarını çok iyi kullandıkları görülmektedir. Örgüt mensupları, kendilerine ait çeşitli yayın ve yayım kuruluşları vasıtasıyla hem ülke gündemini hem de dünya gündemini takip etmekte, bilhassa da İslami olay ve hadislerle ilgili düşüncelerini paylaşmaktadırlar. Böylelikle hem üyelerinin hem de hedef kitlenin bu kaynaklardan beslenmesi ve özellikle dini ve kültürel anlamda bir dünya görüşüne sahip olmaları sağlanmaktadır. Mesela Diyanet İşleri Başkanının Alman Dış İşleri Bakanı ile olan sünnetle ilgili görüşmesini haber olarak vermişlerdir. Görüşmede sünneti yaralama olarak gören ve yasaklama yoluna giden Alman yetkililerine, Diyanet İşleri Başkanın kulak delmede yaralama kapsamına alınmıyor mu? Şeklindeki sorusunu manidar bularak *Başkandan Alman bakana güzel sünnet dersi* şeklinde haber yaparak memnuniyetlerini belirtmişlerdir. Daha buna benzer ülke ve dünya gündemini meşgul eden birçok konu hakkında adı geçen basın yayın araçlarını kullanmak suretiyle ideolojik yapılarına uygun açıklamalara yer verdikleri görülmektedir.

3.13.1. Gazete

Doğru haber isimli haftalık gazete, yayın hayatına 4 Nisan 2008’de yayın hayatına başlar. Genel yayın yönetmenliğini Mehmet Göktaş’ın yaptığı Doğru haber, sosyal, kültürel ve ahlak içerikli haberleriyle okuyucularıyla buluşur.³⁷⁴ Haftalık tirajı 40 bine ulaşan gazetenin abone sistemiyle elden dağıtıldığı bilinmektedir.³⁷⁵ Birçok ilde temsilciliği bulunan Doğru Haber gazetesi, www.dogruhaber.com.tr adresiyle internet yayını da yapmaktadır. Bu gazeteyle örgütün, faaliyetlerini anlattığı, örgüte yönelik suçlamalara cevap veren yazıların kaleme alındığı ve örgüt mensuplarının fikri olarak beslenmesine yönelik yazıların yayınladığı görülmektedir. Bu yazılardan seri halinde yayınlamış oldukları Hüseyin Velioglu’nun Hayatı Ve Mücadelesi başlıklı yazıların, örgüt içi moral motivasyonu ve birlikteliği sağlamada ayrı bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Örgüt mensuplarının bu yazılardan günlük hayatta siyasi, dini ve sosyal hadiselerin çözümü konusunda davranış

³⁷³ Kitle iletişim araçları denildiğinde; gazete, kitap, dergi, film, fotoğraf, İlan tahtası, radyo, televizyon, video, kaset, bilgisayar, CD, internet vb. her geçen gün çeşitlenen tür ve sayıda iletişim aracını ve işlevini düşünmemiz gerekir.

³⁷⁴ <http://www.nisanurdergisi.com/Haber/Dogruhaber-Gazetesi-328.html>(19.05.2013).

³⁷⁵ <http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(10.12.2012).

kodları aldıkları bilinmektedir. Zaten bu tür iletişim araçlarının sosyal hareketler için sağladığı en büyük fonksiyonlardan birisi de örgüt üyelerine ideolojik tavır ve tutum aşılamlarıdır. Ayrıca bu iletişim araçları vasıtasıyla örgüt, sempatizanlarına ve hedef kitleye kendilerine bağlı kurum ve kuruluşların yapacakları ve yapmış oldukları etkinlikleri duyurmaktadır. Özellikle Peygamber sevdalılarının, düzenlemiş oldukları kutlu doğum etkinliklerini ve katılımcıların davete olan ilgilerini büyük bir gururla haber yaptıkları görülmektedir. Burada Hizbullahî hareketin Türkiye'deki ve Avrupa'daki potansiyelinden insanları ve yetkili mercileri haberdar etme gayreti de söz konusudur. Aslında bu iletişim kanalları ile yapılan açıklamalar ve paylaşılan bilgiler, örgütün sivilleşmesinin ve şeffaflaşmasının da en büyük göstergelerinden biri olarak yorumlanabilir. Kısacası doğru haber gazetesi Hizbullah'ın sesi soluğu olarak değerlendirilebilir. Bu konuda Emniyet'in İstanbul'da gazetenin esenlerdeki binasına düzenlemiş olduğu operasyona. Gazetenin haber müdürü İbrahim Toprak; "bizim sesimizi kısmak istiyorlar" ve "Hizbullah'ın yayın organı olduğumuz gerekçesiyle baskın düzenlemişler." şeklinde tepkide bulunmuştur.³⁷⁶

3.13.2. Kitaplar

Geçmişten günümüze bir fikri bir düşünceyi insanlara anlatmanın en verimli yollarından birisi de kitaplar olmuştur. Günümüzde var olan birçok hareketi incelediğimizde kendilerini anlatmak için kitaplar yazdıklarına ve bu kitapların basım-satımını yapmak için de yayın evleri kurduklarına şahit olmaktayız. Hizbullah hareketi de kendilerini anlatmak veya kendileri hakkında var olan imajı düzeltmek, mensuplarına bir dünya-ahiret düşüncesi aşılama, var olan insani problemlere çözüm önerilerinde bulunmak vb. gibi konular hakkında insanları bilgilendirmek için çeşitli kitaplar yazmışlardır. Ancak biz burada sosyal bir hareket çalıştığımız için örgütün, sırf dini muhtevalı değil de kendi fiziki ve fikri yapısını anlatan kendi tabirleriyle kendi dilinden Hizbullah isimli seri de yer alan kitaplarına değineceğiz. İşte bu kitapların ilki, İ. Bagasi mahyasıyla İsa Altsoyun kaleme almış olduğu *Kendi Dilinden Hizbullah ve Mücadele Tarihinden Önemli Kesitler*, ikincisi ise, Huda par Genel Başkanı avukat M. Hüseyin Yılmaz, Cemal Tutar ve Mehmet Varol'un savunmalarının yer aldığı *Hizbullah Ana Davası Savunmalar* (2011) isimli kitaptır.

Hizbullah Ana Dava Savunmalar isimli kitapta İslami cemaat ve diğer dini grupları anlamının yollarından birisi lider ve lidere yakın kişilerin yazmış olduğu eserleri incelemek şeklinde belirtilmiştir. Örneğin İhvanı Müslim'in hareketi için; Hasan el Benna ve Seyyid Kutup'un, Lübnan Hizbullah'ı için Abbas Müsavi, Allame Seyid Hüseyin Fadallah veya Hasan Nasrallah'ın, İran İslam Devrimi'ni için İmam Humeyni'nin, Ali Şeriatî'nin

³⁷⁶ <http://www.habererk.com/haber/8006/dogru-haber-gazetesi-hizbullahinmi.html>(20.03.2013).

çalışmalarını, Sosyalizmi anlamak için Karl Marks'ın Das Kapital'ini veya Nazi faşizmini anlamak için de Adolph Hitler'in Kavgam isimli eserlerini okumak gerektiğine değinilmiştir. Yukarda bahsettiğimiz eserlerin okunduğunda bahse konu gruplar ve onların ideolojileri hakkında az çok bilgi sahibi olunabileceği bilgisi paylaşılmaktadır. Ancak Türkiye Hizbullah'ı için böyle bir durumun mümkün olmadığına temas edilmiştir. Bu durumu da Hüseyin Velioğlu'nun çalışmalarının günümüzde yayınlanamamış olmasına bağlamışlardır. Hizbullah hakkında yazılanların örgütün pratiğinden yola çıkılarak hazırlandığına vurgu yapmışlardır. Açıklamalarının devamında pratikten yola çıkarak teorinin anlaşılmasının zor olacağına değinmişlerdir. Son olarak da Hizbullah'ı hakkıyla anlamının ve açıklamanın mümkün olmadığını vurgularlar.³⁷⁷ Burada verilen bilgilerden de anlaşıldığı gibi kitaplar aslında bir hareketin kimliği ve yapısı hakkında önemli bilgiler içermektedir. Ayrıca bu kitaplar vasıtasıyla örgüt hem kendini muhatap kitleye anlatmakta hem de bir nevi kendi reklamını yaparak yeni üyeler kazanmaktadır. Şunu da belirtmekte fayda vardır; kitaplar vasıtasıyla örgüt mensuplarında grup kimliği ve bilinci oluşmaktadır.

3.13.3. Dergi

Sosyal hareketlerin fikir ve faaliyetlerini muhataplarına ulaştırmada kullandıkları iletişim vasıtalarından biri de dergilerdir. Hizbullah örgütü de farklı konulara odaklanan Türkiye'de ve Avrupa'da bazı dergiler çıkarmaktadır. Bu dergilere örnek olarak *İnzar*, *Nisa Nur* ve *Söz ve Kalem* dergileri gösterilebilir. Hizbullah'a ait bu dergilerden yeni müjdenin Avrupa'nın tüm ülkelerinde satışının yapıldığı bilinmektedir.³⁷⁸ Buradan hareketle örgütün yayınlamış olduğu manifestoda belirttiği gibi çağın gerektirdiği iletişim araçlarını çok iyi kullandığı görülmektedir. Zaten Dünyadaki sosyal hareketleri ele aldığımızda çoğunun kendi düşünce ve tutumlarını duyurdukları kendilerine ait bir dergilerinin olduğu görülmektedir.

İnzar

Hizbullah örgütüne ait olan *İnzar* dergisi, Türkiye'de 2004 yılından beri aylık olarak yayımlanmaktadır. Derginin Tirajının 20 bin civarında olduğu ve abonelerine doğru haber gazetesi gibi elden ulaştırıldığı bilinmektedir.³⁷⁹ Bu derginin yayın organları arasında bir de çocuk eki vardır. Hareket dergiler yoluyla üyelerinin güncel sorularına cevap vermekte hem de kimliğini okuyucularına açıklamaktadır. Bu sorulara örnek olarak; kadınların çıplak ayakla dışarı çıkması caiz mi? Herhangi bir mezhebe tabi olmak gerekir mi? İlahi veya şarkı dinlemek caiz mi? Vb. verilebilir.³⁸⁰ Ayrıca örgütün mensuplarını bu dergi vasıtasıyla dini,

³⁷⁷ Yılmaz vd. s. 135.

³⁷⁸ <http://www.yeniaktuel.com.tr/tur104,176@2100.html>(23.02.2013).

³⁷⁹ <http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/604841index.html>(10.12.2012).

³⁸⁰ <http://www.inzardergisi.com/Sorular/Oku/?id=36>(20.01.2013).

siyasi, sosyal ve kültürel anlamda bilgilendirme yoluna gittiği görülmektedir. Kısacası onları bahsedilen bu kurumlar hakkında bir görüş ve tutum sahibi kılmaktadır. Yine derginin de örgüt içi birlik ve beraberliğin sağlanmasında büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü bu dergiyi okuyan örgüt üyeleri büyük oranda aynı duygu ve düşünceye sahip olmaktadır. Kimliklerini burada yapılan açıklamalara göre tanımlamaktadırlar.

Hizbullah'ın özellikle 2004'lü yıllardan itibaren legal olan yayın organlarından da anlaşıldığı üzere söylemlerini yumuşattığı ve daha dikkatli bir söylem kullanma yolunu seçtiği görülmektedir. Örgütle ilgili çalışması olan Doç. Dr. Halil Aydınalp; İnzar dergisinin son on sayısının incelediğinde özellikle üzerinde durulan konuların altı başlık altında ele alınabileceğine dikkatleri çekmiştir. Bu temalardan ilkinin zalim düzen vurgusu olduğudur. Türkiye cumhuriyetinin resmi ideolojisi, Kemalist dünya görüşü ve askeri oligarşi bazen açık bazen örtülü olarak eleştirildiği anlaşılmaktadır. İkinci tema olarak, İslami nitelik taşıyan isyan ve inkılaplar üzerine yazılar kaleme alınmaktadır. Şeyh Sait, İran İslam devrimi, Filistin intifadası gibi toplumsal olaylara dergide belli aralıklarla yer verilerek devrimci bir dindarlık duygusunun sürekli canlı tutulmaya çalışıldığı zihinlerde yer etmektedir. Üçüncü vurgu, şehitlik olgusudur. Zalim düzen bağlamında ele alınarak şehitlik mertebesi bütün gayelerin üzerinde gösterilmektedir. En çok temas edilen dördüncü konu ise Kürt kimliği ve maruz kaldığı muamele biçimidir. Kürt kimliğine olan yoğun temas bazen örgütün ümmet bilincini dahi gölgede bırakmaktadır. Beşinci temas Said Nursi ve eserlerine aittir. Son olarak ise diğer konular şeklinde sayılacak olursa; dini öğütler, fıkhi meseleler, peygamber sevgisi, siyer-i nebi, aile kurumu gibi konulara da fazla değinildiği anlaşılmaktadır. Genel anlamda dergide Hizbullah'a ait yorumlara yer verilmediği, herhangi bir siyasi harekete angaje olunmadığı hususları üzerinde durulmaktadır.³⁸¹ Aslında bu cümle örgütün kendi siyasi yapılanmasını oluşturacağının bir işaretiydi.

Nisa Nur

Günlük yaşantımızda büyük ölçüde yer edinen basın ve yayın organlarının dergi ayağı gün geçtikçe genişlemektedir. Moda, kültür-sanat, yemek tarifleri, eliş ve bilim-teknoloji alanlarında olduğu gibi toplumun öncelikli ihtiyacı olan maneviyat alanında da bu çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Hizbullah'a yakınlığıyla bilinen ve kadrosunun tamamını bayan yazarların oluşturduğu Nisa-nur isimli bayan dergisi, yayın hayatına 15 Aralık 2011' de başlar. Merkezi İstanbul'da bulunan ve bir bayanı her alanda bilgilendirmeyi amaçlayan derginin; “Kadın kimliğim benden ne ister? Nasıl daha iyi bir eş

---

³⁸¹ Aydınalp, s. 100-101.

olabilirim? Nasıl bir anne olmalıyım?’’ gibi buna benzer daha birçok soruya Kur’an ve sünnet ışığında açıklık getirmeyi hedeflediği bilinmektedir.³⁸²

Derginin yazı işleri ile yapılan bir röportajda; derginin, bir aile dergisi olduğu için ailenin temel yapı taşı olarak görülen anneyi ve kadını muhatap aldığını, ancak kadın ve erkeğin birbirinin tamamlayıcısı oldukları için yer yer erkeğe ve özellikle de baba rolüne değindiklerini açıklar. Aslında Müslüman erkek misyonunun dergide satır aralarında sık sık işlendiğini belirtir. Dergi de en çok hangi konuların ilgi gördüğü sorusuna ise; Aile İçi İletişim, Kadın Psikolojisi, Salih Nesil, İsrafin Aile ve Kadını Kapsayan Yönü vb. şeklinde cevap verir. Derginin nasıl temin edilebileceği kısmına ise, Türkiye’nin birçok ilinde ve Avrupa’nın belli bölgelerinde satış noktalarının olduğunu söyler.³⁸³

Söz ve Kalem

Aylık gençlik, ilim ve kültür dergisi olarak binen Söz ve Kalem Dergisinin, Eylül 2011’de internet üzerinden yayına başladığı ve Ekim 2013’te basılı yayına geçerek okurlarıyla buluştuğu bilinmektedir. Derginin yazarlarının tamamının gençlerden oluştuğu açıklamaları yapılmaktadır. Derginin sabit yazarlarının yanı sıra diğer gençlerin de göndermiş oldukları yazıların editörler tarafından değerlendirildikten sonra yayımlanacağı söylenmektedir. Türkiye’nin her tarafında kırka yakın temsilcilikleri olduğu bilinen derginin öncelikli amacının ülke gençlerine ulaşmak olduğu belirtilmiştir. Burada genç yazarların; bilim, davet, siyaset, eğitim, tarih, şiir, siyer, gündeme, astronomi gibi vb. birçok konuda yazılar kaleme aldığı vurgulanmaktadır. Öncelikli hedefi gençler olan *Söz ve Kalem* dergisinin gençlerin maddi ve manevi problemlerine paylaşılan yazılarla çözüm üretmeyi hedeflediği bildirilmektedir. Açıklamalarının devamında gençlere yeni bir soluk ve yeni bir ivme kazandırmak istediklerini vurgulamışlardır.³⁸⁴ Bu tür basın yayın araçlarının özellikle gençlere şeklinde hitap etmesi onlarda bir heyecanın doğmasına moral motivasyonun yükselmesine neden olduğu söylenebilir. Çünkü burada gençler kendilerince fikirler paylaşmakta ve aynı zamanda fikri anlamda bir şeyler de almaktadırlar. Ayrıca insanlara bir şeyler anlatma, yazar, araştırmacı, akademiysen vb. idealleri olan gençler için bu dergiler, merdivenin ilk basamağı olarak görülebilir. Söz ve kalem dergisi aynı zamanda gençlerin gençlere ulaştığı bir platform rolünü de ifa etmektedir. Bu bağlamda dergi örgüt için yeni üye temin etme yollarından biri olarak da görülebilir.

³⁸² <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Nisanur-Dergisi-CIKTI-19368.html>(17.02.2013).

³⁸³ <http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/hanimlari-eseri-nisanur-dergisi.html>(22.02.2013).

³⁸⁴ <http://www.sozvekalem.com/hakkimizda/>(05.10.2013).

3.13.4. Televizyon

Günümüzde insanlara sesini duyurabilmenin en etkin yollarından bir tanesi de televizyondur. Modernleşen dünyada sosyal şartların değişmesiyle insanların günlük yaşantılarında bir takım dönüşümler meydana gelmiştir. Modern dünyada bireylerin ve ailelerin çoğu, zamanının büyük bir bölümünü gündüzleri işte akşamları evinde televizyonun başında geçirmektedir. Bu bağlamda insanlara ulaşmada televizyonun rolü büyüktür. Bu durumun farkında olan dini hareketlerin de insanlara ulaşmada televizyonu araç olarak kullandıkları görülmektedir. Araştırma bulgularına göre modern dönemde maddi imkânı olan birçok sosyal hareketin televizyonunun olduğu bilinmektedir.

İşte Hizbullah örgütü mensupları da 2004'lü yıllarla başlayan sivilleşmeyle birlikte 2011 yılında davalarını insanlara daha iyi anlatmak ve duyurabilmek için bir televizyon kurmuşlardır. Bir süre internet üzerinden "Muhafazakârların Sesi" olarak yayın yapan Hizbullah'a yakınlığıyla bilinen Çağrı TV yasal prosedürleri tamamladıktan sonra RTÜK'e başvurusunu yaparak 2011 yılında test yayınına başlar.³⁸⁵ Ancak televizyonun kurucuları, televizyonun Hizbullah ile anılmasından rahatsızlık duyduklarını yazılı ve görsel basınla dile getirmişlerdir. Örneğin yukarıda da alıntı yaptığımız bilgilerle ilgili olarak; "Habertürk'e gönderilen tezip metninde, "01 Nisan 2011 tarihli gazetenizde ve internet web adresinizde müvekkil kuruluşu ilişkin, "RTÜK, Hizbullah'ın TV'sine onay verdi" başlıklı asılsız ve suçlayıcı bir haber yayınlanmıştır. Ahmet YUKUŞ adıyla yayınlanan haberin doğruluk yönü bulunmamakla beraber, henüz hazırlık aşamasında bulunan ve resmi işlemleri devam eden bir kurumu zan altında bırakarak kuruluş süreci sekteye uğratılmak istenmektedir. "Çağrı TV" adıyla kuruluş süreci devam eden müvekkil kuruluşun TV kanalı, herhangi bir örgüte ait ya da yakın değildir. Tamamen resmi prosedürler çerçevesinde kurulmuş, yasalar doğrultusunda faaliyet göstermekte olan ve ulusal güvenlik belgesini almış bir şirketin bünyesinde kurulması düşünülen bir TV kanalıdır." açıklamalarına yer vermişlerdir. Anladığımız kadarıyla bir dönem Hizbullah'ın toplumun zihninde bıraktığı olumsuz imajın farkındalar. Sivilleşme adına yaptıkları birtakım faaliyetlerin Hizbullah kavramıyla anılmasından pek de memnun değiller. Burada biz, vizyon ve misyon olarak değişikliğe gittik, bir dönem şiddetli araç olarak kullanan Hizbullah'la alakamız yok mesajı vermeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Böyle bir isimle anılmanın toplumda önyargı oluşmasına neden olabileceği endişesini de taşıdıkları görülmektedir. Ancak her geçen gün kendilerini biraz daha ifade ettikçe bu tavırlarında rahatlamalar olduğu görülmektedir. Çünkü *Hizbullah Ana Dava Savunmalar* isimli kitapta Hizbullah ismiyle anılmaktan rahatsız olmadıklarını hatta bu ismin tekellerinde olmadığını,

³⁸⁵ [http://www.haberturk.com/medya/haber/616196-rtuk-hizbullahin-tvsine-onay-verdi\(16.02.2013\)](http://www.haberturk.com/medya/haber/616196-rtuk-hizbullahin-tvsine-onay-verdi(16.02.2013)).

isteyen ve İslami bir yaşantıya sahip olan herkesin Hizbullah sıfatına mazhar olabileceğini vurgulamışlardır.

Bahse konu televizyon, yeni ismi Rehber TV olarak 24 saat Türkçe ve Kürtçe olarak yayın yapmaktadır. Genel olarak bakıldığında televizyonda dini konulara ağırlık verildiği anlaşılmaktadır. Yapılan programlar daha çok İslami konuları içermektedir. Dünyadan ve ülke gündeminden haberler derleyip muhatap kitleye aktardıkları görülmektedir. Ayrıca sosyal, siyasal, ekonomik ve günlük hayata dair sorun ve gelişmeleri değerlendiren *rehberde gündem*, Kurandan ayetleri görsel sunular vererek açıklamakta ve insanları tefekkür etmeye çağıran *nura kuran*, Hz. Peygamberin yaşadığı hayatın kurana uygun olduğuna dair *en güzel örnek*, İslami bilgilere başvuru olan *ipucu* isimli yarışma, insanların dini ve fıkhi bilgisini artırmak için *fıkıh ve hayat* adlı programlar düzenlemektedirler. Ancak insanların takdirini kazanacak ve aynı zamanda ihtiyaç sahiplerinin sorunlarını gideren (umut kapısı gibi) sosyal yönü olan etkinliklerini anlatan yayınları da mevcuttur. Yine belgesel niteliğinde geçmişte yaşanmış ancak insanların zihnine yanlış yerleştiğine inandıkları bazı faili meçhul ve insani olamayan hadiseleri kendi dillerinden izah etmektedirler. Böylelikle kafalarda yer edinmiş örgütle ilgili soru işaretlerine cevap vermektedirler. Tüm bunlarla beraber örgüt mensuplarının ve sempatizanlarının düzenlemiş oldukları etkinlikleri yayınlamaktadırlar. Örneğin *Peygamber Sevdalıları Platformu* ismiyle ülkemizde ve Avrupa da organize ettikleri kutlu doğum etkinliklerini büyük bir coşkuyla televizyonlarında paylaştıkları görülmektedir. Hatta bazı diğer yayın organlarını birçok ilde düzenlenen kutlu doğum etkinliklerini haber yapmadıkları için eleştirmektedirler. Sonuç olarak televizyon aracılığıyla örgüt hem kendini gücünü ve potansiyelini göstermekte hem de mensuplarına kimliklerinin farkındalığını vermektedir. Daha da önemlisi üyelerine düşünsel bir alt yapı oluşturmaktadır. Zaten diğer sosyal hareketleri incelediğimizde onların da mensuplarını harekete motive etmek ve aynı zamanda onlarda bir kimlik bilinci oluşturma adına hem yapılan işleri çeşit yayın organları aracılığıyla paylaşma hem de kurum ve kuruluşlara gezileri düzenleme gibi organizasyonlar tertip ettikleri görülmektedir. Bu faaliyetlerin hem üyelerin motivasyonun artırdığı hem de gruba yeni üyeler kazanmada kolaylık sağladığı yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır.

3.13.5. Radyo

Örgütün iletişim kanallarından bir tanesi de radyolardır. Radyolar aslında insanların özel bir zaman ayırmadan faydalandıkları bir yayın aracıdır. Görsel olmayan bu iletişim aracı sosyal hareketler için bulunmaz bir nimet olarak görülebilir. Çünkü fazla bir maddiyat gerektirmeyen radyolarla insanlara ulaşmak onlara bir şeyler anlatmak kolay bir yol olarak değerlendirilebilir. Ülkemizde faaliyeti olan dini bir grubun mensupları kendilerine ait

radıolar vasıtasıyla araçlarında yolculuk yaparlarken günlük hayatı ilgilendiren her konuda yapılan programları dinledikleri görülmektedir. Böylece bir taşla iki kuş vurma durumu hâsıl olmaktadır. Yani insanlar hem işlerini yapmakta hem de kendilerini fikri anlamda dini konularda bilgilendirmektedir. Buradan hareketle Hizbullah da çeşitli illerde ve bölgelerde faaliyette olan kendisine ait radyolar kurmuştur. Bunlar arasında eskiden beri yayınları olan Çağrı FM en başta gelmektedir. Son zamanlarda bunun yanı sıra Hizbullah’a yakın olan başka radyoların varlığı da söz konusudur. Örgütün doğru haber isimli internet sitesinde yer alan bu radyoların isimleri; Botan FM, Kervan FM, zel FM, Cemre FM, Serhat FM, Vuslat FM’dir.³⁸⁶

Bu radyolarla örgüt, mensuplarına alternatif yayın sunmaktadır. Böylelikle örgüt mensuplarının; şarkı trk ve kendilerine göre önemli olmayan programlar dinlememesi için tüm bunlar yerine ilahi, dini içerikli konular, güncel dini, siyasi ve kültürel konular hakkında yapılan programları, kendilerine yakın kurum ve kuruluşların reklamlarını yapan vb. yayınları dinleme imkânı sunmaktadırlar. Kısacası örgüt, mensuplarına onların ihtiyaçlarına cevap veren alternatif bir yayın aracı olan radyoyla bu işi yapmaktadır.

3.13.6. Web Sayfaları

Örgütün yoğun olarak kullandığı iletişim araçlarından biri de web sayfalarıdır. Burada muhataplarına vermek istedikleri hayatın her alanıyla ilgili mesajları makale röportaj köşe yazıları vb. şekillerde yayımlamaktadırlar. Örgüt kendi sitelerinde güncel olayları takip edip kendi anlayışlarına uygun açıklama ve yorumlara yererek mensuplarının bu hadiseler hakkında fikir sahibi olmalarını sağlamaktadır. Gerek iç politikada gerekse dış politikada olsun fikri ve fiili anlamda bir duruş sergilemeye çalıştıkları görülmektedir. Örneğin Türkiye’nin son yıllarda ABD, AB lkeleri, İsrail, Suriye, İran, Irak, Mısır, Filistin vb. Arap lkeleri ile ilgili gelişen olaylarda aşağıda da değineceğimiz gibi bir şekilde eleştiri veya destek mahiyetinde sitelerinde açıklamalar yapmaktadırlar. Misal olarak Türkiye’nin Mısır’a laik bir modeli tavsiye etmesini şu şekilde değerlendirmişlerdir; “Dış politikada da büyük yanışlar yapıldı. Sırtlarına kambur gibi yapışan diktatörlere karşı çıkan ve hayatlarını karartan zulüm halkalarını kırmaya alışan Müslüman halka yardımcı olması, onları din ve inançları çerçevesinde özgürce yaşayacakları alanlara davet etmesi gerekirken, Başbakan Erdoğan’ın ziyaret ettiği Mısır ve Tunus’ta Müslüman halklara laik rejimi tavsiye etmesi herkesi şaşırttı. Çünkü Erdoğan, Müslüman halkı 90 yıldır Türkiye’nin başına bela olan laik sisteme çağırıyordu. Oysa diktatrlerden kurtulmak için meydanlara dökülen Müslüman halkın tepesindeki rejim de laiklikten başkası değildi. Başkaldıran Müslüman Arap halkı aynı

³⁸⁶ [http://www.dogruhaber.com.tr/Konu/Radyolar.html\(04.03.2013\)](http://www.dogruhaber.com.tr/Konu/Radyolar.html(04.03.2013)).

zamanda laik diktatörlükten kurtulmak için çabalıyordu. Türkiye halkına büyük acılar yaşatan, sıkıntıdan başka bir şey vermeyen laikliğin başbakan tarafından halkı Müslüman olan toplumlara tavsiye edilmesi hangi mantıkla açıklanabilirdi ki?”³⁸⁷ verilen örneklerden anlaşıldığı gibi örgüt, yaşanan güncel olaylarla ilgili duygu ve düşüncelerini hem paylaşmakta hem de meseleleri muhataplarının daha iyi anlaması için ideolojik çizgilerine göre izah etmeye çalışmaktadır. Aslında günümüzdeki sosyal hareketlerin grup içi fikri dayanışmayı sağlamada kullandığı en yaygın yollardan bir tanesi de mensuplarının aynı kaynaktan beslenmesini sağlayan çeşitli basın yayın organlarını kullanmalarıdır. Böylelikle örgüt mensuplarının benzer konular hakkında aynı düşünce ve tutuma sahip olmaları sağlanmaktadır. Örneğin birçoğumuz bu durumu etrafımızda çeşitli gruplara sahip bireylerin toplumu ilgilendiren önemli hadiselerle ilgili duygu ve düşüncelerini önceden tahmin edebilme imkânımız vardır. Böyle olmasında örgüt mensuplarının aynı kaynaktan beslenmelerinin payı çoktur.

Hizbullah’ın kendi sitelerinde mensuplarını çağımızın şartlarına hazırlamak için yoğun bir eğitim faaliyetinde bulunduğu görülmektedir. Mensuplarını bu iletişim araçlarını kullanmak suretiyle çocuğundan yetişkinine kadar dini, kültürel, sosyal, siyasi, eğlence ve psikolojik anlamda donanımlı bir şekilde yetiştirme gayreti içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca örgüt sorumluları bu araçların insanları şekillendirmedeki rolünün yadsınamayacağını farkında oldukları görülmektedir. Çünkü ülkemizde bazı odakların televizyon internet gibi iletişim araçlarını kullanarak toplum mühendisliği yapmak suretiyle kültürel yozlaşmaya ortam hazırladığına dair çalışmalarını eleştiren haberler yapmaktadırlar.

Örgüte yakın olduğu bilinen belli başlı İnternet siteleri şunlardır; doğruhaber.com, hüseynisevda.com, ilk ha haber ajansı, hürseda.com, peygamber sevdalıları, tesettür seferberliği platformu, kendilerine ait facebook-twitter sayfaları vb. Ayrıca örgüte yakınlığıyla bilinen dernek ve kuruluşların her birinin kendisine münhasır bir web sayfalarının olduğu da bir gerçektir. Araştırmalar neticesinde elde etmiş olduğumuz bulgulara göre Hizbullah’ın kullanmış olduğu iletişim araçlarının birçoğunun web sayfası şeklinde yapılanmasının mevcut olduğu tespit edilmiştir. Tüm bu sayfalar az da olsa çok da olsa örgüt için gelir kaynağı olarak ele alınabilir. Yine bu sayfalar vasıtasıyla örgüt mensupları hareketi, grubun etkinliklerini ve programlarını tanımakta ve olanlardan haberdar olmaktadır. Bireylerin grup kimliğinin oluşmasında somut ve görsel olan bu faaliyetlerin fonksiyonu çoktur.

---

³⁸⁷ [http://huseynisevda.biz/news.php?readmore=1295\(25.02.2013\).](http://huseynisevda.biz/news.php?readmore=1295(25.02.2013).)

3.13.7. Ajanslar

Hizbullah'a yakınlığıyla bilinen ve kendisini İslam ümmetinin sesi olarak vasıflandıran Özlem Ajans'ın 2004 yılında kurumlaştığı bilinmektedir. Kendi dillerinden amaçlarını " Rabbimizin rızasını gözeterek İslam dünyasında mazlum ve mustazaf halkların acılarını sevinçlerini paylaşmak, gönüllerine bir ılık esinti olmak, haklarını haykırmak için yola çıktık." Şeklinde tanımlayan özlem ajans, günümüz teknolojisinden de faydalanarak internet aracılığıyla takipçileriyle buluşmakta ve sesini hedef kitleye ulaştırmaya çalışmaktadır. Ajansın çalışmaları incelerinde; müzik ve şiir gibi sanatsal aktivitelerin, kendilerine göre İslami daire içerisinde tüm dünya Müslümanlarına ulaştırılması amaçlanmıştır. Özlem ajans çalışanlarının, bu sayede Çeçenistan dağlarında, Filistin'de, Lübnan'da, Irak'ta Hizbullah'ın zafer ve galibiyetinde bulunan tüm müdavimlerine destek ve onların can yüreklerine derman olmaya çalıştıkları görülmüştür.³⁸⁸

3.13.8. Yayınevi

2009 yılında Ankara'da kurulan dua yayın evinin diğer illere en uygun şekilde toptan ve perakende kitap dağıttığı bilinmektedir. Şirket yöneticileri, gayelerinin okuyucuya en uygun şekilde kitap sağlamak olduğunu söylemektedirler. Satın alınan ürünleri bir veya iki gün içinde kargo yaptıklarını ve müşteriye en geç bir veya üç gün içinde teslim ettiklerini beyan etmektedirler. Kitap tedarik etmediklerini stokta ne varsa onu sattıklarını söylemektedirler. Yani Dükkânda ne satılıyorsa kendilerinde de aynı ürünün satıldığını açıklamaktadırlar.³⁸⁹ Ancak örgütün yayınevine bağlı çalışan Elâzığ'da *Davet*, Batman'da *Rizal* kitabevlerinin olduğu bilinmektedir.³⁹⁰ Tabi ki bu isimler bizim ulaştığımız kitabevlerine ait. Bunların dışında birçok ilde farklı isimler altında aynı amaca matuf hizmet veren kitabevlerinin de varlığı göz ardı edilmemelidir.

3.14. Eğitim Faaliyetleri

Hizbullah örgütünü aslında diğer İslami örgütlerden farklı kılan tarafı Türkiye'deki beşeri devlet yönetimine karşı bakışıdır. Örgüt ideolojisine göre, günümüzde var olan sorunların çoğu seküler devlet düzeninden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle problemin çözümü için İslami bir devlet düzenine geçmenin gerekliliğine inanmaktadırlar. Bu bağlamda örgüt mensupları, şu anki devlet anlayışına göre olan eğitim sistemini de birçok yönüyle kusurlu bulmaktadırlar. Bu problemlerin en başında karma, tesettüre karşı, İslami ilimlerin verilmediği bir eğitim sistemini görmektedirler. Bu nedenle kendilerine bağlı yeni nesillerin yani "Kod Adı Hizbullah" isimli eserdeki deyimle *ileride öncü görevini üstlenecek*

³⁸⁸ <http://www.ozlemajans.com/sayfa/Hakkimizda.html>(17.02.2013).

³⁸⁹ http://benlikitabevi.com/about_us(22.02.2013).

³⁹⁰ Demirel, *Türkiye'de El Kaide Unsurları*, s. 55.

*kadroların*³⁹¹ yetişmesi için devlete bağlı eğitim kurumlarına alternatif kendi kontrollerinde ve kendi sistemlerine göre dizayn edilmiş eğitim kurumlarını devreye sokmak suretiyle kurumsallaştıkları görülmektedir. Böylelikle kendileri gibi düşünen bir neslin yetişmesini sağlamaktadırlar. Ayrıca sosyal hareketler için bu eğitim kurumlarının ayrı bir fonksiyonu da onlara yeni üyeler kazanma fırsatı vermesidir. Böylece daha fazla insana ulaşma imkânını elde etmektedirler. Yine bu kurumlar örgütün somut kimliğinin bir parçası olarak okunabilir.

Yukarıdaki açıklamaları destekler mahiyette Hizbullah'ın, sadece üniversiteye hazırlık dershaneleriyle yetinmediği Diyarbakır'da bu yıl faaliyete geçecek bir özel okulun da inşaatına başladığı bilinmektedir.³⁹²

3.15. Destek

Toplumsal görünümlü bir örgütün varlığını sürdürebilmesi için ciddi anlamda maddi bir güce ihtiyacı vardır. Bu başlıkta sosyal bir hareket özelliği taşıyan Hizbullah'ın örgütlenme için kendisine lazım olan maddi kaynağı nasıl, nerelerden ve ne şekilde temin ettiğine değinilecektir. Burada iç destek ve dış destek adı altında örgüte yapılan parasal yardımlar iki başlık halinde kaleme alınacaktır. Ancak çalışmamızda nasıl ki örgütü iki aşamada ele aldysak aynı şekilde burada da kaynak teminini 2000 öncesinde ve sonrasında nasıl elde ettiğine bakılacaktır. Çünkü bir dönem şiddeti kendine araç edinen örgütün kaynak temin etme yöntemi ile son zamanlardaki yöntemi yapılan araştırma ve izlenimlerden anlaşıldığı kadarıyla farklılık arz etmektedir. Bir dönem örgütün para³⁹³ ve silah temini için özellikle Doğu ve Güneydoğu bölge halkından zorla vergi, zekât ve fitre gibi çeşitli dini ritüellerin adıyla para topladığı bilgisi paylaşılmaktadır. Hatta bazı örgüt mensuplarının para tahsil ederken Emniyet yetkilileri tarafından yakalandığı bilgisi çeşitli raporlarda yer almaktadır.³⁹⁴ Aynı zaman da bazı örgüt mensuplarının o dönem kaçakçılık işlerinde de yer aldığı görülmektedir. Zaten o dönemlerde ülkemizdeki birçok marjinal örgüt için kaçakçılık önemli bir gelir kaynağı olarak bilinmektedir. Gerçi aynı durum günümüz için de söz konudur. Ancak burada çalışmamız açısından önemli olan şiddeti terk ederek sivilleşen Hizbullah'ın günümüzde nasıl kaynak temin ettiğidir. Çünkü örgütün günümüzdeki faaliyetleri bilhassa kaynak temini hususunda takip edildiğinde eski tablo ile karşılaşılmamaktadır. Çünkü hem dini anlamda hem de yasal anlamda örgütün son derece dikkatli davrandığı yapılan gözlemlerden anlaşılmaktadır.

³⁹¹ Bulut ve Faraç, **Kod Adı Hizbullah**, s. 24.

³⁹² <http://www.yeniaktuel.com.tr/tur104-2,176@2100.html>(23.02.2013).

³⁹³ Faraç, **Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu**, s. 179-181.

³⁹⁴ <http://www.smileturkiye.com/blog/?p=3147>(29.10.2012).

3.15.1. İç Destek

Bu başlıkta örgütün Türkiye sınırları içindeki gelir kaynaklarından ve elde etme yöntemlerinden bahsedilecektir. Burada örgütle ilgili bu alanda kaleme alınmış bilgilere ulaşıldığı kadarıyla yer verilecektir. Yani örgütün kuruluşundan günümüze değin geçen süreçte kaynak mobilizasyonunu nasıl sağladığına değinilecektir. Akabinde bu verilerden yola çıkılarak günümüzde ne şekilde para temin ettiği bilgisi paylaşılacaktır.

Özellikle 2000 öncesi dönemde daha önce değindiğimiz gibi Hizbullah örgütünün gelir sağlama yöntemi üzerine paylaşılan bilgilerden anlaşıldığına göre gayri meşru bir durum söz konusudur. Bu durumla ilgili olarak sizlerle bazı bilgiler paylaşılacaktır. Hem bu paylaşımlar örgütte yaşanan değişimi anlamada ve far etmede bize kolaylıklar sağlayacaktır. Kısacası örgüt hakkında daha objektif düşünme fırsatı verilecektir.

Bu hadiselerden ilki, fidye ya da cezalandırma amaçlı adam kaçırma ve tehdit yoluyla elde edilen para temin yöntemidir. Tüm gelirinin yurt içinden temin ettiği söylenen Hizbullah'ın, PKK ve devlete ait her türlü taşınmaz malı ganimet olarak kabul ettiği söylenmektedir. Özellikle baskılar sonucu köylerden göçe zorladıkları PKK mensuplarının ve sempatizanlarının evlerine ve tarlalarına el konulup, örgüt mensuplarınca işletildiği ileri sürülmüştür.³⁹⁵ Bunlara ilaveten çeşitli operasyonlarda yakalanan örgüt üyesi bazı kişilerin silah kaçakçısı olduğu ve Hizbullah'a silah temin ettiği belirlenmiştir. Hicret aşamasını uygulamaya hazırlanan örgütün bu amaçla çeşitli bölgelerde silah depoları oluşturduğu dile getirilmiştir. Kuzey Irak'a bisküvi ve makarna gibi kamyonlar dolusu gıda maddesi götüren örgüt üyelerinin dönüşte körfez savaşındaki boşluktan da yararlanarak kamyonların gizli bölmelerinde Türkiye'ye silah ve patlayıcı maddeleri soktukları söylenmektedir.³⁹⁶ Raporlara göre; Hizbullah'ın aynı zamanda El Kaide için militan devşiren bir örgüt pozisyonunda olduğu ileri sürülmüştür. Gasp, fidye amaçlı adam kaçırma gibi eylemlerin yanı sıra Hizbullah'ın sigara ve insan kaçakçılığı işinde olduğunun altı çiziliyor. Ayrıca örgütün El Kaidenin uyuşturucu ticaretinden payını aldığı da paylaşılan bilgiler arasında yerini almaktadır.³⁹⁷ Hizbullah elemanlarının sigara kaçakçılığı yaparken bazı dernekleri depo olarak kullandığı ve elemanları bu derneklerde istihdam ettiği söylenmektedir. Güneydoğuda taziye evlerini, camileri, köyleri gezen propaganda yapan Hizbullah mensuplarının sürekli darul harp vurgusu yaparak bölge insanından zorla para topladığı söylenmektedir. Bu konuyla alakalı olarak bir istihbarat raporuna göre, bazı Hizbullah militanlarının Diyarbakır karayolunda bir şahsın 310 bin İsveç kronu nu, 500 avrosunu ve şahsi eşyalarını gasp ettikleri

³⁹⁵ Demirel, **Hizbullah**, s. 105.

³⁹⁶ A.g.e. s. 105.

³⁹⁷ Gamze Polat, "Hizbullah'ın Derin Sızma Planı", **Aksiyon**, 20 Nisan 2009.

iddia edilmektedir. Hatta bu militanlardan bir tanesinin parayı harcayınca örgütten korkusundan böbreğini satılığa çıkardığı bilgisi verilmektedir.³⁹⁸ Ayrıca bir de derin devlet tarafından örgütte yardım yapıldığı iddiaları mevcuttur. Arif Doğan da devletin, Doğu ve Güneydoğuda her şeye kaynak vermiş olabileceğini söyler. Bunu kimsenin inkâr edemeyeceğini dile getirir.³⁹⁹ Açıklamalarının devamında örgütlerin sadece dış ülkelerin desteğiyle ayakta duramayacaklarını, mutlaka silah ve uyuşturucu kaçakçılığı işinde de var olduklarını beyan etmiştir.⁴⁰⁰ Yine örgüt elemanlarının Hz Muhammed zamanında Mekkeli Müslümanların, müşriklerin kervanlarına saldırarak ganimet almalarını yöntem olarak kabul edip gasp suçlarını işledikleri ileri sürülmüştür. Ancak efendimiz döneminde müşrik dahi olsa hiç kimsenin malına el uzatıldığı veya böyle bir duruma cevaz verildiği görülmemiştir. Ayrıca bu tutum efendimizin emin sıfatına uygun değildir. Milletin malına saldırıp almak farklı bir şey müşriklerle savaşıp ganimet elde etmek farklı bir şeydir. Bu nedenle daha baştan müşriklerin malına saldırıp alma olayına karşıyız. Dinimizde böyle bir anlayış yoktur ve örneği de görülmemiştir. Ancak bazı örgüt üyeleri böyle bir anlayışla hareket etmiş olabilir ve bu durum da sadece onları bağlar. Yukarıda anlatılan olayların günümüzde faaliyetlerini ve açıklamalarını takip ettiğimiz Hizbullah örgütünde görmek şu an için olur bir hadise değildir. Ancak bizde örgütle ilgili ulaşabildiğimiz bilgiler kadarıyla yorum yapmakta ve kanaat sahip olmaktadır. Bizlerin ulaşamadığı bilgiler varlığı durumunda el betteki tezimiz o zaman çürüyecektir. Bu nedenle çalışmamızdan faydalanılırken bu perspektiften mesele ele alınmalıdır.

Yeniden yapılanma döneminde ise; örgütün anapara kaynağı üyeler olarak bilinmektedir. Her örgüt mensubunun aylık gelirinin yüzde onunu aidat olarak örgüte verdiği söylenmektedir. Bu durumun ister memur, ister köylü, ister iş adamı olsun bütün örgüt mensupları için geçerli olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Mecburi aidatın yanı sıra bazı örgüt mensuplarının gönüllü olarak bağışta bulunduğu durumlarda söz konusudur. Ayrıca köylerde hasat zamanı mahsullerden alınan yüzde 10 oranındaki miktar da Hizbullah'ın gelirleri arasında yer almaktadır.⁴⁰¹ Son olarak örgütün iç gelir kaynağını kavramlar şeklinde kısaca özetlersek; **Zekât**: önceden belirlenen şahıslardan bir dönem genellikle tehditle alınan para, **infak**: örgüt mensuplarının her ay gücü nispetinde ödediği nakdî yardım, **kurban derisi**: kurban bayramında örgüte yakın kişilerden toplanan deriler, **hibe**: örgüt sempatizanları tarafından gönüllü olarak bağışlanan para ve malzeme, **kaset satışları**: örgüt propagandasını

³⁹⁸ Gamze Polat, "Hizbullah'ın Derin Sızma Planı", **Aksiyon**, 20 Nisan 2009.

³⁹⁹ Doğan, s. 162.

⁴⁰⁰ A.g.e. s. 161.

⁴⁰¹ Demirel, **Hizbullah**, s. 104.

haiz, vaaz, marş, sloganlı kaset ve kutlu doğum etkinliklerinde kitap, dergi ve gazete satışlarından elde edilen gelirler, *işyeri gelirleri*: örgüt adına açılan kitabevi, dükkân, televizyon, radyo ve internet sitelerine verilen reklam gelirleri şeklindedir.⁴⁰² Tabi ki örgütün gelirini bunlarla sınırlamak doğru olmayacaktır. Bizim haberdar olamadığımız daha birçok gelir sağlama imkânları ihtimal dâhilindedir. Biz burada ulaşabildiğimiz kadarıyla paylaşımlarda bulunmaktayız. Ancak yaptığımız araştırmalar neticesinde özellikle yeniden yapılanma döneminde örgütün dinen ve hukuken uygun olmayan yöntemlere fikri ve fiili olarak karşı olduğu söylev ve tutumlarından anlaşılmaktadır. Bu tür hadiselerle bulaşan kişileri de örgüt içinde barındırmayacakları anlaşılmaktadır. Zaten böyle bir hadiseye izin vermeleri durumunda tabanlarında ciddi kopmaların olacağı bir gerçektir. Çünkü şu an için mensuplarının hal ve hareketlerine bakıldığında dindar kimlikleri ön plana çıkmaktadır.

3.15.2. Dış Destek

Örgütün dış desteği denince akla ilk olarak İran gelmektedir. Bu kanının oluşmasında; 1979 yılında İran'da Ayetullah Humeyni önderliğinde gerçekleştirilen İslam devrimi ardından, 1981 yılından itibaren devrimi özellikle Müslüman halkların yaşadığı ülke topraklarına yaymak amacıyla İrşad-ı İslam adı altında bir bakanlık kurulmuş olmasıdır. Kurulan bu bakanlık çalışma alanı olarak seçilen ülkelerdeki konsolosluklar ve büyükelçilikleri karargâh olarak seçmiştir. Türkiye de hedef alınan ülkeler arasındadır. Bu amaçla İran; yıllardır Türkiye'yi hedef alan ve çeşitli yollarla yürütülen propaganda faaliyetleri ile Türkiye'de şer-i bir devlet kurma arzusunda olan irticai potansiyele yönelik yoğun çabalar içerisinde bulunmuştur.⁴⁰³ İran'ının devrim ihracı politikası çerçevesinde ilişkiye geçtiği Hüseyin Velioğlu ve arkadaşlarının; 1980'li yıllarda gruplar halinde defalarca bu ülkeye giderek devrim muhafızları komutanlarından askeri ve siyasi eğitim aldıkları, bu eğitimlere katılan Hizbullah/ilim örgütü üst düzey örgüt mensuplarının samimi ikrarları ile sabittir.⁴⁰⁴

Müslüman halkların yaşadığı tüm ülkelerdeki İslami hareketleri destekleyen ve bunu dış politika olarak benimseyen İran'ının, Hizbullah ilim örgütü kurucularına sadece askeri ve siyasi eğitim vermekle yetinmemiş yüklü miktarda nakit yardımında da bulunduğu bilinmektedir. Hatta bazı araştırmacılar, bir rivayete göre ilim grubu lideri Hüseyin Velioğlu ile menzil grubu lideri Fidan Güngör arasındaki çatışmanın İran'dan gelen paranın paylaşımı konusunda olduğunu dile getirmişlerdir.⁴⁰⁵ İsa Altsoy, yazmış olduğu eserde örgütün herhangi

⁴⁰² Çakır, s. 150-151.

⁴⁰³ A.g.e. s. 150.

⁴⁰⁴ A.g.e. s. 150.

⁴⁰⁵ A.g.e. s. 151.

bir devlet veya oluşumdan maddi destek görmediğini yine *Hizbullah Ana Dava Savunmalar* isimli eserde örgütün İran'dan parasal anlamda bir yardım görmediği vurgulanmaktadır. Ayrıca derin devletle işbirliği olduğu söylenen örgüte İran'ın asla yardımda bulunmayacağı üzerinde durulmaktadır.⁴⁰⁶ Aslında örgüt mensuplarının özellikle İran'dan dış destek gördükleri, siyasi ve askeri eğitim aldıkları çoğu araştırma da yer almaktadır.⁴⁰⁷ Fakat yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde İran'dan para alındığı hususu ile ilgili somut veriler mevcut değildir. Şunu da unutmamak gerekir İran politikası gereği İslami kimliği olan bir harekete maddi yardımda bulunması mümkündür. Hatta bu konuyla ilgili olarak; bir süredir aranan örgütün Türkiye sorumlusu Bahattin Temel'in, İran'daki örgüt lideri İsa Altsoy ile görüş yaptıktan sonra Türkiye'ye giriş yaptığı, örgütün paraları ile İstanbul'da paravan şirket kurarak, ticari faaliyette bulunduğu ve örgütün paralarını bu şirket üzerinde akladığı ileri sürülmektedir.⁴⁰⁸ Bu bilgiler örgütün bilinenden farklı gelir kaynaklarının var olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Son olarak örgüte nasıl ki yurt içinde bir takım etkinlikler vasıtasıyla satmış oldukları kitap, dergi, kaset, cd, çeşitli yayın ve yayım organlarının getirisi, reklam gelirleri gibi vb. araçlardan gelir sağlanıyorsa aynı yöntemle yurt dışından da gelir elde edildiği unutulmamalıdır. Yine hareketin yurt dışında da bir tabanının olduğu bilinmektedir. Bu kişilerin de örgüt için yardımları söz konusudur. Ancak örgütün, bilgisine ulaşamadığımız kaynaklarının olması durumu da söz konusudur. Biz burada ulaşabildiğimiz bilgilerden yola çıkarak değerlendirmelerde bulunduk.

3.16. Liderlik Sorunu

Liderlik olgusu tüm toplumlarda sosyolojik bir realite olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok sosyal bilimcinin liderlik üzerine kafa yorduğu bilinmektedir. İşte bu kişilerden biri de Alman sosyolog Max Weber'dir. Weber konu üzerine yapmış olduğu çalışmada otorite tiplerini geleneksel, karizmatik⁴⁰⁹ ve yasal⁴¹⁰ diğer bir ifadeyle otokratik, karizmatik ve demokratik⁴¹¹ olmak üzere üç başlık halinde ele almıştır. Her bir liderlik tipini ayrı ayrı açıklayacak olursak; otoriter liderlik daha çok geleneksel toplumlarda ön plana çıkmaktadır. Otoriter liderler mahiyetindeki insanlar ve gruplar adına her şeyi kendisi belirlemekte ve tayin

---

⁴⁰⁶ Yılmaz vd. s. 301-302.

⁴⁰⁷ Aydınalp, s. 105.

⁴⁰⁸ [https://ko-kr.facebook.com/note.php?note_id=10150108830882955.\(02.10.2013\)](https://ko-kr.facebook.com/note.php?note_id=10150108830882955.(02.10.2013)).

⁴⁰⁹ Weber'e göre "karizma" terimi kendisinde doğaüstü yeteneklerin olduğuna inanılan ve sıradan insanlardan ayrılan, belli niteliklere sahip olan ve toplumu bunalımdan kurtaran "insan" için kullanılmaktadır. Bknz. Sezgin Kızılcıkelik, **Sosyoloji Teorileri 1**.

⁴¹⁰ Sezgin Kızılcıkelik, **Sosyoloji Teorileri I**, 2. Basım. Konya: Yunus Emre Yayıncılık, 1994, s. 258.

⁴¹¹ Arslantürk ve Amman, **Sosyoloji**, s.160.

etmektedir. Onlar toplumda en son makam oldukları için insanlar hakkında mükâfat ve ceza konusunda karar verdikleri bilinmektedir.

Ancak bu tür yapılarda liderin otoritesini kaybetmesi durumunda kısa sürede grupta kopmalar ve dağılmalar başlayacaktır. İkinci olarak karizmatik otorite tipinde ise, bu kavramın sosyolojiye Max Weber tarafından kazandırıldığı bilinmektedir. Karizma bir özelliktir. Karizma sahibi kişiler toplumun lideri olurlar. Bu kişiler her ne kadar kendileri istemese de toplumun cazibe merkezleridir. Aslında karizma dinle bağlantılıdır. Çünkü burada aşkın varlığın vergisi, olağanüstü büyüleyici bir güç söz konusudur. Bu durumun somut örneği peygamberlerdir. Yine karizmatik liderlerin resmi liderlerden daha fazla itibar gördüğü bilinmektedir. Çünkü birisi olağanüstü özelliklerinden gücünü alırken diğeri yasalardan gücünü almaktadır. Bu nedenle resmi liderler genellikle karizmatik liderden yararlanmak istemişlerdir. Üçüncü ise demokratik liderlerdir. Bu liderlik tipinde otoritenin paylaşılması söz konusudur. Burada liderin fonksiyonunu yasalar şekillendirmektedir. Weber'e göre demokratik liderlik en rasyonel liderlik tipidir.⁴¹²

Yapmış olduğumuz çalışmada, örgütteki konumundan hareketle Hüseyin Velioğlu hakkında ulaştığımız bilgilere göre, Velioğlu bu lider tipleri içinde hem otokratik hem de karizmatik lider pozisyonundadır. Ancak Weber'in çalışmalarında karizmatik liderlik biçiminin günümüz modern toplumlarından ziyade geleneksel toplumlara özgülüğünü vurguladığı anlaşılmaktadır. Bu minvalde “ne kadar çok tarihe gidersek, o kadar çok karizma görürüz.” tespitinde bulunmuştur. Ancak günümüz modern dünyasında karizmatik otoritenin sosyal hayatta hala varlığını süründürdüğüne şahit olunmaktadır. Çünkü küçük bir sosyal grup da olsa liderlik vasıflarına bürünen bir kişinin, grubu büyük bir heyecanla moral motive ettiğine rastlamaktayız. Bu liderliğin icra ettiği görevi grubun rasyonel ve yasal kurallarının yerine getiremediği görülmektedir.⁴¹³ Nitekim karizmatik lider için; insanları belli bir ideoloji etrafında örgütleyebilen, onlar üzerinde söz sahibi olan, yaptıklarının ve yapacaklarının doğruluğu konusunda insanların tam desteğini alan, güvenilen ve beğenilen kişi tanımlaması yapılmaktadır. Bu bağlamda Hüseyin Velioğlu da Hizbullah hareketi için böyle bir lider olarak bilinmektedir. Yapılan araştırmalardan Velioğlu'nun yaşadığı dönemde örgütte tek söz sahibi kişi olduğu anlaşılmaktadır. Fakat ölümünden sonra yerine tayin edilen herhangi biri olmadığı için bu yeni dönemde örgüte kimin ya da kimlerin liderlik edeceği kafalarda soru işareti oluşturmaktadır. Biz de çalışmamızın bu kısmında örgütteki liderlik durumunu araştırmaya çalışacağız.

---

⁴¹² A.g.e. s. 160-162.

⁴¹³ Yasin Aktay, **Karizma Zamanları**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2011, s. 11-15.

Aslında örgütteki liderlik sorununun kuruluş aşamasından beri var olduğu bilinmektedir. 1989'da başlayan liderlik kavgası sonucunda Velioğlu'nun ilim, Fidan Güngör'ün ise menzil kitabevini açtığı bilinmektedir.⁴¹⁴ Bu ayrışmadan sonra iki kol arasında çok ciddi çatışmaların yaşandığı bilinmektedir. Yine örgütün bel kemiğini oluşturan kesimin Hüseyin Velioğlu'nu değişmez lider olarak kabul ettiklerine fakat dindar bölge halkının bu durumu hoş karşılamadığı söylenmektedir.⁴¹⁵

Hizbullah militanlarında lider mutlak egemen anlayışın hâkim olduğu ve ölen kralın yerini alacak krala aynı sadakatle bağlanacakları bir tutum ve anlayışa hâkim oldukları vurgulanmaktadır. Örgüt mensuplarının örgüt için tayin edilecek olan yeni liderin emir ve yasaklarına harfiyen uyacakları yönünde tahminler yapılmaktadır. Gizliliğe önem veren örgüt mensuplarının yeni bir lider tayin olana kadar faaliyetlerini sabırla sürdürecekleri söylenmektedir. Bu duruma örnek olarak Velioğlu'nun ölümünden sonra lider olan şahısların emniyet güçlerince yakalanmasından sonra örgüt mensuplarının dağılmadan faaliyetlerine camiler vasıtasıyla devam ettirmelerini vermektedirler.⁴¹⁶ Bu anlatıma göre bir nevi örgüt mensupları liderlerini sosyolojik tabirle *la yusel* veya *la yuhti* olarak kabul etmektedirler. Ancak bazı araştırmacıların Hizbullah için yeni bir liderin tayininin olmayacağına dair açıklamaları olmuştur.

Bu iddiasını da tayin olan hiçbir liderin Velioğlu'nun yerini dolduramayacağı savıyla güçlendirmektedir. Örgütün kuruluşundan beri Hüseyin Velioğlu'nun tek adam olduğu ikinci bir ismin söz konusu olmadığı, her ne kadar örgütün görünüşte şura kararları ile yönetildiği sanılsa da aslında son sözün Velioğlu'nda olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda onun yerine lider tayin edilmeyeceğini örgütün şura kararları ile yönetileceğini vurgulayan açıklamalar yapmıştır.⁴¹⁷ Doğru haber isimli sitede yayınlanan Velioğlu'nun hayat hikâyesini konu alan yazı dizisi de onun yerinin doldurulamayacağı inancının örgütte hâkim olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca yeni bir liderin örgüt içinde ayrışmalara ve çatışmalara sebebiyet vereceği bilgisi de paylaşılmaktadır.⁴¹⁸ Her ne kadar bu bilgilere ulaşmış olsak ta yapılan bazı haberlere göre örgütte yeni ismin yani Rehber'in Edip Gümüş⁴¹⁹ olduğu söylenmektedir.⁴²⁰

⁴¹⁴ Gamze Polat, "Hizbullah'ın Derin Sızma Planı", **Aksiyon**, 20 Nisan 2009.

⁴¹⁵ Haşim söylemez, "Güneydoğu'da 'Çok Partili Siyaset' Dönemi", **Aksiyon**, 11 Haziran 2012.

⁴¹⁶ Demirel, **Türkiye'de El Kaide Unsurları**, s. 51.

⁴¹⁷ Çakır, s. 185.

⁴¹⁸ A.g.e. s. 185.

⁴¹⁹ Edip Gümüş'ün Ruşen Çakır'la internet üzerinden yapmış olduğu röportajda örgüt ve tutumu, bazı siyasi hadiselere bakışı, Ak parti hakkındaki düşünceleri, Kürt sorunu, Dicle öğrenci olayları, Suriye, İran ve Irakla ilişkiler, Alevilik vb. konulara dair açıklamaları mevcuttur. Konuya ilgi duyanlar bu söyleşiden faydalanabilirler.

⁴²⁰ [http://haber.gazetevatan.com/sureci-destekliyoruz-ama-endiselerimiz-var/534468/4/yazarlar\(01.05.2013\)](http://haber.gazetevatan.com/sureci-destekliyoruz-ama-endiselerimiz-var/534468/4/yazarlar(01.05.2013)).

Ancak şu an için rgtte şu kişi liderdir açıklaması yapmak bilimsellikten uzak bir tutum olacaktır. Hizbullah için günümüzde liderden ziyade lider kadro söz konusudur.

3.17. Avrupa’da Hizbullah

Örgüt içinde önceden beri lider kadroda yer alan İsa Altsoy’un daha önce tayin edilip etkisiz hale getirilen liderlerin durumundan ders çıkararak Hizbullah’ı yeniden canlandırmak için yurt dışına kaçtığı bilinmektedir. Almanya’da olduğu iddia edilen İsa altsoy ‘un rgt dışarıdan yönlendirme yolunu seçtiği anlaşılmaktadır. 2000 sonrası Avrupa’ya kaan bu militanların özellikle Almanya merkezli örgütlendikleri, ülkenin sağlamış olduğu ortamlarla Hizbullah’ın radikal İslami akımlarla ve Kürtlerle iyi ilişkiler kurma gayretinde oldukları istihbarı raporlarda yer almaktadır.⁴²¹ Ayrıca *Hizbullah Ana Davası Savunmalar* isimli kitapta; örgüt mensuplarının Avrupa ve diğer ülkelere kaçma sebebini, Türkiye’de örgüte yönelik gerçekleştirilen baskı ve operasyonlar olarak açıklamışlardır.⁴²²

Ruşen akırın itirafçı Abdülaziz Tunç ile yapmış olduğu röportajda; İsa Altsoy ‘un yurt dışında olmasının, kaçma dışında birtakım nedenleri olabilir mi? Yani buraya yapmaya çalıştıkları şeyi Avrupa’daki gmen işçiler arasında yapma gibi niyetleri olamaz mı? Sorusuna, TUNÇ; “bu söyledikleriniz çok yerinde bir tespit. Onu yapabilirler, yapacakları en iyi yer Avrupa’dır. Almanya’da zaten belli bir yapılanma var. Özellikle siyasal İslam davasını gözetten gruplara yönelebilirler. Kendilerini mazlum göstererek; onları laik-Müslüman atışması şeklinde sunarak, “devlet bizi, sırf Müslüman olduğumuz için ezip yok ediyor”, diye propaganda yaparak örgütlenmeye gidebilirler. Tahminimce çok da başarılı olur ve çok da adam kazanırlar.” şeklinde cevap vermiştir.⁴²³

Washington Institute’un analizinde Hizbullah’ın, Almanya’da özellikle Köln ve Hamburg’da yoğun çalışma içinde olduğu ileri sürülmektedir. Hatta örgütün bu bölgelerde görüşlerini yaydıkları iki camiye sahip oldukları bilgisi de paylaşılmaktadır. Yine Hollanda, İsviçre ve Avusturya’da da örgütlenme faaliyetlerinde bulundukları bilgisine de ulaşılmaktadır. Hizbullah’ın yabancı ülkelerde bu kadar kapsamlı çalışma yapabilmeleri kafalarda soru işaretleri bırakmaktadır. Çünkü başka bir ülkede böyle bir yapılanma için örgütün kapasitesinin yeterli olmadığı söylenmektedir. Hizbullah’ın yabancı olduğu Avrupa lkelerinin; yasaları, ilişki kanalları, iletişim olanakları, temas noktaları ve benzeri konularda profesyonel bir yardım almakta olduğu baskın bir olasılık olarak görünmektedir. Buradan

⁴²¹ Demirel, *Türkiye’de El Kaide Unsurları*, s 52.

⁴²² Yılmaz vd. s. 47.

⁴²³ akır, s. 171.

Hizbullah'a Avrupa'da destek veren ve hareketin örgütlenmesine yardımcı olan güç odaklarının var olduğu bilgisine ulaşılmaktadır.⁴²⁴

2000'li yıllarda gerçekleşen operasyonlarla ağır yara alan ve neredeyse yok olma tehlikesiyle yüz yüze gelen Hizbullah'ın yeniden toparlanmak ve bozulan imajını düzeltmek için taktik değiştirdiği gözlemlenmiştir. Öncelikle legal faaliyetlere yönelerek, lider kadrolarını yurt dışına taşımışlardır. Yurt dışına giden bu ekip, özellikle Türklerin yoğun yaşadığı bölgeleri hedef seçerek Almanya, İsviçre, Fransa, Hollanda Avusturya gibi ülkelerde faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Bu faaliyetlerinde Hizbullah'ın şiddetten son derece uzak bir görüntü çizdiği görülmektedir. Kendilerine farklı bir yol haritası çizen örgüt, ders grupları oluşturmuş, düğün cenaze gibi sosyal içerikli ziyaretler yapmış, cd ve kasetler satmış⁴²⁵, dergiler yayınlamışlardır. Zira daha önceden Müjde adıyla yayınlanan dergileri bu süreçte Yeni Müjde adıyla yayınlanmaya devam etmiş hatta dergi Avrupa'nın tüm ülkelerinde satışa sunulmuştur⁴²⁶ böylelikle de Hizbullah'ın içerisinde Avrupa'daki yapılanma sürecinin başlamış olduğu görülmektedir.

Hizbullah'ın Avrupa'daki durumu hakkında *Kendi Dilinden Hizbullah* isimli eserde; cemaatin Avrupa'da geniş bir potansiyelinin ve sempatizan kitlesine varlığına, bahse konu kitle ile örgütün benzer tutum ve uygulamalara sahip olduğuna ve bu güne kadar bu kitle tarafından Avrupa'da şiddet içerikli herhangi bir eylemin yapılmadığına dair bilgiler paylaşılmıştır. Ayrıca Avrupa ülkelerinden örgüt mensuplarına karşı önyargılı değil daha adaletli ve objektif bir yaklaşım beklediklerini dile getirmişlerdir. Yine bu istekler arasında bahse konu ülkelere örgütü başkalarından değil de kendi dillerinden okumaları ve öğrenmeleri gerektiğini vurgulayan açıklamalara yer vermişlerdir.⁴²⁷

Sonuç olarak çeşitli basın yayın organları aracılığıyla yapmış olduğumuz araştırmalardan da örgütün Avrupa yoğun bir çalışma içerisinde olduğu bulgusuna ulaşmaktayız. Özellikle kendilerine yakın iletişim kanallarını kullanarak Avrupa'daki faaliyetlerini anlattıkları görülmektedir. Bilhassa peygamber sevdalıları Avrupa'nın birçok ülkesinde kutlu doğum etkinlikleri düzenlemektedirler. Yine örgütte statü sahibi olan aynı zamanda dini ilimlere vakıf olan kişilerin Avrupa'nın çeşitli ülke ve eyaletlerinde günlük hayata dair konuları İslami perspektiften farklı platformlarda yorumladıkları bilinmektedir. Bu duruma örnek olarak doğru haber gazetesi genel yayın yönetmeni Mehmet GÖKTAŞ hocanın konferansları gösterilebilir. Yapılan haberlerden Avrupa'da bu etkinliklere yoğun

⁴²⁴ Demirel, *Türkiye'de El Kaide Unsurları*, s 54-55.

⁴²⁵ <http://www.yeniaktuel.com.tr/tur104,176@2100.html>(23.02.2013).

⁴²⁶ <http://www.yeniaktuel.com.tr/tur104,176@2100.html>(23.02.2013).

⁴²⁷ http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=39(25.02.2013).

ilginin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu manzarayı örgüte olan ilgi olarak okumak çok da doğru olmaz. Buradaki ilgiyi İslami yaşantının olmadığı bir toplumdaki Müslümanların İslam'a olan özlemine atfetmek daha yerinde olacaktır. Aslında ülkemizdeki kutlu doğum etkinliklerini de bu bağlamda yorumlamak gerekir. Bu etkinliklerdeki ilgi İslam'a olan özlemin bir yansımasıdır. Hizbullah'a olan bir alaka değildir.

3.18. Sosyal ve Bireysel Fonksiyon

Her sosyal hareketin varlığı bir takım sosyal ve bireysel ödevler yerine getirmesine bağlıdır. Aksi takdirde herhangi bir fonksiyonu olmayan bir grubun varlığını sürdürmesi imkânsızdır. Çünkü insanların bir harekete veya guruba dâhil olmasında maddi ve manevi karşılıklar söz konusudur. Dini bir hareket olan Hizbullah örgütü de birtakım görevler yerine getirmektedir. Bunların en başında camilerde, medreselerde, televizyon, internet, konferans salonları vb. çeşitli platformlarda insanları İslami konularda bilgilendirme faaliyetleri gelmektedir. Örgütün bölgede taban bulmasında bu İslami çalışmaların etkisi büyüktür.⁴²⁸ Çünkü halkı Müslüman olan bir toplumun İslami hayatın canlanması adına yapılan tüm meşru işlere olur vereceği bir gerçektir. Zaten bu durumun farkında olan bazı araştırmacılar da yapmış oldukları araştırmalarda Hizbullah için İslami Kürt kimliğinin taşıyıcısı rolünü biçmektedirler.

Komünist bir gelenekten beslenen PKK bölgede Müslüman halk için ciddi sorunlar oluşturmuştur. Müslüman bölge halkı bir dönem hem devletin hem de PKK'nın yoğun baskılarına maruz kalmışlardır. Bu durum karşısında dini kimliği olan Hizbullah bir dönem onların güvence kaynağı adeta sesi soluğu olmuştur. Ancak örgütün zamanla şiddet eylemleriyle yani İslami ve insani olmayan olaylarla adının duyulmasıyla tabanını yavaş yavaş kaybeder. Fakat yeniden yapılanma süreciyle Hizbullah örgütünün tekrar bölge halkının özellikle de Müslüman halkın sesi soluğu olma rolünü üstlendiği görülmektedir. Ancak bu sorumluluğu ne kadar yerine getirebilecek bu durumu süreç gösterecektir.

Bölge halkının yıllardır halledilemeyen arazi, suyun kullanımı, namus ve kan davaları, ailevi ve toplumsal birçok probleminin çözümü için örgüte başvurdukları bilinmektedir. Bu başvuruların Hizbullah'ın ilgili birimlerince İslami ölçüler ışığında ele alınıp çözüme kavuşturulduğu söylenmektedir. Bu açıklamalardan örgütün bölgede birlik ve beraberliği sağlamada çimento vazifesi gördüğü anlaşılmaktadır.⁴²⁹ Konuyla ilgili olarak laik bir yapıya sahip olan ABD'de dini kurum ve kuruluşlara para yardımı yapıldığı bilinmektedir.

---

⁴²⁸ Yılmaz vd. s. 180-200.

⁴²⁹ A.g.e. s. 203-209.

Çünkü toplumsal problemlerin çözümünde bu grupların rolüne dikkat çekilmektedir.⁴³⁰ Ülkemizde faaliyetleri olan grupların icraatları incelendiğinde toplumun ve insanların menfaatine müteallik birçok görevi ifa ettikleri görülecektir. Zaten var oma sebepleri de budur. Eğer toplumda böyle bir görevi icra etmiyorlarsa varlıklarını koruyamazlar.

Her sosyal hareketin maddi gücü nispetinde çeşitli kurum ve kuruluşları mevcuttur. bu bağlamda toplumsal hareketlerin icra ettiği görevlerden biri de istihdam sağlamalarıdır.. Bu kurum ve kuruluşlarda kendilerine yakın ve alanında uzman kişiler çalıştırılmaktadır. Hizbullah'ın da kendisine ait çeşitli dernek, dersane, televizyon, radyo, gazete, dergi, siyasi parti vb. gibi kurum ve kuruluşları mevcuttur. İşte örgüte yakın bu kurumlar birçok örgüt mensubuna iş imkânı sağlamaktadır.

Günümüz modern dünyasında rekabet anlayışına bağlı bir yaşam tarzı hâkimdir. Bu nedenle insanlar arasında maddiyat bakımından ciddi uçurumlar söz konusudur. Bu bağlamda bazı insanlar yoksulluk sınırında hayatlarını zar zor idame ettirmektedirler. İşte Hizbullah da kurmuş olduğu dernekler vasıtasıyla yurt içinde ve yurt dışında bu ihtiyaç sahibi insanlara ulaşmaktadır. Böylece toplumda var olan bir sorunu giderdiği görülmektedir. İşte örgütün bu sosyal muhtevalı faaliyetleri ona olan ilgiyi artırmakta ve dünyadaki sempatizan kitlesini genişletmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak örgüt tüm bu anlatılan ödevlerini yerine getirmeye devam ettiği sürece varlığını da devam ettirecektir. Çünkü toplumsal hareketler üyelerinin çokluğu ile nefes almaktadırlar. Ancak toplumsal hareketlerin varlığını idame ettirmelerinde sempatizanlarının sayısı önemlidir. Hizbullah da şu an bu durumun farkında olduğu için böyle bir gayret içerisinde. Çünkü birtakım projeler üretip uygulamak için belli bir kamuoyuna sahip olması gerekmektedir.

3.19. Operasyonlar

Tüm bu anlatılanlardan yola çıkarak örgüt sivilleşti emniyetin Hizbullah'a yönelik çalışmaları son buldu şeklinde bir anlayış oluşmaması adına basında yer alan örgüte yapılan operasyonlarla ilgili bilgiler sunmaya çalışacağız. Çünkü çalışmamızda da elde ettiğimiz bulgulardan yola çıkarak her ne kadar örgüt rehberlerinin şiddeti benimsemediğine dair verileri sizinle paylaşmış olsak da hala örgüt içinde eski günleri arayan, şiddeti benimseyen bir anlayış ve tutuma sahip olan kişilerin varlığı akıllardan çıkarılmamalıdır. Önleyici proaktif polislik açısından bu kişilere fırsat verilmemesi adına sıkı çalışmaların olması ülke ve birey güvenliği açısından yerinde bir politikadır. Ayrıca Türkiye'deki laik devlet sistemini istemeyen doğru bulmayan bir yapı söz konusudur. Bu nedenle Hizbullah örgütü emniyetin çalışma alanı

---

⁴³⁰ Talip Küçükcan, “Modern Toplumlarda Din,” IV. **Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri**, 12-16 Ekim 2009 Ankara, 2009, cilt: I, s. 270-279.

içerisinde yerine almaya devam edecektir. Ayrıca örgütün önceki dönemlerinden çeşitli cinayetlerden dolayı şu an aranmakta olan kişiler yakalanması için emniyet örgüte yönelik operasyonları olacaktır.

Bu bağlamda anlatılanları doğrular mahiyette basın da yer alan son dönem operasyonlardan birkaç tanesi örnek olması açısından verecek olursak; *Hizbullah'ın Askeri Kanat Sorumlusu Yakalandı. İzmir'in Seferihisar ilçesinde düzenlenen operasyonda, hakkında Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yakalama kararı bulunan Hizbullah'ın eski askeri kanat sorumlusu olduğu iddia edilen bir kişi Seferihisar'da gözaltına alındı.*⁴³¹ Bursa Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi tarafından düzenlenen operasyonda, 'Hizbullah terör örgütü üyesi olmak' suçundan haklarında kesinleşmiş 6 yıl 3'er ay hapis cezası bulunan 3 kişi yakalandı.⁴³² Kocaeli polisinin düzenlediği operasyonda, Hizbullah terör örgütü üyesi oldukları iddiasıyla gözaltına alınan 7 kişiden 3'ü tutuklandı.⁴³³ Adana'da terör örgütü Hizbullah'a yönelik operasyon düzenlendi. Doğankent Mahallesi'nde Özel Harekât ve Terörle Mücadele Şube ekipleri, 5 ayrı ev ve işyerine operasyon yaptı. Daha önce 1 kişinin gözaltına alındığı operasyonlar kapsamında 5 evdeki aramalar sürüyor.⁴³⁴ Hizbullah davasında CMK 102. Madde 'den tahliye edilen 3 sanık hakkında adli kontrol yükümlülüğüne uymadıkları gerekçesiyle yakalama kararı verildi. Sanıkların yasa dışı yollardan yurt dışına kaçmış olmaları ihtimali üzerine aynı zamanda Kırmızı Bülten de çıkarıldı.⁴³⁵ Hizbullah terör örgütü üyesi olduğu iddia edilen M.B.T. İstanbul Atatürk Havalimanı'nda gözaltına alındı.⁴³⁶ Diyarbakır valiliği: 4 ilde yapılan operasyonda 11 kişi gözaltına alındı.⁴³⁷ Emniyet tarafından örgüte yönelik buna benzer daha birçok operasyon yapıldığı haberleri basında yer almaktadır.

⁴³¹ <http://www.showhaber.com/hizbullahin-askeri-kanat-sorumlusu-yakalandi-haberi-487946h.htm>(06.10.2013).

⁴³² <http://www.showhaber.com/bursada-hizbullah-operasyonunda-3-kisi-tutuklandi-haberi-660648h.htm>(06.10.2013).

⁴³³ <http://www.showhaber.com/kocaelide-hizbullah-operasyonu-haberi-527901h.htm>(06.10.2013).

⁴³⁴ <http://www.showhaber.com/adanada-hizbullah-operasyonu-haberi-550483h.htm>(06.10.2013).

⁴³⁵ <http://www.showhaber.com/hizbullah-davasinda-3-sanik-icin-kirmizi-bulten-ve-yakalama-karari-haberi-463611h.htm>(06.10.2013).

⁴³⁶ <http://www.showhaber.com/havaalaninda-hizbullah-gozaltisi-haberi-406600h.htm>(06.10.2013).

⁴³⁷ <http://www.showhaber.com/diyarbakir-valiligi-4-ilde-yapilan-operasyonda-11-kisi-gozaltina-alindi-haberi-395680h.htm>(06.10.2013).

SONUÇ

Araştırmadaki temel amacımız, Hizbullah'ın geçmişten günümüze nasıl bir evrim geçirdiği ve bu değişim sürecinin temel unsurlarının neler olduğunu tespit ve tasvir etmektir. Tasvir edebildiğimiz oranda da çağdaş Hizbullah olgusunu açıklamaya gayret gösterdik. Bu anlamda, Hizbullah'ın klasik dönemi ideoloji, örgüt, strateji ve eylemler açısından ele alındı; bu teorik çerçeve üzerine Hizbullah'ın 2000 sonrası sivilleşme kapasitesi ve bu süreçte belirlediği sivilleşme unsurları ele alındı. Özellikle 2000 sonrası tahliyeler, manifestolar, yeni cemaat organları, dernekleşme, siyasetle ilişkiler ve politik söylemler, basın yayın faaliyetleri, eğitim faaliyetleri ve partileşme süreci tasvir edilmeye çalışıldı.

Araştırmamızın genel varsayımlarını değerlendirecek olursak, “Hizbullah 2000 sonrası dönemde sivilleşme sürecine girmiştir” şeklinde belirlediğimiz ilk varsayımımızın, elde ettiğimiz bilgi ve bulgulardan hareketle doğrulandığı görülmektedir. Örgüt, yaklaşık on yıldır silahlı ve şiddet içerikli eylem yapmamıştır. Örgütün son yıllarda; dernekler, televizyonlar, gazeteler, dergiler, radyolar, internet siteleri, yayınevleri ve en önemlisi siyasi parti (Huda Par) kanalıyla örgütlenmesi bu sürecin somut örnekleridir. Hatta örgütün bu kanallar vasıtasıyla yapmış olduğu açıklamaları uzun bir süre takip edildiğinde, bireysel çıkışlar haricinde şiddet içeren ifadelerle rastlanılmadı. Örgütün, sivilleşmenin olumlu dönüşümlerini gördüğü için yeniden şiddete başvurmayacağı anlaşılmaktadır.

Araştırmadaki ikinci varsayımımızı şu şekilde belirlemiştik: “bu sivilleşme sürecinde, bir yandan 2000 sonrası dönemde yapılan operasyonlarla örgütün ana yapısının dağıtılması; diğer yandan da Türkiye'deki genel siyasi havanın etkisi olmuştur.” 2000 yılında Hüseyin Velioğlu'nun öldürülmesiyle örgütün arşivi ve üst yöneticileri ele geçirilmiştir. Örgütün beynine hâkim olan emniyet güçleri Hizbullah'a yönelik büyük çaplı operasyon düzenlemiştir. Bu operasyonlarla çok sayıda örgüt elemanı yakalanarak tutuklanmıştır. Bu durum karşısında örgüt büyük bir darbe almıştır. Deyim yerindeyse dağılma sürecine girerek uzun bir süre sessizliğini korumuştur. Kısacası devlet, örgüte şiddete başvurmaması için ciddi bir mesaj vermiştir. Bu süreçte örgütte yer alan sabıkalı şahıslar etkisiz hale getirilmiştir. Yeni dönemde onların yerini sivil tutuma sahip bireyler almıştır. Ayrıca bu son on yıllık dönemde devlet kimlikleri tanıma adına bir takım adımlar atmıştır. İşte böyle bir ortamda, Hizbullah da yasal alanda, sivil tutuma sahip kişilerin önderliğinde örgütlenmeye başlamıştır. Sonuç olarak Hizbullah'ın sivilleşmesinde; 2000 yılındaki operasyonların ve devletin politikasının etkisini olduğu görülmektedir.

Araştırmada üçüncü varsayımımız ise; “sivilleşmenin temel somut boyutları dernekleşme, basın yayın faaliyetleri ve partileşme sürecidir.” Sivilleşme, birtakım amaçları yerine getirirken şiddete başvurmadan ve faaliyetlerinde mümkün olduğu kadar şeffaf olma durumudur. Hizbullah da hedeflerine ulaşabilmek için şiddet yerine sivil siyaset araçlarına başvurmaktadır. Sivil siyaset araçlarının en başında dernekler, basın yayın faaliyetleri(gazete, televizyon, dergi, radyo, internet sayfaları, yayınevleri vb. gibi) ve son olarak da siyasi partiler gelmektedir. Biz de yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde Hizbullah’ın sivilleşmesini bahsettiğimiz bu alanlarda gördük.

Çalışmamızdaki dördüncü varsayımımız, “sivilleşmenin bir birini destekler iki süreç olarak hem konjonktürel hem de ideolojik yumuşamadan kaynaklandığı görülmektedir.” Hizbullah’ın sivilleşmesinde araştırmalarımız neticesinde birçok etkenin olduğunu gördük. Bunlardan ilki örgütün kendisindeki tutum değişikliğidir. Çünkü yaptığımız çalışmalar neticesinde örgütün söylem ve tutumlarında şiddetin olmadığını anladık. Hatta örgütün, ideolojik olarak karşı olduğu kesimlerden ara ara saldırılar olsa da bu durumlar karşısında sivil tutumunu koruduğu anlaşılmıştır. Somut örneği Dicle üniversitesindeki öğrenci kavgalarıdır. Sivilleşmenin yaşanmasında diğer bir boyut da; devletin örgüte yönelik kararlı duruşu yani şiddet içerikli eylem yapma fırsatını vermemiş olmasıdır. Meselenin diğer bir etkeni ise, örgütün manifestosunda da belirttiği gibi çağın şartlarına uygun hizmet yöntemini seçmiş olmalarıdır. Yani daha önce bölümde de değindiğimiz gibi amaçlarına ulaşmak için sivil araçları kullanmayı benimsemişlerdir. Çünkü artık şiddetle insanlara bir şey anlatılamayacağını, insanların illegal yapılardan uzak duracağını anlamışlardır. Son olarak ise devletin sağlamış olduğu demokratik ortamla sivilleşmeye başlamış olmalarıdır. Kısacası devlet bu tür marjinal yapıların önündeki engelleri kaldırarak onlara sivil alanda faaliyet gösterme imkanı vermiştir. Tüm bu veriler bizim varsayımımızı doğrulamaktadır.

Beşinci varsayımımız ise, “Sivilleşme sürecinde, Hizbullah’ın bölgesel bir kuvvet haline gelmesi başta BDP ve PKK olmak üzere diğer bölgesel gruplarla mücadelede üreteceği söylem ve stratejilere; etnik sınırların ötesinde İslamcı ulusal bir güç haline gelebilmesi ise şiddet içeren geçmiş, kamuoyu ve devlet nezdindeki bozuk vizyonunu düzeltmek için atacağı adımlara bağlıdır.” Örgütün bölgede İslamcı kimliği nedeniyle PKK ve BDP karşısında elinde büyük bir fırsat olduğu anlaşılmıştır. Ancak diğer İslami gruplar için bu durum söz konusu değildir. Çünkü onlar da İslam adına insanlara hizmet sunmaktadırlar. Bu nedenle bölgede etkin olması için insanları ikna edici daha somut açıklamalar yapması gerekmektedir. Yine insanların ihtiyaçlarına çare fikir ve kurumsal yapılanmaların olması gerekmektedir. Çünkü

hem iktidardaki parti muhafazakâr hem de bölgedeki diğer İslami gruplar daha etkindir. Bu hareketlerden daha güçlü söylem ve eylemler gerçekleştirmelidir. Şu anki yapılanması bölgede etkin bir güç olması için yeterli değildir. Ayrıca geçmişte yaşanmış cinayetlerin hesabını vermesi gerekmektedir. Yani halka bunun anlaşılabilir şekilde izah etmelidir. Aksi takdirde geçmişine sahip çıkmakla bölgede ses getiren bir hareket olması zor gözükmektedir. Varsayımın diğer kısımana yani etnik sınırların ötesinde İslamcı ulusal bir güç haline gelebilmesi için toplumdaki Hizbullah algısını düzeltmesi gerekmektedir. Yani geçmişiyile ciddi anlamda yüzleşmelidir. İnsanlara olanları doğru bir şekilde sunmalıdırlar. Yine devletin de örgüte yaklaşımını değiştirecek adımlar atmalıdırlar. Ulusal bir güç haline gelebilmeleri için Hizbullah'la bağlantımız yok demeleri yeterli değildir. Aynı şekilde kendilerinden faaliyetleri ve ekonomik güç bakımında çok daha önde İslamcı hareketler vardır. Bu yapıların faaliyetlerini havada bırakacak bir yapıya, ekonomik güce, kuruma ve çalışmaya sahip olmaları gerekmektedir. Ancak araştırmalarımız neticesinde örgütün bu yönde attığı adımların yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Bu nedenle şu an için Hizbullah'ın, bölgede ve ulusal arenada önde gelen hareketlerden olması söz konusu değildir. Ancak ilerleyen zamanlarda Hizbullah'ın bu açılımları yerine getirmesi durumunda şuan ki tablodan daha farklı bir yapıyla karşılaşma durumu söz konusu olabilir.

Bu çalışmada çeşitli nedenlerden dolayı dokümantasyon metodunu kullandık. Ancak toplumsal hareketleri daha iyi anlamak ve açıklamak için aktif katılımlı gözlem yapmak daha yerindedir. Çünkü çeşitli basın yayın organlarından elde etmiş olduğumuz bilgiler her ne kadar doğru olduğunu kabul etsek de Hizbullah'ın ruhunu ve yapısını tam olarak izah etmemize yardımcı olamamaktadır. Bu nedenle alana ilgi duyan araştırmacıların, her geçen gün daha da sivilleşen ve kapılarını diğer insanlara açan örgütlerle ilgili çalışma yapmak istedikleri takdirde; bizzat örgütün ileri gelenleri ile röportaj yapmaları yerinde olacaktır. Çünkü kamuoyunda yer alan bilgilerin birçoğu gerçekleri aydınlatmada yeterli değildir. Hatta biraz araştırdıklarında bu bilgilerin objektif olmadığını da görecektirler. Yine örgütlerle alakalı emniyetin hazırlamış olduğu güncel tutanaklara da başvurulabilir.

Bu çalışmamızda en çok başvurduğumuz kaynaklardan biri olan *Hizbullah Ana Dava Savunmalar* isimli kitapta, Hizbullah örgütünü, şu anki paylaşılan bilgilerden yola çıkarak yeteri kadar tanımanın mümkün olmadığına değinilmiştir. Kitabın yazarı bu durumu, örgüt hakkında kapsamlı ve sağlıklı bilgilerin yer aldığı bir çalışmanın henüz yayımlanmamış olmasına bağlamaktadır. Ancak biz araştırmamızı yaparken örgüt hakkında yapılmış olan hali hazırdaki tüm çalışmalara ulaşmaya çalıştık. Bu eserlerden yapmış olduğumuz okumalar

neticesinde örgüt hakkında paylaşımlarda bulunduk. Tabi ki bilimde değişmezlik diye bir şey yoktur. Hizbullah hakkında yeni bilgiler ortaya çıktığında verilerde değişmeler söz konusu olabilir. Bu ihtimal de göz önünde bulundurulmalıdır. Sonuç itibariyle günümüzde Hizbullah, siyasi parti, dernek, televizyon, gazete, dergi, dersane vb. kurum ve kuruluşlarla ülkemizde ve Avrupa'da yapılanan bir örgüttür. Tüm bu veriler bize Hizbullah'ın sivilleştiğini göstermektedir.

KAYNAKLAR

Kitaplar:

- Aktay, Yasin. **Karizma Zamanları**. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.
- Arslantürk, Zeki. **Uygulamalı Sosyal Araştırma**. İstanbul: Çamlıca yayınları, 2010.
- Arslantürk, Zeki ve Amman, M. Tayfun. **Sosyoloji**. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 1999.
- Aydıralp, Halil. **Yüksek Din Öğretimi Ve Dini Köktencilik**. 1. Baskı, İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2011.
- Avcı, Gültekin. **Entrikalar Ağında Kürt Buhranı**. 2. Basım. İstanbul: Metropol Yayınları, 2008.
- Bulut Faik ve Faraç Mehmet. **Kod Adı Hizbullah Türkiye Hizbullah'ının Anatomisi**. İstanbul: Ozan Yayıncılık, 1999.
- Çakır, Ruşen. **Derin Hizbullah, İslamcı Şiddetin Geleceği**. 2. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2011.
- Çiçek, Hikmet. **Hangi Hizbullah**. 1. Basım, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2000.
- Demirel, Emin. **Hizbullah**. 2. Basım, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2003.
- Demirel, Emin. **Türkiye'de Radikal İslami Hareketler**. 1. Basım, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2005.
- Demirel, Emin. **Türkiye'de El Kaide Unsurları**. 2.Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2005.
- Demirel, Emin. **Siyasi Yapılanmalar Ve Terör Grupları**. 9. Baskı, İstanbul: Renk Yayınları, 2011.
- Doğan, Arif. **JİTEM'i Ben Kurdum**. İstanbul: Timaş Yayıncılık, 2011.
- Ebaugh, Helen Rose. **Gülen Hareketi**. Ömer Balduk (çev), İstanbul: Doğan Kitap, 2010.
- Erkilet, Alev. **Ortadoğu'da Modernleşme ve İslami Hareketler**. 5. Baskı, Ankara: Hece Yayınları, 2010.
- Faraç, Mehmet. **Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu**. İstanbul: Günizi Yayıncılık, 2001.
- Günay, Ünver. **Din Sosyolojisi**. 7. Basım, İstanbul: İnsan Yayınları, 2006.
- Giddens, Anthony. **Sosyoloji**. Günseli Altaylar (çev), 2. Baskı, İstanbul: Say yayınları, 2010.
- Keneş, Bülent. **Hasan Sabbah'tan Bugüne İran ve Terör**. 2. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.
- Kirman, M. Ali. **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü**. Rağbet Yayınları, İstanbul: 2004.
- Kirman, Mehmet Ali. **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**. Ankara: Birleşik Yayınları, 2010.
- Kirman, Mehmet Ali. **Din ve Sekülerleşme**. 1.Baskı, Adana: Karahan Kitabevi, 2005.
- Kızılcıkelik, Sezgin. **Sosyoloji Teorileri I**. 2. Basım, Konya: Yunus Emre Yayıncılık, 1994.

- Orakoğlu, Bülent. **İhanet Çemberi**. 1. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2008.
- Yılmaz. M. Hüseyin ve Cemal Tutar, Mehmet Varol. **Hizbullah Ana Davası Savunmalar**. İstanbul: Dua yayıncılık, 2011.

Makaleler

-Hüsnü Ezber BODUR. “Moonculuk Hareketi ve Ülkemizde Cemaat Türü Benzer Bir Yapılanmanın Sosyolojik Analizi.” KSÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1/1, s. 2-38.

- Talip Küçükcan, “Modern Toplumlarda Din”, **IV. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri 12-16 Ekim 2009** Ankara, 2009, cilt: I, s. 270-279.

Tezler

-Yurtseven, Ömer Alper. **Türkiye’de Faaliyet Gösteren Dini Bir Terör Örgütü Olarak Hizbullah**. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi. Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü SBE, 2006.

Gazeteler

- Çakır, Ruşen. “Hizbullah’a Moral Takviyesi” **Vatan**, 05.Ocak.2011.
- Bulaç, Ali. “Bağımsız İslami Gruplar” **Zaman**, 24.Mayıs.2012.
- Tüfenkçi, Bülent. **Net Haber**, Yerel Gazete, Malatya, 30.Ocak. 2013.
- Çakır, Ruşen. “Hizbullah Yeniden Sahneye Çıkar mı?” **Vatan**, 10.Ocak. 2011.

Dergiler

- Fırat, Zülfikar, “Geçmişten Günümüze İslami Hareketler” **İnzar**, Eylül, 2012.
- Akyol, Fuat. “Hangi Hizbullah” **Aksiyon**, 22 Ocak 2000.
- “Topalın kaseti var mı?” **Aksiyon**, 12 -18 Şubat 2000.
- Güner, Ahmet. “Şimdi Huzurlarınızda Hizbullah” **Aksiyon**, 17 Şubat 2001.
- Söylemez, Haşim. “Hizb-ul Ergenekon.” **Aksiyon**, 21 Temmuz 2008.
- Polat, Gamze. “Hizbullah’ın Derin Sızma Planı” **Aksiyon**, 20 Nisan 2009.
- Söylemez, Haşim. *Güneydoğu’da ‘Çok Partili Siyaset’ Dönemi*” **Aksiyon**, 11 Haziran 2012.
- Taşgetiren, Ahmet. “Hizbullah Ve Siyaset Raporu” **Aksiyon**, 26 Ekim 2012.
- Ceyhan, Bülent. “Hizbulvahşet’in 11 İstihbaratçı İnfazı” **Aksiyon**, 4 Eylül 2006.
- Söylemez, Haşim. “Ergenekon’un Çok Yönlü Terör Bağlantısı” **Aksiyon**, 28 Ocak 2008.
- Hiçyılmaz, Ufuk. “Maskeli Hizbullah’ın Hedefi Cemaatler.” **Aksiyon**, 31 Ocak 2005.
- Polat, Gamze. “Hizbullah’ın ‘Derin Sızma’ Planı.” **Aksiyon**, 20 Nisan 2009.
- Bakı, Mehmet. “AİHM’den Türkiye’ye Yıldırım Cezası.” **Aksiyon**, 14 Temmuz 2008.

Ayetler

- Kuran-ı Kerim, Mücadele Suresi, 22. Ayet.
- Kuran-ı Kerim, Hucurat suresi, 13. Ayet.
- Kuran-ı Kerim, Rum Suresi, 22. Ayet.

İnternet

- <http://www.smileturkiye.com> (02 Kasım 2012).
- <http://www.taraf.com.tr/haber/yeralti-medreseleri-ve-hizbullah> (16 Ekim 2012).
- <http://www.ntvmsnbc.com/id/25176570> (28 Ocak 2011).
- <http://www.showhaber.com/hizbullah-pkkyi-guclendirmek-icin-kuruldu-553645h.htm> (9 Nisan 2011).
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Hizbullah> (28 Ekim 2012).
- <http://www.smileturkiye.com> (18 Kasım 2012).
- <http://www.smileturkiye.com/blog/?p=3147> (29 Ekim 2012).
- <http://www.haber7.com/guncel/haber> (20 Ekim 2012).
- <http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756>. (29 Eylül 2012).
- <http://www.cnnturk.com/2011/yasam/01/27/dunden.bugune.hizbullah.dosyasi/60481.0/index.html> (10 Aralık 2012.)
- <http://nevzatcicek.blogcu.com/hizbullah-televizyon-kurdu/11199650> (16 Aralık 2012).
- <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/hizbullah-in-sivil-kollari-haberi-37784>. 01 Aralık 2012.
- <http://huseynisevda.biz/news.php?readmore=649>. (26. Aralık 2012).
- <http://www.rusencakir.com/Hizbullah-yolunu-ariyor/1756> (25 Ekim 2012).
- <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html> (25 Ekim 2012).
- <http://huseynisevda.biz/news.php?readmore=1295> (22 EKİM 2012).
- <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Yayinlandi-21776.html> (28 Kasım 2012).
- <http://www.smileturkiye.com/blog/?p=3147> (21 Kasım 2012).
- <http://www.rusencakir.com/Hizbullah-ve-PKK-Hem-yakin-hem-uzak/1759> (20 Kasım 2012).
- <http://hurseda.net/Muhammet-Serif/4183/Aclik-Grevleri-Ocalani-Ozgurlestirir-mi.html> (28 Aralık 2012).
- <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber> (05.01.2013).
- <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/mustazaf-derden-dtp-karsiti-eylem-haberi-16213> (10 Ocak 2013).
- <http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Kirmizi-Cizgilerimiz-Kuran-ve-Sunnettir-51713.html>. (01.10.2012)
- http://www.huseynisevda.biz/articles.php?article_id=473 (12 Aralık 2012).
- <http://www.huseynisevda.biz/news.php?readmore=1297> (12 Aralık 2012).
- <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1292899>. (10 Ocak 2013)
- [http://tr.wikipedia.org/wiki/Hizbullah_\(T%C3%BCrkiye\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Hizbullah_(T%C3%BCrkiye)). (28 Aralık 2012)
- <http://www.showhaber.com/hizbullah-pkkyi-guclendirmek-icin-kuruldu-553645h.htm>. (15 Kasım 2012).
- <http://www.habererk.com/haber/8006/dogru-haber-gazetesi-hizbullahinmi.html>.
- <http://www.inzardergisi.com/Sorular/Oku/?id=36> (28 Ocak 2013)
- <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-5765-26-mitin-hizbullah-raporu.html>. (15 Ocak 2013).
- <http://www.haberturk.com/medya/haber/616196-rtuk-hizbullahin-tvsine-onay-verdi>. (16 Şubat 2013).
- <http://www.haberdiyarbakir.com/cagri-tvden-haberturke-tekzip-41745h/> (16 Şubat 2013).

-<http://tihakvakfi.blogspot.com/2011/01/hizbullah-ilim-grubu.html>(21 01 2013).
-<http://www.hudapar.org/icerik.asp?link=pprogram> (17 02. 2013).
-<http://www.haberturk.com/gundem/haber/804242-hizbullah-parti-kurdu>(17 02. 2013).
-<http://www.ozlemajans.com/sayfa/Hakkimizda.html> (17 02. 2013).
-<http://www.canliyyayin.org/hakkimizda.php> (17 02. 2013).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5120f33bee2e41.75133912 (17. 02. 2013).
-<http://hurseda.net/Faysal-Yaman/270/Faysal-Yaman/3401/Hizbullah-Cemaatinin-Manifestosu-Uzerine.html>. (17. 02. 2013).
-<http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/Nisanur-Dergisi-CIKTI-19368.html>(17. 02. 2013).
-<http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/HUDA-PAR-Gundemi-Degerlendirdi-70647.html> (18.02.2013).
-<http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/hanimlarin-eseri-nisanur-dergisi.html>(22.02.2013).
-<http://peygambersevdalilari.com/>(22.02.2013)
-http://benlikitabevi.com/about_us(22.02.2013).
-<http://www.hudapar.org/icerik.asp?link=pprogram>(23.02.2013).
-<http://www.yeniaktuel.com.tr/tur104,176@2100.html>.(23.02.2013).
-http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=39(25.02.2013).
-http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=99(25.02.2013).
-http://www.huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=97(25.02.2013).
-<http://www.muhalet.org/haber-kurt-islam-sentezi-ve-neo-hizbu-l-kontr-8-1099.aspx>(04.03.2013).
-<http://gundem.milliyet.com.tr/oldurulen-huseyin-velioglu-degil/gundem/gundemdetay/25.05.2012/1544697/default.htm>(11.03.2013)
-http://huseynisevda.biz/viewpage.php?page_id=59(11.03.2013)
-<http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-5764-26-hangi-hizbullah.html>.
(11.03.2013).
-<http://www.stargazete.com/guncel/bulent-orakoglu-huseyin-velioglu-olmedi/haber-585863>(11.03.2013).
-<http://www.hurhaber.com/haber/hizbullah-nasil-ortaya-cikti/390521>(16.03.2013)
-<http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/mustazaflar-hareketi-istisare-toplantilari-devam-ediyor-2.html>. (16.03.2013).
-<http://www.hurseda.net/A-Kadir-Turan/49/A-Kadir-Turan/41838/Siyasette-Alternatif-Olmak-4.html>. (16.03.2013).
<http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/04/20/diyarbakir.merkezli.mustazaf.der.kapatildi/572935.0/index.html>. (16.03.2013).

-http://www.peygambersevdalilari.com/2437_Avrupa-Peygamber-Sevdalilari-Kutlu-Dogum-Takvimi.html.(23.03.2013).

-<http://yesrip.com/haber.php?id=8139>.(28.03.2013)

-<http://demokrasi.nedir.com/> (07.04.2013)

-<http://haber.gazetevatan.com/sureci-destekliyoruz-ama-endiselerimiz-var/534468/4/yazarlar>. (01.05.2013).

-<http://www.nisanurdergisi.com/Haber/Dogruhaber-Gazetesi-328.html>.(19.05.2013).

-<http://www.dogruhaber.com.tr/Konu/Radyolar.html> (20.05.2013)

-<http://rusencakir.com/Cozum-surecini-destekliyoruz-ancak-bazi-elestiri-ve-endiselerimiz-var-Soylesi-Edip-Gumus/2005> (31.05.2013).

-<http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/ilicak/2011/04/08/cemaat-ve-sekulerlesme> (28.07.2013).

-<http://www.nedirnedemek.com/beyin-y%C4%B1kamak-nedir-beyin-y%C4%B1kamak-ne-demek> (31.08.2013).

-<http://www.taraf.com.tr/emre-uslu/makale-gelecek-kurt-hizbullahi-nin.htm> (02.10.2013).

-<http://www.dogruhaber.com.tr/Haber/PKK-yine-kaos-pesinde-100263.html>(02.10.2013).

- <http://www.nasname.com/a/hizbullahi-kiskirtiyorlar>-(02.10.2013).

- <http://www.sendika.org/2011/12/kurt-hizbullahi-yerine-kurt-el-kaidesi-mi-mustafa-pekoz/>(02.10.2013).

- https://ko-kr.facebook.com/note.php?note_id=10150108830882955.(02.10.2013).

- http://www.youtube.com/watch?v=otinvjwz_Yg(04.10.2013).

- <http://www.sozvekalem.com/hakkimizda/>(05.10.2013).

- <http://www.showhaber.com/hizbullahin-askeri-kanat-sorumlusu-yakalandi-haberi-487946h.htm>(06.10.2013).

-<http://www.showhaber.com/bursada-hizbullah-operasyonunda-3-kisi-tutuklandi-haberi-660648h.htm>(06.10.2013).

-<http://www.showhaber.com/kocaelide-hizbullah-operasyonu-haberi-527901h.htm>(06.10.2013).

-<http://www.showhaber.com/adanada-hizbullah-operasyonu-haberi-550483h.htm>(06.10.2013).

-<http://www.showhaber.com/hizbullah-davasinda-3-sanik-icin-kirmizi-bulten-ve-yakalama-karari-haberi-463611h.htm>(06.10.2013).

-<http://www.showhaber.com/havaalaninda-hizbullah-gozaltisi-haberi-406600h.htm>(06.10.2013).

- <http://www.showhaber.com/diyarbakir-valiligi-4-ilde-yapilan-operasyonda-11-kisi-gozaltina-alindi-haberi-395680h.htm>(06.10.2013).